Vintilă Corbul

CAVALCADĂ ÎN IAD

* *

Roman

Editura Cartea Românească
Bucureşti, 1982

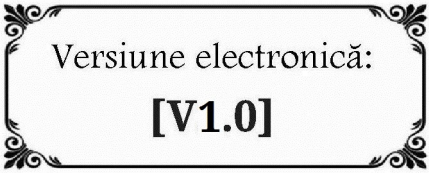

——————————————————

Corectură [V1.0]: noiembrie 2015

——————————————————

Deodată, telefonul de pe noptieră a zbârnâit atât de strident, încât am avut senzaţia că îmi sparge timpanele. Am dus receptorul la ureche. Glasul excitat al lui Melchinger a răbufnit în pâlnia neagră:

— Iertaţi-mă, *Herr General*, că am îndrăznit să vă tulbur la ora aceasta. Acum câteva secunde am fost chemat la telefon de *Sturmbannführerul* Grunau.

— Ce s-a întâmplat?

— Paznicii l-au găsit pe inginerul Haag drogat, în apartamentul său de la fabrică. După primele cercetări, s-a constatat că i s-au furat o serie de documente secrete.

— Ce spui! Vino imediat la mine!

Am coborât din pat şi mi-am îmbrăcat halatul. Am aprins toate becurile. Aveam senzaţia că lumina îmi limpezea gândurile. Tocmai acum să se întâmple încurcătura aceasta! Evident, nu aveam nici o responsabilitate. Paza lui Haag şi a documentelor lui revenea altor organe. Nu era mai puţin adevărat că Haag îmi fusese recomandat în mod special şi că se afla într-o oarecare măsură sub autoritatea mea. La Berchtesgaden afacerea aceasta va stârni o vâlvă considerabilă.

Melchinger şi-a făcut apariţia urmat de von Geist. Amândoi erau în uniformă.

— Când v-am spus că am mai văzut-o undeva pe Yvonne Vitry, nu m-am înşelat, *Herr General*. Azi-noapte la trei, *Sturmbannführerul* Grunau a primit de la Berlin ordinul telefonic de a aresta pe Yvonne Vitry, alias Suzanne Blanchard, alias Evelyne Terry, alias Simone Chautemps, agentă a *Intelligence Service*-ului.

— Yvonne Vitry spioană? am exclamat uluit. Nu pot să cred!

— Yvonne Vitry, pe numele ei adevărat Simone Chautemps, figura în fişele Serviciului Contraspionaj de pe lângă înaltul Comandament al *Wehrmachtului.* Abia acum mi-am adus aminte că i-am văzut fotografiile la Sectorul I – spionaj – şi la Sectorul II – contraspionaj. Erau nişte fotografii mai vechi…

— Nu încerca să-ţi justifici deficienţele, glumi von Geist.

— Grunau s-a deplasat personal spre a proceda la arestarea spioanei. La locuinţa ei i s-a adus la cunoştinţă că Simone Chautemps…

L-am întrerupt:

— Foloseşte, te rog, numele sub care o cunosc. E mai simplu.

— Cum porunciţi, *Herr General,* s-a supus Melchinger. Cum v-am spus, Grunau a fost informat de personalul hotelului că Yvonne Vitry a lipsit toată noaptea. Nu venise nici la program. Un *boy* de la ascensor şi-a amintit că a văzut-o părăsind hotelul în preajma orei nouă, însoţită de inginerul Haag. Şi că acesta, în clipa în care se urca în maşină, a ordonat şoferului: „Cartierul Filipescu!”... Cartierul Filipescu e mare, continuă Melchinger. Grunau a pierdut un timp preţios luând la pieptănat toate adresele din acest cartier rezidenţial pe care ar fi putut Haag să le frecventeze. Bineînţeles, nu putea trezi lumea în miez de noapte, spre a face investigaţii. Oamenii săi au împânzit cartierul, în căutarea maşinii lui Haag, un „Mercedes” albastru, cu număr militar. Continuându-şi investigaţiile, a aflat că la colonelul von Haugwitz avea loc o petrecere. A telefonat colonelului, care l-a informat că inginerul plecase cu o oră înainte, însoţit de Yvonne Vitry. În vreme ce oamenii lui cercetau oraşul, Grunau s-a gândit să dea o raită pe la uzinele „Gandara”, unde ştia că Haag avea un apartament. Când a sosit la destinaţie, a dat peste un spectacol care l-a înnebunit. Haag zăcea adormit pe o canapea, lângă o masă mică, pe care se afla o frapieră cu o sticlă de şampanie destupată şi două pahare. La analiză, făcută numaidecât, au constatat prezenţa unui narcotic puternic într-unul din pahare. Casa de fier în care Haag îşi ţinea hârtiile de valoare era deschisă.

— Bietul Haag! am exclamat.

— Nici situaţia lui Grunau nu este de invidiat, zise Melchinger. I se va reproşa că nu a fost vigilent.

— Yvonne a fugit cu documentele? l-am întrebat.

— O lovitură uimitor de uşoară. Grunau a instalat cordoane poliţieneşti la ieşirile din oraş. Măsurile erau însă tardive. Acum un sfert de oră a aflat că un avion, pilotat de Radu Başotă, se ridicase în zori de pe aerodromul Băneasa, într-un zbor de încercare. Başotă era însoţit de un copilot. Probabil Yvonne Vitry. Personalul aerodromului nu s-a opus decolării, deoarece Başotă îşi efectua îndeobşte zborurile înainte de răsăritul soarelui.

Fără să vreau, m-am uitat la ceas. Se făcuse ora 6. Am dat la o parte perdeaua. Se luminase de ziuă.

— Cum de a ajuns Grunau la concluzia că Radu Başotă a ajutat-o pe Yvonne Vitry să fugă din România?

— Başotă nu s-a mai întors la Băneasa, deşi se afla în aer de

peste cincizeci de minute. Normal, zborurile lui nu durează mai mult de treizeci de minute. Pe de altă parte. *Gestapoul* a capturat în preajma aeroportului o maşină cu număr italienesc, la bordul căreia o santinelă îl recunoscuse pe Radu Başotă, însoţit de o tânără femeie. În sfârşit, totul s-a petrecut atât de repede, şi mai ales atât de neprevăzut, încât o astfel de lovitură, care în condiţii obişnuite n-ar fi avut nici o şansă de succes, s-a desfăşurat cu precizia şi uşurinţa mersului unui ceasornic. În calitatea mea de german, deplâng reuşita spioanei, dar nu mă pot împiedica să nu îi admir curajul şi dârzenia.

— Cred că la ora aceasta avionul se află deasupra Adriaticei, zise von Geist.

— Lucrurile se complică şi mai mult, adăugă Melchinger. Aparatul pe bordul căruia Başotă şi-a luat zborul era un prototip care urma să fie omologat în curând.

Von Geist se uita gânditor la fereastra poleită de razele soarelui.

— Şi-au plănuit bine lovitura.

— Foarte bine! am replicat.

M-am privit în oglindă. Barba îmi crescuse peste noapte, întunecându-mi obrazul.

— Nu am stofă de poliţist, am spus. N-aş fi bănuit-o niciodată pe Yvonne, pardon, pe Simone Chautemps, că este spioană.

— Faceţi progrese, *Herr General,* a zâmbit Melchinger, l-aţi reţinut numele real. Simone Chautemps.

Am zâmbit şi eu.

— Alias Evelyne Terry, alias Suzanne Blanchard, alias Yvonne Vitry.

În sinea mea am simţit o umbră de regret. Când o revăzusem la „Ambasador”, avusesem impresia că întâlnirea îi făcuse plăcere. Dacă aş fi avut documente secrete asupra mea, i-aş fi căzut în plasă, convins că am recucerit-o. Când am cunoscut-o la „Georges V” , am petrecut câteva nopţi împreună. De ce a făcut-o? Voia să-mi smulgă informaţii? Poate că m-a plăcut. Iluziile cu care mă hrănisem până acum erau serios zdruncinate.

M-am întors spre cei doi ofiţeri.

— Mă iertaţi, trebuie să mă bărbieresc.

Von Geist şi Melchinger au lipit călcâiele. Când am intrat în camera de baie, i-am auzit râzând.

— Ce deziluzie pe bietul Haag! a rostit von Geist.

— Câteva zile s-a crezut în paradis, a replicat Melchinger.

— Şi s-a trezit în infern! a grăit von Geist.

Am auzit uşa închizându-se în urma lor. Dacă ar fi înlocuit numele lui Haag cu al meu, n-ar fi greşit…

Dimineaţa, la 9, am fost informat că avionul *Führerului* aterizase la Băneasa. Cinci minute mai târziu, am fost chemat la telefon de cabinetul mareşalului Antonescu. Colonelul Davidescu mi-a transmis o invitaţie a Mareşalului, care dorea să-mi vorbească neîntârziat. Mi-ar conveni ora 11? Am răspuns afirmativ.

Normal ar fi trebuit să fiu invitat prin intermediul Marelui Stat-Major Român. Probabil că interveniseră evenimente grave, de vreme ce eram chemat fără să se ţină seamă de etichetă. La ora fixată, m-am prezentat la Preşedinţie. Mareşalul m-a primit imediat. Se mai afla de faţă şi generalul de armată Vârnav.

— Sunt informat că în cursul acestei zile plecaţi la Berchtesgaden, *mon Général,* mi s-a adresat în limba franceză.

— Sunt chemat de *Führer*, excelenţă, am replicat.

— N-am să vă reţin mult, a adăugat Mareşalul. Profit de ocazie, spre a vă ruga să fiţi interpretul meu pe lângă *Führer*.

— La dispoziţia dumneavoastră.

Mareşalul a început prin a-şi sublinia îngrijorarea sa cu privire la situaţia diviziilor româneşti prinse în Crimeea de ofensiva mareşalului Tolbuhin. Armata 17-a germană, comandată de generalul-colonel Jaenecke, la care se adăugau unităţile româneşti, înjumătăţite după luptele grele purtate până atunci, nu aveau nici o şansă de a rezista cu succes Armatei a 2-a ruseşti de gardă şi Armatei a 51-a, care atacaseră istmul Perekop. *Führerul* a declarat recent că ofensiva rusească va fi zăgăzuită, iar *Feldmarschallul* Schörner a raportat la 7 aprilie – curând după înscăunarea sa în fruntea Grupului de armate Ucraina-Sud – că totul este în ordine şi că apărarea Crimeii va fi asigurată. La 8 aprilie, ruşii au declanşat atacul, răsturnând previziunile optimiste ale lui Schörner. Actualmente, trupele germane şi române din Crimeea sunt prinse într-o cursă de şoareci. *Führerul*, consecvent politicii sale, a ordonat generalului Jaenecke să se organizeze în fortăreaţa Sevastopol, în vederea unei rezistenţe nelimitate. Cuvintele lui au fost categorice: „Nu cedaţi nici un petec de pământ! Nu veţi îmbarca nici un om valid!” România, mi-a declarat mareşalul Antonescu, nu poate renunţa la diviziile ei din Crimeea. Aceste unităţi sunt necesare apărării teritoriului naţional.

— Am mai adus acest lucru la cunoştinţa *Führerului*, a adăugat el, şi mă menţin pe poziţia adoptată atunci. Diviziile române trebuie retrase din Crimeea.

Punctul de vedere al mareşalului Antonescu nu era original. Şi von Manstein şi von Kleist solicitaseră evacuarea peninsulei.

Generalul Vârnav a luat apoi cuvântul. Mi-a expus situaţia dezastruoasă a unităţilor în chestiune.

— Nu putem admite, a încheiat el, nimicirea gratuită a atâtor divizii, în virtutea unei politici pe care nu o înţelegem. Dacă *Führerul* nu va aproba retragerea unităţilor noastre din Crimeea, vom efectua retragerea pe propria noastră răspundere.

Dârzenia acestui general era cu atât mai surprinzătoare cu cât românii aveau sub ochi exemplul Italiei, în care autorităţile germane se impuseseră cu forţa. Nu condamnam atitudinea interlocutorilor mei. Le înţelegeam disperarea. Poziţia cea mai grea o avea Antonescu. Angajamentele luate în ’941 faţă de Hitler nu mai puteau fi respectate. Războiul, îl expunea oprobriului unanim al poporului român. Vârnav exprima opinia armatei române. Limbajul său era violent.

Am făgăduit să expun *Führerului* punctul lor de vedere, întrevederea a durat patruzeci de minute.

De la Preşedinţia Consiliului de Miniştri am plecat direct la aerodrom. La 12,30 avionul şi-a luat zborul.

Am sosit la Berchtesgaden odată cu amurgul. M-a întâmpinat tot generalul Schmundt. Cu zâmbetul lui diplomatic, m-a anunţat că *Führerul* nu mă va primi în cursul serii, aşa cum. Îşi propusese, deoarece nu se simţea bine, iar doctorul Morell, medicul său personal, îi recomandase odihnă deplină. Mâine. În jurul prânzului. Mă voi putea prezenta *Führerului*. Între timp voi fi găzduit în casa de oaspeţi. Înainte de cină m-ar deranja să am o întrevedere cu generalul Jodl? Generalul Jodl era dornic să discute cu mine o serie de chestiuni privind România şi frontul din Crimeea. Invitaţia era politicoasă, aşa că nu mă puteam sustrage. Ultima mea discuţie cu Jodl fusese destul de tare. Nu se înveninase, fiindcă Göring făcuse pe mediatorul. După tonul prevenitor al lui Schmundt mi-am dat seama că nu eram ameninţat să mi se ridice comanda. N-aş spune că am simţit o uşurare deosebită. Îmi convenea să rămân în armată numai spre a fi de folos conjuraţilor. Dacă aş fi îmbrăcat haina civilă, contribuţia mea s-ar fi redus considerabil.

Cred că Schmundt era curios să vadă cum voi reacţiona la

invitaţia lui Jodl. Aş fi putut găsi un pretext spre a mă dispensa de această discuţie. Oficial funcţia mea depindea direct de *Reichsmarschallul* Göring şi de Hitler, comandantul suprem al armatei. Nici Keitel nu avea autoritate asupra mea. Când i-am spus lui Schmundt că accept să mă întâlnesc cu Jodl, m-a privit surprins. Fusese desigur convins că voi da un răspuns negativ. Adevărul este că eram curios să ascult opiniile lui Jodl. Principial trebuia să coincidă cu opiniile *Führerului*. Voiam să văd până la ce limită a servilismului ajunsese acest general, care în ’942 îndrăznise să ia apărarea *Feldmarschallului* List şi a altor generali maltrataţi de Hitler.

L-am găsit pe Jodl în sala hărţilor, în plină discuţie cu câţiva ofiţeri de stat-major. Era de faţă şi generalul Erich Feligiebel, şeful Serviciului informaţiilor din Armata de uscat, pe care-l întâlnisem recent la generalul Beck. Când am intrat, Jodl şi-a întrerupt peroraţia şi s-a îndreptat spre mine zâmbindu-mi cu prietenie, ca şi când ultimul nostru schimb de cuvinte nici n-ar fi avut loc. Amabilitatea lui mi-a părut suspectă.

— Vă rog să mă iertaţi că mi-am permis să vă solicit această întrevedere. Ştiu că veniţi de la un drum lung şi că sunteţi obosit. Mâine de dimineaţă trebuie să expun *Führerului* situaţia de pe frontul din Crimeea şi aş fi vrut să cunosc şi părerea dumneavoastră referitoare la posibilităţile unui sprijin aerian adecvat în eventualitatea retragerii noastre din peninsulă. Voiam să mai ştiu dacă socotiţi că avem şanse să obţinem câteva divizii proaspete româneşti. Ne-ar fi extrem de necesare în sectorul sudic al Frontului de Est. În definitiv, românii ar trebui să facă eforturi mai mari.

Harta Crimeii, cu operaţiile Grupului de armate Ucraina-Sud, era întinsă pe masă.

— Românii, i-am explicat, pretind să traducem în fapt asigurările date de *Führer* mareşalului Antonescu cu privire la stabilizarea frontului pe Nistru. Marele Stat-Major Român cere să fie retrase din Crimeea cele şapte divizii româneşti şi repatriate, spre a fi folosite pe frontul din Moldova.

Jodl s-a apropiat de masă şi mi-a arătat istmul Perekop.

— Dispunem aici de forţe importante. Armata 27, de sub comanda lui Jaenecke, are efective cvasi complete.

— Ce înţelegeţi prin cvasi complete? Cincizeci la sută?

Jodl m-a privit cu reproş.

— Cred că depăşesc optzeci la sută. Deci o armată germană, plus şapte divizii româneşti, împotriva a două armate ruseşti.

— Resturile unor unităţi germane şi româneşti intrate în derută.

— Situaţia nu e chiar atât de neagră. Evident, şi eu sunt partizanul evacuării Crimeii, dar *Führerul* este de altă părere. Deşi îmi acordă încă toată încrederea…

— Am auzit, *Herr General,* i-am replicat rece. V-a răsplătit serviciile militare acordându-vă medalia de aur a partidului. Felicitările mele.

O uşoară roşeaţă s-a aşternut pe obrazul lui Jodl. Aluzia mea nu-i scăpase. Era iritat că-i respingeam mâna întinsă.

— Cunosc punctul dumneavoastră de vedere, mi-a răspuns. Pe pieptul unui militar trebuie să strălucească distincţii militare, nu politice.

Jodl şi-a aruncat din nou privirile asupra hărţii. Se întreba, de bună seamă, dacă mai avea rost să continue o convorbire începută sub auspicii atât de proaste. Miza pe care şi-o propusese era legată probabil de persoana mea, căci a reluat perseverent:

— Germania trece prin încercări grele, *Herr General*.

M-a privit cu francheţe în ochi. Nu ştiu cât era de sincer, în orice caz, încerca să dea discursului său aparenţa sincerităţii. Am observat că şi ofiţerii din statul său major se eclipsaseră.

— Orice divergenţă trebuie să dispară. Să ne reunim eforturile în vederea salvării Germaniei, a adăugat.

În numele cui vorbea Jodl? Dacă von Reichenau şi-ar fi asumat misiunea de a încerca să realizeze un bloc al generalilor în jurul lui Hitler, ar fi avut – în ciuda opiniilor sale naziste – o greutate sporită, datorită rangului său în armata şi serviciilor aduse în trecut Germaniei. Congestia cerebrală, care în ’942 îl expediase în paradis, îl lipsise pe Hitler de suportul unui militar de carieră, acceptat într-o oarecare măsură de generali, în ciuda ereziilor lui. În Jodl nu avea însă nimeni încredere. În ultima vreme se arătase, ca şi Keitel, o slugă prea plecată a *Führerului* său. Autoritatea şi prestigiul său scăzuseră la zero.

— Demonul subversiunii se apropie pas cu pas, mi-a vorbit Jodl. Laşii caută o ieşire din impas printr-o soluţie politică. Toţi aceştia propun să negociem în loc să ne batem. Sunt de acord să negociem, căci un război nu poate fi prelungit la nesfârşire. Dar o capitulare în condiţiile actuale ar echivala cu un dezastru. Trebuie, mai întâi, să ajungem la o restabilire a echilibrului militar, graţie

noilor arme secrete care vor intra în curând în dotaţia armatelor noastre, şi numai după aceea să-i poftim pe adversari la masa negocierilor diplomatice. Am susţinut acest punct de vedere şi într-o expunere pe care am făcut-o nu demult, în prezenţa *Reichsleiterilor* şi *Gauleiterilor*.

A tăcut câteva clipe, căutând parcă să-şi orânduiască argumentele.

— Am să vă fac o destăinuire. Recent i-am înaintat *Führerului* un memoriu, în care am susţinut că o continuare a luptelor pe toate fronturile nu mai este posibilă. Încercarea de a păstra toate cuceririle, în scopul conservării unui prestigiu greşit înţeles, nu mai poate fi luată în consideraţie. Nu mai este valabil nici argumentul că printr-o rezistenţă prelungită, pe *toate fronturile,* vom izbuti să împiedicăm forţele armate inamice de a invada teritoriul Germaniei. Trebuie să renunţăm la Italia, să ne organizăm apărarea în sud pe Alpi, iar cu diviziile disponibile să întărim forţele de apărare din Franţa. O debarcare anglo-americană şi constituirea unui nou front în vest ne-ar fi fatale. Dacă am retrage şi diviziile din Creta şi cele din Norvegia, am întări frontul din Rusia, spre a ajunge eventual la o stabilizare. Petrolul din România ne-ar asigura carburanţii necesari pe cel puţin cinci ani. În orice caz, trebuie să împiedicăm crearea unui nou front în vest. Prinşi între două focuri, nu am avea nici o şansă de a continua războiul până în momentul în care ni se va oferi ocazia favorabilă de a negocia o pace onorabilă.

Planul lui Jodl ar fi fost viabil acum doi ani. În momentul de faţă, echilibrul de forţe era prea serios compromis ca să mai poată fi restabilit sau cel puţin ameliorat. Convorbirea cu Jodl era totuşi instructivă, căci dezvăluia frământările din tabăra lui Hitler.

— Să nu credeţi că am fost de acord cu atitudinea *Führerului* faţă de generali, a rostit Jodl. În nenumărate rânduri am ridicat glasul împotriva măsurilor luate împotriva comandanţilor de armate, acuzaţi de incapacitate. S-a temut probabil că a vorbit prea mult, căci s-a grăbit să adauge: În ceea ce mă priveşte, am avut întotdeauna încredere în geniul militar al *Führerului*. Din nefericire, acest geniu nu este servit şi de o experienţă adecvată, de cunoştinţe militare aprofundate. În ciuda talentelor sale de strateg înnăscut, *Führerul* rămâne un diletant în acest domeniu. Un diletant genial, dacă vreţi, dar cu toate calităţile şi defectele inerente… diletantismului. Mulţi generali mă acuză că nu mă împotrivesc

ordinelor adeseori greşite ale *Führerului*. Credeţi că dacă aş încerca să-i demonstrez erorile, aş avea şanse să fiu ascultat? *Führerul* nu acceptă niciodată poveţele generalilor.

Eram uluit de declaraţiile lui Jodl. Dezastrul spre care ne îndreptam cu toţii îi deschisese probabil ochii. Acum, în cel de-al doisprezecelea ceas, încerca să-şi răscumpere greşelile. Pe de altă parte, afirmaţiile lui privitoare la refuzul lui Hitler de a-i da ascultare nu erau exagerate. Göring îmi declarase odată cu parapon:

— *Führerul* nu a întrebat niciodată pe generali dacă sunt de acord cu hotărârile lui. În cursul expozeurilor sale militare, nu cere părerea nimănui. Dacă vreun general ar îndrăzni să se ridice şi să spună *«Mein Führer*, socotesc că opinia dumneavoastră este eronată, aşa că nu sunt de acord cu măsurile pe care intenţionaţi a le lua», desigur că atitudinea aceasta i-ar părea elucubrantă. Nu numai că un asemenea om ar fi executat prin împuşcare, dar eu însumi l-aş considera cel puţin nebun.

Dincolo de vorbele lui Göring desluşeam amărăciunea unui personaj care se vedea plasat într-o poziţie de inferioritate. Göring era redus la rolul de simplu executant, ca orice comandant de mare unitate.

Însuşi Generalul Blomberg, fostul ministru de război, debarcat cu atâta tam-tam de Hitler, declara adeseori intimilor: „Nu este cu putinţă să îl contrazici pe *Führer.* Îţi vorbeşte întotdeauna cu atâta volubilitate şi violenţă, încât nici nu-ţi dă timp să te reculegi. Te forţează să-i accepţi ideile. Emană un asemenea magnetism, este înzestrat cu atâta putere de sugestie, încât te convinge şi te antrenează pe făgaşul opiniilor lui.”

— Credeţi că-mi place acest rol pasiv, de simplu furier al *Führerului*? a reluat Jodl. Vă rog să mă credeţi, *Herr General,* că am încercat să obţin o comandă în Finlanda, în trupele alpine. *Führerul* are oroare de chipuri noi.

Sinceritatea acestor declaraţii putea da naştere la îndoieli. Cunoşteam complexul de inferioritate pe care-l încerca de multă vreme Jodl.

— Să nu vă închipuiţi că la Cartierul General al *Führerului* viaţa este uşoară. La Rastenburg, sau aici, la Berghof, ai impresia că trăieşti într-o mănăstire. Ca să intri şi să ieşi, îţi trebuie un permis special, pe care la ora actuală nu-l posedă decât adjunctul meu, generalul Warlimont. Restul ofiţerilor, începând cu *Feldmarschallul*

Keitel, sunt cu desăvârşire rupţi de lume. Nici un zvon dinafară nu ajunge până la noi. Aici nimeni nu cântă, nimeni nu râde. Ştiţi ce-mi spunea deunăzi *Feldmarschallul* Keitel? „Nu ştiu ce să fac ca să ies de aici. De douăzeci de ori i-am cerut *Reichsmarschallului* Göring să obţină pentru mine comanda unei unităţi de pe front. Deşi sunt *Feldmarschall*, m-aş mulţumi cu o divizie."

Fără să fiu răutăcios, am râs în sinea mea. Keitel nici n-ar fi meritat mai mult. Dacă n-ar fi fost ginerele lui Blomberg şi servul umil al *Führerului*, n-ar fi ajuns *Feldmarschall.* Nici comandant de corp de armată sau de divizie n-ar fi ajuns. Ar fi rămas un simplu şef de stat-major al unei unităţi obscure, pierdute prin străfundurile Rusiei.

— Am avut curajul, *Herr General*, a continuat Jodl, să spun *Reichsleiterilor* şi *Gauleiterilor* adevăruri care ar fi putut să mă coste scump.

Şi această afirmaţie era relativă. Adevărurile savant trunchiate sunt echivalente cu minciunile cele mai abile.

— Înaltul comandament a săvârşit mari greşeli, *Herr General.* A continuat Jodl. Greşeli care au generat eşecuri ireparabile. Eşecuri la Moscova şi în Africa de Nord, eşecuri în campaniile din Caucaz şi din Egipt, eşecuri la Stalingrad şi în Tunis, eşecuri în Italia şi în Crimeea…

Picături de sudoare îi curgeau pe frunte. Vorbea sacadat, respirând greu.

— Am pierdut pe Frontul de Est două armate blindate, pe care ne străduim zadarnic să le reconstituim. Efectivele din est nu ne mai îngăduie să executăm operaţii importante, capabile să răstoarne situaţia în favoarea noastră. S-a sfârşit mult lăudata mobilitate a armatelor noastre, s-a sfârşit superioritatea noastră aeriană. Forţele economice ale adversarilor, superioritatea potenţialului lor militar şi uman încep să se facă simţite. Falimentul Italiei în toate domeniile şi absenţa unei producţii masive de armament şi muniţii în ţările aliate, nu pot fi compensate de fantasticul efort al Germaniei. În aceste condiţii iniţiativa ne scapă şi trece în mâinile inamicului. Criza de efective, criza de mână de lucru, criza materiilor prime ne leagă de mâini şi de picioare. Mai mult însă decât orice ne uzează raidurile aeriene anglo-americane asupra oraşelor şi zonelor industriale.

Am plecat privirile spre harta pe care ofiţerii de stat-major însemnaseră cu steguleţe localităţile greu lovite de incursiunile

bombardierelor vrăjmaşe.

— Nu facem, *Herr General,* decât să recoltăm fructele războiului pe care noi înşine l-am semănat în Europa, i-am răspuns.

— Am vrut războiul cu toţii, dar un război cavaleresc.

Am zâmbit.

— Nu aş crede că împuşcarea prizonierilor de război se numără printre regulile luptelor cavalereşti…

— Nici bombardarea populaţiei civile de către anglo-americani nu este cavalerească.

— Începutul l-am făcut noi, la Varşovia, *Herr General*. Dar acum regretele sunt inutile.

— Tot ce pot să vă spun, reluă Jodl. Este că efectele psihologice, morale şi materiale ale acestor raiduri teroriste sunt atât de grave, încât trebuie cu orice preţ diminuate, dacă nu total eliminate. Este adevărat că această mare încercare a avut şi consecinţe fericite. A unit poporul german într-un ultim şi regenerator efort…

A vrut probabil să adauge „în jurul *Führerului* şi al partidului naţional-socialist”, dar s-a oprit la timp. Ştia că auditoriul său nu era sensibil la asemenea formule.

Jodl a făcut o pauză. Stătea drept ca o lumânare în faţa hărţii cu steguleţe şi le contempla întunecat. Întreaga atmosferă îmi evoca finalul unei tragedii antice.

— Incapacitatea de a ne menţine la nivelul atins de duşmanii noştri în domeniul producţiei aeronautice şi al detecţiei avioanelor ne-a adus în situaţia actuală. *Reichsleiterilor* şi *Gauleiterilor* le-am explicat că suntem pe punctul de a precumpăni inferioritatea noastră aeriană printr-o producţie intensivă a artileriei antiaeriene cu tragere lungă. Le-am demonstrat, cu lux de cifre, că fiecare raid inamic se va solda cu pierderi crescânde de bombardiere şi aparate de vânătoare. Am furnizat un coeficient de 10-12%, susceptibil să sporească simţitor în viitorul apropiat. Am susţinut că zborurile bombardierelor în formaţie strânsă vor fi mult stingherite. M-am referit şi la războiul submarin, al cărui declin este datorat măsurilor energice luate de inamic, şi anume protecţia aeriană sporita, intrarea în serviciu a detectoarelor perfecţionate, precum şi a unor bombe submarine extrem de puternice.

Jodl nu-mi spunea nimic nou. Era surprinzător doar faptul că recunoştea falimentul politicii *Führerului*.

— Dispunem încă de importante efective militare. 179 de divizii sunt angajate pe Frontul de Est, 48 se bat pe frontul italian, 53 sunt

amplasate în Franţa şi în Ţările de Jos, iar 16 se află în mod practic imobilizate în Norvegia şi Danemarca. Cu alte cuvinte, 179 de divizii în Est faţă de 117 în Vest. Dacă am coborî diviziile din Norvegia pe frontul rusesc, iar diviziile din Italia le-am redistribui în Franţa şi eventual în Rusia, am întări forţele noastre armate de pe aceste două fronturi, care rămân şi cele mai importante. O debarcare reuşită în Franţa ar pune în primejdie zona industrială Ruhr. Iar cucerirea României de către ruşi ne-ar priva de principala noastră sursă de petrol. Regiunea Ruhr şi regiunea Ploieştilor sunt indispensabile continuării războiului.

Tabloul înfăţişat de Jodl era sumbru. Se trezise şi el din euforia succeselor uşoare din primii ani ai războiului.

— Din nefericire, reluă el, *Führerul* nici nu vrea să audă de abandonarea Norvegiei şi a Italiei. Nici Creta nu concepe să o cedeze.

Mă uitam pe hartă la cercul care se strângea în jurul celui de-al treilea *Reich*. Germania lui Hitler se sufoca asemenea unei vietăţi prinse între inelele unui şarpe boa.

— Soluţia preconizată de dumneavoastră, *Herr General*, este interesantă, i-am spus. Nu credeţi însă că aplicarea ei nu ar face decât să prelungească războiul, fără să ducă la un final convenabil pentru noi?

— Avem nevoie de timp, a replicat Jodl.

Recunoşteam în această frază ideea fixă a lui Hitler. Străduinţa disperată de a se câştiga timp.

— Serviciile noastre de informaţii, reluă Jodl, apreciază că forţele inamice concentrate în Anglia se ridică la aproximativ 41 de divizii de infanterie, 9 sau 10 divizii blindate, 2 divizii aeropurtate şi 7 batalioane de paraşutişti. În cazul unei debarcări, ar dispune de mijloace de transport pentru circa 12 divizii de infanterie, la care s-ar adăuga 2 sau 3 divizii blindate.

— Serviciile noastre de informaţii, am intervenit, mai spun că forţele armate inamice staţionate în Anglia sporesc zi de zi şi că cifrele citate de dumneavoastră sunt susceptibile a fi modificate printr-un aport continuu de trupe de peste Ocean. Informaţiile noastre sunt foarte incomplete în ceea ce priveşte forţele aeriene inamice. În cazul unei debarcări, nu putem ridica în aer decât un număr de avioane ridicol de mic. Cunoaşteţi, cred, misiunea care mi s-a încredinţat recent?

— Transferarea unor aparate de vânătoare de pe Frontul de Vest

în Germania. Cunosc, mi-a răspuns. Ştiu că v-aţi opus acestei măsuri. V-am susţinut punctul de vedere.

— Mulţumesc. Şi rezultatul?

— Punctul de vedere al *Führerului* a triumfat.

— Eram sigur. Dar să revenim la datele furnizate de serviciile de informaţii, am spus. În primele luni ale lui ’942, ruşii dispuneau de 2 300 000 de combatanţi. Azi efectivele lor au crescut la 5 500 000 de oameni, ceea ce corespunde la circa 327 de divizii de infanterie, plus 51 de divizii blindate.

— Diviziile noastre din Rusia, la care se adaugă diviziile aliaţilor noştri, se ridică la aproximativ 200, a obiectat Jodl.

— Multe din aceste divizii au efective care nu depăşesc nivelul unui batalion! am ripostat. Când veţi înceta să mai manevraţi pe hartă divizii stafii?

Obrajii lui Jodl s-au împurpurat.

— Sunteţi prea sever!

— Sunt realist, *Herr General*.

Jodl a suspinat.

— V-am rugat să-mi oferiţi sugestiile dumneavoastră în ceea ce priveşte Crimeea.

— Sugestiile mele? Să încheiaţi pacea.

Jodl a tresărit. Muşchii fălcilor i s-au încleştat. Sperase să mă câştige cu argumentele sale. Glasul lui se pierduse în deşert.

— Credeam că îmi veţi oferi soluţii constructive, a rostit posomorât.

— Oferiţi-mi şi dumneavoastră avioane şi tancuri. Fără avioane şi fără tancuri nu ne mai putem bate. Aţi sacrificat diviziile de blindate ca pe nişte simple plutoane de infanterie. Acum suportăm consecinţele unor greşeli capitale. M-am uitat la ceas: Mă iertaţi. S-a făcut târziu. Putem continua şi mâine această instructivă convorbire. Instructivă în măsura în care ar genera şi soluţii constructive. Mă îndoiesc însă că vom ajunge la asemenea soluţii.

Fruntea lui Jodl se încreţise ca un burduf de armonică.

— Am onoare să vă salut, i-am spus.

— Am onoare să vă salut, a replicat cu regret.

Am părăsit indispus sala hărţilor. Nu desluşisem încă jocul lui Jodl, dar nici nu mă întreceam cu firea să dezleg enigma. Poate că şi el încerca să pescuiască în apă tulbure. Nu-mi inspira încredere. Schimba prea uşor orientarea. Se arătase într-o vreme ostil directivelor militare ale *Führerului*, ca să devină mai târziu omul

său de casă. Acum, când se apropia ziua judecăţii de apoi, încerca o nouă voltă. Prea târziu. Şi el, ca şi alţi generali, căuta să se scuture de povara responsabilităţilor, mai ales acum, în faza finală a războiului, aruncând întreaga vină a dezastrului în spinarea lui Hitler. În timpul operaţiilor ofensive victorioase din Polonia şi Franţa, din Grecia şi Africa de Nord, toţi aceştia îşi atribuiau cu mândrie succesele militare acceptând grade şi decoraţii militare, uneori bastoane de mareşali. Eşecurile care au urmat le-au zăgăzuit elanul, le-au înfrânt trufia, le-au surpat încrederea în propria lor capacitate, le-au prăvălit moralul. Goana după ţapi ispăşitori nu-i puteau elibera de propria responsabilitate, eram vinovaţi toţi într-o măsură mai mare sau mai mică!

M-am îndreptat spre casa oaspeţilor. Am intrat în sufragerie. Nu-mi era foame, dar voiam să-mi găsesc o ocupaţie. M-am aşezat la o masă liberă. Un servitor în livrea mi-a înfăţişat lista de mâncăruri.

— Îmi permiteţi să iau loc lângă dumneavoastră? am auzit un glas.

Am ridicat ochii de deasupra listei. Generalul Erich von Feligiebel se oprise în faţa mea şi mă privea zâmbind.

— Vă rog, l-am poftit.

După plecarea servitorului, mi s-a adresat aproape în şoaptă, păstrând pe buze acelaşi zâmbet amabil, menit să înşele pe cei din jur asupra gravităţii discuţiei noastre.

— Să fiţi foarte atent, *Herr General*. Aici se petrec lucruri mari. Lupta dintre Himmler şi Bormann a luat proporţii epice. Multă lume va fi strivită în acest vârtej.

Am observat că vorbea printre dinţi, abia mişcându-şi buzele. Luxul lui de precauţiuni m-a făcut să surâd.

— Aici toată lumea se spionează. Cu cât ai o poziţie mai înaltă, cu atât mai mult roiesc spionii în jurul tău. Vă transmit un mesaj. Amiralul Canaris doreşte să vă vorbească.

— Îi stau la dispoziţie. Când şi unde?

— Amiralul ţine să vă ferească de a fi văzut împreună cu el. De când *Abwehrul* a trecut sub controlul lui Himmler, amiralul este filat în permanenţă. Va găsi însă mijlocul de a vă întâlni în taină.

Cunoşteam înclinarea spre mister a lui Canaris.

— Bun. Am să aştept un semn de viaţă.

M-am uitat în jur. Câteva mese erau ocupate. Ofiţeri de stat-major, doi sau trei *Gauleiteri,* ofiţeri *S.S.,* toţi în uniforme. Nu cunoşteam aproape pe nimeni.

— Situaţia lui Canaris e atât de grea? l-am întrebat.

— Foarte grea, a replicat von Feligiebel. *Abwehrul* era de multă vreme suspectat de Himmler şi de trioul Schellenberg-Kaltenbrunner-Huppenkothen. Anul trecut, în decembrie, *Gestapoul* a descoperit un vast trafic de devize, în care era implicat Hans von Dohnanyi, unul din cei mai apropiaţi colaboratori ai colonelului Oster şi ai amiralului Canaris. Se pare că sume mari erau folosite pentru trecerea unor evrei în Elveţia. Oster a fost obligat să demisioneze, iar împotriva lui Dohnanyi s-a deschis o anchetă. Amiralul nu a putut fi implicat în această afacere. Himmler credea că posedă un argument puternic spre a solicita lui Hitler desfiinţarea *Abwehrului*. Canaris a reuşit să dejoace planurile lui Himmler. L-a prevenit pe Keitel că *Reichsführerul S.S.* urmărea să priveze *O.K.W.*-ul de propriul său serviciu de informaţii, spre a intra în posesia tuturor secretelor armatei. Dar deznodământul crizei nu era decât amânat. În februarie, Erich Vermehren, un agent al *Abwehrului*, ataşat pe lângă reprezentanţa noastră diplomatică din Istanbul, a trecut de partea englezilor. Vermehren, un antinazist convins, era însoţit de soţia sa, frumoasa contesă Elisabeth von Plattenberg, de asemenea agentă a *Abwehrului*. Aceasta a fost pentru Canaris lovitura de graţie. Himmler a reuşit să-l convingă pe Hitler că *Abwehrul* este un organism ostil regimului. *Führerul* a semnat o ordonanţă prin care desfiinţa acest serviciu de spionaj al armatei şi îl înlocuia cu un *Amt Mill*, organism plasat sub ordinele directe ale lui Himmler. Canaris a fost înscăunat în fruntea unui stat-major special pentru războiul economic şi comercial. O degradare deghizată.

— Şi amiralul a acceptat această diminuare a atribuţiilor sale?

— A acceptat pentru că era preferabil să rămână la curent cu mişcările din *Amt Mill* decât să se vadă scos în factor comun şi ulterior tras la răspundere pentru cine ştie ce crime imaginare. Kaltenbrunner, cel mai înverşunat duşman al său, îl ţine permanent sub observaţie. Amiralul este însă foarte abil. Deşi activează doar de câteva luni în *Amt Mill*, a şi reuşit să vâre zâzanie între *Gestapo* şi *S.S.* Uitaţi-l şi pe Bormann! mi-a atras atenţia Feligiebel. Ce-o fi căutând aici? Foarte rar ia masa printre noi.

L-am văzut pe Bormann în uşa sufrageriei. Căuta din ochi o masă. Bondoc, viguros, cu picioare scurte şi arcuite, avea înfăţişarea unui *Feldwebel* vulgar, muşchiulos şi cu pântece proeminent, a unui măcelar din hale, specialist în sacrificarea

vitelor. Ochii lui reci şi vicleni, umbriţi de sprâncene groase, clipeau des, în vreme ce îşi plimbau privirile asupra lumii din sală. Când m-a văzut, figura i s-a luminat zâmbitoare. S-a îndreptat spre mine.

Îl cunoşteam pe Bormann. Toţi cei care intrau în contact cu Hitler îl cunoşteau pe Bormann, această „umbră" a stăpânului. În aparenţă, dar numai în aparenţă, postul lui era modest. Director al Cancelariei partidului şi secretar al *Führerului*. Spre deosebire de camarazii lui Hitler din vechea gardă, încărcaţi cu onoruri, titluri, decoraţii şi dotaţii, Bormann afecta o modestie care înşelase pe mulţi. Declara cu patos celor dispuşi să-l asculte că fericirea lui cea mai mare era să stea în umbră şi de acolo să poată sluji cu devotament pe *Führer,* unicul său Dumnezeu. Căpeteniile partidului se fereau însă de Bormann ca de o reptilă. Omul acesta cu aspect atât de insignifiant reuşise să capteze încrederea lui Hitler. Vorbele lui şoptite insidios la urechea *Führerului* puteau să ducă la destituiri de generali şi de *Feldmarschalli*, la revocări de miniştri, la debarcări brutale din posturile cheie ale partidului, la condamnări la moarte. Bormann ajunsese să fie mai temut decât toate celelalte căpetenii ale partidului la un loc. Groaza aceasta, pe care numai numele lui o răspândea ca pe o lepră, era datorată forţei oculte pe care o reprezenta acest om insesizabil. Exploziile de mânie ale lui Göring, aroganţele lui Ribbentrop, perfidiile lui Himmler, violenţele de limbaj ale lui Goebbels îşi găseau antidoturi. Lucrăturile lui Bormann nu puteau fi preîntâmpinate, căci erau imprevizibile. Omul acesta era invincibil, fiindcă nu ataca direct, ci acţiona numai prin braţul *Führerului.*

S-a oprit în dreptul meu.

— *Herr General,* îmi acordaţi cinstea să cinăm împreună?

— Cine vă poate refuza, *Herr* Bormann? i-am răspuns cu falsă amabilitate.

Prezenţa lui îmi provoca o repulsie fizică. Era o senzaţie imposibil de stăpânit. Părul unsuros, dat pe spate, obrajii bucalaţi, lucioşi de grăsime, sprâncenele groase, ca doi viermi păroşi, flitul scurt, ţeapăn, ca de taur, uniforma brună, prost croită, păreau cu totul deplasate în încăperea aceea plină cu ofiţeri de o corectitudine vestimentară exemplară.

Mi-a întins o mână mare, atât de umedă, încât mi-a udat palma. Neobservat de Bormann, mi-am şters-o cu şervetul întins pe genunchi.

Bormann a comandat o supă de sânge, o mâncare de scoici şi o

felie de pâine. Tot ce găsise mai frugal pe lista de mâncăruri.

— Trebuie să sprijinim efortul de război al Germaniei, consumând cele mai ieftine şi mai accesibile alimente.

Grăsimea lui, obrajii săi roşii, pântecele care făcea să-i plesnească tunica nu se menţineau numai cu supă de sânge şi mâncare de scoici. Sunt convins că în solitudinea ferecată a cabinetului său de lucru se înfrupta cu cele mai alese preparate gastronomice. În public arunca praf în ochii oamenilor.

Comportarea lui la masă aş fi dat-o drept pildă copiilor, dar făcându-le o recomandaţie negativă: „Iată cum *nu* trebuie să vă purtaţi”. Sorbea supa ţuguindu-şi buzele şi emiţând un şuierat care amintea zgomotul supapei de siguranţă a unui cazan supraîncălzit, mesteca, deschizând de fiecare dată gura mare, astfel încât înfăţişa privirilor bolul de mâncare, întors când pe o parte, când pe alta, pe paieta lată şi vânătă a limbii. Se scobea între dinţi, mânuind cu delicateţe degetul mic al mâinii stângi, iar după ce reuşea să smulgă din cavernele dintre măsele câte un rest de alimente, îl scuipa pe jos. Cred că vulgaritatea manierelor lui era căutată. Bormann părea să spună tuturor celor din jur: „Sunt un om de jos, un necioplit, lipsit de cultura voastră. Cu toate astea, sunt, după *Führer,* cel mai puternic om din *Reichul* german. Vă dispreţuiesc pe toţi. Nu ştiu ce mă reţine să nu vă scuip în farfurii. Aţi zâmbi, cerându-mi tot voi scuze. Mă priviţi cu spaimă, dar vă străduiţi să-mi surâdeţi cu amabilitate sau cu prietenie. Nu am nevoie nici de amabilitatea şi nici de prietenia voastră. Nu vreau decât să mă ştiţi de frică. Să vă cutremuraţi când mă vedeţi în preajma voastră şi să vă podidească năduşelile când vă apar noaptea în vis. Dacă auziţi că mi se rosteşte numele, vreau să vă apuce palpitaţiile. Iar în final să ştiţi că tot eu voi fi acela care vă va redacta ordinul de condamnare la moarte. Azi acest ordin îl semnează Hitler. Mâine îl voi semna eu. De asta puteţi fi siguri. Şi voi şi ceilalţi lideri ai partidului. Nici voi, generalii, şi nici voi, miniştrii, nu-mi veţi scăpa. Cei care mi se vor supune necondiţionat, cei care vor declara servil manierele mele reprezintă un model de comportare spartană, indispensabil în Germania de mâine, cei care vor recunoaşte în mine pe cel mai copleşitor geniu vor avea şanse să supravieţuiască. Cei care vor îndrăzni să cârtească fie numai cu gândul, să se ferească de urgia mea. Dacă *Führerul* şi-ar ridica mâna protectoare de deasupra mea, v-aţi năpusti asupră-mi şi m-aţi sfâşia, fericiţi că, astfel, aţi scăpa de spaima care vă încolţeşte

ori de câte ori vi se vorbeşte de mine. *Führerul* însă nu va înceta să mă protejeze. Ştie că îi sunt cel mai credincios slujitor. Eu nu îi pot lua locul, căci nu am partizani printre veteranii partidului. Nu jinduiesc să-i iau locul, fiindcă prezenţa lui la cârma poporului german constituie pentru mine cea mai eficace pavăză. Sunt însă mai tânăr decât Hitler. Este în ordinea firească a lucrurilor să-i supravieţuiesc. Dar când se va întâmpla acest eveniment, toate pârghiile de conducere ale Germaniei vor fi în mâna mea. Şi partidul, şi *S.S.*-ul, şi armata. Göring, Goebbels, Ribbentrop şi ceilalţi corifei care m-au privit de sus atâta vreme vor trebui să mi se târască la picioare. Voi avea însă grijă să nu-mi complic existenţa. Am să-i împăiez sau am să-i conserv în spirt, într-un fel de muzeu al începuturilor naţional-socialismului. Nu am nevoie de dragostea voastră. De frica voastră am nevoie. Şi nu mă voi mulţumi să mă ştiu temut de germani. Toată Europa, lumea întreagă trebuie să mă ştie de frică. Attila, Genghis-Han, Tamerlan vor fi umbrele mele palide. Nu, nu sunt nebun! Nu sunt nici îmbătat de glorie. Ascensiunea mea a fost lentă. Mi-am făcut loc încetul cu încetul, asemenea unei cârtiţe care găureşte prin întuneric galerii peste galerii, afânând pământul sub temeliile monumentelor trufaşe, care se vor prăvăli într-o zi şi vor fi înghiţite de miriadele de galerii subterane”.

N-aş vrea ca acest monolog să pară melodramatic. Ţi-l sugerează însăşi persoana lui Bormann. Omul acesta nu are nevoie să-ţi vorbească spre a te face să-l înţelegi, aşa după cum un crocodil nu are nevoie de grai spre a te preveni că te va sfâşia dacă vei avea nenorocul să-i ieşi în cale.

Bormann îşi mânca scoicile şi mă privea zâmbind. Un zâmbet aparent placid, binevoitor, bonom. Tot atât de placid ca şi fălcile unui crocodil care cască la soare. Sunt păsări care ciugulesc resturile de alimente rămase printre colţii reptilei. Probabil că şi Bormann avea colaboratorii lui, asemenea păsărilor prietene ale crocodililor. Dar cine-i cunoştea pe aceşti colaboratori? Erau tot atât de şterşi – la figurat – ca şi patronul lor. Cred că erau recrutaţi din sânul lumii interlope, ca să fie după chipul şi asemănarea lui. Sau poate că printre ei se află şi aristocraţi, şi generali, şi înalţi demnitari. De ce nu? Josnicia omenească nu are limite. Indivizi dispuşi să-şi vândă conştiinţa în schimbul unei situaţii s-au găsit şi se vor găsi întotdeauna.

Bormann îmi zâmbea.

— Vă urmăresc de multă vreme activitatea, *Herr General.*

Zâmbetul lui era binevoitor, dar cuvintele rămâneau sibiline.

Activitatea unui om poate fi constructivă sau destructivă. Bormann nu precizase în ce categorie plasa activitatea mea din trecut.

A continuat:

— Aţi luptat şi pe Frontul de Est, şi pe Frontul de Vest, şi pe frontul din Italia, şi pe cel din Africa. Rezultatele n-au fost întotdeauna pe măsura eforturilor dumneavoastră, dar bătălia pentru existenţa *Reichului* şi a naţional-socialismului nu s-a terminat încă. Vor învinge forţele răului sau forţele binelui? Care sunt forţele răului şi care sunt forţele binelui?

Nu era prost Bormann. Acumulase o viclenie ascuţită a nenumărate generaţii de înaintaşi, care pregătiseră secolului XX surpriza unui om-minune. Insul care personifica viclenia sub toate formele şi nuanţele. Viclenia la care se adăuga şi o masivă doză de sadism. Puteam să constat acest lucru după modul cum dirija conversaţia – mai bine zis monologul – de la masa mea.

— M-am străduit întotdeauna, *Herr* Bormann, să nu fac lucrurile pe jumătate, i-am răspuns potrivit felului său de a vorbi.

A zâmbit iarăşi.

— Străduinţele sunt rareori încununate de succes. Când te crezi mai aproape de ţel, intervine ceva neprevăzut care dă totul peste cap.

Aveam impresia că între mine şi Bormann se desfăşura un duel american. Ne aflam înarmaţi într-o pădure şi ne căutam unul pe celălalt. După fiecare trunchi de copac riscai să te trăsnească un glonte. Din dosul fiecărui tufiş bănuiai că se îndreaptă spre tine gura unui pistol gata să verse foc.

— Cum merg treburile prin România? m-a întrebat.

— Românii s-au săturat de război.

A început să râdă, săltându-şi pântecele întemniţat în tunica brună.

— Toţi ne-am săturat de război. Dar cine rezistă mai mult pe baricadă câştigă. Noi nu avem de gând să abandonăm partida. Cred că sunteţi de aceeaşi părere cu mine, nu-i aşa?... Eh, ce stupidă întrebare v-am pus! Cum aţi putea avea altă părere decât *Führerul*?

Jocul continua, crud.

— Vom câştiga războiul, *Herr General*, fiindcă avem mai multă

capacitate de rezistenţă decât duşmanii noştri, a reluat. Dacă am fi apelat la ultimele resurse ale rezistentei noastre germanice, n-am fi pierdut nici primul război mondial. Atunci generalii au abandonat partida, impunând guvernului constituit să cerşească pacea. Ludendorff, Hindenburg, Seeckt şi alţi trădători în uniformă militară şi cu „Crucea pentru merit", agăţată de gât, au dat Germania pe mâna duşmanului. Astăzi însă s-au schimbat lucrurile. Armata de uscat, aviaţia, marina sunt naţional-socialiste. Şi generalii sunt naţional-socialişti. Dumneavoastră sunteţi înscris în partid, *Herr General?*

— N-am făcut niciodată politică, *Herr* Bormann.

— Rău, *Herr General.* Foarte rău. Cum puteţi fi german fără să faceţi parte din partidul naţional-socialist? Germania şi naţional-socialismul au ajuns să se confunde.

Raţionamentul era de o simplitate dezarmantă. Oglindea însă fanatismul personajului.

— Naţional-socialismul, continuă el să brodeze pe aceeaşi temă, justifică existenţa Germaniei. Fără naţional-socialism ţara aceasta şi-ar pierde raţiunea de a exista. Sunteţi de altă părere?

Atacul era direct.

— Cum aş putea să contest că la ora actuală partidul se confundă cu cel de-al treilea *Reich?*

Gura i s-a lărgit într-un zâmbet amuzat.

— Sunteţi tare şmecher, *Herr General!*

Vulgaritatea expresiei sale m-a făcut să izbucnesc în râs.

— Este pentru întâia dată că mi se face un asemenea compliment.

— Vă supără?

— De ce? Dumneavoastră, *Herr* Bormann, înfrumuseţaţi limbajul cult, îl îmbogăţiţi cu expresii pitoreşti. Altfel ar rămâne incolor, nu-i aşa?

Von Feligiebel fusese lăsat în afara conversaţiei. Stingherit, se uita când la mine, când la Bormann, întrebându-se desigur unde avea să ducă această încrucişare de spade.

— Spuneaţi că românii vor pacea, zise el, redevenind serios.

— Absolut.

— Dacă s-ar face toate după voia omului, unde am ajunge?

Făcu o pauză, apoi continuă:

— Pretenţioşi mai sunt şi românii! Ar trebui să ştie că războiul are suişuri şi coborâşuri. Îi vom împinge pe ruşi înapoi, până la

Volga. Armele noastre secrete vor schimba radical mersul operaţiilor.

Povestea cu armele secrete începuse să mă apese pe nervi.

— Românii, reluă el, ar trebui să facă mai puţine fasoane. Am fi putut să-i strămutăm în Ucraina... Dar n-am făcut-o! Am fi putut să le luăm regiunea petroliferă... Dar n-am făcut-o! Am fi putut să-i dezmembrăm...

— Dezmembrarea însă am început-o. Deşi ne erau aliaţi.

— Trebuia să dăm unele satisfacţii teritoriale vecinilor lor, *Herr General.*

În aceeaşi clipă, un *Feldwebel* s-a apropiat de generalul von Feligiebel şi i-a comunicat că este chemat la telefon. Generalul s-a scuzat faţă de noi şi a plecat. Am avut impresia că Bormann aranjase lucrurile în aşa fel, încât să rămână singur cu mine. Impresia a devenit certitudine în momentul în care directorul Cancelariei partidului mi s-a adresat cu ton blajin:

— Întâlnirea mea cu dumneavoastră, în seara asta, nu este cu totul întâmplătoare.

Mi-am amintit imediat avertismentul lui von Feligiebel.

— De la o vreme, a rostit Bormann, se poartă în jurul dumneavoastră discuţii ample. Nu mai departe decât acum câteva zile se vorbea despre includerea dumneavoastră în grupul de generali care urmează să fie înălţaţi la rangul de *Feldmarschall.*

După modul cum fusese angajată discuţia, însemna că Bormann intenţiona să-mi propună un târg. Bastonul de mareşal în schimbul cine ştie cărui serviciu. Aruncase nada şi acum aştepta reacţia mea. Nu m-am arătat deloc entuziasmat şi nici nu i-am mulţumit pentru informaţie. Lipsa mea de înţelegere l-a iritat. Şi-a muşcat buza de jos, iar smocurile de păr care-i ieşeau din urechi şi din nas au părut să se zbârlească.

— Rangul de *Feldmarschall* implică mari drepturi şi privilegii, dar şi obligaţii.

— Evident, am replicat. Cunosc regulamentul militar.

M-a privit lung. Se întreba, desigur, dacă eram prost sau dacă făceam pe prostul. A optat probabil pentru a doua variantă, căci mi-a trecut pe sub nas o nouă tentaţie:

— *Führerul* intenţionează să distribuie în curând dotaţii căpeteniilor militare care s-au distins în această nouă fază a războiului.

— Nevoile mele materiale, *Herr* Bormann, sunt foarte reduse, am

replicat. Mi-am pierdut soţia şi doi din cei patru fii ai mei. Solda militară şi veniturile mele personale acoperă cu prisosinţă necesităţile familiei…

— Albert, fiul dumneavoastră cel mare, a căzut prizonier la ruşi, dacă nu mă înşel?

— Făcea parte din Armata a 6-a, încercuită la Stalingrad.

A clătinat din cap cu compătimire.

— Trist! Foarte trist! Aţi avut şi un fiu care a întâmpinat unele neplăceri, nu-i aşa?

— A fost decapitat.

— Ah, da! Îmi amintesc. Urâtă afacere. Aveţi noroc cu cel de-al treilea fiu, pe nume Rudolf… Da, da, Rudolf. Nu i-am uitat numele. Mi l-a elogiat unchiul său, *Standartenführerul* Gerlach.

Colonelul Gerlach! Fratele meu vitreg, zămislit de mama într-a treia şi ultima ei căsătorie… Ce proastă inspiraţie a avut să se mărite cu acel doctor de ţară, în compania căruia şi-a măcinat ultimii ani de viaţă. Niciodată n-am reuşit s-o înţeleg pe mama, această femeie frumoasă, deprinsă cu luxul, cu bogăţia, cu o viaţă fastuoasă, şi care a renunţat la toate, spre a se dedica unui ins cu douăzeci de ani mai tânăr decât ea, dar sărman ca Iov.

— Al patrulea băiat cum se numeşte? m-a întrebat.

— Uwe.

— Câţi ani are?

— Treisprezece.

— Abia păşeşte pragul adolescenţei! Eh, frumoasă viaţă i se deschide lui Uwe în cel de-al treilea *Reich!* Fiii dumneavoastră, Rudolf şi Uwe, vor moşteni o Germanie puternică, stăpână pe destinele Europei. Vor fi, desigur, nişte vajnici naţional-socialişti.

Nu i-am răspuns.

— Nu există ceva mai frumos decât familia, a adăugat elegiac. Pentru mine familia este sfântă, *Herr General*. Soţia şi copiii reprezintă micul univers al fiecărui german, a declamat cu patos. Într-o zi – când se vor mai linişti apele – am să vă poftesc la mine acasă. Aş dori să-mi cunoaşteţi soţia. *Frau* Gerda Bormann. Cea mai înţeleaptă femeie din lume. Pentru că natalitatea cunoaşte un mare regres, datorită războiului, soţia mea a admis să aduc în căminul conjugal o actriţă tânără, cu care întreţin relaţii sentimentale, spre a spori pe această cale numărul copiilor în propria mea familie. Da, *Herr General,* soţia mea a făcut acest gest, luându-şi angajamentul să pună la punct un sistem de rotaţie a

maternităţii, mai precis, un program în cadrul căruia femeile să facă de serviciu cu schimbul în patul meu, în scopul măririi producţiei de copii.

Am făcut un efort ca să nu izbucnesc în râs.

— Când am auzit că-mi face o asemenea propunere, care-i evidenţia spiritul civic, a continuat cu toată seriozitatea Bormann, am sărutat-o pe amândoi obrajii şi i-am spus: „Se cunoaşte că eşti de rasă bună, naţional-socialistă! Eşti o adevărată femeie nazistă!”

— Remarcabil! am declarat laudativ.

— În curând sper să măresc parcul feminin, mi-a declarat cu solemnitate. V-aş sfătui să-mi urmaţi exemplul, *Herr General,* spre a sprijini efortul de sporire al natalităţii în ţara noastră.

— Sunt prea bătrân pentru asemenea isprăvi, *Herr* Bormann, m-am scuzat. Am cincizeci şi patru de ani.

— Nici eu nu mai sunt tânăr, *Herr General,* dar datoria mai înainte de toate!

M-am înclinat:

— Sunt întru totul de acord cu dumneavoastră, *Herr* Bormann.

Situaţia era atât de comică, dar în acelaşi timp de un tragism atât de cumplit, încât atingea graniţele grotescului. Pe ce mâini încăpuse Germania şi poporul german!

— Am preconizat şi alte măsuri eficace pentru sporirea natalităţii. N-am să le expun pe toate aici, pentru că nu este nici timpul şi nici cazul. După cum recomand bărbaţilor germani să nu se sfiască a convieţui cu mai multe femei deodată, tot aşa am propus măsuri care să ducă la restrângerea natalităţii la slavi. Fecunditatea slavă este nedorită.

Şi-a umplut paharul cu apă şi l-a băut până la fund.

— Sunt împotriva băuturilor alcoolice şi a tutunului, mi-a spus.

A sărit derutant la alt subiect:

— Aveţi foarte multă căutare, *Herr General*.

— Pardon? am întrebat nedumerit. Am căutare? Cum adică?

— Şi *Reichsführerul S.S.* Himmler vă caută compania!

M-a privit fix cu ochii lui porcini, încercând să-mi citească gândurile. I-am înţeles procedeul, folosit îndeobşte de anchetatori. Te plimbă cu vorbe prin diferite domenii, ca să revină fără veste la subiectul care-i interesează. Deci aici voia să ajungă.

— *Reichsführerul S.S.* Himmler a avut amabilitatea să mă invite la un dineu.

— La Paris, nu-i aşa?

— Exact. La Paris.

— La reşedinţa sa.

— Da.

— În prezenţa mai multor căpetenii *S.S.* din Franţa.

— Cât de bine sunteţi informat, *Herr* Bormann! am exclamat cu prefăcută naivitate.

— Bănuiesc că aţi discutat lucruri interesante?

— Conversaţia *Reichsführerului S.S.* este în general interesantă, am răspuns ambiguu.

Mă întrebam dacă nu cumva Himmler făcuse unele declaraţii în legătură cu cele discutate cu mine. Fusese cumva anchetat? Nu-mi ajunsese la cunoştinţă aşa ceva. Bormann mă lăsa să cred că Himmler nu s-ar fi aflat într-o postură tocmai bună. Nu ştiu de ce, dar am avut brusc revelaţia că blufează. Era viclean, dar îi lipsea inteligenţa. Încerca să mă facă unealta sa împotriva lui Himmler. Mersese până acolo încât ajunsese să-mi promită bastonul de mareşal. Îl uram pe Himmler, dar nici pe Bormann nu îl aveam la suflet. Dacă voiau să se mănânce între ei, erau liberi să o facă. Nu aveam însă de gând să joc pe mâna vreunuia împotriva celuilalt. Dacă aş putea să contribui la ascuţirea animozităţii dintre aceste personaje, aş face-o cu toată plăcerea. Dar pentru aceasta îmi trebuiau mai multe date.

— Nu-mi aduc prea bine aminte despre ce am discutat, i-am răspuns, dar voi încerca să recapitulez... Evident, aceasta cere timp...

Zâmbetul lui stereotip i-a schimonosit iarăşi faţa. Şi-a închipuit că eram dispus să mă târguiesc, dar că îmi pregăteam condiţiile. Era gata să plătească bine. Numai că eu nu aveam de gând să mă las cumpărat.

— Mi-ar face plăcere să ne mai vedem, *Herr General.* Să mai discutăm despre noua promoţie de *Feldmarschalli.* Poate că îmi veţi oferi unele sugestii. În calitatea dumneavoastră de specialist în aviaţie aveţi dreptul să aspiraţi la o situaţie mult mai înaltă decât aceea pe care o aveţi actualmente. *Feldmarschallul* Milch a îmbătrânit... De asemenea şi Sperrle... Înaltele comandamente trebuie încadrate cu oameni noi. Cei vechi s-au uzat. Rezultatele negative de pe front îmi susţin teza.

N-a lipsit mult ca să-mi propună o colaborare. L-a oprit însă ceva. Viclenia lui nu era o armă destul de tare faţă de concepţia mea asupra onoarei. Bormann nu avea de-a face cu oameni de onoare.

De aceea se potrivea poate atât de bine cu Hitler.

Cina se încheiase. Ne-am despărţit în cei mai buni termeni.

— Aştept un semn de viaţă din partea dumneavoastră, mi-a spus după ce mi-a strâns mâna.

Înainte de a mă retrage în camera mea din casa de oaspeţi, m-am întâlnit cu generalul Schmundt, care m-a invitat la un coniac. L-am rugat să mă ierte, căci mă simţeam obosit. Discuţiile purtate cu Feligiebel, cu Jodl şi cu Bormann trebuiau judecate la rece, în solitudine. Eram surprins de laudele pe care Gerlach le adusese fiului meu Rudolf. Nu cred că Gerlach avea o simpatie deosebită pentru familia mea. Interesul lui deosebit pentru Rudi îmi părea suspect.

M-am închis în odaia mea şi am încercat să mă culc. Am adormit cu greu. Am avut un somn agitat, populat de coşmaruri enervante. Mergeam pe un câmp neted, cu zăpezi mari în care mă afundam până la genunchi. Îmi târam anevoie picioarele amorţite de frig. Pe cerul vânăt se roteau corbi mari. În urma mea, locotenentul Busch se lupta cu nămeţii. Îl auzeam gâfâind. Ştiam amândoi că ne pândeşte o primejdie iminentă, mortală. Ne încolţise o frică îngrozitoare. În ce consta această primejdie, n-aş putea să spun. Zăpada îmi ajunsese până la brâu. Înaintam prin omătul pufos, dar totuşi rezistent, fără să ştiu încotro mă îndrept. În depărtare nu se vedea nimic, în afară de linia curbă a orizontului. Corbii ţipau frenetic, lansându-se uneori asupra noastră, în căderi bruşte de *Stukasuri* îndoliate. Deodată n-am mai auzit gâfâitul lui Busch. Am întors capul. Priveliştea mi-a încrâncenat pielea. Busch rămăsese în urmă. Sleit de puteri, se prăvălise în zăpadă. Corbii se năpustiseră asupra lui şi îl sfâşiau de viu. Busch abia se mai apăra, mişcându-şi convulsiv braţele. Auzeam fâlfâitul metalic al aripilor negre, cârâitul fioros de sfârşit de lume. Mă uitam cuprins de oroare la scena aceea îngrozitoare, dar nu puteam alerga în ajutorul lui Busch. Picioarele îmi erau încleştate în zăpadă ca în nişte curse de lupi. Agitam deznădăjduit braţele în speranţa că voi izgoni corbii. Dar păsările negre nu ţineau seama de strădaniile mele. La un moment dat nu l-am mai văzut pe Busch. Dispăruse sub mormanul de păsări negre care mişcau din aripile lor mari şi negre. Când s-au ridicat în sfârşit spre culmile cerului, în locul în care se aflase Busch n-am văzut decât ceva sângerând. M-a podidit plânsul. Am pornit iarăşi la drum spre zona inospitalieră. Corbii continuau să se rotească asupra mea. Acum îmi va veni mie rândul, îmi spuneam. Picioarele

eliberate din cursele de lupi se târau prin zăpada înaltă, lăsând urme paralele, care se pierdeau la infinit. Încotro mergeam? Deodată mi s-a luminat mintea. Îl căutam pe Uwe. Nădăjduiam să-l găsesc dincolo de linia zării. Dar linia zării se îndepărta de mine ca şi Fata Morgana. Eram singur în imensitatea albă. Nu! Nu eram singur! Cerbii zburau deasupra mea într-un imens stol care înnegrise cerul. Un cer de aripi negre, în plină mişcare, ce se lăsa cu încetul asupra mea ca şi capacul unui teasc asupra unui pumn de struguri. Cerul de aripi negre, colcăitoare, cobora treptat. Şi zăpada începuse să se înnegrească. Umbrele corbilor invadaseră văzduhul, întinau învelişul argintiu al omătului. Aripile coborau, coborau, coborau... Fâlfâitul lor, din ce în ce mai zgomotos, mă asurzea. Zăpada se transforma în praf de cărbune. De cărbune erau şi corbii care descriau cercuri concentrice, tot mai apropiate. Aerul agitat de aripile lor îmi lovea obrazul. Gheara unui corb mi s-a încurcat în păr. Abia atunci mi-am dat seama că am capul descoperit. Îmi agitam mâinile şi alergam zănatec. Picioarele mele. Stârneau praful de cărbune ridicându-l în perdele negre ca şi aripile corbilor. Am strigat: „Busch, Uwe!... Uwe!... Unde sunteţi? Răspundeţi!...”. Mi-au răspuns ţipetele păsărilor negre. O aripă mi-a atins obrazul cu o mângâiere rece, înfiorătoare... Atingerea morţii... Am răcnit...

M-am trezit din somn, gâfâind. Broboane de sudoare îmi scăldau obrajii. Sudoarea îmi umezise părul şi gulerul pijamalei.

Am aprins lampa de pe noptieră. Am suspinat adânc, fericit că totul nu fusese decât un coşmar. M-am uitat la ceas. Era abia trei. Mi-am aprins o ţigară. Busch! De ce l-am visat pe Busch? Şi pe Uwe? Dar pe Uwe nu-l văzusem în vis. Îi rostisem numai numele. Am râs. De ce îmi făceam atâtea gânduri. Era firesc să-l visez pe Busch. Nu-l trimisesem oare în căutarea lui Uwe? Poate că în clipa aceasta au şi ajuns la München. De ce să mă frământ, când aş putea să telefonez la München? Îndată ce voi auzi că Busch şi cu Uwe au sosit acasă, am să mă liniştesc...

Am ridicat receptorul. Am dictat centralistei numărul de telefon al locuinţei mele.

— Imediat! mi-a răspuns cu amabilitate profesională. Aşteptaţi la aparat.

Legăturile telefonice cu exteriorul cerute din Berghof se bucurau de prioritate absolută. Aşteptam să aud de la celălalt capăt al firului glasul bătrân al lui Günther, majordomul, care să-mi spună că Uwe

sosise la München însoţit de locotenentul Busch. Poate că plecaseră la Traunkirchen. S-a scurs aproape un minut. Capătul aprins al ţigării mi-a ars deodată degetele. Nici nu observasem când se consumase ţigara. Uitasem să o mai fumez. Am scăpat-o pe covor. Am ridicat-o de jos şi am strivit-o în scrumieră, ţinând cu cealaltă mână telefonul la ureche.

— Aveţi legătura, m-a vestit centralista.

Am auzit în aparat un zbârnâit repetat la intervale regulate. „Ce rău este să ai servitori bătrâni!”, mi-am zis iritat. După război am să schimb întreg personalul de serviciu. Am să angajez numai oameni tineri care să-mi răspundă repede la telefon.

Îl vedeam în închipuire pe Günther trezindu-se, coborându-şi anevoie din pat picioarele bolnave şi îndreptându-se şchiopătând spre telefonul din hol. Telefonul din hol suna şi în camera lui. Am să instalez un telefon şi în camera lui Günther. Să-mi răspundă mai repede.

În definitiv, de ce mă frământ atâta? Münchenul nu se află în zonele bântuite zilnic de escadrele anglo-americane. Am să dau totuşi poruncă lui Busch să-l ducă pe Uwe la Traunkirchen. Nici un bombardier inamic nu-şi va irosi încărcătura de explozibile, aruncând-o asupra unei localităţi atât de neînsemnate.

Glasul lui Günther a hârâit astmatic în aparat.

— Casa Altenburg-Delmond.

— La telefon Eugen von Altenburg. Bună seara, Günther!

— Să trăiţi, alteţă!

— Herr Leutenant Busch şi Uwe au sosit la München?

— N-au sosit, alteţă.

— Nici nu şi-au anunţat sosirea?

— Nu şi-au anunţat-o, alteţă!

— Bine. Rudi ce mai face?

— Este sănătos, alteţă.

— Poţi să-l chemi la telefon?

— Nu este acasă, alteţă.

— Nu este acasă? La ora aceasta? Unde a plecat?

— Nu ştiu, alteţă.

— Am să mai telefonez în cursul zilei de mâine. Să-i spui lui Rudi că l-am căutat.

— Prea bine, alteţă.

— Bună seara, Günther.

— Să tră…

Am închis enervat telefonul. De ce întârzia Busch să sosească la München? Am chemat din nou centralista. I-am dat numărul şi indicativul castelului din Prusia al mătuşii mele. Speram să aflu de acolo ştiri în legătură cu Uwe. Am aşteptat aproape un sfert de oră, ceea ce nu era mult faţă de miile de convorbiri telefonice impuse de bombardamentele inamice executate noapte de noapte asupra teritoriului Reichului.

Mi-a răspuns *Frau* Ursula Schmidt, menajera mătuşii mele. S-a arătat foarte încântată fiindcă îmi auzea glasul. La întrebarea mea, mi-a răspuns că Uwe plecase la München însoţit de Busch.

— Când a plecat?

— Aseară.

Mă agitasem pe degeaba. Însemna că acum se aflau pe drum.

— Principe, mi-aş îngădui să vă pun o întrebare, a grăit *Frau* Ursula.

— Te rog, *Frau* Ursula.

— Contesa este îngrijorată de situaţia de pe front. E cazul să ne refugiem în Vest?

Era cazul. Dar puteam să-i spun prin telefon acest lucru, când ştiam că toate convorbirile erau interceptate?

— Nu aveţi motive de îngrijorare. Dacă însă contesa doreşte să schimbe aerul, daţi o raită până la Traunkirchen.

Frau Ursula mi-a răspuns într-un mod care mi-a dovedit că nu e proastă şi că e în stare să înţeleagă lucrurile spuse pe jumătate.

— Cred că va trebui să schimbe aerul. A luat tuse convulsivă de la nişte copii din sat.

— Atunci plecaţi neîntârziat, *Frau* Ursula. Urează din partea mea contesei grabnică însănătoşire. La vârstnici tuşea convulsivă e foarte primejdioasă. Să fie atentă!

— Mulţumesc, principe. Mâine fac bagajele... Bună seara. Sărutaţi-l pe Uwe din partea mea.

— Am să mă achit, *Frau* Ursula, de acest comision. Bună seara.

Am închis telefonul. Puteam să-mi reiau liniştit somnul. Din nefericire, e greu să adormi după dorinţă. Ca să-mi treacă timpul, am mai aprins o ţigară. Afară se stârnise un vânt puternic. Îl auzeam şuierând pe la obloane.

Unde o fi umblând la ora aceasta Rudi? Ştiu că, la vârsta lui; li se mai întâmplă tinerilor să lipsească noaptea de acasă. N-am să mă supăr pentru aceasta. Tatăl meu era mai aspru. Trăia însă în alte timpuri. Lui Rudi nici nu i-ar trece, cred. Prin minte că aş putea

ridica obiecţii în ceea ce priveşte escapadele lui nocturne. M-au fulgerat iarăşi întrebările: Ce legătură are Rudi cu Gerlach? De ce a vorbit Gerlach lui Bormann despre Rudi? Ce a avut să-i spună?...

Standartenführerul Gerlach! Fratele meu vitreg! Întotdeauna mi-a fost ostil. Am simţit instinctiv acest lucru. Cu toate acestea, îl salvasem de la moarte... Era în ’934. Mai precis, în noaptea de 30 iunie, intrată în istorie sub numele de Noaptea cuţitelor lungi...

Peste două luni se vor împlini zece ani de la acea faimoasă „Noapte a cuţitelor lungi”. Zece ani care s-au rostogolit ca o avalanşă. Ca o avalanşă s-a rostogolit asupra Germaniei şi naţional-socialismul.

Pentru mine şi pentru familia mea, cei douăzeci şi cinci de ani care se scurseseră din clipa în care Hitler îşi făcuse intrarea în cămăruţa dosnică a cârciumii din Herrenstrasse reprezentaseră fundalul unei degringolade care se accentuase pe măsură ce partidul îşi înfipsese tot mai adânc ghearele în carnea sângerândă a Germaniei. Câteodată îmi spuneam că familia mea simboliza existenţa altor milioane de familii din această ţară urgisită de oameni lipsiţi de Dumnezeu.

În ’934, când „Noaptea cuţitelor lungi” îşi contura în zare semnele premonitorii, eram colonel şi îndeplineam funcţia de ofiţer de legătură al Ministerului de Război pe lângă *Feldmarschallul* Hindenburg, preşedintele Republicii Germane. Trăiam în acea epocă frământările inerente – îmi spuneam pe atunci – unei schimbări fundamentale de regim.

La 26 ianuarie ’934, presa germană anunţa cu surle şi trompete două evenimente. Primul îl constituia semnarea unui tratat de neagresiune, pe termen de zece ani, încheiat între Germania şi Polonia. Cinci ani mai târziu, Hitler avea să-şi calce angajamentele şi să invadeze Polonia. În anii premergători războiului, minciunile *Führerului* mă uluiau. Îmi ziceam că sunt justificate de necesităţi politice. Abia mai târziu mi-am dat seama că întreaga politică a lui Hitler era bazată pe minciună. Minciunile deghizate sub masca adevărului nu au însă viaţă lungă. Dreptatea iese la lumină şi se răzbună, iar posteritatea ridică vălul minciunii, al imposturii politice şi restabileşte adevărul istoric. Al doilea eveniment, semnalat cu surle şi trompete de presa germană, era discursul pe care Hitler avea să-l ţină la 30 ianuarie ’934, pentru a sărbători un an de la preluarea puterii. Realizările lui – în acea scurtă perioadă de timp –

erau spectaculoase. Dărâmase Republica de la Weimar, impusese dictatura sa personală, lichidase partidele politice din opoziţie, lăsând viaţă legală numai partidului naţional-socialist, desfiinţase *Reichul* federal, alcătuit din state cvasi autonome, şi îi substituise un *Reich* unitar, îngenunchease justiţia, lichidase sindicatele muncitoreşti, ridicase drepturile cetăţeneşti ale evreilor, pe care-i împinsese la periferia societăţii, anulase libertatea presei, nazificase cultura şi binecuvântase Germania cu o ciupercărie de lagăre. Mulţi germani îl aclamau, fiindcă izbutise să înlăture anarhia endemică lăsată moştenire de decesul Germaniei imperiale a Hohenzollernilor şi fiindcă avusese îndrăzneala să proclame egalitatea Germaniei învinse cu celelalte mari puteri ale lumii. Plebiscitul din toamna precedentă, ca mai toate plebiscitele votate sub regimuri politice de mână forte, confirmase – cu o zdrobitoare majoritate – încrederea maselor în infailibilitatea *Führerului*.

Un singur lucru nu-l reuşise încă Hitler. Să politizeze armata. El nu putea uita, de pildă, că în ianuarie ’933, când lupta pentru cucerirea puterii se desfăşura cu înverşunare, generalul von Hammerstein-Equord, şeful Statului-Major al Armatei, îl prevenise fără menajamente: „Dacă obţineţi puterea pe căi legale, nu am nimic de zis. În caz contrar, voi ordona trupelor să tragă”. Înţelegând că generalul von Hammerstein nu aruncase o vorbă în vânt, Hitler manevrase astfel încât să ajungă în fruntea guvernului respectând aparent legalitatea. *Putsch*-ul său nereuşit din ’923 îl îmbogăţise cu o învăţătură pe care avea să o folosească mai târziu. O mişcare politică, spunea el, nu reuşeşte să pună mâna pe putere dacă nu îşi asigură în prealabil sprijinul cel puţin al uneia din instituţiile puternice. Acum, după ce ajunsese şeful guvernului, se putea dispensa de sprijinul Bisericii, îngrozită de teoriile antireligioase ale liderilor naţional-socialişti. Nu era însă înţelept să neglijeze importanţa Armatei, care păstra încă o independenţă supărătoare, incompatibilă cu acel *Führerprinzip* preconizat de Hitler. *Führerul* avea la dispoziţie formaţiile *S.A.* ale lui Rohm, care cuprindeau aproape trei milioane de oameni. Armata dispunea însă de o forţă de şoc, care, în cazul unui conflict cu partidul naţional-socialist, ar fi fost capabilă să neutralizeze oricând capacitatea de luptă a *S.A.*-ului.

Spre a supune armata, Hitler avea nevoie de un cal troian. Reuşise să-l găsească în persoana *Feldmarschallului* Werner von Blomberg, căruia îi încredinţase Ministerul de Război. Von Papen,

care făcea parte din guvern în calitate de vicecancelar, propusese candidatura generalului von Fritsch, un personaj integru, cu vastă experienţă, dar Hitler se împotrivise deoarece nu agrea spiritul de independenţă al acestui ofiţer. Hindenburg îl preferase pe Blomberg, fiindcă îl considera apolitic, disciplinat, dedicat carierei sale, tradiţiei militare, precum şi castei din care făcea parte. Când îi acordase învestitura, îi recomandase cu stăruinţă să ţină armata în afara politicii. Dincolo de faţada unui cavalerism desuet, von Blomberg avea un caracter slab, influenţabil. Din primele zile a căzut sub influenţa lui Hitler, care îl domina cu personalitatea lui dinamică. În prezenţa acestuia se comporta ca şi când s-ar fi aflat într-o stare hipnotică. Noi, ofiţerii, aveam despre noul ministru de război o părere proastă. Von Rundstedt mi-a spus textual: „Nu l-am înţeles niciodată. Are capul în nori şi mai face şi pe teozoful. Nimeni nu-l poate suferi”. Printre puţinii ofiţeri care aveau o părere bună despre von Blomberg se număra şi Erhardt Milch, ajuns ulterior *Feldmarschall* al aerului. „Omul acesta este tot atât de priceput în domeniul militar cât şi în chestiunile politice. Am fost martor la o discuţie destul de tare pe care a avut-o cu *Führerul* într-o problemă în care nu voiau să cadă de acord”. Adevărul este altul. Von Blomberg avea toate defectele unui ins timid, lipsit de hotărâre. Asemenea multor timizi, care se aruncă în focul luptei cu o temeritate pe care nici ei nu o înţeleg, von Blomberg simţea nevoia să se smulgă de sub tutela tot mai apăsătoare a lui Hitler. Izbucnea atunci în adevărate crize, care nu durau mai mult decât un foc de paie, dar care l-au determinat pe *Führer* – câţiva ani mai târziu – să-l înlăture din fruntea Ministerului de Război, concediindu-l ca pe un servitor. În primii ani ai ministeriatului, von Blomberg nu numai că nu apărase interesele armatei, aşa cum făgăduise lui Hindenburg, ci se manifestase ca un servil slujitor al totalitarismului naţional-socialist.

Generalul von Hammerstein, care se arătase atât de puţin prietenos faţă de Hitler, avea să sufere în curând consecinţele atitudinii sale. Opiniile lui privitoare la o apropiere politică faţă de Rusia Sovietică erau cunoscute. Von Hammerstein se arătase partizanul concepţiilor strategice ale lui von Schlieffen, care se străduise să demonstreze imposibilitatea câştigării unui război purtat de Germania pe două fronturi. Von Hammerstein socotea că o înţelegere cu Rusia ar asigura *Reichului* libertatea de acţiune faţă de Occident. Hitler se grăbise, să demonstreze *Feldmarschallului*

Hindenburg că şeful de stat-major era vândut ruşilor şi iudeo-masonilor. Pistonat şi de von Blomberg, preşedintele acceptase înlăturarea lui von Hammerstein.

Numirea unui nou şef de stat-major avea să se facă numai cu preţul unor mari frământări. Hitler dorea să instaleze în această funcţie pe un partizan de-al său, şi anume pe Walter von Reichenau, pe atunci colonel. Von Reichenau fusese şeful de stat-major al lui von Blomberg, înaintea numirii acestuia la departamentul Războiului. Îndată ce se văzuse ministru, von Blomberg se grăbise să îndepărteze pe şeful de cabinet al ministerului, generalul-maior von Bredow, şi să-l aducă în loc pe von Reichenau. Generalul von Bredow era suspectat, deoarece se număra printre intimii generalului Kurt von Schleicher, fost cancelar al Germaniei, înainte de venirea lui Hitler la putere. Von Schleicher nu-şi ascunsese niciodată ostilitatea faţă de Hitler, pe care-l socotea un parvenit. Atitudinea aceasta avea să-l coste viaţa.

Încercarea lui Hitler de a-l instala pe von Reichenau; în fruntea Statului-Major al Armatei se izbise de împotrivire lui Hindenburg. Eram de faţă când acesta a declarat la o şedinţă de cabinet: „Nici nu mă gândesc să-i încredinţez lui von Reichenau o funcţie care implică răspunderi atât de mari. Nu a exercitat nici un fel de comandă. Nu a avut nici cel puţin un regiment sub ordinele sale. Îi mai trebuie experienţă. Von Reichenau nici nu poate fi luat în discuţie”. Ministrul de război, bine dresat de Hitler, a declarat că îşi va prezenta demisia în cazul că numirea lui Reichenau nu va fi acceptată.

Preşedintele Hindenburg l-a privit de sus şi a rostit tăios:

— Funcţia dumneavoastră de ministru, *Herr General,* are un caracter politic. În această calitate nu aveţi autoritatea de a discuta o hotărâre de ordin militar luată de preşedintele *Reichului*. Dacă voiţi să demisionaţi, sunteţi liber să o faceţi. Vă previn însă că voi socoti aceasta drept un act de insubordonare.

Von Blomberg se înroşise, se bâlbâise penibil şi se vârâse înfricoşat în cochilia sa.

Hitler nu scosese un cuvânt. Înregistrase însă lecţia. Nu intervenise fiindcă nu voia să se expună unei riposte dure din partea bătrânului preşedinte. De un singur om se temea Hitler. De Hindenburg, care avea încă suficientă autoritate spre a-l înlătura.

În cele din urmă criza a fost rezolvată prin numirea generalului von Fritsch în funcţia de şef al Marelui Stat-Major. Hindenburg

dăduse satisfacţie lui von Papen şi armatei. Spre deosebire de von Blomberg, generalul von Fritsch era înzestrat cu înalte însuşiri militare. Energic, auster, generos, de o severitate pe care o tempera spiritul său drept, perfect cunoscător al doctrinelor militare, ştia să se facă iubit şi respectat de subalterni.

Între von Blomberg şi von Fritsch relaţiile n-au fost niciodată cordiale. Ministrul de război era gata să accepte orice compromisuri. Laudele liderilor naţional-socialişti îi gâdilau vanitatea. Socotea că misiunea sa de căpetenie consta în realizarea unei apropieri între armată şi partid. Hitler dorea mai mult decât atât, contopirea armatei cu partidul. Fricţiunile dintre cei doi şefi ai armatei aveau să se reflecte şi înlăuntrul corpului ofiţeresc. Mulţi ofiţeri tineri îmbrăţişaseră doctrina naţional-socialistă. Generalii şi ofiţerii de stat-major, tradiţionalişti prin definiţie, păstrau o atitudine de expectativă, faţă de partid. Violenţele de limbaj ale lui von Reichenau şi, ale celor care-i împărtăşeau convingerile creau o stare de indispoziţie.

Divergenţele manifestate în sânul corpului ofiţeresc aveau să permită ulterior aservirea armatei.

Toate amănuntele amintite până acum ar părea fastidioase. Totuşi, ele pot face înţeleasă situaţia de mai târziu. Un fapt este limpede. Numai armata ar fi fost capabilă să-l doboare pe Hitler. Ofiţerimea germană nu a acţionat eficient, fiindcă era ruptă în două. Aceste tendinţe contradictorii au condamnat-o la neputinţă. Dacă se mai ţine seama şi de prezenţa acelei pături intermediare de nehotărâţi, dispuşi oricând să îmbrăţişeze cauza taberei învingătoare, şi prin *contre-coup* sa părăsească tabăra aflată într-o situaţie grea, nu este de mirare că militarii adversari ai lui Hitler nu au reuşit să-l debarce, în ciuda încercărilor repetate.

Prima criză dintre partid şi armată a intervenit după faimoasa şedinţă a *Reichstagului* din 30 ianuarie. Şi înainte de această dată a existat o stare de tensiune latentă. Dar paroxismul se apropia.

Formaţiile *S.A*. ajunseseră să constituie un stat în stat. Excesele săvârşite în numele partidului luau proporţii îngrijorătoare. După ce anihilaseră pe comunişti, atacau făţiş pe toţi adversarii naţional-socialismului, indiferent de culoare sau chiar de nuanţă. Pretextul era simplu. *S.A.* acţiona în calitate de poliţie auxiliară. Arestările abuzive, torturile aplicate recalcitranţilor sau celor bănuiţi ca atare, asasinatele politice, jafurile, brutalităţile intolerabile, săvârşite la lumina zilei, făceau să sporească îngrijorarea celor care iubeau

ordinea. Kerrl, ministrul justiţiei şi subsecretarul său de stat, Roland Freisler – viitorul preşedinte al sângeroasei curţi populare care avea să condamne la moarte pe Willi şi atâţia studenţi nevinovaţi – erau oricând gata să acopere cu autoritatea lor abuzurile săvârşite de membrii formaţiilor *S.A*.

Căpitanul Rohm, comandantul *S.A.*, nu era mulţumit cu puterea poliţienească pe care şi-o arogase, încălcând atribuţiile organelor de stat însărcinate cu păstrarea ordinii publice. Ambiţiile sale erau şi mai înalte. În concepţia lui, *S.A*. trebuia să constituie nucleul viitoarei armate populare, care să ia locul *Reichswehrului*, alcătuit din „profesionişti mercenari”. *S.A., S.S.* şi armata urmau să fie plasate sub autoritatea unui Minister al Apărării, încredinţat lui.

Militarii, care până atunci stătuseră în expectativă, socotindu-se oarecum în afara periculosului joc, s-au simţit direct ameninţaţi şi au intrat în alarmă. Majoritatea ofiţerilor nu concepeau să stea umăr la umăr cu Rohm, această brută care dirija o bandă de sadici, de afacerişti şi de homosexuali, protejaţi de Hitler. Informat de generali asupra intenţiilor lui Rohm şi indignat de îndrăzneala *S.A.*-ului, preşedintele Hindenburg a opus un *veto* categoric.

Hitler, dornic să evite un conflict cu preşedintele şi cu armata, conflict care ar fi implicat riscuri serioase pentru existenţa partidului naţional-socialist, a încercat să-l determine pe Rohm să renunţe la proiectele sale. Rohm era însă unicul personaj din partid care refuza să-i execute orbeşte ordinele. Socotea că ştatele sale de serviciu îl îndrituiau să aspire la un rol predominant, de care însuşi Hitler trebuia să ţină seama. Intrase înaintea acestuia în partidul muncitorilor germani, iar în armată avusese gradul de căpitan şi făcuse parte din Comandamentul districtului militar 7 din München, aşa că se socotea superior lui Hitler, care nu fusese decât un simplu caporal.

Pe Rohm l-am cunoscut cu prilejul ceremoniilor de la 30 ianuarie ’934. Gras, scurt, fălcos, făcea impresia unui pachet de muşchi întemniţaţi într-o uniformă *S.A.* Ochii mici şi răi, înfundaţi în grăsime, obrajii plini, mustaţa scurtă, gesturile bruşte, vioiciunea-i neobişnuită, brutalitatea şi cinismul său îţi inspirau o senzaţie de dezgust, dar şi de teamă. Trăsătură pe care am întâlnit-o ulterior şi la Bormann. Abia mai târziu am înţeles că această brutalitate, împletită cu o totală lipsă de scrupule erau comune tuturor liderilor nazişti.

L-am revăzut pe Rohm două săptămâni mai târziu, în cabinetul

mareşalului von Blomberg. Ministrul îl invitase ca să-l convingă să renunţe la dotarea formaţiilor *S.A.* cu arme de foc uşoare şi grele, operaţie care se desfăşura de câteva luni fără autorizaţia guvernului şi a armatei. Înarmarea celor aproape trei milioane de membri ai *S.A.* risca să ridice întreaga Europă împotriva Germaniei. Fusesem chemat de von Blomberg să asist la această întrevedere. Rohm a ripostat cu aroganţă că nu are de dat socoteală nimănui de hotărârile luate. *S.A.*-ul nu făcea decât să se conformeze principiilor enunţate în *Mein Kampf*, *Biblia* naţional-socialismului. În această lucrare, *Führerul* făgăduia să facă din *S.A.* armata viitorului. În focul peroraţiei sale, Rohm a izbit cu pumnul în masa de lucru a mareşalului. Gestul în sine nu putea fi socotit ca o lipsă de respect faţă de şeful departamentului armatei, deoarece şi Rohm era ministru fără portofoliu, demnitate onorifică, de care nu se simţea deloc mândru.

Rohm sosise înconjurat de un numeros stat-major. Printre însoţitorii săi, am remarcat un tânăr blond, cu ochi albaştri şi trăsături aspre, a cărui figură îmi părea vag cunoscută. Când privirile noastre s-au încrucişat, tânărul mi-a zâmbit, înclinând capul în semn de salut. Mă întrebam unde l-am mai întâlnit. Deodată, în mintea mea s-a făcut lumină. L-am revăzut copil, cu bucle blonde şi pantaloni scurţi. Purta un costum albastru, de marinar, cu guler alb, proaspăt scrobit. Se afla pe trotuarul din faţa gării Berlin. Mama mea îl ţinea de mână. Era îmbătrânită şi îmbrăcată foarte simplu. Rochia cenuşie, cumpărată, cred, de gata, era întristător de sărăcăcioasă faţă de toaletele elegante şi costisitoare care-i umpleau garderoba pe când era măritată cu tata. Lângă ea se afla şi un bărbat tânăr, în haine civile, ponosite, care se uita neajutorat în dreapta şi în stângă.

Mama, care păstra încă un aer autoritar, arăta ca o lupoaică ce-şi apără puii. În preajma lor erau aliniate pe trotuar câteva geamantane jerpelite. Mama şi tânărul neajutorat căutau din ochi o trăsură, dar nu reuşeau să găsească nici una liberă. Scena se petrecea înaintea primului război mondial. Îl însoţeam pe tata, care arbora magnifica lui uniformă de general de cavalerie. Şi eu făceam parte din cavalerie. Eram pe atunci locotenent. Nu apucasem să trec în aviaţie. Sosisem împreună cu tata de la München. Trăsura care ne aştepta în faţa gării a tras la trotuar în faţa noastră. Şi tata o văzuse pe mama. Am salutat-o amândoi, cu tot respectul. Ne-a răspuns distant.

Tata a chibzuit câteva clipe, apoi s-a îndreptat spre mama. L-am urmat. S-a oprit în faţa mamei, izbindu-şi pintenii. A înclinat capul şi spre însoţitorul ei. Mama îl privea cu o expresie vag ostilă.

— Îmi permiteţi să vă pun la dispoziţie trăsura mea? Nu am bagaje, aşa că pot merge pe jos până acasă.

Mama l-a privit îndelung, bănuitoare, s-a uitat şi la mine, iar după câteva clipe a acceptat oferta. Concesivă, a făcut chiar prezentările. Aşa am avut ocazia să-l cunosc pe tânărul ei soţ, doctorul Fritz Gerlach, şi pe fiul lor, Ernst. Când mama mi-a întins mâna, m-am simţit foarte mişcat. I-am sărutat-o. Am crezut că desluşesc în ochii ei o scânteiere de duioşie, care s-a stins îndată. Doctorul n-a scos un cuvânt. Se uita întunecat şi sfios când la tata, când la mine. Uniformele noastre strălucitoare îi zgândăreau vanitatea. Ţin minte că micul Ernst – avea pe atunci vreo 7 ani – mă privea cu ochi duşmănoşi. De ce? N-aş putea să spun. Ştia oare că sunt fratele lui vitreg? Îi vorbise mama de mine? Nu cred. Mama era o fiinţă absurd de mândră. Pentru nimic în lume nu şi-ar fi recunoscut greşelile. Pentru mine, gestul ei de a fi renunţat pe rând şi la tata şi la baronul von Bruck, spre a se căsători în cele din urmă cu acest insignifiant doctor de provincie, constituia o greşeală. Poate că mama nu judeca la fel. Poate că era fericită alături de ştersul ei soţ şi de Ernst, copilul cu bucle blonde şi Ochi albaştri. Realitatea este că nu am înţeles-o niciodată. Cred că nici tata nu a înţeles-o. Cred că a iubit-o mult, căci, după ce au divorţat, tata nu s-a mai căsătorit. Nu mi-a vorbit însă niciodată de mama. Comportarea ei îl rănise sufleteşte. Nu mă înşel când afirm acest lucru.

Mama şi noua ei familie s-au instalat în trăsură şi au plecat. De atunci n-am mai văzut-o. A murit curând după încheierea războiului. După câte ştiu, şi doctorul a murit, dar ceva mai târziu.

Acum îl reîntâlneam pe tânărul Ernst Gerlach, în anturajul căpitanului Rohm. Cunoşteam reputaţia căpitanului, aşa ca explicaţia ascensiunii lui Ernst îmi părea destul de limpede. Avea o înfăţişare agreabilă, dar asprimea ochilor săi distona cu armonia trăsăturilor. Deşi, după calculele mele, abia împlinise 30 de ani, avea un grad înalt, judecând după broderiile din aur de pe guler şi după respectul pe care i-l arătau cei din jurul său.

Mă întrebam câţi ani vor mai trece înainte de a mă mai întâlni iarăşi cu fratele meu vitreg. Evenimentul acesta avea să se petreacă însă mai repede decât mă aşteptasem.

Întrevederea dintre Rohm şi von Blomberg s-a încheiat într-o atmosferă explozivă. Dacă *Feldmarschallul* ar fi folosit violenţele verbale ale interlocutorului, sunt convins că acesta nu ar fi ezitat să-şi scoată revolverul. Ar fi fost o reacţiune firească lui.

După încheierea discuţiei, m-am înfăţişat preşedintelui Hindenburg, la castelul Neudeck, spre a-i raporta tot ce văzusem. Bătrânul stătea adâncit în fotoliul său şi privea gânditor în gol, în vreme ce îi relatam fidel furtunosul schimb de cuvinte. Numai jocul degetelor, care se mişcau cu nervozitate pe nişte clape nevăzute, îi trăda imensa-i trăire lăuntrică. Se întreba, cred, în clipele acelea, dacă nu săvârşise o mare şi ireparabilă greşeală încredinţând puterea lui Hitler.

După ce am terminat ce aveam de spus, Hindenburg a întors spre mine ochii lui bătrâni, care mai păstrau încă acea sclipire de oţel atât de temută odinioară.

— Cât am să mai trăiesc, Altenburg, am să-i ţin în frâu pe oamenii aceştia. Ce are să se întâmple însă după moartea mea? S-a uitat la fiul său, colonelul Oskar von Hindenburg, care era de faţă, şi a continuat cu glasul său egal: Am crezut că partidul naţional-socialist va întrona în ţară liniştea şi disciplina socială. Am judecat greşit. Trebuie să mai trăiesc cel puţin doi ani, ca să pot readuce în fruntea Germaniei pe acel Hohenzollern care va merita să ridice din ţarină sceptrul şi coroana imperială.

Bătrânul *Feldmarschall* păstra încă o măreţie, o autoritate pe care nimeni nu îndrăznise să i le conteste. Acum, în amurgul vieţii, arăta ca un vultur pleşuv, impozant încă, deşi anii mulţi îi apăsau aripile.

— Aş vrea, Altenburg. Să cunosc mai amănunţit această organizaţie *S.A.,* care pare să scape şi de sub controlul lui Hitler. Nu cunosc intenţiile lui îndepărtate. În momentul de faţă, însă, nu are curajul să mă supere şi nici să înfrunte armata.

A închis ochii. Cu capul rezemat de spătarul fotoliului, respira încet şi regulat, dând impresia că doarme. S-a scurs câtva timp. Mă întrebam dacă nu este cazul să mă retrag fără zgomot. Feldmarschallul a deschis ochii.

— Să ţineţi armata departe de politică, Altenburg. Acesta este testamentul meu. În clipa în care partidul naţional-socialist va reuşi să se instaleze în inima armatei, şi să o dirijeze fără a mai întâmpina opoziţie, Germania va deveni un simplu instrument în mâna lui Hitler. Degetele lui continuau să cânte pe clapele

închipuite: Reţine bine, Altenburg, vorbele mele. Repetă-le şi lui Blomberg. Dacă *S.A.*-ul nu va depune armele, va trebui să apelăm la o soluţie de forţă. Ai înţeles? Soluţie de forţă. Cu orice riscuri!

A închis iarăşi ochii. Stătea nemişcat ca un mort. Şi degetele încetaseră să se mai agite. Nu-i mai auzeam nici respiraţia. Mi-am dat seama că trăieşte, fiindcă pieptul i se mişca ritmic sub tunica militară. Pleoapele grele i s-au ridicat anevoie.

— Poţi să pleci, Altenburg. Nu uita ce ţi-am spus.

Am salutat după toate regulile artei. *Feldmarschallul* a ridicat mâna dreaptă, cam la cinci centimetri deasupra genunchilor, apoi a lăsat-o iarăşi să cadă.

— La revedere, a şoptit. La revedere…

Am părăsit întristat castelul. Preşedintele avea nevoie de doi ani, iar medicii nu-i dădeau mai mult de câteva luni de trăit. Ce se va întâmpla după moartea sa? Spiritele erau atât de înfierbântate, încât mă temeam de izbucnirea unui război civil.

La Berlin am făcut o vizită căpitanului de vas Patzig, şeful *Abwehrului* care avea să fie înlocuit un an mai târziu de Wilhelm Canaris. *Abwehrul* era un serviciu de informaţii al armatei, care se ocupa cu spionajul în străinătate. Activitatea sa reală era mult mai vastă, îmbrăţişând şi ceea ce se numeşte „frontul intern”. În general, nu mi-a plăcut niciodată să am de-a face cu spionii. Oamenii aceştia alcătuiesc o lume a lor, dirijată de alte principii etice decât ale noastre. Căpitanul Patzig urma să-mi pună la dispoziţie date asupra organizării, *S.A.*-ului. Patzig a scos din casa de fier un dosar.

— Aveţi aici tot ce vă trebuie. Bănuiam că mi se vor cere informaţii asupra *S.A.*-ului.

— Vă mulţumesc.

— Consultaţi aici dosarul, sau preferaţi să îl luaţi cu dumneavoastră?

— Vreau să-l studiez în liniştea cabinetului meu de lucru.

— Perfect. Este al dumneavoastră. Nu e nevoie să mi-l înapoiaţi. Am destule copii. Este de dorit să nu cadă în mâini străine.

— Cunosc regula. Îl voi păstra în casa mea de fier. După ce îl studiez, vi-l restitui.

— Şi mai bine.

În aceeaşi noapte m-am închis în biroul meu şi m-am adâncit în analiza celei mai formidabile organizaţii militare puse în slujba unui partid. Datele culese de Patzig erau succinte şi precise. Am

întocmit un rezumat pentru preşedintele Hindenburg.

S.A. *(Sturm Abteilung),* Serviciu de ordine al N.S.D.A.P, *(Naţionalsozialistische Deutsche Arbeitspartei),* partidul naţional-socialist german al muncii. Origine: secţia de gimnastică şi de sport creată şi dirijată de ofiţerul de marină militară Johann Ulrich Klintzsch. Misiuni: serviciu de ordine şi propagandă. Uniformă: tunică brună-cenuşie, brasardă cu crucea încârligată, centiron cu diagonală, capelă austriacă, pantaloni cenuşii, moletiere, bocanci. Armament: teoretic, membrii *S.A.* nu sunt înarmaţi. Practic, dispun de depozite secrete de arme albe şi de foc. Conducere: începând din 1930, Ernst Rohm, cu titlul de şef de stat-major al *S.A.* şi *S.S.* Organizarea *S.A.:* o grupă *(Schar)* cuprinde între 4 şi 12 oameni. 3 până la 6 grupe alcătuiesc o secţie *(Trupp).* 4 secţii alcătuiesc o companie *(Sturm),* comandată de un căpitan şi de un ofiţer instructor. 4 sau 5 companii alcătuiesc un batalion *(Sturmbann).* 4 sau 5 batalioane compun un regiment *(Standarte),* cu un efectiv ce variază între 1 000 şi 3 000 de oameni. 3 regimente alcătuiesc o brigadă *(Untergruppe),* 4 până la 7 brigăzi compun o divizie *(Gruppe).* Din punct de vedere teritorial, Germania este împărţită în 21 de regiuni, cuprinzând 21 de divizii *(Gruppen).* Efectiv total: 2 500 000 de oameni.

Înţelegeam acum de ce Rohm îşi formulase pretenţia de a prelua rolul armatei. Întreaga organizaţie *S.A.* era calchiata pe organizarea unităţilor militare. Regimentele *S.A. (Standarten)* primeau numele şi numerele vechilor regimente imperiale.

S.A. mai cuprindea 4 servicii: directive, personal, justiţie, igienă. 3 secţii: stat-major, instrucţie, administraţie, precum şi o şcoală *S.A. (Reichsführerschule).*

S.S.-ul se afla tot sub controlul lui Rohm. Datele în legătură cu *S.S.*-ul erau mai reduse.

S.S. (Schutz-Staţfeln), eşaloane de protecţie. La origine au avut misiunea să asigure protecţia *Führerului*. Garda lui personala dispune de o uniformă neagră, cu insigna cap de mort la caschetă. Organizare: sectoare *(Oberabschnitte),* secţii *(Abichnitte),* regimente *(Standarten).* Comandant: Heinrich Himmler. Efective: 400 de oameni la fondare; 60 000 în 1932; 100 000 în 1933.

În afară de unităţile *S.A.* şi *S.S.*, armata brună a partidului dispunea şi de coloane motorizate de corpuri de motociclişti, de formaţii de cavalerie şi chiar de o escadrilă de aviaţie.

Eram uluit. Abia acum îmi dădeam seama de amploarea

primejdiei. Un război civil părea iminent. Cum de reuşise Rohm să i se creeze o armată atât de numeroasă? Cifrele furnizate de Patzig erau reale. Seriozitatea informaţiilor *Abwehrului* nu putea fi pusă la îndoială. Uneori subestima forţele adversarului. Niciodată nu se făcuse vinovat de exagerări.

Lucram la concluziile raportului meu către preşedinte, când majordomul mi-a anunţat o vizită.

Herr Ernst Gerlach, alteţă. Vă roagă să-l primiţi, deşi ora este târzie.

Mi-am consultat ceasul. Se făcuse 10 şi jumătate.

— Condu-l în salon. Vin şi eu îndată. Roagă-l să mă aştepte.

Am închis dosarul lui Patzig şi raportul meu în seiful mascat de rafturile cu cărţi ale bibliotecii şi, înainte de a cobori la Gerlach, am trecut pe la Elissa, care mă aştepta cu masa întinsă. Copiii mâncaseră mai devreme şi se retrăseseră în cartierele lor. Soţia mea era în stare să vegheze până noaptea târziu, ca să cineze cu mine. Am găsit-o în salonul de muzică.

La apariţia mea, s-a ridicat de la pian. Ochii îi scânteiau de plăcere. Era atât de frumoasă! Cine ar fi crezut că cel mai. Mare copil al ei era un adolescent care îşi dădea aere de tânăr domn?

— Te rog să mă ierţi, scumpa mea. Va trebui să mă mai aştepţi puţin. Am primit o vizită.

— La ora aceasta?

— Închipuieşte-ţi, fratele meu vitreg vine să mă vadă după douăzeci şi ceva de ani de la prima noastră întâlnire;

— Mi-ai vorbit odată de el. De ce nu-l inviţi la masă?

— În primul rând, nu ştiu ce vrea. Dacă va fi cazul, îl invit.

— Poate că omul vrea să înnoiască o legătură de familie.

— Poate.

— Să fii bun cu el. Promite-mi că ai să-l aduci la cină.

— Bine, scumpa mea! Îţi făgăduiesc.

— Acum du-te. Nu-l lăsa să aştepte.

În vreme ce coboram scara, mă întrebam în ce calitate venea Ernst Gerlach la mine? Făceam parte din două tabere antagoniste. Stăruinţa lui de a fi primit la o oră atât de târzie mă îndreptăţea să presupun că nu venea într-o simplă vizită de curtoazie.

Mă aştepta în salon. Stătea în picioare şi se uita la focul care ardea în cămin. Deşi ne aflam în plină vară, noaptea era umedă şi rece.

Când am intrat, s-a întors spre mine. Mi-a zâmbit, apoi a venit

către mine întinzându-mi mâna.

— Te rog să mă ierţi că mi-am permis să te vizitez la o oră atât de nepotrivită.

— Formalismele n-au rost între noi, i-am spus. Te rog, ia loc.

— Mulţumesc.

S-a aşezat pe o canapea, lângă foc. S-ar fi zis că îl atrăgea jocul capricios al flăcărilor. M-am aşezat lângă el.

— Spune-mi, ce vânt te aduce?

— Un vânt care poate să însemne începutul unei ere noi.

Începutul unei ere noi? Ce voia să spună cu această introducere solemnă?

Ernst s-a uitat în jur.

— Deşi suntem fii ai aceleiaşi mame, facem parte din lumi diferite, Eugen. Dumneata ţi-ai petrecut copilăria în belşug şi în lux. Sunt şi alţi oameni care se bălăcesc în belşug – cămătari îmbogăţiţi peste noapte nu lipsesc în ţara asta – dar la ei ţin găseşti această ambianţă de rafinament, corolar indispensabil unui om de lume. Dumneata, Eugen, eşti un desăvârşit om de lume. Şi copiii dumitale au să-ţi semene. Sunteţi, cum se spune, nişte gentlemani.

Eram nedumerit. Ce rost aveau aceste consideraţii?

— Eu, însă, a continuat Ernst, mi-am petrecut adolescenţa bălăcindu-mă prin scursorile rigolelor din cartierele rău famate ale Hamburgului.

Etalarea acestei mizerii, atât de puţin glorioase m-a izbit neplăcut.

— Ştiam că tatăl dumitale era medic.

— Da, da, un medic obscur, fără clientelă. Când te-am întâlnit pentru întâia oară, eram în drum spre Hamburg. Înghiţisem atâta mizerie în târguşorul acela din Prusia, căruia vreau să-i uit până şi numele, încât părinţii mei hotărâseră să înceapă o viaţă nouă într-un oraş mare. Îşi închipuiau, sărmanii, că oraşele mari oferă posibilităţi sporite de dezvoltare unei familii nevoiaşe. Plecarea noastră la Hamburg a fost determinată şi de tablourile minunate pe care mama ni le zugrăvea, când ne vorbea despre viaţa frumoasă din metropolele lumii.

A zâmbit cu un fel de răutate calmă.

— Mi-am spus adeseori că mama a făcut cea mai proastă afacere divorţând de un principe şi apoi de un mare industriaş, ca să se căsătorească cu un medic frumos, dar lipsit de posibilităţi materiale. Ar fi fost preferabil – dacă realmente nu se putea lipsi de

dragostea lui – să şi-l ia amant. Aş fi venit şi eu pe lume în familia principelui sau a industriaşului, deşi aş fi fost în realitate vlăstarul cucului. M-aş fi bucurat de o adolescenţă îndestulată, aş fi urmat cele mai înalte şcoli şi aş fi fost astăzi unul din stâlpii respectabili ai societăţii.

L-am contrazis politicos.

— Şi aşa eşti un personaj important. Nu face oricine parte din Statul Major *S.A.*

— Dar cu ce preţ! a zâmbit sarcastic Gerlach.

Era frumos fratele meu vitreg, dar flăcările purpurii din cămin îi aşterneau pe faţă umbre şi lumini care-i ascuţeau trăsăturile, dându-le o expresie drăcească.

— Ce s-a întâmplat la Hamburg? l-am întrebat, ca să nu aibă impresia că i-am tăiat intenţionat firul unor confidenţe care nu mă interesau.

Chiar dacă soarta lui şi a tatălui său, medicul, mă preocupau mai puţin, eram totuşi dornic să cunosc amănunte din ultimii ani de existenţă ai mamei.

— La Hamburg, a continuat Ernst, ne-am instalat într-un apartament minuscul din cartierul afacerilor. Drumul până la Hamburg, cheltuielile de instalare, cele câteva mobile pe care a trebuit să le cumpărăm, au înghiţit ultimele economii ale familiei. Eram însă bogaţi în speranţe. Mama şi tata erau siguri că la Hamburg viaţa lor va cunoaşte o întorsătură favorabilă. Dar pacienţii aşteptaţi cu nerăbdare de tata întârziau să se prezinte la uşa cabinetului său. Au trecut zile, săptămâni. Nu apăsau pe soneria de la intrare decât furnizorii şi creditorii. Ţin minte că primul pacient a fost femeia de serviciu care spăla scările blocului în care locuiam. A alunecat pe o coajă de săpun şi în cădere şi-a făcut o entorsă. Tata i-a dat îngrijirile necesare, bineînţeles, gratuit.

Majordomul s-a înfăţişat tăcut, purtând pe tava de argint pahare de cristal şi sticle cu băuturi exotice. Între povestea lui Ernst şi atmosfera opulentă din casa mea, se deschisese un fel de falie, care sporea distanţa psihică dintre noi. Promisiunii pe care o făcusem Elissei de a-l invita la cină, nu-i puteam încă da urmare.

— *Whisky,* coniac, *bitter,* şampanie? l-am întrebat. Dacă eşti amator, am şi ţuică românească.

— Şampanie! a replicat Ernst. Când beau şampanie, mă răzbun pe mizeria din trecut.

Majordomul ne-a servit şampanie şi pişcoturi. Apoi Ernst şi-a

reluat istorisirea. Îşi muia din când în când cu voluptate buzele în băutura acidulată.

— Părinţii mei au început să-şi vândă mobilele una câte una. Mama s-a lipsit şi de haina ei de blană, un vizon pe care-l avea din timpuri bune.

Biata mama! Fusese atât de demnă, încât nu solicitase niciodată vreun sprijin bănesc din partea foştilor ei soţi. Tata ar fi ajutat-o cu dragă inimă. Dar habar nu avea de sărăcia ei.

— Când casa s-a golit de lucruri, a rostit Ernst, părinţii mei şi-au zis că nu mai are rost să păstreze un apartament, de pe urma căruia nu aveau nici un avantaj. Ne-am mutat într-o cameră modest mobilată, dintr-o casă cu cinci etaje din cartierul portului. Chiria era convenabilă, dar onorabilitatea vecinilor noştri de palier lăsa de dorit. Majoritatea chiriaşelor erau femei de moravuri uşoare, care-şi racolau clienţii pe stradă şi-i aduceau sus, în casă. Eram adeseori martor la scandaluri provocate de clienţi recalcitranţi sau răi platnici. Într-o noapte, una din chiriaşe a fost asasinată. O vecină de cameră a descoperit-o întâmplător. Atras de urletele ei, am alergat şi eu să văd despre ce e vorba. Am intrat împreună cu alţi locatari în odaia moartei. Înainte de a muri, nenorocita se zbătuse. Cearşafurile, cuvertura, pernele erau răsucite. Ucigaşul o strangulase cu un ciorap de damă. Nu pot să uit obrajii aceia vineţi, ochii rotunzi, înspăimântaţi şi ficşi, limba uluitor de lungă, scoasă din gură şi atârnând pe pernă, pântecele dezgolit, mâinile încleştate de cearşaf. Spectacolul acela îngrozitor m-a urmărit nopţi de-a rândul. Ciudat este că mă visam în postura asasinului. O strangulam cu ciorapul, în vreme ce ea se zbătea sălbatec şi mă zgâria cu unghiile. Nu ştiu cum de puteam la vârsta aceea şi la lipsa mea de experienţă sexuală, să intuiesc asemenea gesturi.

Mama s-a îmbolnăvit de tuberculoză. Sărmana! A fost cel mai constant pacient al tatălui meu. În casa aceea nenorocită, tata a avut o oarecare clientelă: primele ajutoare la prostituatele care se otrăveau în momente de mare depresiune sufletească, ori îngrijirea vecinilor răniţi în cursul încăierărilor endemice din cartier. A venit şi războiul. Pe tata l-au luat în armată. Fiind mobilizat, ne bucuram de solda lui militară. Într-o seară, mama a vărsat sânge. Am chemat un doctor care i-a dat primele îngrijiri, apoi a transportat-o cu ambulanţa la spital, în ciuda împotrivirii ei, căci nu voia să mă lase singur. Am rămas pe seama prostituatelor şi peştilor care scăpaseră de mobilizare. Culmea este că în compania lor n-am dus

niciodată lipsă de mâncare şi de îmbrăcăminte. M-au învăţat însă alte lucruri. Aveam paisprezece ani, vârstă la care băieţii sunt mai receptivi ca niciodată. Am cunoscut atunci viaţa sub cele mai sordide aspecte.

Am remarcat că Ernst încerca o adevărată voluptate să mă impresioneze în mod neplăcut cu descrierea propriei sale decăderi morale. Nu încerca să-mi trezească mila, compătimirea. Dimpotrivă. O făcea cu o intenţie ofensivă. Mă umilea cu suferinţele sale. Sau poate că mă înşelam. Poate că se complăcuse în această cloacă. Îşi descria experienţele sexuale, care includeau cele mai dezgustătoare devieri, cu lux de amănunte, deşi observase că acest lucru mă contraria.

— Când mama s-a întors de la spital, după un tratament care durase câteva luni, eram alt om. Golisem cupa vieţii până la drojdie, deşi nu ieşisem încă din vârsta copilăriei. De atunci drumul meu a înregistrat o cotitură hotărâtoare. M-am integrat acelei lumi interlope care mă educase, care mă formase după legile ei. Mama şi-a dat seama de schimbarea intervenită. Cred că aceasta i-a şi grăbit sfârşitul. Am furat, m-am vândut femeilor şi bărbaţilor dispuşi să mă cumpere, am făcut parte din bande de tineri, am învăţat să trişez, să înşel, să fac rău... Sfârşitul războiului l-a adus pe tata acasă, dar odată cu demobilizarea lui, s-a stins şi unica noastră sursă onorabilă de trai. Împlinisem şaptesprezece ani. Am început să aduc eu bani în casă. Eram mândru că puteam să o fac. Mama, care cunoştea proveniența acestor bani, suferea în tăcere. Tata nu se sinchisea. Era încântat că avea asigurată ziua de mâine. Apoi a început să bea. Într-un an de zile a devenit alcoolic. În momentele de beţie nu era agresiv. Cerea iertare mamei că nu fusese în stare să-i ofere o viaţă fericită şi adormea plângând. Fiindcă îi aveam pe amândoi în grijă, îmi impusesem să lucrez cu prudenţă. Dacă m-ar fi arestat poliţia, părinţii mei, lipsiţi de orice mijloc de subzistenţă, ar fi pierit de foame. În ’920 mama a murit. Tata i-a supravieţuit trei sau patru ani. Alcoolul îl imbecilizase. Trăia într-un fel de amorţire fizică şi psihică, din care nu încerca să se trezească. Alcoolul îl ajuta, cred, să uite că era un iremediabil ratat, că distrusese viaţa mamei şi că era cauza indirectă a propriei mele nimicnicii. Să nu crezi, Eugen – observă că am ţinut seama de amabila ta invitaţie şi îţi spun pe nume – să nu crezi, dragul meu, că îmi jeluiesc tinereţea pierdută. Isprăvile mele de atunci îmi procurau senzaţii tari, momente de euforie, plăceri frenetice. Da,

da, acesta este adevărul! Mă simţeam, cum s-ar spune, ca peştele în apă. Astăzi, evident, dezaprob multe din faptele mele de odinioară. Dar dacă fac bilanţul, ajung la concluzia că am trăit din plin. A râs, arătându-şi dinţii albi şi frumoşi: Dacă aş avea talent literar, mi-aş scrie memoriile. L-aş lăsa în umbră pe Casanova.

A dat peste cap şampania din cupă.

— Într-o noapte a murit şi tata. În zori, când m-am întors acasă, l-am găsit prăvălit în mijlocul odăii. Era într-o băltoacă de sânge. Se împiedicase, probabil, în vreme ce mergea, ţinând în mână o sticlă de şnaps. Mi-am pus odată întrebarea dacă a fost un accident, sau o sinucidere. Nu am încercat să aflu răspunsul. Tata plecase la un drum fără întoarcere. Lămurirea cauzei morţii lui l-ar fi servit cu ceva?... Am rămas singur. Singur e un fel de a zice. Trăiam cu o prostituată foarte cumsecade. Într-o noapte a fost ucisă pe o stradă din apropierea portului. Ca să evit să fiu târât într-o anchetă cu urmări, poate, neplăcute – am avut întotdeauna oroare de închisori – am fugit din Hamburg şi m-am oprit tocmai la München. Vremurile erau atât de tulburi încât nimeni nu m-a întrebat cine sunt şi ce caut în acest oraş în care călcam pentru întâia dată. Să nu mă priveşti cu ochi bănuitori, Eugen, căci pe femeia aceea nu am ucis-o eu. Câteva luni după fuga mea din Hamburg, adevăratul asasin a fost prins şi a făcut mărturisiri complete. La München mi-am găsit între timp cunoştinţe noi. Oraşul era mai potolit decât Hamburgul, dar şi aici găseai ocazii destule să câştigi bani. M-am legat sufleteşte de un grup de tineri care făceau parte dintr-o grupare politică nouă, Partidul German al Muncii, care-şi propunea să smulgă puterea din mâna, îmbuibaţilor, a evreilor şi a înstrăinaţilor, şi să o încredinţeze celor obidiţi. Cum printre aceştia mă aflam şi eu, am îmbrăţişat cauza partidului. Am cunoscut astfel pe toţi liderii lui. Şi pe *Führer,* şi pe Göring şi pe Goebbels, şi pe Himmler, şi pe Rohm. Rohm mi-a arătat cea mai mare preţuire, a zâmbit echivoc Ernst.

Şi-a turnat iarăşi şampanie.

— Vezi de ce am ezitat să-ţi spun pe nume?

— Dragul meu Ernst, nu eşti vinovat dacă împrejurările au fost vitrege cu dumneata.

Mărinimia mea suna fals. M-am grăbit să-i risipesc impresia de jenă pe care vorbele mele ar fi putut să i-o creeze.

— S-a făcut târziu, Ernst. Poate că nu ai mâncat. Nu ţi-ar face plăcere să iei masa cu soţia mea şi cu mine? Elissa ţine să te

cunoască.

M-a privit cu mirare.

— După toate cele ce ai auzit despre mine, mai eşti dispus să mă introduci în mijlocul familiei dumitale? Ai un caracter şi un suflet de aur, Eugen.

Vorbele lui mi-au părut vag ironice.

— Îi iau pe oameni aşa cum sunt, Ernst.

— Mulţumesc, mi-a zâmbit.

Comportarea lui Ernst la cină a fost ireproşabilă. Ne-a amuzat, înşirând cu vervă anecdote care n-ar fi displăcut nici celei mai puritane dintre fetele bătrâne. Corectitudinea şi manierele lui mi-au amintit pecetea pe care educaţia şi influenţa mamei o lăsaseră asupra acestui om. Mediul dezagregant de mai târziu nu reuşise să-i denatureze trăsăturile bune ale firii lui. Sau, cel puţin, aşa îmi închipuiam.

După cină, Elissa s-a retras în apartamentul ei, iar Ernst şi cu mine ne-am retras în salon, unde ne aşteptau cafelele şi lichiorurile.

— Acum să trec la adevăratul motiv al vizitei mele, mi-a spus, după ce şi-a aprins o havană. Sunt emisarul căpitanului Rohm. Mai bine zis, al *Obergruppenführerului* Rohm, şeful de stat major al formaţiilor *S.A.* Ai să te întrebi de ce m-a trimis tocmai pe mine. Explicaţia nu este grea. În dosarul meu se află piese din care reiese că sunt fratele dumitale vitreg. Te asigur că nu m-am împăunat cu această rudenie, deşi este cât se poate de onorabilă.

Îl credeam pe cuvânt. Dacă ar fi vrut să profite de pe urma mea sau a lui Friedrich, ne-ar fi cerut bani. Dar nu o făcuse niciodată. Moştenise ceva din caracterul dârz al mamei.

— Rohm a socotit că aş fi cel mai potrivit emisar al său pentru o primă luare de contact cu principele von Altenburg-Delmond, personaj influent în anturajul preşedintelui Hindenburg.

— Influenţa mea este extrem de relativă.

— Să lăsăm modestia la o parte, Eugen! a replicat sec. Dacă nu aş fi cunoscut tăria poziţiei dumitale şi posibilităţile de care dispui, nu te-aş fi deranjat cu prezenţa mea în seara aceasta.

— Apreciez sinceritatea dumitale, Ernst.

— Rohm, a reluat el, este o brută, un bădăran, un psihopat sexual, dar, în felul lui, are caracter. Ceea ce lipseşte cu desăvârşire altor căpetenii ale partidului. Dacă şi-a pus ceva în gând, o spune fără înconjur.

— Actualmente are de gând să pună mâna pe armată, nu-i aşa?

— Da. Şi o va face. Mai devreme sau mai târziu. Dacă el personal nu va reuşi să ajungă la acest rezultat, alţii îl vor obţine.

— Cine sunt aceşti „alţii”? Göring? Goebbels? Himmler?

— Anvergura lor e minoră pentru asemenea operaţii ample.

— Atunci, cine?

— Adolf Hitler. *Führerul.*

— După câte ştiu, în conflictul dintre armată şi *S.A.* Hitler a adoptat o atitudine neutră.

— Neutralitate aparentă, Eugen. Scopurile lui Rohm şi ale lui Hitler sunt aceleaşi. Rohm însă atacă frontal. Hitler lucrează insidios.

— S-ar putea să ai dreptate.

— *Am* dreptate, Eugen. A sorbit puţină cafea. Te-am prevenit, Eugen, că sunt emisarul lui Rohm. Îţi spun dinainte că nu îmi fac iluzii asupra rezultatului misiunii mele. Îţi cunosc caracterul şi concepţiile. Din auzite şi din dosarul dumitale personal, care mi-a trecut prin mână.

— Partidul mi-a făcut cinstea să întocmească un dosar în jurul persoanei mele?

— Cinstea aceasta a făcut-o tuturor ofiţerilor superiori şi generali din *Reichswehr.* Şi ofiţerii inferiori vor veni la rând, Eugen.

— Interesant! Foarte interesant!

— Rohm doreşte să realizeze o contopire a armatei şi a *S.A.* fără vărsare de sânge.

— În cadrul întrevederii de anul trecut de la Bad Godesberg între conducătorii *S.A.* şi ofiţerii superiori din *Reichswehr,* s-a constatat că un acord nu este posibil. Rohm a vrut totul sau nimic. Crede-mă, Ernst, în condiţiile acestea nu văd ce s-ar mai putea discuta.

— În momentul de faţă, Rohm este dispus să facă o serie de concesii.

— De pildă?

— A renunţat să mai revendice Departamentul Războiului sau comanda supremă a armatei. Rohm s-ar declara satisfăcut, dacă un număr însemnat de gradaţi *S.A.* ar fi încadraţi în corpul ofiţerilor şi subofiţerilor din *Reichswehr.*

— Cu alte cuvinte, să primim calul troian în armată. După ce se vor instala la comanda unor unităţi militare cheie, vor aresta într-o noapte pe ofiţerii ostili *S.A.*, iar printr-un ordin de zi vor declara *Reichswehrul* armată populară. Pe scurt, îl vor aservi *S.A.*-ului. Hitler vrea să ferească armata de tulburări intestine. I-a hărăzit un

destin mare. Refacerea şi reînarmarea ei masivă, astfel încât să-i redea splendoarea de altădată.

Ernst a zâmbit cu superioritate.

— Crezi în aceste baliverne, Eugen?

— Pentru moment îmi convine să cred. Ce va fi mâine, vom vedea.

Ernst a izbucnit în râs.

— Vreţi, cum s-ar spune, să-l jucaţi pe Hitler. Militarii n-au fost niciodată buni diplomaţi. Până la urmă, Hitler are să vă joace pe degete. Nu ştiţi, poate, de ce sprijină armata în conflictul ei cu *S.A.*? Ei bine, am să-şi explic. *Primo:* preşedintele Hindenburg îşi trăieşte ultimele zile. Hitler are de gând să-i devină succesor pe căi legale, sprijinindu-se pe armată. Dacă s-ar pronunţa pentru *S.A.*, s-ar naşte tulburări care ar risca să-i compromită situaţia. *Secundo:* te rog, Eugen, să reţii acest punct, căci este cel mai important. Hitler vrea să scape de Rohm, care îl jenează. Hitler este şeful partidului, dar Rohm dispune de armata brună. Are sub comandă 2 500 000 de oameni înarmaţi, care ar putea oricând să doboare actuala conducere a partidului şi să-l plaseze pe el în vârful piramidei.

— Argumentul e destul de tare, am replicat.

— Am să-ţi fac o confidenţă. Faptul e cunoscut de foarte puţini oameni. Lui Rohm i-au făcut avansuri generalul von Schleicher, fostul cancelar, precum şi un grup de politicieni centrişti, în frunte cu Brüning. Dacă ar accepta o colaborare cu centrul, Rohm ar fi mâine stăpânul Germaniei. Din nefericire, este un mare naiv. În nenumărate rânduri mi-a declarat că nu concepe să lupte împotriva lui Hitler. Dar că este gata să facă tot ce-i stă în putinţă spre a-i lichida pe Göring, pe Goebbels şi pe Himmler.

— Himmler, în calitate de şef al *S.S.*-ului, nu este subalternul direct al lui Rohm? l-am întrebat.

— Este, dar nu vrea să mai fie. Himmler năzuieşte să ia locul lui Rohm.

Am făcut un gest de dezgust.

— Rohm s-a compromis cu abuzurile sale.

Ernst a scuturat scrumul havanei în scrumiera de argint.

— Crezi că Rohm ar fi putut să facă toate aceste… abuzuri… cum le numeşti dumneata, dacă nu s-ar fi bucurat de acordul lui Hitler? Hitler a avut nevoie să-şi desfiinţeze adversarii politici. Pe orice cale. Şi a reuşit. Sunt bun prieten cu Rohm, dar trebuie să recunosc superioritatea intelectuală a lui Hitler. Rohm, după cum ţi-am mai

spus, este o brută. Deşi l-am prevenit că toate căpeteniile partidului – inclusiv Hitler – s-au coalizat împotriva lui, nu a vrut să mă creadă. Pentru Rohm, *Führerul* reprezintă totul. Această încredere îl vă duce la pieire. Să revenim la oile noastre, Eugen. Îmi dai vreun răspuns la oferta mea?

— Să mă consult mai înainte, cu factorii răspunzători…

— Am fi preferat să te adresezi direct preşedintelui Hindenburg. Dacă îl informezi şi pe Blomberg, strici totul.

— Am să reflectez, Ernst.

Ernst s-a ridicat din fotoliu.

— Mi-am îndeplinit misiunea. Îmi dai voie să mă retrag. Ţin, cu acest prilej, să-ţi mulţumesc pentru ospitalitate.

— Sper să mai vii pe la noi, i-am spus. Indiferent de rezultatele discuţiilor de azi, casa mea îţi rămâne deschisă.

S-a înclinat.

— Îţi mulţumesc, Eugen.

Mi-a întins mâna.

— Sunt profund mişcat de primirea pe care mi-ai făcut-o.

— Eşti fratele meu, Ernst.

S-a înclinat iarăşi, apoi a părăsit încăperea.

Am cugetat îndelung asupra convorbirii mele cu Ernst. Argumentele lui nu păreau lipsite de valoare. Cel mai fericit lucru pentru Germania ar fi fost să scape şi de Rohm, şi de Hitler. În ’934 armata ar fi fost capabilă să-i lichideze. Din nefericire, von Blomberg, von Reichenau şi ofiţerii, care aşteptau grade şi situaţii înalte de pe urma unei colaborări strânse cu Hitler, vegheau spre a contracara acţiunile militarilor ostili naţional-socialismului. În jurul lui Hindenburg se constituise un cordon sanitar, alcătuit din partizanii lui Hitler.

N-am reuşit să supun preşedintelui propunerile lui Rohm. Căci o înrăutăţire bruscă a sănătăţii sale l-a silit să suspende, pentru un timp nedeterminat, orice audienţă de lucru. Un fapt intervenit în cursul lui aprilie mi-a permis să-mi dau seama că teoriile lui Ernst nu erau false. În ziua de 11, cancelarul Hitler s-a îmbarcat la Kiel pe crucişătorul *Deutschland*, cu destinaţia Königsberg. Cancelarul, însoţit de von Blomberg şi de comandanţii armatelor de uscat şi de mare. Generalul von Fritsch şi amiralul Raeder, urmau să asiste la manevrele militare din Prusia Orientală. Pe puntea lui *Deutschland* s-a purtat o discuţie care avea să aibă urmări capitale pentru viitorul Germaniei. Cu îndrăzneala care îl caracteriza, Hitler a

propus conducătorilor armatei un târg. Să i se încredinţeze conducerea supremă a statului după moartea lui Hindenburg. În schimb, îşi lua angajamentul să pună capăt agitaţiei create de Rohm, să reducă simţitor efectivele *S.A.* şi să asigure totodată dezvoltarea armatei, pe care avea să o înarmeze masiv. Von Blomberg, care lucra în deplin acord cu Hitler, a declarat că este gata să-l asigure de tot sprijinul său. Nici amiralul Raeder nu a făcut dificultăţi. Sporirea considerabilă a forţelor militare maritime, făgăduită de Hitler, îi era pe plac. Singurul care s-a arătat reticent a fost generalul von Fritsch. Înainte de a da un răspuns, a cerut un răgaz spre a se consulta cu generalii comandanţi de mari unităţi. Hitler a fost nevoit să accepte formula. Consfătuirea lui von Fritsch cu generalii s-a ţinut în mai la Bad Nauheim. Eram şi eu de faţă. Majoritatea generalilor au acceptat oferta lui Hitler. Lipsa de simţ politic a militarilor s-a manifestat atunci în toată goliciunea ei. În clipa în care au îngăduit lui Hitler să preia puterea supremă şi-au pus singuri zgarda şi botniţa.

Marea finanţă şi marea industrie acceptaseră în ’933 un guvern prezidat de Hitler, în care vedeau un element de ordine. Acum dădeau semne de nemulţumire. Arestările arbitrare, persecutarea evreilor, aroganţa crescândă a membrilor *S.A.* creau o atmosferă de nesiguranţă improprie bunului mers al afacerilor. Marii proprietari funciari, alarmaţi de declaraţiile incendiare ale lui Rohm, care preconiza, ca şi Gregor Strasser, naţionalizarea industriei şi a latifundiilor, pretindeau a se pune capăt unei agitaţii care risca să facă prozeliţi.

Animozitatea declarată a cercurilor de dreapta împotriva lui Rohm şi a *S.A.*-ului îi convenea lui Hitler, căci îi asigura un sprijin moral şi material puternic, în eventualitatea unei ciocniri deschise cu formaţiile *S.A.*

Între timp, întreaga Germanie trăia într-o stare de tensiune şi de expectativă, pe care o înregistra şi presa străină. O întrevedere între Hitler şi Rohm nu a ameliorat relaţiile dintre *S.A.* şi conducerea partidului. Preşedintele Hindenburg, căruia i-am transmis propunerile lui Rohm, mi-a declarat că nu concepe să aibă relaţii cu un om care se plasează în afara legii.

În acele zile am mai avut o întrevedere cu Ernst, care m-a vizitat la locuinţa mea. Voia să ştie dacă demersul meu pe lângă preşedinte avusese vreun rezultat. I-am repetat cuvintele lui Hindenburg.

Ernst a clătinat din cap cu tristeţe.

— Am impresia că toată afacerea aceasta este regizată de Hitler. Are neapărată nevoie de un ţap ispăşitor şi acesta va fi Ernst Rohm.

M-a privit gânditor, apoi a rostit câteva vorbe pe care aveam să mi le reamintesc mai târziu:

— Crezi că înlăturarea lui Rohm va rezolva criza? Crezi că va înceta teroarea? Crezi că Hitler va întrona legalitatea? Dacă eşti dispus să crezi acest lucru, află, dragul meu Eugen, că te înşeli amarnic!

A plecat, mai întunecat decât noaptea de afară.

A doua zi Hitler a zburat cu avionul în Italia. Urma să aibă o întrevedere cu Mussolini. În timpul absenţei sale de la Berlin am fost invitat la o recepţie oferită de ambasadorul Statelor Unite. Printre oaspeţi se afla şi vicecancelarul Franz von Papen, care contribuise în mare măsură la instalarea lui Hitler în fruntea guvernului. Von Papen era un prieten al familiei mele. Îl cunoscuse pe tata şi se bucurase de preţuirea acestuia.

— Von Papen este un diplomat înnăscut. Nu-i lipseşte inteligenţa şi nici spiritul de iniţiativă. În politică se descurcă bine; proba evidentă – ascensiunea lui rapidă. Are însă un caracter slab. Această trăsătură negativă a firii sale are să-l piardă.

Părerea formulată de tatăl meu avea să fie în curând confirmată.

Îndată ce m-a văzut, von Papen m-a luat deoparte.

— Vă rog, principe, să-l anunţaţi pe preşedinte că îl rog să mă primească de urgenţă. Germania este în pragul uneia din cele mai grave crize din istoria ei milenară. Cazul Rohm nu este decât un imens *bluff.* În locul lui Ernst Rohm – dacă Hitler va găsi cu cale să-l doboare – va veni un individ cu aceleaşi tare, poate mai puţin homosexualitatea. Indiferent cum se va numi succesorul lui Rohm, politica brutală a *S.A.*-ului nu se va schimba, căci aceasta este politica partidului naţional-socialist.

Von Papen îmi repeta, cu alte vorbe, argumentele lui Ernst Gerlach.

— L-am adus la putere pe Hitler ca să scoatem ţara din anarhie, a adăugat. Am căzut din lac în puţ. Poimâine voi ţine la Universitatea din Marburg un discurs, în care voi dezvălui toate racilele guvernării naţional-socialiste. Voi spune lucrurilor pe nume. Înainte de a pleca la Marburg, doresc să-i împărtăşesc punctul meu de vedere preşedintelui. Am datoria să o fac.

Niciodată nu-l văzusem pe von Papen atât de agitat. Părul

argintiu, pieptănat îndeobşte pe spate, îi căzuse în dezordine pe tâmple, mustaţa sură i se zbârlise, ochii cenuşii aruncau scântei.

— Hitler ne-a înşelat pe toţi. Ne-a aruncat praf în ochi. Acum, încearcă să ne încalece, să ne supună voinţei lui. Dar nu-i va merge. Am tăcut destul. De azi înainte voi vorbi.

A doua zi de dimineaţă, am aranjat să fie primit de preşedinte. Am avut o convorbire lungă. Între patru ochi. Von Papen a ieşit triumfător din cabinetul lui Hindenburg.

— Zilele lui Hitler sunt numărate, mi-a declarat cu patos. Trebuie să punem capăt activităţii nefaste a acestui individ. S-a uitat la ceas: Chiar în clipa aceasta plec la Marburg. Ai să auzi vorbindu-se despre mine.

Contele von der Schulenburg. Aghiotantul preşedintelui, care ascultase, ca şi mine, filipica lui von Papen, s-a scărpinat în bărbie:

— Să-l fi auzit pe *Herr* von Papen acum un an şi jumătate. Pledând cauza lui Hitler cu o volubilitate de avocat bine plătit. Atunci voia să-l dărâme de la putere pe generalul von Schleicher. Azi nu mai are nevoie de Hitler. Vrea să scape şi de el, spre a prelua cancelariatul. Vulpile se bat între ele. Care vulpe îşi va lăsa pielea?

Am clătinat din cap în semn de îndoială.

— Von Papen suportă comparaţia cu o vulpe. Lui Hitler însă prada pe care a prins-o între fălci nu-i mai scapă…

În dimineaţa zilei de 18 iunie am primit la castelul Neudeck textul discursului rostit de von Papen. Într-adevăr, era tare. Câteva pasaje mi-au reţinut atenţia:

„Discuţiile libere, deschise, ar fi mai folositoare poporului decât căluşul pus azi presei germane. Guvernul trebuie să ţină seama de vechea maximă: «Numai incapabilii se tem de critici»… Oamenii mari nu sunt creaţi de propagandă… Dacă guvernanţii vor să păstreze un contact strâns cu poporul, trebuie să nu-i subestimeze capacitatea de a judeca evenimentele… Organizarea cea mai eficace, propaganda cea mai abilă nu pot întreţine la infinit încrederea maselor”…

— Rândurile acestea au să stârnească mare furtună, i-am spus lui von der Schulenburg.

N-am fost profet mincinos. Goebbels, ministrul propagandei, înfuriat de vâlva stârnită în jurul declaraţiilor lui von Papen, a ordonat confiscarea tuturor ziarelor care reproduceau discursul de la Marburg. Dar vicecancelarul avusese grijă să distribuie textul

integral şi corespondenţilor de presă străini, care s-au grăbit să-l difuzeze în jurnalele din lumea întreagă.

Informat de insubordonarea vicecancelarului, Hitler a denunţat într-o cuvântare fulminantă pe „pigmeii care îşi imaginează că pot opri cu câteva fraze gigantica renaştere a poporului german”. Von Papen a ripostat, afirmând că discursul rostit la Marburg era în spiritul preşedintelui Hindenburg şi că faţă de abuzul săvârşit de ministrul propagandei înţelegea să-şi manifeste dezacordul, prezentându-şi demisia din guvern. A încheiat, ameninţând că va aduce la cunoştinţa preşedintelui aceste grave încălcări ale legalităţii.

Von Papen a obţinut o nouă audienţă la Hindenburg. Deşi foarte bolnav, acesta mi-a ordonat să îl chem imediat pe *Feldmarschallul* von Blomberg. N-am asistat la discuţia dintre, preşedinte şi ministrul de război. Ştiu doar că von Blomberg a ieşit consternat din camera lui Hindenburg. Chiar şi de pe patul său de moarte, bătrânul *Feldmarschall* ştia să se facă ascultat. Era asemenea unui leu care mai găseşte puterea să scoată un răget, vârând spaima în supuşi. La 21 iunie a sosit şi Hitler la Neudeck. Preşedintele a refuzat să-l primească. L-a întâmpinat ministrul de război, în prezenţa lui von der Schulenburg şi a mea.

Von Blomberg, dinamizat de mânia preşedintelui, i-a făcut lui Hitler o primire rece. Şi-a înfipt monoclul în orbită, a adoptat o poziţie rigidă şi, din înaltul poziţiei sale de purtător de cuvânt al supremei autorităţi în stat, i-a declarat solemn:

— Excelenţă, sunt autorizat de către *Feldmarschallul* Hindenburg, preşedintele *Reichului,* să vă aduc la cunoştinţa următoarele: Dacă nu se va pune neîntârziat capăt stării de tensiune care domneşte în Germania, preşedintele va proclama legea marţială şi va trece sub autoritatea armatei puterile de stat.

Hitler şi-a încleştat fălcile şi pumnii, dar şi-a stăpânit orice altă reacţiune. Cu un calm căutat, sub care se desluşea un mare clocot lăuntric, a cerut să fie autorizat a se înfăţişa preşedintelui. Contele von der Schulenburg a executat acest oficiu. După o scurtă ezitare, Hindenburg a acceptat să-l primească, în prezenţa lui von Blomberg, şi, sub o formă ultimativă, i-a confirmat declaraţiile ministrului de război.

În aceeaşi seară, Hitler s-a înapoiat la Berlin, unde a convocat pe toţi liderii naţional-socialişti, cu excepţia lui Rohm. Göring mi-a istorisit ulterior modul în care s-a desfăşurat întrunirea, menită să

pună capăt puterii *S.A.*-ului în Germania. În, vreme ce Goebbels şi celelalte căpetenii adoptaseră o atitudine ambiguă, căci se temeau de consecinţele pe care le-ar fi putut zămisli o încercare de soluţionare drastică a crizei, Göring şi Himmler l-au povăţuit pe Hitler să ia măsuri energice, singurele capabile să taie nodul gordian.

— Dispun de informaţii precise, a afirmat Himmler, potrivit cărora Ernst Rohm a pus la cale un *putsch*, menit să răstoarne guvernul şi să instaleze la putere infamele căpetenii *S.A.*

Criza se apropia de punctul culminant. La 25 iunie, generalul von Fritsch a pus armata în stare de alarmă. Trei zile mai târziu, Rohm a fost exclus din Liga ofiţerilor germani. La 29 iunie, *Volkischer Beobachter,* oficiosul partidului naţional-socialist, a publicat un articol semnat de ministrul de război, care declara că armata sprijină acţiunea lui Hitler împotriva *S.A.* În aceeaşi zi am fost chemat de Göring la sediul Ministerului Aviaţiei.

Purta uniforma de general de infanterie. Preşedintele Hindenburg îi conferise acest grad în august ’933. Îşi pusese toate decoraţiile, inclusiv „Ordinul pentru merit” şi „Crucea de Fier”.

— Ora H a sosit, mi-a declarat cu emfază. În noaptea aceasta duşmanii ordinii vor fi lichidaţi. Vă rog să mă credeţi, principe, că am angajat această luptă numai pentru binele Germaniei, pentru consolidarea ei atât pe tărâm intern, cât şi internaţional.

Vorbea cu o vehemenţă şi cu o sinceritate care nu păreau trucate.

— După cum vedeţi, port cu mândrie uniforma de general de infanterie, dovada peremptorie că sunt alături de armată împotriva elementelor anarhice din *S.A.*

Zâmbea, plin de încredere în sine.

— Mâine, când liniştea şi ordinea vor fi restabilite, vom porni cu toţii, principe, la reconstruirea Germaniei. Voi schimba uniforma de infanterist cu uniforma de aviator. Voi face din aviaţia militară germană cea mai puternică forţă aeriană din lume. Sunt convins că-mi veţi da tot sprijinul. Apelez la dumneavoastră, fiindcă am luptat umăr la umăr în primul război mondial, zburând pe avioane fragile, dar care deveniseră invincibile, fiindcă erau dirijate de aviatori călăiţi în lupte fără număr. Nu uit, principe, că vă datorez viaţa.

M-am înclinat.

— Nu mi-am făcut decât datoria, *Herr General*. Aş fi sărit în

ajutorul oricărui camarad aflat în primejdie.

Göring mi-a zâmbit cu prietenie. Obrajii îi luceau, ca şi când ar fi fost unşi cu vaselină. Mirosea a parfum franţuzesc.

— Vă rog, principe, să fiţi interpretul meu pe lângă excelenţa-sa *Feldmarschallul* Hindenburg. Să-l asiguraţi de întreg devotamentul meu şi să-i relataţi tot ce aţi văzut la Berlin în această noapte eroică.

Göring adoptase o poziţie belicoasă, ca şi luptătorii imortalizaţi în marmură de Kolbe.

După ce ne-am despărţit, m-am înapoiat la locuinţa mea. Primisem ordin de la Hindenburg să rămân la Berlin, spre a urmări evoluţia crizei. A doua zi, aproape de ora prânzului, aghiotantul lui Göring m-a informat că Hitler se deplasase personal la Bad-Wiessee, unde arestase pe Rohm şi pe câţiva lideri *S.A*. În timpul ciocnirii dintre însoţitorii cancelarului şi garda *S.S*. a lui Rohm, fuseseră ucise câteva persoane. Represiunea *putsch-ului* continua cu energie la München, la Berlin şi în alte oraşe ale Germaniei. Eram rugat să informez pe preşedintele Hindenburg că operaţiile se desfăşurau potrivit planului, fiind încoronate de succes. Cancelarul nu-şi va precupeţi eforturile până când rebelii nu vor fi pedepsiţi exemplar.

Am făcut în ziua aceea vizite la Ministerul de Război şi la Statul-Major al Aviaţiei. Şi von Blomberg şi generalul von Fritsch mi-au comunicat că armata nu a fost chemată să intervină, dar că trupele continuă să fie consemnate în cazărmi, spre a face faţă oricăror eventualităţi. Lichidarea lui Rohm şi a acoliţilor săi se desfăşura fără să fi dat naştere la tulburări sângeroase. Cancelarul Hitler, mi-a explicat von Blomberg, a reuşit să juguleze *putsch-ul* lui Rohm, vădindu-şi din nou spiritul de iniţiativă, hotărârea nezdruncinată, de a nimici pe duşmanii ordinii şi ai armatei. Şi von Reichenau participa la întrevedere. Înmonoclaţi, ireproşabili, în uniformele lor împodobite cu decoraţii şi insigne militare, aduceau pe întrecute elogii înţelepciunii şi intrepidităţii lui Hitler. „Ziua de 30 iunie – mi-a declarat von Reichenau cu tonul său aspru – va rămâne odată însemnată cu aur în istoria Germaniei”.

Pe străzi domnea liniştea. Patrule *S.S.* circulau, spre a menţine ordinea. Trecătorii, puţini la număr, umblau grăbiţi, mai mult strecurându-se pe lângă ziduri, ca şi când s-ar fi temut să nu fie surprinşi în mijlocul străzii de vreo rafală de împuşcături. Limuzine cu perdelele trase, dube ale poliţiei, camionete fără nici un semn

de recunoaştere, dar escortate de maşini cu oameni înarmaţi, treceau cu mare viteză. Lumea ar fi trebuit să se bucure, fiindcă scăpa de teroarea *S.A.*-ului. Cu toate acestea, citeai îngrijorarea pe toate chipurile. Germania intrase într-un ciclu de violenţe care nu mai puteau fi zăgăzuite, fiindcă însuşi partidul naţional-socialist îşi durase existenţa şi şi-o menţinea prin folosirea violenţei.

Spre seară am început să primesc preciziuni în legătură cu „operaţiile de curăţire", cum le numea însuşi Göring, care s-a deranjat să îmi telefoneze în două rânduri. Rohm şi încă nouăsprezece lideri *S.A.* fuseseră executaţi prin împuşcare în închisoarea de la Stadelheim din München. Cancelarul Hitler hotărâse iniţial să execute două sute de şefi *S.A.*, întemniţaţi la Stadelheim odată cu Rohm, dar Frank, ministrul de justiţie al Bavariei, îl prevenise că un astfel de măcel ar demoraliza pe numeroşi membri ai partidului. Alţi 150 de conducători *S.A.*, arestaţi la Berlin, au fost aduşi la Şcoala de cădeţi din Lichterfelde şi împuşcaţi fără judecată de agenţi din poliţia personală a lui Göring şi a lui Himmler.

Arestările şi execuţiile continuau fără întrerupere în întreaga Germanie. În cursul nopţii mi-au parvenit veşti care m-au îngrijorat. Indivizi necunoscuţi, sau cel puţin aceasta era versiunea poliţiei, au pătruns cu forţa în locuinţa generalului von Schleicher, pe care l-au ucis, împreună cu soţia sa. Necunoscuţi erau şi inşii care l-au ridicat de la domiciliul său pe Gregor Strasser, fostul colaborator al lui Hitler, care, ca şi von Schleicher, dusese tratative cu Rohm. Coincidenţa era tulburătoare. Bănuielile mele aveau să fie confirmate ceva mai târziu. Strasser fusese transportat la „Columbiahaus", închisoarea *Gestapoului,* unde „s-ar fi sinucis". Versiunea era ridicolă.

Doi civili s-au înfăţişat la Cancelariatul Reichului şi au cerut să fie primiţi de von Bose, şeful de cabinet al lui von Papen. Ajunşi în faţa lui von Bose, cei doi inşi l-au împuşcat fără nici o explicaţie. Edgar Jung, alt colaborator al lui von Papen, care participase la elaborarea discursului de la Marburg, a fost executat în închisoarea *Gestapoului.* Generalul von Bredow, fostul director de cabinet al ministrului de război, înlocuit de colonelul von Reichenau, a căzut de asemenea victimă represiunii. Toţi aceştia nu aveau nici o legătură cu *S.A.*-ul, dar se numărau printre rivalii politici ai naţional-socialismului. Hitler a profitat de ocazie spre a-i extermina. Multe victime au pierit în „Noaptea cuţitelor lungi". Mă uitam cu groază la

telefonul care zbârnâia la intervale tot mai dese, vestindu-mi noi crime.

Elissa stătea lângă mine şi mă privea înspăimântată. Surprinsese câteva convorbiri telefonice pe care le purtasem cu Göring, cu *Abwehrul* şi cu Ministerul de Război, aşa că aflase, fără să vrea, lucruri pe care aş fi preferat să i le ascund.

Trecuse de miezul nopţii. Stăteam în salon, cu o sticlă de coniac lângă aparatul telefonic. Nu sunt amator de băuturi tari. Culmea este că alcoolul nu a reuşit să mă ameţească. Când mă aflu în mare tensiune nervoasă, cele mai tari băuturi nu au nici un efect asupra mea. Un fenomen inexplicabil, dar absolut real.

O trimisesem pe Elissa la culcare. Rămăsesem singur lângă telefon. Îmi pierise somnul. Am auzit zbârnâind soneria de la intrare. Liniştea din casă era atât de adâncă, încât zbârnâitul m-a făcut să tresar. Ce-ar fi să primesc şi eu vizita unor necunoscuţi?

Majordomul şi-a făcut intrarea.

— *Herr* Ernst Gerlach vă roagă să-l primiţi, alteţă.

Insolitul vizitei nocturne, în atmosfera aceea de teroare, care amintea faimoasa „Noapte a Sfântului Bartholomeu”, nu părea să-i fi făcut vreo impresie imperturbabilului servitor.

— Să poftească, i-am spus.

Peste câteva clipe, Ernst Gerlach a apărut în salon. Purta un costum civil, frumos croit. Era palid. Avea o mustaţă scurtă, englezească. Ţinea sub braţ o servietă de piele neagră.

— Te rog să mă ierţi că te inoportunez la ora aceasta. Sunt urmărit de *Gestapo*. M-am gândit că poate ai să-mi acorzi azil două sau trei zile, până trece furtuna.

S-a lăsat să cadă pe o canapea. Era istovit. Folosea însă un ton plin de naturaleţe, ca şi când ar fi vorbit despre vreme.

— Poţi să rămâi în casa mea cât pofteşti, i-am spus. Aici nu are să te caute nimeni. Bineînţeles, dacă nu te-au văzut intrând.

— Nici o grijă. Am fost foarte atent.

Şi-a desprins mustaţa falsă. A zâmbit, amuzat de mirarea mea.

— Dragul meu Eugen, nu uita că am trecut prin multe în viaţa asta. Priceperea în arta deghizării m-a ajutat cum nu se poate mai bine. M-am strecurat printre cordoanele instalate de poliţie şi de *Gestapo* cu o uşurinţă remarcabilă.

Şi-a scos din buzunar câteva carnete de identitate şi trei paşapoarte.

— Şi astea mi-au servit de minune. Eh, experienţa câştigată la

Hamburg!... Şi documentele tot de atunci le am... Ştii de unde vin eu?

— Dacă ai să-mi spui, am să ştiu.

— Tocmai de la München. Mai precis, de la Bad-Wiessee. Mă aflam la hotelul „Hansibauer", cu Rohm şi cu prietenii lui. Petrecusem toată noaptea.

— Şi *putsch*-*ul*?

— Care *putsch?*

— Tentativa de a-l răsturna pe Hitler? Lovitura de stat pe care o pregăteaţi?

A surâs. Şi-a vârât carnetele de identitate şi paşapoartele în buzunarul dinăuntru al hainei.

— Rohm n-a pus la cale nici un *putsch*.

— Glumeşti!

— Nu glumesc deloc! Trupele *S.A.* intraseră în concediu pentru o lună de zile. Toţi membrii formaţiilor se risipiseră pe la casele lor. Cu ce era să facem *putsch*-ul? Cu cei douăzeci sau treizeci de prieteni şi aghiotanţi ai lui Rohm? Cu treizeci de oameni să înfruntăm *Gestapoul,* poliţiile personale ale lui Göring şi ale lui Hitler, trupele *S.S.* şi pe deasupra *Reichswehrul*, care stătea la pândă? Ne aflam la Bad-Wiessee fiindcă rămăsese convenit ca Rohm şi Hitler să aibă în această localitate o întrevedere menită să pună capăt conflictului dintre *S.A.* şi armată. Naiv eşti, Eugen! Ai crezut în povestea cu *putsch*-*ul*? Toţi sunteţi nişte naivi. Din nefericire, această naivitate are să vă coste scump. Aşa cum l-a costat şi pe Rohm, această brută. Pot să mă servesc cu un coniac?

— Te rog. Iartă-mă că nu ţi-am oferit un pahar. Destăinuirile dumitale mi-au tăiat suflul.

Ernst a golit un pahar pe care şi-l umpluse până sus.

— Excelent! Îşi mai turnă unul: Vizita lui Hitler, în zori, ne-a surprins absolut nepregătiţi. Ne aşteptasem să sosească aproape de ora prânzului. Rohm comandase un meniu împărătesc. Voia ca împăcarea să se facă în jurul unei mese pantagruelice. „Oamenii cu burta plină, spunea el, sunt mai concesivi decât flămânzii." Am văzut tot ce s-a întâmplat. Sunt singurul care le-a scăpat, printre degete.

— Cum aşa?

— Îmi stricasem stomacul cu nişte icre negre... Noaptea am ieşit de mai multe ori la W.C. Asta mi-a şi salvat viaţa. În zori, mă aflam la W.C.. Când am auzit zgomot în holul hotelului. Sosise Hitler, cu

gorilele lui. Am ieşit să văd ce se întâmplă. Hitler îl pocnea tocmai cu cravaşa peste obraz pe tânărul şi frumosul conte von Spreti, aghiotantul lui Rohm, care se afla întâmplător în hol. Apoi gorilele au năvălit în camerele ocupate de căpeteniile *S.A.* Pe Rohm l-au trezit din somn şi l-au luat pe sus. Pe Heines l-au găsit de asemenea dormind. L-am auzit pe Hitler urlând că l-a găsit pe Heines în pat cu şoferul său. „Heines nu se poate lipsi de un *Lustkndbe",* a rostit atunci dispreţuitor Goebbels. „Duceţi-i pe amândoi afară şi împuşcaţi-i!" a ordonat Hitler furios. Mă ascunsesem în compartimentul de sus al unui mare dulap încastrat pe culoar, în care se ţinea rufăria. Am văzut prin uşa întredeschisă cum l-au scos pe Rohm din odaia lui şi cum i-au mânat cu patul puştilor pe Heines şi pe şoferul său, de-a lungul coridorului înţesat cu şefi *S.A.*, care nu reuşeau să se dezmeticească. Ceva mai târziu am auzit nişte rafale de armă, trase în curte. Ulterior am aflat că împuşcaseră pe Heines şi pe bietul şofer. De şofer mi-a părut rău. Nu avea nici douăzeci de ani. Şi habar nu avea de *putsch*. În mai puţin de o oră, toţi prietenii şi colaboratorii lui Rohm au fost încărcaţi în dube şi expediaţi spre o destinaţie necunoscută.

— I-au dus la München, i-am explicat. Pe Rohm l-au executat.

— Eram sigur… a rostit Ernst. Gestapoul a răscolit hotelul, spre a nu le scăpa nici un prieten de-al lui Rohm. Pe mine n-au reuşit să mă dibuie. Stăteam ascuns după vrafurile de cearşafuri curate. Era acolo sus loc destul. După ce s-au asigurat că nu mai rămăsese nimeni prin camere, au plecat, lăsând doi *S.S.*-işti de pază la intrarea hotelului. O femeie de serviciu, care ţinea la mine fiindcă îi dădeam întotdeauna bacşişuri bune, s-a strecurat cu chei potrivite în camera mea, a scos un costum civil, portofelul, servieta aceasta şi toate actele mele. După ce m-am îmbrăcat, am ieşit pe o fereastră care răspundea într-o curte laterală. Am sărit un gard de lemn-câinesc şi… dus am fost.

Mă uitam la Ernst şi aveam impresia că plutesc în plin roman de aventuri.

— Un autobuz întâlnit pe şosea m-a dus până la München. Evident, am evitat să trec pe acasă. Eram sigur că locuinţa mea fusese pusă sub observaţie. În oraş domnea mare agitaţie. M-am abătut pe la un prieten din zile grele, care mi-a procurat bani, mustaţa aceasta şi un automobil. Cu maşina am ajuns până aici, la Berlin.

— Şi acum ce ai de gând? Să pleci din Germania?

— Ah, nu! Nici nu mă gândesc! Cu îngăduinţa dumitale, am să stau aici câteva zile, până trece furtuna şi se risipesc norii. Apoi iau legătura cu Heydrich.

— Sunt informat că Heydrich este un tip periculos.

— De acord. Aceasta mă şi face să mă adresez lui. Heydrich îl va opera pe Himmler, aşa cum Himmler l-a operat pe Rohm. Există un cerc vicios, Eugen. Mi-a arătat servieta lui: Am aici câteva documente interesante, susceptibile să arunce în aer întreg edificiul naţional-socialist. Un carnet cu însemnări şi un teanc de scrisori şi acte oficiale, pe care mi le-a încredinţat Rohm. Rohm era un maniac sângeros, dar avea şi o fărâmă de minte. Nu îndestulătoare spre a-l feri de cursa întinsă de Hitler, dar atât cât trebuie ca să-şi ia câteva măsuri de apărare. Te miri, poate, Eugen, că îţi spun toate acestea. E bine să le ştii, fiindcă s-ar putea să am un accident. În cazul că aş dispărea, te-ai putea folosi de aceste documente, şi ai fi un mare naiv dacă nu ai face-o.

Mă uitam la omul acesta şi reflectam asupra relaţiilor existente între liderii partidului. Suspiciuni, trădări, servilisme şi, în ultimă instanţă, o bătălie pe viaţă şi pe moarte pentru cucerirea puterii. Dacă pentru realizarea acestui ţel era necesar să-ţi suprimi prietenii şi vechii camarazi de luptă, cărora le datorai ascensiunea, cu atât mai bine. Scăpai de nişte inşi faţă de care erai debitor.

— Rohm, a continuat Ernst, mi-a încredinţat piesele acestea încă de acum două luni. Se temea să nu cadă victima unui atentat şi documentele să ajungă în mâna duşmanilor săi. Înainte de a le pune în siguranţă, le-am citit. Crede-mă, mi s-a făcut părul măciucă. Cu ajutorul lor am să-mi cumpăr imunitatea şi eventual o nouă şi prosperă carieră în *S.S.* Pentru a intra în posesia documentelor, Heydrich va fi oricând gata să mă înalţe la gradul de *Gruppenführer*.

— Dar dacă Heydrich te suprimă după ce pune mâna pe hârtii?

Ernst a râs.

— N-ar fi exclus să-i treacă ideea aceasta prin cap. Documentele sunt însă fotografiate. Clişeele de află în Elveţia, în mâini sigure. Dacă mor şi originalele dispar, fotocopiile vor apărea în întreaga presă occidentală. Printre cei grav compromişi s-ar afla şi Heydrich. M-ai înţeles, Eugen, dragule?

— Am înţeles, Ernst. Şi vă plâng.

A izbucnit în râs.

— Plângi pe stăpânii Germaniei? Ştii că ai haz, Eugen?

A mai băut un coniac.

— Documentele acestea te-ar face om mare. Dacă ai vrea să mă dai pe mâna *Gestapoului* şi să le păstrezi, ai dovedi că eşti un demn naţional-socialist. Dar n-ai să procedezi în felul acesta. Ai prea mult caracter, Eugen. Eşti prea nobil...

Aproape că mă sfida.

— În nobleţea caracterului tău stă însăşi cauza slăbiciunii tale. Şi tu şi camarazii tăi, ofiţerii, veţi pieri fiindcă sunteţi oameni de onoare. E greu să te lupţi cu un asasin straşnic înarmat care te pândeşte din întuneric, când tu vrei să fii cavaler şi să-ţi măsori puterile cu ale duşmanului tău la lumina zilei. Naivul meu Eugen!... Sunt cam obosit. Nu s-ar putea să mă odihnesc puţin?

— Imediat. Dau ordin să ţi se pregătească o cameră şi un supeu.

Ernst râse.

— Ciudată mai e şi viaţa asta. De dimineaţă îmi spuneam că mi-a sunat ceasul, iar seara sunt oaspetele principelui von Altenburg-Delmond. Mă aşteaptă o cameră bună şi un supeu somptuos... Un supeu! Un supeu!...

A izbucnit într-un râs homeric. Mă întrebam dacă este în plinătatea facultăţilor mintale. Dar mă înşelam. Ernst era foarte lucid. Reacţiile sale erau însă imprevizibile...

Comedia de care îmi vorbise Ernst se desfăşura în plin. În duminica următoare a avut loc o recepţie în cinstea lui Hitler, în grădinile Cancelariatului *Reichului*. Marea lui victorie trebuia sărbătorită. Luni, preşedintele Hindenburg l-a felicitat pentru curajul şi hotărârea cu care zdrobise complotul *S.A.*-ului. Şi Göring s-a văzut omagiat pentru energia cu care dusese la îndeplinire misiunea încredinţată de Hitler. Generalul von Blomberg, în numele membrilor guvernului şi al armatei, a ridicat în slăvi pe cancelar pentru modul cum ştiuse să apere statul şi instituţiile sale.

Între timp au început să circule zvonuri tot mai insistente în legătură cu execuţiile şi asasinatele săvârşite în faimoasa noapte. Oameni nevinovaţi, care nu avuseseră nici o legătură cu politica, au fost împuşcaţi numai fiindcă au avut nenorocirea să se potrivească la nume cu persoane trecute pe listele negre. Era tipic cazul unui critic muzical de la *Münchener Neueste Nachrichten*, care fusese ucis de agenţii *Gestapoului,* în prezenţa soţiei şi a copiilor săi. Preşedinţi de asociaţii studenţeşti, prelaţi, oameni politici, militari căzuseră sub gloanţele ucigaşilor numai fiindcă nu acceptaseră să susţină cu entuziasm regimul, aşa cum procedaseră oportuniştii

dornici să-şi păstreze scaunele sau să urce în ierarhia funcţiilor de stat. Se zvonea că numărul oamenilor ucişi s-ar fi ridicat la câteva mii, dintre care numai circa trei sute ar fi făcut parte din *S.A.* Multe răzbunări personale se săvârşiseră sub masca reprimării *putsch-ului.* Ca să liniştească efervescenţa mulţimii, care începuse în sfârşit să înţeleagă că totul nu fusese decât o abilă manevră politică, Hitler s-a simţit obligat să ţină un discurs în *Reichstag*. Cu ton declamator, a denunţat tentativa lui Rohm de a răsturna guvernul prin forţa armelor. Rebelii stabiliseră data şi ora loviturii: 5 după amiază la Berlin, 9 seara la München. Cu durere în suflet, el, Hitler, ajunsese la concluzia că numai printr-o acţiune sângeroasă va putea preîntâmpina izbucnirea revoltei. Îndrăzneaţa operaţie fusese încununată de succes. Hitler a citat şi cifre. Şaptezeci şi patru de persoane, printre care nouăsprezece înalţi demnitari din *S.A.*, fuseseră împuşcate. Trei se sinuciseseră. *Führerul* a înfierat apoi trădarea lui Rohm şi a generalilor von Schleicher şi von Bredow, care intraseră în contact cu o mare putere străină, cerându-i sprijinul. Îşi primiseră însă pedeapsa. Hitler a mai declarat că i s-a imputat de unele cercuri executarea vinovaţilor, fără a-i fi trimis în prealabil în faţa tribunalelor. Procedase astfel fiindcă purta pe umeri o mare responsabilitate faţă de poporul german care îi dăduse puterea de judecător suprem. Pe viitor, toţi cei care vor încerca să se ridice împotriva statului vor avea acelaşi sfârşit.

Implicarea în complot a generalilor von Schleicher şi von Bredow a constituit o greşeală tactică. *Feldmarschallul* von Mackensen şi generalul von Hammerstein au protestat împotriva acestor calomnii. Pentru că nu a putut să furnizeze dovezi în sprijinul afirmaţiei sale, Hitler a preferat să declare ulterior că cercetări suplimentare întreprinse din ordinul său au dovedit nevinovăţia celor doi generali, care fuseseră uciși „din eroare”. A promis reabilitarea lor publică, dar a omis să o aducă la îndeplinire.

Hitler îşi atinsese scopul. Printr-o singură lovitură, suprimase pe cel mai primejdios rival, erijându-se totodată în postura de apărător al intereselor şi al tradiţiilor sacrosancte ale armatei…

În preziua discursului rostit de Hitler în *Reichstag*, a ieşit şi Ernst din ascunzătoarea lui. Într-o dimineaţă şi-a luat servieta sub braţ şi a plecat în oraş. Îi dăruisem un costum *gris-fer,* foarte sobru, care îi dădea o înfăţişare de diplomat. Trei zile nu l-am mai văzut. Am crezut că faimoasele lui documente nu-i fuseseră de nici un folos şi

că *Gestapoul* îl lichidase în tăcere. Spre surprinderea şi bucuria mea – vai, cât aveam să regret mai târziu gestul pe care-l făcusem, salvându-l de la moarte – Ernst s-a înapoiat triumfător. Purta uniforma de *S.S.*-ist.

— Figura a reuşit! m-a anunţat plin de entuziasm. Heydrich a acceptat formula mea. În cadrul unei audiente la *Führer*, i-a declarat că fusesem agentul său acoperit şi că adusesem mari servicii partidului, raportând *Gestapoului* fiecare mişcare a lui Rohm. Ernst a râs cu hohote: Bine i-am mai manevrat! Când te gândeşti că viaţa mea a atârnat de un fir de păr. Dacă m-ar fi înhăţat cu câteva zile mai înainte, acum i-aş fi ţinut companie lui Rohm în Walhalla. Între timp, spiritele s-au mai răcorit, aşa că Heydrich a putut să judece la rece avantajele ofertei mele. Îţi datorez viaţa, scumpul meu Eugen. Viaţa şi viitoarea mea ascensiune.

Ernst nu se îmbăta cu apă rece. Protecţia lui Heydrich valora mult în acea epocă. Deşi nu avea pe atunci decât 29 de ani, Heydrich fusese înscăunat şef al *S.S.*-ului şi conducător al *Gestapoului.* Susţinut de acest înalt şi puternic personaj, Ernst avea să facă o carieră strălucită. Rohm căzuse, doborât de Himmler, fostul său om de încredere. Datorită pieselor furnizate de Ernst lui Heydrich, Himmler devenea vulnerabil faţă de tânărul său discipol. Dacă Heydrich nu şi-ar fi încheiat prematur cariera în atentatul săvârşit la Praga, Himmler ar fi avut prilejul să cunoască din plin toate deziluziile lui Rohm...

La începutul lui august armata a trebuit să-şi achite poliţa. Preşedintele Hindenburg se stingea ca o lumânare al cărei fitil se apropia de sfârşit. Potrivit aranjamentului încheiat între generali şi Hitler, acesta urma să fie uns şef suprem al celui de-al treilea *Reich* de îndată ce preşedintele şi-ar fi încheiat agonia. Lucrurile însă nu erau atât de simple. *Feldmarschallul* Hindenburg avea alte gânduri pentru Germania. În testamentul său politic lansa un apel către poporul german, îndemnându-l să readucă pe tron dinastia Hohenzollern. Cu două săptămâni înainte de a muri, m-a chemat la căpătâiul său şi mi-a vorbit îndelung despre primejdia instalării în Germania a unei dictaturi. Această primejdie ar spori dacă i s-ar încredinţa lui Hitler şi preşedinţia republicii. Testamentul său, mi-a spus, va cuprinde recomandări precise în sensul constituirii, unei monarhii constituţionale, de tip englez, în cadrul căreia libertăţile individuale să fie respectate.

Hindenburg a vorbit despre intenţiile lui şi ale altor personaje din anturajul său. Informat de această situaţie, Hitler a hotărât să prevină orice surpriză, asumându-şi conducerea statului îndată după moartea bătrânului *Feldmarschall.* La 2 august, Hindenburg şi-a dat sfârşitul. Câteva ore mai târziu, un comunicat oficial a informat poporul german că în ziuă de 1 august, Consiliul de Miniştri – anticipând moartea preşedintelui – hotărâse să încredinţeze lui Adolf Hitler funcţiile de şef al statului şi al guvernului, precum şi comanda supremă a forţelor militare ale *Reichului*.

Militarii au fost chemaţi să depună jurământ de credinţă *Führerului* personal, nu poporului şi statului german. În acest mod au fost încălcate prevederile constituţionale, care dispuneau alegerea prin vot secret a unui nou preşedinte de republică.

Mai rămânea de îndeplinit o formalitate. Deschiderea testamentului semnat de defunctul *Feldmarschall* Hindenburg. Spre surprinderea generală, Ministerul Propagandei a dat un comunicat afirmând că nu ar fi existat un astfel de testament, ci numai o scrisoare, prin care fostul preşedinte aducea elogii lui Adolf Hitler.

În realitate, se desfăşuraseră în culise o serie de manevre demne să figureze într-o comedie tragică. Îndată după încheierea ceremoniilor funebre de la Tannenberg. Hitler telefonase lui von Papen, cerându-i să facă investigaţii pentru găsirea grabnică a testamentului. Zelos, von Papen s-a pus pe lucru. Spera să reintre în graţiile lui Hitler, a cărui autoritate nu mai putea fi disputată. La Neudeck domnea mare agitaţie. Testamentul nu putea fi găsit. Colonelul Oskar von Hindenburg, supus presiunilor tot mai mari ale lui von Papen, a scos la lumină testamentul, pe care-l reţinuse probabil spre a-l specula. Documentul a trecut şi prin mâna mea. Şi prin aceea a contelui von der Schulenburg. *Feldmarschallul* Hindenburg reitera în scris tot ceea ce îmi spusese prin viu grai înainte de a muri. Îndată ce s-a văzut în posesia testamentului, von Papen s-a grăbit să-l depună la picioarele noului stăpân al Germaniei. Hitler l-a citit, apoi l-a distrus.

La 19 august, un plebiscit a confirmat uzurpările succesive ale *Führerului* Adolf Hitler. Treizeci şi opt de milioane de cetăţeni germani i-au dat vot de încredere. Dar patru milioane i l-au refuzat. La congresul partidului, întrunit în septembrie la Nürnberg, *Gauleiterul* Adolf Wagner al Bavariei a citit o proclamaţie a *Führerului* în faţa celor treizeci de mii de delegaţi ai partidului,

înflăcărați de un entuziasm delirant. Germania naţional-socialistă va dăinui o mie de ani!” Atât de mare era autoritatea *Führerului*, încât dr. Kerrl. Ministrul afacerilor bisericeşti, avea să declare ditirambic: „Partidul se bazează pe un creştinism pozitiv, iar creştinismul pozitiv se confundă cu naţional-socialismul… Naţional-socialismul reprezintă voinţa lui Dumnezeu… Unii clerici afirmă că religia creştină venerează pe Christos, fiul lui Dumnezeu. E o minciună… Adevăratul creştinism este întruchipat de partid, iar partidul şi mai ales *Führerul* cheamă poporul german să se îndrepte spre adevăratul creştinism… *Führerul* Adolf Hitler este heraldul acestei noi revelaţii.

După dizolvarea cabinetului militar şi civil al fostului preşedinte Hindenburg, am fost pus la dispoziţia Ministerului de Război. Von Blomberg m-a chemat în biroul său.

— Cunoştinţele dumneavoastră în domeniul aeronauticii trebuie valorificate. Astăzi, când păşim la crearea unei puternice armate a aerului, locul dumneavoastră este alături de zburătorii militari. La cererea ministrului aviaţiei, am hotărât să vă trec în cadrele forţelor aeriene. Sper că nu aveţi nimic împotrivă?

Intervenţia lui Göring era evidentă. Ce-mi rămânea de făcut? Aviaţia fusese întotdeauna marea mea pasiune. Deci, am acceptat. În ziua când m-am prezentat lui Göring. Acesta mi-a dat acolada în faţa colaboratorilor săi apropiaţi din Ministerul Aviaţiei.

— Vă aşteaptă o activitate grea, dar constructivă, *Herr Oberst.* Mâine veţi avea mândria de a vă fi numărat printre făuritorii impunătorului *Luftwaffe,* care va ridica Germania printre marile puteri ale lumii.

Curând după trecerea mea în aeronautică, am primit gradul de general-maior.

— Ascensiunea dumneavoastră abia începe, principe, mi-a spus Göring într-o seară, pe când eram invitatul său la un dineu prietenesc. Păşim împreună pe un drum glorios. Drumul pe care au păşit eroii… Germania de mâine ne va fi recunoscătoare…

S-au scurs de atunci zece ani. Nu ştiu dacă Germania ne este recunoscătoare pentru jalea şi lacrimile pe care armatele noastre şi *S.S.*-ul şi *Gestapoul* – aceste două nestemate de pe „capul de mort” nazist – le-au împrăştiat cu risipă în Europa şi în Africa, în aer şi pe mări.

Aşteptam să fiu chemat de Hitler şi îmi prefiram prin minte tot felul de amintiri, unele mai triste decât altele. Pentru morţi timpul

nu mai există. Şi eu începusem să pierd noţiunea timpului. Moartea, care îmi dă şi mie târcoale, vrea să mă rupă treptat de deprinderile oamenilor vii.

Numai de nu m-aş îmbolnăvi de nervi... Poate că în clipa aceasta sunt deja bolnav.

Orele trec... A trecut dimineaţa, a trecut după-amiaza, s-a lăsat înserarea, fără ca Hitler să mă cheme...

Soarele se ascunsese după crestele împurpurate ale munţilor, când am fost anunţat să mă prezint *Führerului*. Generalul Schmundt m-a introdus, ca de obicei, în încăperea vastă, cu ferestre imense, deschise spre un peisaj montan de o frumuseţe ireală.

Führerul era singur. Stătea cu mâinile la spate, în dreptul ferestrei, şi privea gânditor munţii. Cred că nu-i vedea.

Degetele mâinilor i se mişcau din când în când, ca tentaculele unor sepii. Am stat câteva clipe, cu Schmundt, în poziţie de drepţi. Nu ne observase prezenţa. Schmundt a tuşit uşor... Nimic. A tuşit iarăşi, ceva mai tare. M-a privit perplex, apoi şi-a luat curajul în dinţi şi a ridicat braţul, rostind cu glas puternic:

— *Heil Hitler!*

Führerul a tresărit. S-a întors spre noi. A zâmbit. Era pentru prima oară că îl vedeam zâmbind. Trăsăturile i se îngreunaseră, i se deformaseră, asemenea unei schele care se lasă într-o parte şi e gata să se prăbuşească. Asimetria chipului său se accentuase. Mi-a făcut o impresie penibilă.

— Luaţi loc, *Herr General*, mi s-a adresat.

S-a lăsat să cadă pe o canapea largă. M-am aşezat şi eu. Schmundt a rămas în picioare. Hitler i-a făcut un semn. Generalul a izbit călcâiele şi a părăsit camera. Era pentru prima oară că rămâneam singuri. Hitler prefera să-şi primească generalii în prezenţa statului său major.

Câteva clipe a păstrat tăcerea. M-a privit lung, de parcă ar fi vrut să-mi citească în suflet. Nu ne despărţea decât o masă rotundă şi joasă. Dacă aş fi purtat un revolver asupra mea, l-aş fi omorât, descărcându-i în piept câteva gloanţe. Nimeni însă nu avea permisiunea să se prezinte înarmat în faţa *Führerului.*

— V-am chemat, *Herr General*...

Şi-a întrerupt fraza, ca şi când ar fi uitat ce a vrut să spună. Şi-a

plimbat mâna peste frunte. Am observat că degetele îi tremurau.

— V-am chemat. *Herr General*... ca să-mi împărtăşiţi punctul dumneavoastră de vedere asupra Crimeii... Şi Manstein şi Kleist, şi Model, şi Schomer, şi Antonescu... mi-au cerut să aprob evacuarea peninsulei...

Abia vorbea. Glasul îi era răguşit. Făcea eforturi evidente pentru rostirea fiecărui cuvânt. Abia le înlănţuia.

— Dispunem în Crimeea de cinci divizii germane şi de opt divizii româneşti, a continuat. Treisprezece divizii nu sunt capabile să apere Sevastopolul?

Ochii lui Hitler, stinşi până în clipa aceea, s-au aprins.

— Treisprezece divizii reprezintă o forţă apreciabilă, Herr *General*.

— Dacă efectivele ar fi complete, ar constitui o forţă apreciabilă. Din nefericire, în cursul retragerii, au suferit pierderi uriaşe. Împotriva lor, mareşalul Tolbuhin a aruncat 28 de divizii intacte. Proporţia este de unu la cinci. Am desfăcut o hartă a Crimeii, pe care o adusesem cu mine: După cum vedeţi, i-am explicat, Corpul 49 de armată apără aici sectorul occidental al Sevastopolului. Corpul 5 asigură apărarea sectorului oriental, de la Balaklava la Svernaia. Armata rusă 51 şi-a concentrat forţele în vederea cuceririi crestei Sopun, care constituie cheia de boltă a întregii apărări a sectorului oriental. Cucerirea Sopunului de către von Manstein în ’942 a pecetluit soarta fortăreţei Sevastopolului, care a căzut în mâinile noastre. Acum raportul de forţe s-a inversat. Ruşii sunt cei care ameninţă să ne arunce în mare.

Hitler s-a încruntat. Şuviţa de păr de pe frunte i se lăsase pe ochi. Se uita atent la dispozitivul trupelor noastre.

— Trebuie să rezistăm în Crimeea şase săptămâni. Atâta cer Armatei 17. Şase săptămâni. Dacă soldaţii nu mai au muniţii. Să se bată cu ghearele şi cu dinţii. Dar să păstreze Sevastopolul.

— Românii nu vor să se mai bată, *mein Führer*.

— Nu vor? Dacă nu vor, să-i silim! Să împănăm unităţile româneşti cu trupe germane. Dacă românii dau semne de slăbiciune şi încearcă să se retragă, să tragem asupra lor.

Soluţiile *Führerului* mă exasperau. I-am explicat punctul de vedere al lui Antonescu. Hitler a clătinat din cap cu îndărătnicie.

— Când vă veţi înapoia la Bucureşti, *Herr General*, să-i explicaţi lui Antonescu că păstrarea Crimeii în mâinile noastre este de un interes primordial pentru apărarea zonei petrolifere române. Dacă

ruşii se instalează în Crimeea, vor avea la dispoziţia bombardierelor lor o bază de plecare foarte apropiată de Ploieşti.

— Bombardarea teritoriului românesc pe calea aerului se pare că a căzut în sarcina exclusivă a anglo-americanilor. De la Foggia au o bază de plecare ideală pentru escadrele lor aeriene.

— Şase săptămâni, numai şase săptămâni trebuie să reziste, *Herr General,* Sevastopolul.

— Românii, *mein Führer,* ţin mai puţin la Crimeea decât la teritoriul lor naţional.

Führerul şi-a trecut mâna prin păr.

— Nu înţelegeţi, *Herr General*, că cele şase săptămâni pe care le cer sunt de o importanţă vitală pentru continuarea războiului? Dacă pierdem Sevastopolul, turcii, încurajaţi de insuccesele noastre, vor intra în război alături de aliaţi. În cursul viitoarelor şase săptămâni englezii vor debarca în Europa, şi anume în Vest. Dispun de informaţii precise. Forţele noastre din Franţa vor arunca în mare trupele de invazie. Vom asista la un nou Dunkerque. Cele cincizeci de divizii din Vest, devenite astfel disponibile, le voi trimite pe Frontul de Est. Cincizeci de divizii cu efective intacte. Vă daţi seama ce înseamnă acest lucru, *Herr General*? Vom recupera nu numai Crimeea, dar vom ajunge la Volga. Voi spăla în sânge eşecul de la Stalingrad…

Se însufleţise iarăşi. Manevra diviziile ca pe nişte piese de şah. Războiul se reducea – pentru el – la o suită de operaţii strategice, desfăşurate magistral, dar numai în imaginaţia lui. Îmbătat de succesele din Polonia şi din Franţa, îşi atribuise talente de infailibil conducător de oşti. În vreme ce vorbea tot mai surescitat, mai exaltat, încercam să reconstitui mintal frământările sale interioare. Ce proces de gândire se desfăşura în creierul său? Incontestabil, suferea cumplit. Individul acesta, care ajunsese să se creadă egalul lui Dumnezeu, care gustase toate satisfacţiile unei puteri exercitate atât de arbitrar, încât lăsase în umbră pe cei mai absoluţi şi mai sângeroşi satrapi orientali, se vedea acum împins irezistibil spre zidul ispăşirilor de către o forţă superioară lui. Mânia neputincioasă îl rodea mai rău decât un cancer, Hitler, care spunea, ca şi Napoleon, că ar trebui scos din vocabular cuvântul imposibil, se vedea înfruntat, călcat în picioare, umilit de nişte oameni pe care îi socotise demni doar de a-i fi robi. Trufia lui fără margini trebuia să se plece în faţa unor lovituri atât de cumplite, încât îl sugrumau. Neputinţa de a-şi impune voinţa sa inamicului din afara Germaniei

îl înnebunea. Se răzbuna, tiranizându-şi colaboratorii, apăsând grumazul unui întreg popor, cu o exacerbare care îl împingea la acte de o cruzime dementă. Avea, desigur, senzaţia că este prins într-o cursă ai cărei pereţi se apropiau inexorabil, strivindu-l lent.

— Şase săptămâni. Atâta vreau, *Herr General*, şase săptămâni... Armatele germane se bat de cinci ani, şi nu sunt în stare să-mi asigure în Crimeea un răgaz de şase săptămâni? Atât de neputincioase au ajuns?... Dumneavoastră, generalii, nu vedeţi legătura care există între spaţiu, economie şi strategie. Când vă referiţi la o retragere, o apreciaţi în kilometri. Eu văd tone de grâu, de fier, de cărbune pe care le pierdem. A deschis larg mâna şi a pus-o peste frontul Crimeii: Dacă păstrez peninsula, voi cădea în spatele frontului rusesc ajuns acum la porţile României. Nu înţelegeţi acest adevăr?... Defetiştii vorbesc de perspectiva unei înfrângeri, de suferinţele poporului german. Victoriile nu se cuceresc fără sacrificii. Pe de altă parte, situaţia noastră este privilegiată faţă de a inamicului. Operaţiile militare se desfăşoară numai pe teritorii străine. Acum, după cinci ani de război, suntem încă stăpâni pe trei sferturi din Europa. Se poate vorbi de o înfrângere? Este adevărat. Am întâmpinat unele dificultăţi. Soldaţii noştri sunt obosiţi. Dar duşmanii noştri credeţi că stau pe roze? Credeţi că ei nu sunt la capătul rezistenţei? Cel care rezistă mai mult învinge. Vara anului 1944 va vedea începutul unei uriaşe ofensive germane împotriva ruşilor, iar anul 1945 va suna prohodul tuturor duşmanilor noştri. Da, da, aşa va fi, *Herr General*... Dacă soldaţii noştri nu vor fi în stare să zdrobească toţi inamicii Germaniei până la finele anului viitor, ne vom bate şi în ’946, şi în ’947, şi în ’950... ne vom bate până când duşmanii noştri vor cădea istoviţi la pământ... Armele noastre secrete îşi vor spune în curând cuvântul...

Hitler devenise obsedant cu armele lui secrete. Tuturor generalilor le făgăduise minuni graţie acestor arme, menite să schimbe faţa lumii.

— Voi şterge de pe faţa pământului toate centrele populate ale inamicului!...

Cunoşteam activitatea tehnicienilor şi savanţilor germani. Timpul lucra însă împotriva lor. Fanfaronadele lui Hitler referitoare la continuarea războiului la infinit erau rizibile. În ritmul în care înregistram înfrângeri, sfârşitul se întrezărea cu limpezime. De părere contrară erau doar orbii sau cei care voiau să fie orbi.

A tăcut brusc. S-a ridicat în picioare. M-am ridicat şi eu, crezând că audienţa se încheiase. Avea privirea rătăcită. Boala de care îmi vorbise Himmler nu era o invenţie.

Hitler şi-a încrucişat braţele la piept. Se uita la harta întinsă pe masă. A ridicat apoi ochii spre mine. Privirea îi era atât de fixă, de pătrunzătoare, încât aveam impresia că mă. Străpunge. Un zâmbet viclean i-a strâmbat faţa.

— N-ar fi imposibil, *Herr General*, ca într-un viitor apropiat să se producă cea mai senzaţională răsturnare de alianţe. Să ne întindă mâna americanii şi englezii...

A lăsat fraza neterminată, aşteptând să citească efectul în ochii mei.

— Da, da. Englezii şi americanii nu vor accepta bolşevizarea Europei. Dacă balanţa succeselor s-ar înclina categoric în favoarea ruşilor – remarcaţi, *Herr General,* am spus *dacă* – Occidentul ar schimba imediat orientarea. Dacă vor fi puşi în situaţia de a alege între comunism şi un naţional-socialism ceva mai concesiv, vor alege alternativa din urmă. Colaborarea lor cu Moscova este impusă de împrejurări şi are un caracter temporar. Evident, într-o zi vom ajunge să negociem pacea la masa verde. Dar nu a sosit încă momentul favorabil, *Herr General.* Îmi trebuie câteva succese spectaculoase şi ai să-i vezi cum se vor grăbi să ne facă oferte de pace...

Pe cine voia Hitler să convingă? Pe mine? Sau voia să se convingă pe sine? Uitase declaraţia anglo-americanilor de la Casablanca? Uitase că figura pe lista criminalilor de război, întocmită de englezi, americani şi ruşi?

— Va trebui să ne mai batem, *Herr General*, ca să obţinem o pace onorabilă. Americanii nu sunt rezistenţi. Vor ceda cei dintâi. Izolaţioniştii din Congres au un cuvânt de spus, iar americanii de mijloc preferă comoditatea de acasă unor aventuri militare pe alte continente. Se spune că englezii sunt tenaci ca buldogii. Şi Churchill e un încăpăţânat fără pereche. Rachetele noastre însă au să-i cuminţească. Rămaşi singuri, ruşii vor fi nevoiţi să se încline. Şi-a desfăcut braţele şi a făcut un gest larg: Va veni şi ziua în care vom semna pacea. Nimic nu durează la infinit. Nici războiul nu se va prelungi peste decenii. Dar pacea o vom face când vom găsi momentul favorabil. S-a aşezat iarăşi pe canapea: Credeţi, *Herr General*, că sunt un Moloh însetat de sânge? Şi mie mi-ar plăcea să fie iarăşi linişte în lume, să mergem seara la teatru, să întreţinem

legături cu cercurile artistice, să lăsăm din când în când grijile la o parte şi să ne bucurăm de plăcerile vieţii... Dar ca să ajungem acolo, trebuie să luptăm în continuare. Ieri l-am chemat pe Schomer. I-am vorbit ca şi dumitale. Schörner m-a înţeles. Nu pot să spun acelaşi lucru despre generalul Jaenecke. Este un defetist. N-am fost bine inspirat când i-am încredinţat comanda Armatei a 17-a. Comportarea lui în Crimeea ilustrează concluziile mele. Am să-l destitui...

Vorbea fără să se mai oprească. Îmi aminteam de Ciano, care se plângea că îl copleşeşte puhoiul verbal al lui Hitler. Şi pe Mussolini ajunsese să-l irite discursurile-i interminabile.

Mă întreb cum de suportau Keitel şi Jodl să-l audă bătând câmpii zi de zi. Aveau, desigur, nervii tari. Eu n-aş fi rezistat.

— Cred că ne-am înţeles, zise Hitler, ridicându-se iarăşi. Şase săptămâni, *Herr General.* Îmi trebuie şase săptămâni.

Am renunţat să mai discut. Ştiam că este inutil să ridic obiecţii. Toţi cei care îndrăzniseră să o facă îşi pierduseră situaţiile. Pe mine nu mă speria o destituire. Dar, ca şi Stauffenberg, nu voiam să plec din armată. Aveam încă multe de făcut.

— Cât despre România, mă bizui pe diplomaţia dumneavoastră. Faceţi-i pe români să înţeleagă că nu trebuie să aştepte salvarea numai de la noi. Să declare şi ei războiul total, să-şi mobilizeze toate forţele. Închei, amintindu-vă misiunea dumneavoastră de căpetenie. Organizarea unei apărări eficiente a regiunii petrolifere române. Mi-a întins mâna: Vă urez succes, *Herr General*.

Am strâns harta, l-am salutat şi am părăsit încăperea. Când m-am văzut sub cerul liber, am respirat adânc.

În aceeaşi noapte am plecat la München. M-am dus direct acasă. Busch nu venise cu Uwe. Câte momente de supremă desfătare spirituală nu-mi procurase biblioteca mea! Am răsfoit tot felul de cărţi, la întâmplare. Pe o carte am găsit o semnătură a lui Uwe, trasată stângaci. Scrisul lui la 4 sau 5 ani. Litere de tipar disproporţionate, dar atât de dragi. Am început să caut şi alte semnături. Am dat peste numele lui Willi, aşternut cu mână sigură, pe pagina de titlu a unui volum dedicat cailor de rasă. Lui Willi îi plăceau mult caii şi câinii. Şi semnătura lui Rudi am găsit-o pe un *Mein Kampf,* în care pasaje întregi erau subliniate cu sârg. Numai Albert nu lăsase nici o urmă. Până şi mărturia scrisului său dispăruse. Un gând urât m-a fulgerat. Nu cumva Rudi distrusese orice urmă care ar fi putut să ne amintească de Albert? Dar ce rost

ar fi avut? Nu se certase niciodată cu Albert. Avusese conflicte numai cu Willi. Dar dacă... Am dat la o parte un tablou de Bosch, care ascundea un seif secret zidit în perete. Am format cifrul. Uşa masivă s-a deschis fără greutate. Intr-un compartiment al seifului păstram scrisorile primite din partea copiilor mei de-a lungul anilor. Pe toate le păstrasem. Printre aceste misive se afla şi ultimul mesaj pe care Albert mi-l trimisese din Stalingrad. Nu l-am mai găsit. Am cercetat scrisoare cu scrisoare. Zadarnic. Nu dispăruse nimic altceva. Am înţeles, Rudi cunoştea cifrul seifului. Îl încredinţasem, de altfel, tuturor fiilor mei, pentru a-l folosi în eventualitatea că aş fi căzut pe front. În fanatismul său, Rudi distrusese mesajul în care Hitler, idolul său, era insultat de Albert.

M-am uitat la ceas. Se făcuse 5 şi jumătate. Am dat la o parte draperiile grele de la ferestre. În bibliotecă a năvălit lumina lividă, bolnăvicioasă a unei dimineţi ceţoase. Va fi grea să decolez în asemenea condiţii atmosferice, mi-am zis. L-am sunat pe Günther. Bătrânul a apărut târându-şi picioarele. Deşi ora era foarte timpurie, Günther îşi îmbrăcase fracul de gală. Îmi cinstea prezenţa în casă. Gestul lui m-a înduioşat.

— Rudi nu s-a înapoiat încă? l-am întrebat.

— Nu s-a înapoiat, alteţă.

— Hm!... A mai lipsit şi în alte nopţi?

— Lipseşte din când în când, alteţă.

— Mulţumesc, Günther.

— Eu vă mulţumesc, alteţă. Îmi permiteţi să vă servesc micul dejun, alteţă?

— Da. Adu-mi-l aici.

— Pot să sting lumina electrică, alteţă?

— Stinge-o, Günther.

A ieşit fără zgomot. Peste zece minute s-a înapoiat, aducându-mi micul dejun pe o măsuţă pe rotile. Nu se mai încumeta să se folosească de tăvile mari de argint, folosite în asemenea cazuri. Nu-l mai ajutau braţele. Îmi adusese lapte, ouă şi pâine.

— De la vacile şi găinile noastre, alteţă.

— Nu prea o duceţi bine cu proviziile, Günther. E mare lipsă de alimente?

Bătrânul servitor a clătinat din cap.

— Cu bani găseşti orice. Şi ţigări americane, alteţă.

— Nu aveţi bani?

...Eram uimit. Bancherul meu din München avea dispoziţie să

dea lunar lui Rudi o sumă de bani pentru întreţinerea casei, separat de celelalte cheltuieli. Suma era apreciabilă. Ar fi acoperit din plin întreţinerea lui şi a douăzeci de servitori. I-ar mai îi rămas şi bani de rezervă.

— Ce face Rudi cu banii? l-am întrebat. Cheltuieşte cu femeile?

— Ah, nu, alteţă. Donează mai toţi banii partidului. Pentru casă reţine foarte puţin.

Am ridicat din umeri. Băiatul acesta era o enigmă pentru mine.

— Voi da dispoziţie lui *Herr* Langerfeld să-ţi furnizeze lunar o sumă de bani pentru hrana personalului de serviciu.

— Mulţumesc, alteţă.

Devotamentul lui Rudi faţă de nazişti începea să mă irite. Toate au o margine.

Günther a tuşit uşor. Însemna că avea să-mi spună ceva.

— Vorbeşte, Günther.

— Dacă alteţa-voastră îmi permite...

— Hai, dă-i drumul.

Preliminariile diplomatice ale bătrânului mă enervau.

— *Herrchen* Rudi, alteţă, se va înrola zilele acestea voluntar în armată. Am auzit o convorbire – iertaţi-mi indiscreţia involuntară – cu un instructor din *Hitlerjugend*.

Rudi nu-mi scrisese nimic despre intenţiile lui.

Avea taine faţă de mine. Mă socotea şi pe mine un duşman al nazismului?

— Spune şoferului să pregătească maşina. Într-o jumătate de oră trebuie să fiu la aeroport.

— Prea bine, alteţă.

După plecarea lui Günther m-am aşezat la masa de lucru din bibliotecă şi am aşternut câteva rânduri într-un bilet adresat lui Rudi.

„Regret că nu am avut posibilitatea să te văd în cele câteva ore pe care le-am petrecut la München. Ţi-am scris de câteva ori, dar nu ai găsit timp să-mi răspunzi. Eşti atât de ocupat? Aş vrea să ştiu ce se întâmplă cu tine. Îmbrăţişări,

Tatăl tău”

Scurta misivă era rece. Mi-a fost imposibil să-i imprim mai multă căldură. Mă simţeam înstrăinat de Rudi.

În drum spre aeroport m-am oprit câteva minute la unchiul

Rudolf. M-a primit bombănind. Nu-i plăcea să fie trezit brusc din somn, căci îi făcea rău la inimă. N-a putut să-mi furnizeze nici o explicaţie în legătură cu absenţele nocturne ale lui Rudi, ori cu proiectata lui înrolare în armată. Nu-l mai văzuse de două săptămâni. Am plecat, lăsându-l să-şi continue somnul.

La orele 8, avionul meu şi-a luat zborul de pe aeroportul din München, iar la unsprezece am aterizat! a Berlin. Călătoria a fost monotonă, deoarece a trebuit să survolăm în permanenţă norii care acopereau aproape în întregime teritoriul Germaniei. Norii erau cei mai buni prieteni ai locuitorilor marilor oraşe, căci sileau bombardierele anglo-americane să facă drumul întors fără să fi lansat bombele asupra obiectivelor propuse.

Am trecut pe la Statul-Major al Aerului, unde mi s-a transmis ordinul *Reichsmarschallului* Göring de a mă prezenta în aceeaşi după-amiază la Karinhall. Am găsit şi o notă telefonică a generalului Olbricht, care mă ruga să-i fac o vizită la Comandamentul Armatei de rezervă. Mă aflam la şeful Serviciului organizare, când am fost chemat la telefon de amiralul Canaris. I-am recunoscut imediat glasul.

— Vorbesc de la un telefon public, mi-a spus. Aş vrea să vă întâlnesc, *Herr General.*

— Cu plăcere. Unde şi când?

— Peste o oră. În Grünewald. La întretăierea lui Kronprinzessinnen Weg cu Havelchaussee.

Am zâmbit. Recunoşteam mania lui Canaris de a se învălui într-o atmosferă de mister. La ora fixată, m-am prezentat la întâlnire. I-am văzut de departe silueta măruntă, pe marginea şoselei. Gulerul *trenck-coat-ului* îi era ridicat până la urechi. Avea o scuză. Ploaia măruntă care se pornise aproape de prânz. La volanul maşinii mele se afla Hans. În băiatul acesta aveam încredere deplină. Mai multă, în orice caz, decât în fiul meu Rudi.

Am oprit în dreptul lui Canaris şi am deschis portiera. S-a urcat repede în maşină.

— Ce ploaie urâtă! a exclamat. Dă-i drumul, băiete! i-a poruncit lui Hans.

— Unde mergem, *Herr Admiral*? l-am întrebat.

A râs.

— Acolo unde ne va duce hazardul, *Herr General.*

În vreme ce automobilul îşi sporea viteza, Canaris s-a uitat în spate.

— Văd că nu sunteţi urmărit, *Herr General*. Perfect! Vom putea sta de vorbă în linişte.

— Nu vă temeţi că v-au filat pe dumneavoastră? l-am întrebat.

— Nu. Orice ar face, ştiu să le scap de sub nas. Mă las urmărit numai când îmi convine să am un alibi furnizat de agenţii Serviciului de siguranţă.

Am poruncit lui Hans să ne plimbe pe unde îi va plăcea, apoi am ridicat geamul care ne despărţea de şofer.

Amiralul şi-a scos pălăria şi a scuturat-o de apă. Părul lui era mai alb decât omătul.

— În clipa aceasta staţi de vorbă cu un om terminat, *Herr, General,* mi-a zâmbit cu voioşie.

S-ar fi zis că situaţia grea în care se afla îl amuza.

— Când a murit Heydrich, am crezut că am scăpat de cel mai mare duşman, a continuat. Acum am dat de unul şi mai înverşunat. Kaltenbrunner, urmaşul lui Heydrich.

A aşezat pălăria pe banchetă, lângă el. A început să-şi frece mâinile.

— Unii spun că eu l-aş fi suprimat pe Heydrich, folosindu-mă de Serviciul secret britanic. Aceştia au imaginaţie bogata. Adevărul este altul...

De ce îmi făcea destăinuirile acestea? Avea faima unui om tainic.

— Vă întrebaţi, poate, de ce vă vorbesc atât de deschis? mi-a spus. O fac fiindcă am încredere în dumneavoastră şi fiindcă dumneavoastră aveţi mare, foarte mare nevoie de mine. Dar să termin ceea ce aveam să vă spun despre Heydrich. În primii ani după ce am luat în primire conducerea *Abwehrului*, relaţiile mele cu omul acesta au fost excelente. Colaboram în problemele care permiteau o colaborare. Heydrich se arăta un discipol atent, aş putea spune, respectuos. Voia să înveţe de la mine sforăriile indispensabile activităţii serviciilor secrete. Şi le-a învăţat. În măsura în care l-am lăsat eu să le înveţe. Cunoaşteţi povestea: elevul îşi depăşeşte adeseori dascălul. În clipa în care Heydrich şi-a închipuit că nu mai are ce învăţa de la mine şi că prezenţa mea devine inoportună, a început să mă lucreze. Cu puţin înainte de a fi ucis, la Praga, a reuşit să-mi impună semnarea unui document care reglementa colaborarea dintre Serviciul său de siguranţă şi Serviciul meu secret. Îmi îngrădea activitatea. Îşi închipuia, pe atunci, că a reuşit să mă culce la pământ. Reuşise să-l îndârjească şi pe *Führer* împotriva mea. Nu bănuia însă ce lovitură îi

pregăteam...

A făcut o pauză. Îi râdeau ochii.

— Dacă n-ar fi murit, mi-ar fi prilejuit cea mai formidabilă satisfacţie. Reuşisem să-mi procur nişte documente pe care le vânam de multă vreme. Dovada originii sale evreieşti. Vă închipuiţi ce senzaţie aş fi făcut, dând la lumină câteva piese care stabileau indubitabil sângele semit al temutului *Obergruppenführer* Reinhardt Heydrich, locţiitor al protectorului Reichului pentru Boemia şi Moravia, şeful Oficiului de Siguranţă al Reichului – celebrul R.S.H A, – care cuprinde în sânul său nu mai puţin însemnatul *Gestapo*. Un străbun al lui Heydrich purta perciuni şi era haham. Ce mutră ar fi făcut Hitler şi compania! Canaris a oftat: Dar n-am avut parte să mă bucur de această lovitură de teatru. Heydrich a murit... Amiralul şi-a şters cu batista obrazul ud încă de ploaie. Remarcaţi cred, *Herr General,* cât sunt de mărinimos. Deplâng moartea duşmanului meu... Da, da. Sfârşitul lui Heydrich a căzut foarte prost. Dacă supravieţuia trei luni, îl lichida pe Himmler, maestrul său. Odată cu Himmler, ar fi căzut şi Kaltenbrunner. Abia la urmă l-aş fi doborât şi eu pe Heydrich. Vedeţi dar, *Herr General,* că nu aveam nici un interes să pun la cale suprimarea lui Reinhardt Heydrich. Oamenilor de bună-credinţă le este greu să lupte împotriva calomniilor... Şi-a vârât batista în buzunar. Pot să fumez?

— Vă rog.

Şi-a aprins o ţigară. Mi-a oferit şi mie una.

— Himmler şi Kaltenbrunner aşteaptă cu nerăbdare să depună câte o coroană pe mormântul meu. Sper să le-o iau înainte. Pentru moment, însă, Himmler şi Kaltenbrunner sunt mai tari. Ştiţi poate că Himmler mi-a oferit o sinecură, pe care am acceptat-o cu un singur scop. Să păstrez relaţii cu unii agenţi ai Serviciului secret. Ulterior a trebuit să renunţ şi la acea sinecură şi să intru în viaţa privată. Acum sunt liber ca aerul. Duc viaţă de celibatar, fiindcă pe soţia şi pe cele două fiice ale mele le-am trimis în Bavaria, pentru a le feri de bombardamente. Am rămas singur, cu doi basseţi şi cu bucătarul meu arab. Mă vizitează un vecin sau doi. Jucăm şah şi table. O viaţă tihnită de pensionar...

Aşteptam continuarea. Nu-mi fixase Canaris această întâlnire ca să-mi vorbească despre existenţa lui tihnită, acum, după ce intrase pe linia moartă. Îi cunoşteam însă tehnica.

— Înainte de a-mi acorda acel concediu prelungit, care-mi îngăduie să fiu atât de liber, a reluat Canaris, *Reichsführerul*

Himmler m-a chemat într-o zi în biroul său. „Generalii dumneavoastră pregătesc o lovitură de stat. *Herr Admiral.”* Am făcut pe miratul. „Generalii mei? Foştii mei colaboratori din *Abwehr?”* Himmler a râs, ridicând colţul gurii: „Să nu-mi spui că dumneata, fostul şef al Abwehrului, nu ştii ce se pregăteşte!” Am adoptat o mutră nevinovată. „Poate că nu folosim acelaşi limbaj. Nu vreţi să fiţi mai explicit?” Re*ichsführerul m*ă privea zâmbind sarcastic. „Chiar nu ştiţi despre ce este vorba? Şi eu care credeam că nimic nu-i scapă *Abwehrului.* Mă dezamăgiţi, *Herr Admiral!”* Discuţia s-a oprit aici. Himmler a schimbat vorba, fiindcă îşi atinsese scopul. Ştia că vorbele lui vor ajunge la urechea generalilor prin intermediul meu. Îi prevenea astfel că le urmăreşte jocul, că ar putea oricând să-i aresteze pe complotişti, dar că nu o făcea, fiindcă aştepta compensaţii. Peste două zile m-a chemat iarăşi în biroul său, sub pretextul discutării unor chestiuni de spionaj economic. Fleacuri care pregăteau terenul pentru ceva mult mai serios. „La Paris am stat de vorbă cu generalul von Altenburg-Delmond. Remarcabil ofiţer. Ştiţi poate că este singurul principe pe care *Führerul* l-a mai păstrat în armată. Pe ceilalţi i-a expediat pe la casele lor sau prin lagăre” M-am prefăcut că îl urmăresc cu politicos interes şi nimic mai mult. „La conferinţa în cadrul căreia s-a discutat soarta principilor, a continuat Himmler, şi *Reichsmarschallul* Göring şi eu am opinat ca generalul von Altenburg să fie reţinut în armată”. A trecut apoi la alt subiect. Lansase nada, fiindcă ştia că am s-o înghit. Era sigur că voi lua legătura cu dumneavoastră, spre a vă transmite vorbele lui. *Reichsführerul S.S.* vă reaminteşte probabil pe această cale unele chestiuni discutate între patru ochi.

Amiralul a zâmbit fin. Aştepta răspunsul meu.

— Hitler n-a murit încă. Dar apostolii lui vor să-şi asigure succesiunea, am rostit cu scârbă.

— Eram sigur, zise Canaris. *Reichsführerul S.S.* încearcă să exercite, prin dumneavoastră, un sondaj asupra generalilor. A învăţat lecţia de la Hitler. Caută sprijinul armatei.

— Nu are la dispoziţie *Gestapoul*? Trupele *S.S.*?

Canaris a râs ironic.

— Cu un pumn de poliţişti terorizezi o ţară, dar nu poţi cuceri puterea. Cât priveşte diviziile *S.S.*, a avut grijă Hitler să le trimită pe front. Nu pe toate, evident, destule însă, ca să nu permită constituirea unui nucleu prea puternic de unităţi *S.S.* în Germania.

Prudenţa este una din condiţiile înţelepciunii, *Herr General*. Ce ploaie! Parcă am fi în plină vară!

Remarca amiralului era întemeiată. Se revărsa din văzduh o adevărată cascadă, care făcea să sune ca o tobă acoperişul maşinii.

— E mai bine să plouă cu apă decât cu bombe, zise Canaris. Ieri noapte cartierul gării a fost cumplit bombardat.

Am simţit că mă încolţeşte spaima.

— Au fost lovite trenuri de călători? am întrebat, cu gândul la Uwe.

— Bombele au căzut în preajma gării şi pe străzile învecinate.

Am respirat. Trenurile aflate în gară nu avuseseră de suferit. Acesta era esenţialul.

— Aţi cunoscut, cred, pe principesa Mafalda, soţia principelui Philip von Hesse? a rostit amiralul.

— Fiica regelui Italiei? Da. Am cunoscut-o. *Führerul* nu putea să o sufere.

— După arestarea lui Mussolini de către rege, Hitler a internat-o în lagărul de la Buchenwald. S-a răzbunat pe tată, arestând-o pe fiică. Şi pe soţul ei l-a internat, deşi principele îl servise până atunci cu credinţă. Zilele acestea am aflat că biata principesă a murit în lagăr.

Războiul nu scutea de rigorile lui nici pe mai-marii zilei şi nici pe cei mărunţi.

— Culmea este că nici familia lui Mussolini nu a scăpat intactă, am spus. Ada Ciano, fiica ducelui, a rămas văduvă, fiindcă Hitler a stăruit ca Ciano să fie executat. Mussolini ar fi fost dispus să se arate mai indulgent cu ginerele său.

— Cine îi mai cere lui Mussolini părerea? a exclamat amiralul. Bietul duce nu mai este decât o biată remorcă a *Führerului*, care-l târăşte cu viteză ameţitoare spre un punct în care linia ferată se termină pe buza unei prăpăstii. Ce ironică mai este şi soarta! Cu un an înainte de a fi arestat, Mussolini alergase în Libia, la Dema, spre a-şi face o intrare triumfală în Alexandria, pe care Rommel năzuia să o ia cu asalt după ce cucerise Tobrukul. Trezirea din visurile-i de mărire a fost atât de dureroasă…

— Trezirea este pentru noi toţi dureroasă, *Herr Admirai*. Nu vedeţi? Suntem în plină cavalcadă spre infern!

— Nenorocirea este că în această cavalcadă ne însoţesc şi fiinţe nevinovate, *Herr General*. Noi ne plătim păcatele. Ce vină au însă

femeile, copiii, bătrânii care îşi aşteaptă sfârşitul în lagărele de exterminare? Aţi auzit de lagărele de exterminare, *Herr General*? Aţi auzit de Auschwitz, de Treblinka, de Manuhhausen, de Dachau? Aţi auzit de miile de oameni trimişi zilnic în camerele de gazare? Aţi auzit de „soluţia finală”, formulă nevinovată la prima vedere, dar care se traduce prin lichidarea tuturor evreilor de pe teritoriile din Europa aflate sub stăpânire germană? Aţi auzit de faimoasele *Einsatzgruppen*, organizate de Himmler şi de Heydrich, în scopul de a însoţi armatele germane de ocupaţie din Est şi de a aplica „soluţia finală”? Aţi auzit de executarea prizonierilor de război, în dispreţul Convenţiei de la Geneva, semnată şi de Germania? De unele ştiţi, *Herr General*. De altele, nu. Toate aceste murdării m-au făcut să trec în tabăra adversarilor lui Hitler. În ceea ce mă priveşte, sunt un om terminat. Sau, cel puţin, aşa mă socotesc duşmanii mei. Himmler şi Kaltenbrunner au avut grijă să-mi reteze mâinile şi picioarele. Dar mi-a mai rămas capul, *Herr General.* Şi capul meu judecă încă... A aspirat adânc aroma ţigării. Mai am încă destule săgeţi în tolbă. Documente adunate cu sârg, care pot doborî întreg edificiul naţional-socialist. Dacă, prin imposibil, Germania va ieşi învingătoare, piesele acestea nu vor avea nici o utilitate. Învingătorii, oricâte crime ar avea pe conştiinţă, îşi păstrează mâinile curate. Urmele de sânge nu apar decât pe mâinile învinşilor...

Şi-a zdrobit ţigara pe trei sferturi consumată în scrumiera fixată pe brăţarul banchetei.

— Dacă aş fi în America, aş deschide o agenţie de detectivi şi, graţie experienţei mele, aş repurta succese remarcabile. Aici, în Germania, iniţiativa privată în acest domeniu este interzisă. Păstrez însă unele surse de informaţie. Şi aceste informaţii vi le ţin la dispoziţie... Acum nu pot decât să vă dau o povaţă. Dacă vreţi să loviţi, grăbiţi-vă! A început să se vorbească prea mult în jurul acestui subiect. Sunt prea mulţi conjuraţi ca să nu facă indiscreţii. Iar unul dintre marile defecte ale omului este limbuţia. Am vorbit de-ajuns. De acum înainte nu ştiu dacă o să ne mai putem vedea. E mai sănătos şi pentru mine, şi pentru dumneavoastră. Dacă voi avea ceva să vă spun, ştiu cum să vă găsesc. Dacă veţi avea nevoie de mine, telefonaţi-mi de la un telefon public. E destul să-mi spuneţi că reţeta pentru eczema câinelui este gata. Aceasta va însemna că în ziua respectivă ne vom întâlni în acelaşi punct şi la aceeaşi oră ca şi astăzi. Acum vă rog să ordonaţi şoferului să

oprească maşina. Trebuie să vă părăsesc.

Şi-a pus pălăria pe cap şi a ridicat gulerul *trenck-coat-ului.*

— Cum să vă las în ploaia aceasta? am protestat. Să vă duc până la un adăpost.

— Mulţumesc. Sunt deprins cu intemperiile.

Am poruncit şoferului să oprească. Amiralul a pus mâna pe clanţa portierei.

— Un moment, l-am rugat. Aş vrea să vă pun o întrebare.

— Spuneţi!

— Aş vrea să ştiu dacă *Standartenführerul* Ernst Gerlach a participat la anchetarea studenţilor din München, condamnaţi la moarte şi executaţi în ’943.

— Nu cunosc acest lucru, dar nu-mi va fi greu să-l aflu.

— Dacă rezultatul este pozitiv, v-aş ruga să mi-l comunicaţi. Mai rămân două zile la Berlin, apoi mă găsiţi la Bucureşti.

— În ordine. Vă dau eu de urmă.

M-a salutat şi a coborât sprinten din maşină. Mi-a făcut semn cu mâna, apoi s-a pierdut în pădure. Ploaia continua să cadă.

— La Comandamentul Armatei de rezervă, Hans!

În vreme ce străbăteam străzile, îndreptându-ne spre centrul oraşului, mă uitam cu tristeţe la casele lovite de bombe. Nu va mai trece mult, şi Berlinul va arăta tot atât de pustiit ca şi Hamburgul.

Clădirea Comandamentului Armatei de rezervă din Bendlerstrasse are un aspect opresiv. Nu mi-ar plăcea să lucrez într-o astfel de fortăreaţă. Activitatea mea din ultimii ani m-a învăţat cu viaţa nomadă. Străbat Europa în lung şi în lat mai vârtos decât amploaiaţii de la „Wagons-Lits”. N-aş mai putea să stau legat de un birou. Şi când te gândeşti că în edificiul acesta sinistru din Bendlerstrasse se pune la cale lovitura meniră să scape Germania de tirania lui Hitler. Nu trebuie să te călăuzeşti după aparenţe.

L-am găsit pe Olbricht foarte întunecat. Se mai aflau în biroul său generalul Fritz Lindemann şi generalul Paul von Hase, şeful Comenduirii din Berlin.

— Am mai ratat un atentat, mi-a spus Olbricht după ce mi-a strâns mâna. Stauffenberg a fost chemat la Rastenburg, că să prezinte raportul periodic al comandamentului. Şi-a zis că ocazia nu trebuie pierdută. A luat în servietă o bombă. În ultimul moment, conferinţa a fost amânată, fiindcă Hitler hotărâse să plece inopinat la Berchtesgaden.

— Dementul acesta are un noroc fantastic, zise von Hase. În

ultimele şase luni s-au încercat împotriva lui zece atentate. Generalul Stieff, colonelul Schrader, căpitanul Axei von der Busche, căpitanul von Kleist, Stauffenberg au eşuat în tentativele lor repetate de a-l ucide.

— Eşecurile au totuşi o explicaţie, zise Lindemann. Recent l-am auzit pe Hitler ţinând unul din acele interminabile monologuri care plictisesc pe toată lumea. Acesta însă era extrem de instructiv. „Acum înţeleg bine de ce nouăzeci la sută din asasinatele politice înregistrate de istorie au fost încununate de succes. Singura măsură preventivă împotriva atentatelor este să duci o existenţă neregulată – să te plimbi, să mergi cu maşina, să călătoreşti, fără să te ţii după un anumit program. Toate să le faci pe neaşteptate. Ori de câte ori plec la drum cu maşina, nu anunţ pe nimeni dinainte. Nici poliţia. Evident, înfrunt în permanenţă riscul de a fi suprimat de un criminal sau de un idiot. Împotriva fanaticilor, a idealiştilor nu există măsuri infailibile de apărare. Este adevărat că şi unităţile *S.S.* care-mi asigură apărarea au o bogată experienţă şi ştiu să dejoace planurile fanaticilor şi ale vânduţilor. N-am să cad niciodată în cursă, ca bietul Heydrich. Nici acum nu mă dumiresc cum un şef al Serviciului de siguranţă a putut să fie atât de imprudent în ceea ce priveşte apărarea propriei sale vieţi.”

— Foarte interesant, zise von Hase.

— Va trebui să ne adaptăm jocului său, rosti Olbricht.

— Va fi greu, dar nu imposibil, am intervenit. Avem destui oameni dispuşi să se sacrifice. Un singur ins nu poate avea toate şansele de reuşită. Dacă vor acţiona mai mulţi, probabilitatea unui succes va creşte direct proporţional.

— Din nefericire, rosti Olbricht, nici la ora aceasta complotiştii nu sunt de acord cu privire la modul de a-l înlătura pe Hitler. Rommel afirmă că nu trebuie să-l ucidem, căci am face din el un martir. Soluţia cea mai elegantă, susţine el, este să-l arestăm şi să-l trimitem în faţa unui tribunal extraordinar, să fie judecat pentru toate crimele săvârşite.

— Soluţia este elegantă, dar nu practică, zise von Hase. Mussolini a fost arestat şi scos din circulaţie cu multa uşurinţă, fiindcă nu avea în spate *Gestapoul* şi diviziile *S.S.*

— Totul e relativ, *Herr General,* am spus. Şi devotamentul *Gestapoului* şi al diviziilor *S.S.* este susceptibil să slăbească dacă şefii lor îşi schimbă orientarea.

— Aici e problema, zise Lindemann. Ar fi dispuşi să schimbe

orientarea?

— Himmler este dispus.

Le-am istorisit ultima mea convorbire cu acest personaj, precum şi avertismentul lui Canaris.

— Că Himmler tratează cu aliaţii este un secret al lui Polichinelle. Dacă va fi vreodată chemat să dea socoteala, va spune că meseria lui este să facă pe agentul provocator.

— Şi Canaris a folosit acest argument, zise Olbricht. Dar nu a mai convins pe nimeni.

— Canaris nu este Himmler, am replicat.

Lindemann a izbucnit în râs.

— Ce ţi se pare atât de comic? l-a întrebat Olbricht iritat.

— Mi-am adus aminte de o scenă petrecută la *O.K.W.* în decembrie ’943, când s-a aflat că doi ofiţeri germani au fost judecaţi de ruşi la Harkov şi executaţi prin împuşcare pentru „crime de război”. Vestea a avut efectul unui duş rece asupra tuturor. De atentate poţi să scapi, de pe front s-au văzut mulţi oameni întorcându-se teferi. Dar de un tribunal care îţi analizează fiecare acţiune, în lumina unor aşa-zise principii de justiţie internaţională, nu ai cum să te fereşti.

— Precedentul acesta, stabilit de aliaţi, poate să-l invoce şi Hitler faţă de cei care bombardează populaţia civilă a oraşelor, interveni von Hase.

— Poate să le invoce, dar nu să le şi aplice. A trecut vremea în care cuvântul lui Hitler era lege pentru toată Europa, zise Olbricht.

Zbârnâi telefonul. Răspunse scurt:

— Nu! Nu!... Nu sunt aici pentru nimeni! A trântit telefonul în furcă. *O.K.W.*-ul! a exclamat Olbricht cu asprime. Îmi cere, desigur, noi unităţi. Nu le este destul că înrolăm copii de 16 ani şi îi trimitem în linia întâi. Vor, probabil, să-i mobilizăm şi pe cei de 14.

— Vom ajunge şi acolo, zise von Hase.

Subiectul mă interesa. Era legat de înrolarea lui Rudi.

— Realmente primiţi în armată minori? am întrebat.

— Desigur. Organizaţia *Hitlerjugend* este cea mai bogată pepinieră de copii-soldaţi, mi-a explicat Olbricht. Diviziile *Hermann Göring* şi *Hitlerjugend* sunt alcătuite aproape în exclusivitate din copii între 16 şi 18 ani. Am participat la o conferinţă la *O.K.W.* Himmler îi explica *Führerului* că băieţandrii din cele două divizii se bat adeseori cu mai mult fanatism decât camarazii lor mai vârstnici. Hitler îl asculta cu încântare. Şi-a frecat mâinile şi a rostit:

„Să constituim cât mai multe divizii asemănătoare”. Ne-a aruncat o privire circulară, apoi ne-a vorbit cu satisfacţie: „Vedeţi în ce constă superioritatea educaţiei naţional-socialiste? Altădată băieţii aceştia nu ştiau decât să se joace. Li se băgau în cap tot felul de idei nesănătoase. Noi am reuşit să facem din ei nişte germani adevăraţi. Deşi sunt insuficient instruiţi, se bat cu o bravură fără seamăn. Toţi comandanţii lor i-au lăudat.”

— În ce constă pregătirea lor militară? am întrebat.

— Şase luni de pregătire intensivă la *Oberwiersfeld* sau în alte-centre de instrucţie. Uneori acest termen se restrânge la cinci luni şi chiar la mai puţin. Totul e în funcţie de necesităţile frontului şi de creşterea înrolărilor de tineri. Fiecare divizie este încadrată de ofiţeri şi de subofiţeri. Subofiţerii au între 26 şi 30 de ani.

— Care este vârsta medie pentru fiecare divizie?

Olbricht a zâmbit cu amărăciune.

— N-o să mă credeţi! Vârsta medie este de 18 ani şi jumătate, calculul înglobând întreg efectivul, de la generalul comandant şi până la ultimul recrut.

— Aceasta înseamnă că majoritatea soldaţilor au sub 18 ani?

— Evident.

Eram indignat. Pe Rudi îl convinseseră să se înroleze. Făceau din el carne de tun. Peste câţiva ani avea să vină rândul lui Uwe.

— Se preconizează realmente sporirea numărului acestor divizii? l-am întrebat iarăşi.

— Anul trecut, în august, mi-a explicat, aveam cinci divizii constituite.

— Cinci? am repetat neîncrezător.

— Diviziile 305, 44, 24 blindată, *Hermann Göring* şi *Hitlerjugend*. La ora actuală numărul lor a crescut. Nu mai vorbesc de o serie de unităţi auxiliare. Dacă doriţi, vă pun la dispoziţie ordinea lor de bătaie.

— Mulţumesc. Mă interesa numai cu titlu de curiozitate.

Olbricht schiţa pe mapa sa de pe birou tot felul de figuri geometrice. Le întărea contururile, le haşura, le combina..

— Nu m-aţi întrebat de ce mi-am permis să vă invit aici. *Herr General,* mi s-a adresat după un timp.

— Eram sigur că o să-mi spuneţi, am zâmbit.

— Complotul nostru realizează mari progrese. Imposibilitatea de a ne întruni cu toţii, spre a ne împărtăşi ideile, mă obligă să joc oarecum rolul de legătură între căpeteniile conspiraţiei. Trebuie să

vă pun la curent cu câteva fapte, după opinia mea, deosebit de importante. În primul rând, personalitatea lui Stauffenberg.

Am înclinat din cap în semn de încuviinţare.

— Îl cunosc. Este un ofiţer excepţional, înzestrat cu un dinamism şi o tenacitate deasupra oricăror laude.

— Stauffenberg, a reluat Olbricht, îmi declara deunăzi că nu concepe decât o singură alternativă: reuşita sau moartea.

— Cred. Stauffenberg nu aruncă vorbele în vânt.

— La ultima consfătuire cu generalul Beek s-a hotărât suspendarea oricăror atentate individuale împotriva lui Hitler. Insuccesele întâmpinate până acum ne-au determinat să adoptăm această măsură. În schimb, am trecut la organizarea temeinică a complotului, astfel încât uciderea lui Hitler să nu reprezinte un gest izolat, ci să facă parte dintr-o acţiune concertată şi pusă la punct.

— Aveţi şi acordul meu, am rostit.

— Un personaj de prim-plan, care a stat până acum într-o semirezervă, a acceptat să activeze ferm alături de noi.

— Cine?

— Feldmarschallul Rommel.

— Eram sigur.

— La începutul lunii viitoare vom organiza o întâlnire a comandanţilor de armată care au aderat la complot. Vom găsi o formulă care să permită o reuniune fără să dăm de bănuit organelor de Siguranţă. Cu acest prilej se vor adopta ultimele măsuri şi se va fixa eventual data loviturii. Acceptaţi să luaţi parte la această consfătuire?

— Accept. Va participa şi Rommel?

— Da. Şi-a dat consimţământul.

— Perfect. Mai aveţi să-mi comunicaţi ceva?

— Pentru moment, atât.

M-am ridicat de pe scaun.

— *Meine Herren,* îmi permiteţi să mă retrag. Mi-ar fi făcut plăcere să mai rămân în mijlocul dumneavoastră, dar timpul scurt pe care-l am la dispoziţie – nu pot rămâne la Berlin mai mult de patruzeci şi opt de ore – mă obligă să mă privez de această satisfacţie.

Când m-am văzut în maşină, am încercat să arunc o privire de ansamblu asupra evenimentelor care se precipitau. În cazul unei nereuşite, trebuia să-mi iau măsuri de precauţie. Nu pentru mine, căci de multă vreme mă socoteam un mort între vii, ci pentru Uwe,

care avea tot viitorul înainte. Pentru Rudi nu puteam să fac nimic. Îşi alesese un drum care îl despărţea de întreaga lui familie.

Am observat, la un moment dat, că maşina mergea pe străzi, fără să aibă o destinaţie precisă. Hans văzuse că sunt cufundat în gânduri şi nu voise să mă tulbure. I-am fost recunoscător pentru delicateţea-i sufletească.

— La hotel, Hans! am poruncit.

Casa mea de pe Unter den Linden fusese distrusă în cursul primelor bombardamente. De atunci, ori de câte ori soseam la Berlin, trăgeam la un hotel din centru, care scăpase nevătămat. Hotărâsem să-mi prelungesc şederea în capitală, fiindcă voiam să dau neapărat de urma lui Uwe şi a lui Busch. Ştiam doar că plecaseră din Prusia. De atunci, nimic…

Îndată după instalarea mea la hotel, am telefonat la München. Günther mi-a comunicat că Uwe nu sosise încă. Am telefonat şi la Bucureşti. Dacă intervenise ceva, Busch, care nu ştia că plecasem la Berchtesgaden, lăsase poate vreun mesaj pentru mine. Iarăşi nimic. Începusem să mă alarmez. Aveam totuşi o speranţă. Incursiunile aeriene anglo-americane provocau serioase perturbări în mersul trenurilor. Poate că Busch şi cu Uwe făcuseră un popas, undeva, pe parcurs, îmi spuneam că nu are nici un rost să mă agit. Busch nu era un copil. Se descurcase în situaţii grele. Nu-mi rămânea decât să aştept.

La prânz n-am fost în stare să mă ating de mâncare. M-am retras în camera mea şi m-am întins pe pat. Până atunci nu-mi dădusem seama cât sunt de obosit. Noaptea de veghe, petrecută în biblioteca locuinţei mele din München, drumul până la Berlin, surescitarea provocată de incertitudinea în care mă aflam şi-au spus cuvântul. Îndată ce am pus capul pe pernă, am şi adormit. A fost un somn greu, de plumb. Când m-am trezit, se întunecase. Mi-am consultat ceasul. Se făcuse 8. Adormisem fără să-mi dezbrac tunica. Nu făcusem decât să-i desfac copcile de la gât. Şi Göring mă aştepta. Nu lăsasem vorbă să fiu trezit din somn la o anumită oră, fiindcă nu-mi închipuisem că am să dorm atât de mult.

Am telefonat lui Hans, care avea camera la ultimul etaj, şi i-am poruncit să pregătească maşina. Mi-am făcut o toaletă sumară, mi-am schimbat uniforma şi am plecat la drum.

Când am ajuns la Karinhall, ofiţerul de serviciu m-a informat că *Reichsmarschallul* întrebase de mai multe ori despre mine. În vreme ce îmi lăsam cascheta şi mantaua la garderobă, am auzit

zgomot de voci pe un fundal de muzică.

— Ce-i aici? l-am întrebat. Petrecere?

Ofiţerul a clătinat din cap.

— Excelenţa-sa *Reichsmarschallul* are câţiva invitaţi, *Herr General.*

Am făcut probabil o schimă dezgustată, căci ofiţerul m-a privit jenat.

— Excelenţa-sa *Reichsmarschallul* nu s-a simţit prea bine. L-au obosit inspecţiile recente. Simţea nevoia să se destindă. A chemat câţiva prieteni.

— Bine. Mulţumesc, am rostit morocănos.

Am intrat în holul cel mare. Karinhall era o combinaţie hibridă între un castel şi un pavilion de vânătoare. În hol şi în încăperile adiacente se desfătau cu şampanie şi gustări rafinate un mare număr de oaspeţi. Uniformele militare şi de partid dominau. Costumele civile aveau puţină trecere în cel de-al treilea *Reich.* Lipsa „Crucii de Fier” pe piept echivala cu un *capitis diminutio.* Câteva perechi dansau, în ritmul unui tango executat de o orchestră bine pusă la punct. Din milioanele de soldaţi care alcătuiau armata germană, *Reichsmarschallul* îşi alesese un grup de instrumentişti virtuozi.

Göring era îmbrăcat într-o uniformă de culoarea oului de raţă, împodobită cu o bogată colecţie de decoraţii. Cred că le alesese după gradul lor de somptuozitate şi nu după importanţa reală. Purta inele multe, cu solitari scânteietori. Când m-a văzut, mi-a întins cu afecţiune mâna.

— Vă aşteptam, principe, mi-a vorbit cu inimitabila lui bonomie.

Era înconjurat de un stol de femei tinere. În ciuda corpolenţei sale, Göring nu se simţea atras de siluetele suple, ci de rotunjimile planturoase care evocau amploarea sinilor şi şoldurilor celebrei Mae West. Nu corespundeau toate invitatele strictelor tipare ariene. În domeniul feminin, Göring se arăta foarte eclectic.

— Daţi-mi voie să vă prezint pe prietenul meu, generalul principe von Altenburg-Delmond, s-a adresat tinerelor sale însoţitoare.

Am salutat cu o seacă înclinare a capului.

— O veste bună! le-a zâmbit el. Principele nu este însurat.

Încântat de gluma lui, m-a privit cu bunăvoinţă. Expresia posomorâtă a chipului meu nu se preta ambianţei vesele de la Karinhall, căci a adăugat îmbietor:

— Ce e cu mutra aceasta de înmormântare, principe? Trebuia să

lăsaţi la garderobă, odată cu mantaua, şi grijile.

Vulgaritatea veselă a cuvintelor sale nu mi-a descreţit fruntea. Dornic să mă dispună, Göring a făcut semn unui valet care circula printre invitaţi, purtând cu solemnitate o tavă încărcată cu pahare de şampanie. A luat o cupă şi mi-a oferit şi mie una. S-au servit şi curtezanele rubiconde.

— *Prosit!* a rostit Göring.

— *Prosit!* i-au urat ele în cor.

Am ridicat şi eu paharul.

— *Prosit!*

Am gustat şampania. Era minunată.

— „Veuve Cliquot”! s-a împăunat Göring. Crü 1910.

— Ce tare este! a gungurit o amplă Brunhildă. M-a şi ameţit.

— Răbdare! a grăit *Reichs*marschallul. Vă pregătesc băuturi şi mai grozave.

Şampania, orchestra, planturoasele invitate, râsetele care ţâşneau ca nişte fuzee, atmosfera aceea de carnaval nu cadrau cu războiul. Dar *Reichsmarschallul* Göring nu-şi făcea excese de scrupule în acest domeniu. *Quod licet Jovi…*

— Ne iertaţi câteva clipe, s-a adresat însoţitoarelor, care au chicotit cu alcoolizata veselie.

Göring m-a luat de braţ şi m-a condus într-un salon în care puteam discuta într-o relativă linişte.

— Vreau să vă cer un serviciu, principe.

M-am înclinat.

— Sunt la dispoziţia dumneavoastră, *Herr Reichsmarschall.*

Şi-a frecat jovial mâinile.

— Ştiam că mă pot bizui pe dumneavoastră. Şi acum să vă spun despre ce este vorba. Săptămâna trecută m-a convocat *Führerul* la Berchtesgaden. Faţă de dumneavoastră nu am secrete. Ori de câte ori mă cheamă *Führerul* în prezenţa sa, am palpitaţii. Atmosfera aceea de mănăstire nu se potriveşte cu temperamentul meu. La Berghof, compania feminină se reduce la *Frau* Bellow, soţia colonelului von Bellow, aghiotantul *Führerului*, şi la *Frăulein* Eva Braun. Aţi cunoscut-o pe *Frăulein* Braun?

— Da. Am schimbat odată câteva vorbe.

Göring a râs.

— Profesia ar fi îndrituit-o pe *Frăulein* Braun să fie mai veselă, mai comunicativă. Din nefericire, a contaminat-o austeritatea *Führerului*. Nu râde niciodată. Uneori abia dacă schiţează în vârful

buzelor o caricatură de zâmbet. *Frau* von Schirach, care mai înveselea cu tinereţea ei reuniunile de la Berghof, nu mai dă pe acolo de când Baldur face pe supăratul la Viena. Singura femeie cu adevărat agreabilă din anturajul *Führerului* era *Frau* Ley. Dar n-a rezistat ambianţei demoralizante şi s-a sinucis. Când mă aflu la Berghof, principe, sunt tentat să-i urmez exemplul.

Puhoiul acesta de vorbe era o expresie a nervozităţii sale, de la o vreme tot mai pronunţată. Sticlirea ochilor, voioşia aceea înfrigurată, neastâmpărul său vădeau o stare psihică deteriorată.

— Cum m-a văzut, *Führerul* m-a luat în primire, a continuat Göring. Mi-a reproşat incapacitatea armatei noastre Şi mi-a ordonat să iau urgente măsuri pentru apărarea regiunii Ruhr şi a oraşelor din vest, tot mai des bombardate de anglo-americani. Ce măsuri de îndreptare să iau, principe? a rostit cu iritare în glas. Poate să mă umflu ca broasca din poveste să capăt proporţiile lui Gulliver în ţara piticilor şi să prind cu mâna din zbor bombardierele inamice. Vrea O.K.W.-ul să apăr oraşele din vest? Să-mi dea avioane şi tunuri antiaeriene. Şi mai presus de orice, carburant. *Ex nihilo*, *nihil*. Dacă nu-mi pun la dispoziţie mijloace de luptă, cum să acţionez? S-a uitat critic la pântecele lui voluminos şi a râs cu forţată veselie: Doar să mă fac zeppelin, a adăugat.

Cercetarea protuberanţei sale abdominale l-a făcut să treacă la altă ordine de idei:

— Nu puteţi să-mi recomandaţi, principe, o cură eficace de slăbire? Ah, cât vă invidiez silueta! Aveţi înfăţişarea unui locotenent cu galoane de general de armată...

S-a întunecat iarăşi.

— Imputările *Führerului* nu m-ar fi afectat prea mult. Frecuşurile acestea între vechi camarazi de luptă au un caracter aproape afectuos.

Îşi aurea pilula.

— M-a supărat însă faptul că era şi Keitel de faţă. Lacheul acesta mă privea triumfător. Eram săpunit şi eu, nu numai el. Vă mărturisesc, principe, că mi-am impus voinţa să nu ripostez aşa cum s-ar fi cuvenit.

Mi-am stăpânit un zâmbet ironic. Göring era de-a dreptul comic. În prezenţa *Führerului* se fâstâcea ca un elev timid în faţa unui profesor sever şi exigent.

— Vă mărturisesc, principe, că nu sunt într-o dispoziţie sufletească propice unei vizite în zonele bombardate. Nu o duc bine

cu nervii. Am nevoie de odihnă, de puţină distracţie. Eforturile din ultima vreme m-au extenuat.

A făcut o pauză.

— I-aş fi încredinţat lui Milch această misiune, dar actualmente este reţinut pe Frontul de Est. Afară de aceasta, am mai multă încredere în dumneavoastră. Luaţi legătura cu Stumpf. Vă acord puteri depline. Destituiţi, tăiaţi capete! Numai să obţineţi rezultate. Nu vă cer să faceţi minuni, pentru că minunile nu sunt posibile în secolul douăzeci.

Înţelegeam raţionamentul lui Göring. Mă trimitea în locul lui, ca să nu se compromită în cazul unui *fiasco.* Se va justifica faţă de *Führer* invocând o indispoziţie care-l reţinuse în casă. Parcă îl vedeam pe Hitler ascultându-i plictisit pretextele. Îi ierta păcatele, fiindcă Göring rămânea totuşi unul dintre cei mai vechi şi mai credincioşi camarazi. Că nu-i mai acorda credit moral, aceasta era altă chestiune.

— Mâine am să fac o vizită la cartierul general al lui Stumpf, *Herr Reichsmarschall.* Am să vă raportez măsurile luate.

— Perfect! Perfect! Ah, era să uit o chestiune penibilă. Furtul de documente de la Bucureşti. Eşti informat, cred, de cazul inginerului Haag. Un afemeiat, un imbecil care s-a lăsat dus de nas de o spioană. Am să-i reproşez baronului von Bruck alegerea pe care a făcut-o în persoana acestui ins. *Führerul* este furios. Abia azi de dimineaţă a aflat porcăria. L-a şi chemat pe Kaltenbrunner.

— Pe vremea lui Canaris nu s-ar fi întâmplat aşa ceva, am opinat.

Göring m-a privit fix, cu ochii lui albaştri, apoşi.

— Credeţi? Avea şi Canaris păcatele lui. Altfel nu l-am fi înlăturat. Ce părere aveţi de afacerea Haag?

— Nu cunosc valoarea documentelor furate.

— În curând vom afla şi acest lucru. O comisie specială va ancheta cazul. Himmler tună şi fulgeră. Abia a preluat sarcinile *Abwehrului*, că s-a şi poticnit. Mulţi inşi vor ieşi jumuliţi din buclucul acesta.

Mi-a revenit în minte saltul comic al *Sturmbannführerului* Grunau, când adjunctul său l-a făcut atent să nu calce pe nişte grenade neexplodate. Dacă ar fi murit atunci, i s-ar fi rostit la înmormântare un panegiric şi ar fi fost onorat cu o înaintare în grad *post-mortem.* Acum îl aştepta cu siguranţă o retrogradare, dacă nu şi o sancţiune mai gravă.

— O cunoşteaţi şi dumneavoastră pe spioană, *Herr General,* a grăit Göring. Nu v-a furat cumva vreun document?

— Nu. Nu mi-a furat nimic.

— Aţi scăpat uşor.

Şi-a înfipt mâna în şold şi mi-a zâmbit complice.

— Am auzit că era foarte frumoasă! Adevărat?

— Era o femeie splendidă.

— Are să-l coste cam scump pe inginerul Haag cele câteva ore de fericire gustate în compania individei. În sfârşit... îl priveşte! Acum să ne întoarcem în salon. Puţin amuzament nu v-ar strica nici dumneavoastră.

— Vă rog să mă iertaţi, *Herr Reichsmarschall.* Aş prefera să plec. Sunt preocupat de câteva chestiuni spinoase...

M-a întrerupt cu solicitudine:

— Am băgat de seamă că nu sunteţi în apele dumneavoastră. Spuneţi-mi ce vă supără. Aş putea să vă fiu de folos.

— Nu ştiu nimic de soarta celui mai mic fiu al meu.

— Mi se pare că mi l-aţi prezentat odată. Când v-am făcut o vizită la Traunkirchen. Drăguţ băiat! Are să ajungă un vajnic naţional-socialist.

Un nod mi s-a urcat în gât. Am fost ispitit să-i spun că această apartenenţă politică era singurul lucru pe care nu i l-aş fi dorit lui Uwe.

— Ce i s-a întâmplat? m-a întrebat Göring.

L-am pus la curent, în puţine cuvinte.

— Nu e cazul să vă neliniştiţi. Am să dau totuşi dispoziţie poliţiei să vă caute băiatul. Ca să nu mai fiţi îngrijorat.

— Vă mulţumesc, *Herr Reichsmarschall.*

Nu îmi făceam iluzii că se va ocupa de cazul lui Uwe. Era prea egoist şi prea leneş, spre a se osteni cu asemenea fleacuri. Va da ordin aghiotantului să ia legătura cu poliţia, aghiotantul va telefona unui personaj înalt, care la rândul său va pune în mişcare un personaj subaltern, şi în chipul acesta, din om în om, interesul se va pierde şi nu se va ajunge la nici un rezultat.

Am părăsit Karinhallul şi m-am înapoiat la Berlin. De la primul telefon public am telefonat contelui Helldorf, prefectul poliţiei. Nu mă lăsam pe seama lui Göring. Trebuia să mă descurc singur. Îl cunoşteam bine pe Helldorf. Şi el făcea parte din complot. Eram sigur că ar fi răsturnat cerul şi pământul ca să-l găsească pe Uwe. Din nefericire, Helldorf plecase la Breslau. L-am căutat atunci pe

contele von der Schulenburg, adjunctul prefectului. Dar nici acesta nu era de găsit. Nu se afla nici la prefectură şi nici la locuinţa sa, îngrijorarea mea creştea. Am telefonat din nou la München. Nimic! Se făcuse târziu. Aproape 11. La ora aceea toate autorităţile erau închise. Mi-ar fi fost imposibil să mă culc înainte de a pune lumea în mişcare... îmi frământam creierul în căutarea unei soluţii. Mi-am amintit deodată că exista totuşi la Berlin un om care mi-ar fi putut da o mâna de ajutor, dacă, bineînţeles, se afla în capitală: nepotul meu, principele Erwin von Marburg-Erbach, aghiotantul lui Goebbels. Erwin era bine văzut de ministrul propagandei, iar cuvântul său avea greutate. I-am telefonat la locuinţa sa. Am avut bucuria să-mi răspundă un servitor, care m-a informat că principele se afla în Berlin, dar că era reţinut de treburi la Ministerul Propagandei. L-am căutat la minister. O secretară mi-a dat imediat legătura.

— Erwin, trebuie să-ţi vorbesc neapărat. În noaptea aceasta.

— Tocmai plecam acasă, *Onkel Eugen.* De unde vorbeşti?

— Din oraş. De la un telefon public.

— Atunci cum facem? Te-ar deranja să vii la mine acasă? Am sta de vorbă în linişte. Te tratez şi cu un pahar de Porto.

— Peste douăzeci de minute sunt la tine.

— Bine. Te aştept.

Erwin avea o vilă confortabilă şi relativ singuratică, pe malul lacului Tegeler. Holtei convins, ducea o viaţă de sibarit, în măsura în care îi îngăduiau ocupaţiile. Rolul său avea un caracter mai mult decorativ. Goebbels se simţea flatat să aibă ca aghiotant un principe autentic. Erwin nu era un nazist convins. Nu ştiu nici eu de ce a intrat în partid. Era destul de bogat ca să nu aibă nevoie de avantajele materiale pe care i le-ar fi procurat această apartenenţă politică. Nu-l întrebasem niciodată de ce îşi alesese acest drum şi nici el nu-mi dăduse explicaţii. Ne vedeam destul de rar, deşi Erwin părea să-mi arate o afecţiune deosebită.

Când am ajuns la vila de pe marginea lacului, Erwin mi-a deschis personal uşa. Era în uniformă *S.S.*

— Ştiu că nu îţi plac veşmintele acestea, mi-a zâmbit, dar abia am sosit şi nu am avut timp să mă schimb.

Erwin avea chipul şi înfăţişarea unui actor de cinema. Cred că la Hollywood ar fi recoltat un mare succes. Valetul său, Klement, preparase un supeu magnific pentru două persoane. Lumânări, cristale, dantele.

— Nu cumva aşteptai pe cineva, Erwin? N-aş vrea să te deranjez.

— Nici o grijă, *Onkel* Eugen. Supeul este în cinstea dumitale.

Ne-am aşezat la masă. În vreme ce erau servite *hors-d'foeuvres-urile*, i-am vorbit despre Uwe.

— Te rog să fii încredinţat că mâine de dimineaţă pun toată poliţia Reichului în alertă, mi-a făgăduit. Nu ai însă motiv să te alarmezi. Poate că s-au oprit undeva, pe drum. Spui că Busch e în permisie, iar Uwe se bucură că a scăpat de compania mătuşii sale, care, între noi fie vorba, e o fiinţă foarte puţin agreabilă.

I-am mulţumit pentru încurajare, dar aceasta nu mă liniştea.

— Cunoşti adresa părinţilor lui Busch? m-a întrebat. Să le telefonăm şi lor. Poate ştiu ceva.

— Da. O idee bună!

Aveam numărul de telefon al locuinţei lui Busch, din Bremen.

Deşi Erwin se folosea de circuitele oficiale, am obţinut destul de greu Bremenul, deoarece întreaga regiune se afla în alarmă. Telefonul părinţilor lui Busch a sunat multă vreme în gol.

— Să-i chemăm mai târziu, a opinat Erwin. Poate că sunt în adăpost.

Ne-am continuat supeul. Preparatele culinare erau de un rafinament extraordinar faţă de timpurile pe care le trăiam. Ajunsesem la friptura de fazan – o raritate – când a zbârnâit soneria de la intrare.

— Cine să fie la ora aceasta? a încreţit Erwin din sprâncene.

Klement s-a îndreptat cu pasul lui rar, de bâtlan, spre uşă. A deschis. În aceeaşi clipă am făcut ochii mari. Erwin m-a privit uşor jenat. În pragul intrării apăruse *Reichsministerul* Joseph Goebbels, însoţit de două femei tinere, drăguţe şi foarte vesele, cărora le oferise câte un braţ spre a le susţine. Făcuseră probabil libaţiuni îmbelşugate pe altarul lui Bacchus, căci se clătinau vizibil.

Goebbels nu se aşteptase să mă vadă. A clipit des, dar nu şi-a pierdut cumpătul. S-a apropiat de masă, împreună cu însoţitoarele sale. Era în uniformă. Fetele purtau rochii de bal. Am înţeles în clipa aceea de ce se bucura Erwin de atâta trecere în ochii şefului său. Ţinea loc de paravan.

Goebbels şi-a muncit câteva clipe mintea. Încercând să mă plaseze în timp şi spaţiu. În cele din urmă m-a recunoscut. Mă văzuse adeseori la Berchtesgaden, la Rastenburg şi la recepţiile de la Cancelariatul Reichului. Nu eram în relaţii amicale. Iar atribuţiile noastre nu aveau puncte de contact.

— Vă salut, *Herr General,* a rostit cu oarecare greutate în limbă.

— Vă salut, *Herr Reichsminister.*

Îl vedeam pe Goebbels într-o postură cu totul inedită.

Erwin a făcut prezentările cu eleganţă, ca şi când ne-am fi aflat la o recepţie diplomatică. Nici pe el nu-l descumpănise vizita lui Goebbels. Era, desigur, obişnuit să-l primească la orice oră din noapte sau din zi. Eu eram intrusul.

— *Frăulein* Mitzi şi *Frăulein* Fritzi, a rostit el, făcând un gest larg, rotund, de maestru de ceremonie. Unchiul meu, generalul principe von Altenburg-Delmond.

— Încântate! au rostit într-un glas cele două fete. Au chicotit, lipindu-se tandru de ministrul propagandei *Reichului.*

Am salutat cu o înclinare a capului. Chipul lui Goebbels, până atunci de o imobilitate impenetrabilă, s-a destins.

— Unchiul dumitale, Erwin? Nu ştiam. Mă bucur foarte mult. S-a întors spre mine: *Herr General,* trimit îndată maşina după Trudi. O blondă afriolantă, care şi-a vopsit părul în negru spre a avea o înfăţişare mai exotică. Să fim trei cu trele.

— Mă iertaţi, *Herr Reichsminister*, dar n-am să pot rămâne…

— Pardon! a ridicat el mâna. Nu admit să plecaţi. Unchiul lui Erwin este prietenul meu.

— Sunteţi prea bun, dar…

— De ce? a insistat el, ridicând mefistofelic sprânceana dreaptă într-un fel de accent grav. V-a indispus sosirea mea? Atunci plec!

Am zâmbit conciliant. Nu trebuia să-l indispun tocmai acum, când voiam să-l folosesc spre a-l găsi pe Uwe.

— Nu interpretaţi greşit reticenţele mele…

— Să nu-mi spuneţi că plecaţi la o conferinţă militară nocturnă. Cu tot respectul ce vi-l port, n-am să vă cred.

— *Eu* nu vreau să tulbur cu prezenţa mea mica şi nevinovata dumneavoastră petrecere. Sunt prea bătrân, *Herr Reichsminister*.

— Câţi ani aveţi, dacă nu sunt indiscret, *Herr General?*

— Cincizeci şi patru, *Herr Reichsminister.*

— Ne despart abia şase ani, *Herr General*. Dar nu anii contează. Inima noastră rămâne tânără!… Veşnic tânără!… S-a întors spre Klement: Spune-i şoferului să alerge după Trudi. Să o scoată de unde va şti.

— Am înţeles. *Herr Reichsminister*.

Valetul a dispărut prompt.

— În vreme ce Klement pregăteşte un mic supeu pentru şase

persoane, să trecem în salon şi să ne delectăm cu un *whisky*, zise Erwin.

— De acord! a declarat Goebbels. Ah, de ce nu sunt englezii tot atât de buni ca şi *whisky-ul* lor?! Mitzi, Fritzi, duceţi-vă sus şi faceţi-vă frumoase. Să mergem dincolo, *meine Herren!*

Am vrut să plec, dar Erwin mi-a schiţat un semn imperios, să nu mai fac mofturi. În vreme ce fetele au pornit zglobii pe scări în sus, noi, bărbaţii, am intrat în salon. Potrivit făgăduielii sale, Erwin a scos din dulapul-bar o sticlă de „Johny Walker”.

Goebbels s-a adâncit într-un fotoliu. Corpul plăpând, pipernicit, se pierdea între pernele moi, îmbrăcate în brocart. Alcoolul îi colorase obrajii palizi cu două pete roşii. Părea să fie bolnav de plămâni. Îi analizam – fără să mă observe – capul prelung, trupul puţintel, membrele subţiri, ca de paing. Cât era ide «departe fizicul lui Goebbels de acel tip de nordic ideal, cântat pe toate vocile de ideologii şi de propagandiştii partidului.

Îşi gustă băutura chihlimbarie.

— Când ne va suna ceasul, nu ne vom alege decât cu amintirea fulgerătoare a câtorva clipe plăcute. Aroma unui vin bun, îmbrăţişarea unei femei frumoase, satisfacţia unor succese… Aş adăuga „efemere”. Făcu o schimă dezgustată: Toate succesele, toate plăcerile sunt efemere. Numai amărăciunile stăruiesc… Astăzi suntem mari şi puternici… Omenirea se cutremură când ne rosteşte numele… Ieri am fost mărunţi, anonimi, dispreţuiţi!… Mâine?… Ce va fi mâine? Drapele cu zvastică vor flutura pe toate edificiile din marile capitale ale lumii… sau… vor fi călcate în picioare de duşmani!… Ce se va alege din noi în această ultimă eventualitate? Va mai veni Trudi la ordinul meu? Dar dumneata, Erwin, îmi vei mai oferi ospitalitate cu generozitatea de azi?

Erwin îşi arătă brasarda cu crucea încârligată.

— Ne aflăm în aceeaşi barcă, *Herr Reichsminister.*

— Da şi nu, replică Goebbels, clătinând din cap. Peştii mărunţei scapă prin ochiurile plasei pescarului. Peştii mari ajung în frigorifice. Morga peştilor.

Îşi bău *whisky-ul*.

— Încă unul, te rog, Erwin.

Se uită la lichidul întemniţat în paharul de cristal.

— Ce culoare frumoasă, ce savoare, ce tărie!… Îl dai peste cap, şi… gata! Nu mai rămâne pe fundul paharului decât puţină aromă, care dispare aşa cum dispar şi amintirile legate de cei morţi… Ce

caraghioşi sunt oamenii care fug de moarte. Nu poţi scăpa de Doamna cu Coasa, după cum nu poţi scăpa nici de chemarea destinului. Unii încearcă să-l trişeze. Mulţi dintre cei care şi-au legat, de pildă, soarta de ascensiunea fulgurantă a *Führerului* au, de la o vreme, impresia că steaua lui a început să pălească. Vor să se smulgă din coada stelei filante şi să se piardă prin pulberea anonimă a Căii Lactee. Dar steaua căzătoare îi târăşte mai departe şi îi consumă, topindu-i la temperaturi uriaşe. Dumneavoastră complotaţi împotriva *Führerului, Herr General?*

L-am privit impasibil.

— Nu înţeleg întrebarea, *Herr Reichsminister.*

Goebbels a râs. Râsul nesigur al unui beţiv.

— Întrebarea mea nu trebuie să vă supere, *Herr General,* Astăzi toată lumea complotează.

— Chiar toată lumea?

— Toată, *Herr General.* Toată, în afară de mine. Unii complotează împotriva *Führerului*, alţii complotează împotriva şefilor ierarhici – ia aminte, Erwin – grupuri complotează împotriva altor grupuri... comploturi, comploturi, comploturi! Numai eu nu complotez. Poate că nici dumneata nu complotezi, Erwin. Presupun că nici principele, unchiul dumitale, nu complotează. După cum vezi, declin verbul „a complota”... Este uimitoare frecvenţa cu care acest cuvânt este rostit în zilele noastre... Şi-a proptit bărbia în piept: *Führer!...* Complot!... Cuvinte care se întretaie, aşa cum stelele intră în conjuncţie... A oftat adânc: Şi ce om mare este *Führerul*!... Geniu!... Instrumentul spontan al unui destin divin. În faţa lui mă simt copleşit. Personalitatea lui are atâtea faţete, încât este imposibil să îl descrii. Prietenos, bun şi milos ca un copil; viclean, inteligent şi abil ca o pisică; tunător, superb şi uriaş ca un leu... Când vorbeşte, cuvintele sale au rezonanţa unei profeţii... Hitler este atât de mare, încât şi natura i se supune. Uitaţi-vă pe cer, *meine Herren,* şi veţi vedea că şi stelele, în licărul lor, adoptă forma crucii încârligate. Uitaţi-vă bine!

Erwin i-a umplut din nou paharul cu *whisky* şi, neobservat de Goebbels, care fixa cu priviri sumbre candelabrul cu zeci de braţe, mi-a făcut semn cu ochiul. „Fii atent, părea să-mi spună, omul acesta a alunecat pe panta confidenţelor. Nu i se întâmplă des. Băutura îi dezleagă limba”.

— Cine se rupe de Hitler piere! rosti cu mânie Goebbels. Nemesis veghează asupra *Führerului* şi îi pedepseşte pe trădători... Tonul i

s-a îndulcit brusc: *Führerul*!… Pentru acest om sunt gata să-mi vărs ultima picătură de sânge, să-mi vând Diavolului sufletul şi să renunţ la ultima speranţă într-o viaţă de apoi, calmă şi luminoasă… În jurul nostru, *Herr General*, nu este decât furie şi întuneric. Sângele curge sub cupola neagră a beznei spirituale… Va trebui să învingem spre a se face iarăşi lumină… *Fiat lux!*

Îşi întinse picioarele subţiri pe covorul portocaliu, cu flori chinezeşti, măiestrit împletite.

— *Führerul* a fost şi rămâne viaţa mea. Pentru el şi pentru înălţarea lui nu m-am dat înapoi de la nici un efort. În modestul meu domeniu de activitate…

— Modest? Aţi făcut din propagandă unul dintre cele mai puternice instrumente de luptă, a intervenit curtenitor Erwin.

Goebbels se uita la pocalul de cristal din mâna sa, aşa cum se uitau odinioară ghicitoarele în globurile lor de sticlă, căutând răspuns la întrebările puse viitorului.

— Propaganda are legi aspre! Dacă vrei să obţii rezultate, să nu ţii seamă de protestul scrupulelor… Să faci din alb negru şi din negru alb. Adversarilor să le negi calităţile şi să le priveşti prin lupă defectele. Să-i ataci fără milă, să le cauţi punctul slab, să-ţi ascuţi cu grijă lancea şi să o înfigi acolo unde cuirasa e mai slabă. Şi-a îndreptat privirile spre Erwin: Poate că într-o zi ai să-mi iei locul, Erwin.

Acesta făcu o schimă protestatară.

— Nu mi-a trecut niciodată prin minte să vă iau locul.

Goebbels a schiţat un gest obosit, ca şi când ar fi vrut să-i închidă gura.

— Când eram în opoziţie, a continuat Goebbels, am profitat din plin de libertatea de necrezut acordată presei de Republica de la Weimar. Am luptat împotriva democraţiei cu propriile ei arme. Bineînţeles, după ce am cucerit puterea, am schimbat modul de lucru. Nu am mai îngăduit opoziţiei să-şi facă de cap. Aplicarea forţei a devenit un mijloc perfect de guvernare.

A pus paharul pe măsuţa joasă din apropierea sa, a izbit palmele de braţele fotoliului şi s-a ridicat în picioare.

— De ce vă plictisesc cu teoriile acestea? După cum nu se va mai naşte un al doilea Hitler, nu se va mai reedita nici fenomenul Goebbels. Nimeni nu mă va egala…

A făcut câţiva paşi spre a-şi dezmorţi picioarele.

— Mi s-a lăsat alcoolul în tălpi, zise. Le simt atât de grele, de

parcă aş purta un costum de scafandru…

S-a oprit în faţa lui Erwin. Nepotul meu era foarte înalt, aşa că Goebbels îl privea de jos în sus.

— Ciudat! Cât sunt de mic pe lângă dumneata, Erwin! Cu toate acestea, eu te-am salvat de la moarte. Ştii că anul trecut te pândea lagărul? Ca şi pe principele von Hesse şi compania. Dar te-am scăpat. Pentru cât timp?… Cine ştie?… Poate că ţi-am amânat numai sfârşitul. Noi, germanii, am ars toate punţile. Nu ne mai putem întoarce şi nici nu vrem să o facem. Am ajuns la extrema limită şi suntem hotărâţi să înfruntăm toate vicisitudinile. A râs: Unde sunt damele, Erwin? Ne lasă cam mult să le aşteptăm.

Îşi turnă singur alcool în paharul de cristal.

— O să vă faceţi o idee proastă despre mine, *Herr General*. Eu, Goebbels, tată de familie model, mă bălăcesc printre prostituate… Am să vă explic. Este o măsură de igienă sexuală. Compania permanentă şi exclusivă a soţiei îţi atrofiază organele, îţi scade apetitul sexual. Variaţia amoroasă te menţine în formă. Principiul este verificat..

Cele două tinere coborau la braţ pe scara acoperită cu covoare.

— Ce făpturi fermecătoare! exclamă Goebbels. Pe care o vrei, Erwin?

— Alegerea o faceţi dumneavoastră, *Herr Reichsminister.*

Goebbels îmi aruncă o privire tulbure.

— Vă încredinţez dumneavoastră mărul lui Paris. Alegeţi!

— Aştept pe Trudi, *Herr Reichsminister*.

Ministrul propagandei *Führerului* ridică din umeri.

— Cum vă este voia.

Mitzi şi Fritzi se opriseră în dreptul său. Îşi arătau perlele dinţilor într-un râs fermecător. Privirile lui Goebbels coborâră asupra sânilor rotunzi, dezgoliţi pe jumătate de decolteul generos.

— Hesperidele nu se puteau lăuda cu fructe mai delicioase, vorbi el.

Le cuprinse cu câte un braţ pe după mijloc. Fetele chicoteau încântate. Una îşi vârî degetele manicurate în părul lui rar şi unsuros, gâdilându-l cu voluptate.

— Cine merge cu mine până sus? întrebă el gutural.

— Luaţi-le pe amândouă, *Herr Reichsminister,* propuse Erwin. Să nu vă obosească greutatea alegerii.

Goebbels înclină capul satisfăcut de soluţia care i se oferise.

— Ai dreptate, Erwin. Eşti un tânăr plin de resurse. Mă iertaţi,

Herr General! Haidem sus, fetelor!

Se îndreptă spre capul scării, strângându-le de mijloc. Semăna cu un vas, încadrat de două braţe mult mai înalte decât el. Au urcat scările şi au intrat într-o cameră de la etaj. După ce am auzit uşa închizându-se în urma lor, m-am întors spre Erwin.

— Instructivă întâlnire. Nu mi-a dat însă timp să-i vorbesc despre Uwe.

— Mă ocup eu de chestiunea aceasta, *Onkel* Eugen. Nici o grijă.

— Atunci, plec. Pe Trudi ţi-o cedez.

A zâmbit.

— Mulţumesc. Nu te refuz. Poate că ne trăim ultimele zile… Să le înfrumuseţăm pe cât ne stă în putinţă…

I-am întins mâna.

Erwin m-a condus până în curte. M-am urcat în maşină, i-am mai făcut o dată semn cu mâna, apoi Hans a pus motorul în mişcare. Când ieşeam în stradă, ne-am încrucişat cu *Horsch*-ul lui Goebbels, care o aducea pe Trudi…

În cursul zilelor următoare am făcut un turneu prin câteva oraşe bombardate din vest şi am inspectat unităţile de apărare ale teritoriului. Înapoiat la Berlin, am convocat pe generalul Korten, şeful Statului-Major al Aerului, şi pe generalul Stumpff, comandantul lui *Luftflotte Reidi.* Misiunea lui Stumpff – apărarea aeriană şi antiaeriană a Germaniei – se dovedise extrem de dificilă. Pentru a face faţă atacurilor *non-stop* ale bombardierelor anglo-americane, flota lui aeriană fusese întărită cu două *Gruppen* de aparate de vânătoare *J.G. 3 Udet,* transferate din Rusia în Germania, precum şi cu majoritatea avioanelor de luptă *J.G. 11, J.G. 27* şi *J.G. 53*, luate de pe fronturile din Rusia, din Italia şi din Balcani. Cele şapte *Jagddivisionen*, de sub comanda lui Stumpff. Fuseseră regrupate în două *Jagdkorps,* ceea ce, în concepţia Statului-Major al Aerului, trebuia să ducă la o reechilibrare a forţelor de apărare aeriene, atât pe plan tactic, cât şi strategic. În sfârşit, în martie ’944, se înfiinţase un *Jaegerstab*. Menit să impulsioneze şi să sporească producţia avioanelor de luptă de toate tipurile la peste 5 000 de aparate pe lună. În ciuda atacurilor neîntrerupte executate de bombardierele anglo-americane, Speer reuşise un adevărat tur de forţă, realizând în ’944, la avioanele de luptă cu un singur motor, o creştere a producţiei de 300 la sută faţă de ’943, iar la aparatele cu două motoare, o creştere de 50 la sută, în acelaşi

interval de timp. Comandamentul *Luftwaffe* îşi punea mari speranţe în noul avion cu reacţie *Messerschmidt Me. 262*, destinat să revoluţioneze războiul aerian. În martie şi în aprilie ’944, primele 13 avioane *Me. 262* fuseseră puse la dispoziţia Armatei aerului pentru experimentare şi instrucţie.

Generalul Galland, care făcuse un zbor de încercare pe bordul acestui aparat, mi-a vorbit cu entuziasm despre calităţile lui extraordinare. Mi-am propus să-i verific personal performanţele. Dacă ţinem seama şi de progresele realizate de uzinele constructoare de rachete V. 2 la Penemünde, perspectivele păreau încurajatoare.

Păreau numai, fiindcă în primele luni ale lui ’944 a intervenit un fapt care a răsturnat toate planurile Comandamentului *Luftwaffe* şi a periclitat continuarea intensivă a producţiei de război. Până în iarna ’343-’944, bombardierele anglo-americane sufereau mari pierderi în cursul raidurilor asupra Reichului. Faptul era explicabil. Bombardierele aveau o rază mare de acţiune, în vreme ce avioanele de luptă, care ar fi trebuit să le escorteze, nu aveau aceleaşi posibilităţi. Bombardierele, lipsite de protecţia unor aparate de vânătoare. Erau hărţuite în cursul misiunilor de bombardament, de aviaţia de luptă germană, care le provoca mari pierderi. Acestea se ridicau uneori până la 15 la sută din totalul aparatelor care survolau Germania. În februarie ’944 şi-au făcut apariţia aparatele de luptă americane, cu mare rază de acţiune. Bombardierele lor veneau acum însoţite de o escortă puternică. Deveniseră în mod practic invulnerabile. Dacă se mai ţine seama şi de faptul că numai în 1943 americanii îşi propuseseră să-şi sporească flota aeriană cu 107 000 avioane, pe care de altfel le-au şi realizat în proporţie de 87 la sută, se poate lesne deduce disperarea Comandamentului *Luftwaffe* faţă de o întorsătură care schimba catastrofal raportul de forţe existente.

Generalii Korten şi Stumpff erau copleşiţi de şirul de adversităţi care se abăteau asupra Germaniei.

O nenorocire nu vine niciodată singură. În Rusia, deplasarea frontului spre vest făcea ca bombardierele *He. 111*, cu rază medie de acţiune, să nu mai poată atinge centrele de comunicaţii şi industriale ruseşti, aflate la o depărtare prea mare faţă de bazele noastre de plecare. Bombardierele *He. 117*, care aveau o rază de acţiune superioară celor *He. 111*, prezentau defecte de fabricaţie care le făceau improprii unui serviciu îndelungat. Pe de altă parte,

atacurile aeriene anglo-americane asupra regiunii petrolifere Ploieşti au silit Comandamentul *Luftwaffe* să deplaseze toate unităţile sale aeriene de luptă din Polonia în România. În Italia abia dacă mai păstram în acea epocă 370 de avioane.

În sfârşit, Comandamentul *Luftwaffe* mai avea o sarcină grea: apărarea fabricilor de carburant sintetic din Silezia, de la Politz, Leuna şi Brux. În cazul pierderii regiunilor petrolifere româneşti, carburantul sintetic ar fi rămas ultima noastră resursă.

Göring îmi dăduse puteri depline, cerându-mi în schimb să salvez o situaţie deznădăjduită. Ce soluţii trebuia să aplic? Să aduc avioane din Franţa? Exclus! În ciuda raportului meu negativ, Hitler ordonase transferarea în Germania a unui număr apreciabil de aparate de luptă. Din Italia nu mai aveam ce lua. Din Rusia, de asemenea. Fabricarea de avioane într-un ritm crescând ar fi ameliorat eventual situaţia. Dar şi aici intervenea o dificultate. Lipsa de cadre. Pierduserăm un mare număr de piloţi experimentaţi. Tinerii aviatori trimişi în diverse misiuni de luptă, după o instrucţie insuficientă, erau doborâţi încă de la primul contact cu inamicul. Germania, după cinci ani de război, nu mai putea dispune de resursele umane inepuizabile ale Statelor Unite şi ale Rusiei. Şi lipsa de combustibil ne crea serioase dificultăţi.

Intrasem într-un cerc vicios. Comandamentul *Luftwaffe* cerea lui Speer avioane, fără de care apărarea centrelor industriale devenea imposibilă, iar Speer riposta că nu le poate fabrica dacă uzinele sale continuă să fie bombardate.

Cu paleative era greu să remediez situaţia. Singura soluţie ar fi fost folosirea masivă a pulso-reactoarelor V. 1 şi a rachetelor V. 2, care ar fi obligat pe anglo-americani să treacă în defensivă. Dar până atunci trebuiau luate măsuri imediate.

Am convocat Comitetul de dezvoltare a forţelor aeriene, a cărui conducere intra în atribuţiile *Feldmarschallului* Milch. Întrucât Milch se afla pe Frontul de Est, preşedinţia conferinţei îmi revenea de drept. Erau de faţă generalii Korten şi Stumpff, reprezentanţii Ministerului Aerului, ai Ministerului Economiei de Război şi conducătorii fabricilor de avioane.

Încă de la primele replici participanţii la conferinţă s-au împărţit în două tabere. De o parte, partizanii priorităţii absolute a avioanelor de bombardament, de alta, susţinătorii priorităţii avionului de vânătoare. Discuţia nu avea numai interes academic. Erau în joc două concepţii strategice. Concepţia ofensivei cu orice

preţ, care vedea în avionul de bombardament un instrument de represalii, în opoziţie cu concepţia defensivei aeriene, care urmărea în primul rând zăgăzuirea incursiunilor aeriene inamice, prin folosirea masivă a avioanelor de vânătoare. Abia în faza a doua se preconiza trecerea la contraofensivă. Hitler, care nu privise acest război decât prin prisma politicii de prestigiu, adoptase prima variantă, care i-ar fi permis să răspundă la bombardarea Germaniei printr-o bombardare a Angliei. *Feldmarschallul* Milch, gata oricând să-i cânte în strună, pleda în sprijinul aceleiaşi concepţii. De cealaltă parte a baricadei se plasaseră, în trecut, generalii Udet, Jeschonnek şi Galland, precum şi inginerii Heinckel şi Messerschmidt. Bizuindu-se şi pe sprijinul meu, Messerschmidt rezistase presiunilor lui Milch, lucrând pe cont propriu la desăvârşirea avionului cu reacţie, care, potrivit opiniei noastre, trebuia să facă ravagii printre bombardierele inamice. Göring împărtăşea ideile taberei noastre, dar nu îndrăznea să se opună lui Hitler. La fiecare şedinţă a comitetului, Milch izbise cu pumnul în masă, impunându-şi cu autoritatea gradului său punctul de vedere.

De data aceasta am luat taurul de coarne. Anulând linia trasată de Milch, am cerut lui Messerschmidt să treacă la producţia masivă de aparate *Me. 262* cu reacţie.

Korten şi Stumpff mă priveau cu spaimă. Că dădeam dispoziţii care se băteau cap în cap cu ale lui Milch, nu i-ar fi impresionat peste măsură. Atributele mele erau egale cu ale lui Milch, aşa că puteam să adopt un punct de vedere contrar. Grav era însă faptul că în spatele lui Milch se afla Hitler. Aceasta nu mi se putea ierta. Generalii Udet şi Jeschonnek, căzuţi în dizgraţia *Führerului*, pentru că nu-i împărtăşiseră opiniile, ieşiseră elegant din scenă, sinucigându-se. Eu nu aveam de gând să ajung la această extremitate. Eram hotărât să-mi îndeplinesc până la sfârşit datoria faţă de Germania.

Când a aflat rezultatul dezbaterilor comitetului, Göring s-a făcut pământiu. M-a chemat la Karinhall, să mă lămurească.

— Mă puneţi în conflict cu *Führerul*, principe, mi-a reproşat cu tristeţe.

— Îmi asum răspunderea hotărârilor luate, *Herr Reichsmarschall.*

— Ştiu că nu mă veţi lăsa descoperit, dar nu acesta este esenţialul. Nu cunoaşteţi preferinţa *Führerului* pentru avionul de bombardament?

— A sosit timpul, *Herr Reichsmarschall*, să-i arătăm *Führerului* că

există totuşi probleme pe care nu le-a pătruns temeinic.

Göring a făcut o mutră alarmată şi a ridicat mâinile ca şi când ar fi vrut să se apere de o vedenie.

— Glumiţi, principe!

— Nu glumesc deloc, *Herr Reichsmarschall.* Suntem în ceasul al doisprezecelea. Orice fantezie devine extrem de costisitoare. Iar consecinţele le plăteşte Germania.

Eram conştient de riscurile pe care mi le asumam vorbind cu atâta brutalitate. Ajunsesem însă la marginea răbdării. Germania suferise destul.

— Eu mă spăl pe mâini, principe, a grăit Göring, cu glas scăzut.

Cred că în realitate îi convenea atitudinea mea. Îşi găsea în mine un paratrăsnet, care polariza furiile lui Hitler.

— Când va auzi ce hotărâre aţi luat, va face un scandal monstru, m-a prevenit. Ştiţi cum a reacţionat *Führerul* la una din ultimele conferinţe de la *O.K.W.*, când Milch i-a spus că primele avioane *Me. 262* vor fi echipate experimental pentru misiuni de vânătoare?... L-a acuzat de insubordonare, de sabotaj şi de neexecutarea ordinelor. Milch nu avea nici o vină, principe. Messerschmidt făcuse pocinogul. Principe, vă atrag atenţia prieteneşte. Vă primejduiţi bastonul de mareşal, care aşteaptă să vă fie înmânat...

În dimineaţa următoare am experimentat personal avionul cu reacţie *Me. 262.* Pe care Galland mi-l lăudase cu atâta entuziasm. Câţiva ofiţeri de stat-major m-au prevenit politicos că mă expun unei primejdii inutile. *Me. 262* nu fusese încă pus la punct. Persoana mea era necesară ţării.

I-am privit cu ironie. Nu mi-a plăcut niciodată să fiu flatat. Cei care se întrec în măguliri îşi bat în general joc de cei pe care-i ridică în slăvi.

Eram pe aerodromul de încercare Lechfeld, de lângă fabrica din Augsburg. Am ales unul din cele patru avioane cu reacţie aliniate în vederea încercării. Inginerul Messerschmidt ţinuse să fie de faţă. Era mândru de opera sa. Îl îngrijora însă gândul că un general de armată avea să-i piloteze avionul. Un accident ar fi provocat comentarii şi critici aspre. Pe de altă parte, un zbor încheiat în condiţii bune şi apreciat elogios ar fi stârnit evident mai multă vâlvă decât dacă ar fi fost făcut de un simplu pilot de încercare.

Nu mi-e ruşine să mărturisesc că eram emoţionat. O emoţie care nu se datora unui simţământ de teamă, ci extazului pe care-l încercam în faţa acestui aparat menit – cred eu – să facă epocă în

istoria aviaţiei. *Me. 262* avea o formă ciudată. Lipsa elicei, cu care eram obişnuiţi cu toţii, mi-a strecurat la început un sentiment de neîncredere. Elicea devenise în concepţia noastră un element indispensabil zborului. Un avion fără elice părea un corp omenesc fără suflet. Cele două nacele plasate sub aripi adăposteau reactoarele. Galland îmi spusese că inginerii nu fuseseră în stare să-i spună câţi cai putere dezvoltau aceste reactoare.

Un pilot de încercare a executat un zbor demonstrativ, care m-a încântat, iar după ce a refăcut plinul de carburant mi-a oferit locul său. Von Geist – care sosise între timp la Berlin – mă privea perplex. Se întreba desigur dacă la vârsta mea voi fi în stare să suport o asemenea încercare. În sinea mea am râs de temerile lui, fiindcă în clipa aceea nu mă simţeam deloc bătrân. Este fantastic stimulentul pe care ţi-l oferă o experienţă nouă, riscurile unui zbor pe un aparat încă necunoscut, privirile oamenilor aţintite cu uimire sau neîncredere asupra ta. În clipele acelea întinerisem cu treizeci de ani. Este reconfortant să ştii că eşti capabil să mai încerci asemenea emoţii juvenile.

M-am căţărat în carlingă. M-am instalat bine pe banchetă, apoi m-am avântat în marea aventură. Goneam pe un *runway* de circa cincizeci de metri lăţime. Spaţiu suficient, dar care, la viteza de 140 de kilometri pe oră, pe care am atins-o în câteva clipe, mi-a părut oarecum strâmt. La 220 de kilometri pe oră, avionul s-a desprins de sol. Era şi timpul. *Runwayul* se termina. *Me. 262* era un aparat remarcabil. Câştiga înălţime cu o uşurinţă uluitoare. Trăiam o exaltare indescriptibilă. Pe măsură ce mă îndepărtam de sol şi aerul rarefiat opunea o rezistenţă mai mică, viteza avionului creştea într-un ritm care mi-a trezit admiraţia. Un astfel de aparat era destinat să facă ravagii printre zburătorii anglo-americani. În linie dreaptă am atins 900 de kilometri pe oră, ceea ce reprezenta un avans de cel puţin 180 de kilometri pe oră faţă de cel mai rapid avion cu elice. În asemenea condiţiuni, lupta aeriană devenea o joacă. *Me. 262* şi V-urile 1 şi 2 ne acordau o superioritate aeriană care ne permitea să întrezărim posibilitatea încheierii unei păci onorabile. Dacă bineînţeles vom avea timpul să le producem în masă. Din nenorocire, timpul lupta împotriva noastră. Înaintarea inexorabilă a ruşilor pe Frontul de Est ne plasa în faţa unor probleme insolubile. Mult temuta debarcare în Vest ne-ar fi complicat considerabil situaţia. Rămânea de văzut dacă Speer va reuşi să iasă învingător din această întrecere cu timpul.

Zborul pe *Me. 262* mi-a întărit convingerea că acest avion, echipat pentru misiuni de luptă, va izbuti în scurtă vreme să pună stavilă incursiunilor aeriene anglo-americane deasupra Germaniei.

Am zburat aproape douăzeci de minute. Eram încântat, Generalul Galland avusese dreptate. Trepidaţiile motorului dispăruseră cu desăvârşire. Nici zgomotul asurzitor al elicei nu se mai auzea. Te însoţea în permanenţă un fel de şuierat, ca şi când ai fi sfâşiat o imensă draperie de mătase.

Am aterizat fără să întâmpin dificultăţi. Inginerul Messerschmidt mă aştepta pe aerodrom. L-am felicitat cu multă căldură.

— *Me. 262* reprezintă o izbândă nu numai pentru dumneavoastră, ci şi pentru spiritul german.

Inginerului Messerschmidt îi râdeau ochii.

— Vă mulţumesc, a replicat cu modestie. N-am făcut însă decât să aplic şi să perfecţionez principiul inginerului Coandă. Lui trebuie să-i mulţumesc, în primul rând. Fără Coandă, această realizare n-ar fi fost posibilă. Culmea este că inginerul acesta – român de origine – lucrează actualmente în Anglia. Omagiile noastre ar trebui trimise pe calea aerului la Londra.

Am izbucnit în râs.

— Englezii ar avea toate motivele să se învineţească de invidie, fiindcă i-am depăşit, folosind o invenţie pe care ei au avut-o la dispoziţie cu mult înaintea noastră. La ora aceasta, experimentează şi ei, poate, motorul cu reacţie. Dumneavoastră aveţi însă meritul de a fi fost primul care a aplicat cu succes acest principiu pe avioanele de luptă.

În ziua aceea am avut o lungă convorbire telefonică. Am lăudat lui Göring performanţele lui *Me. 262* şi rezultatele pe care aşteptam să le obţină.

— Trebuie să vă dau o veste tristă, *Herr General*, a replicat posomorât. Acum o jumătate de oră m-a chemat la telefon *Führerul*. Era informat de hotărârea luată în cadrul comitetului şi o dezaproba. Au avut grijă să-l monteze duşmanii dumneavoastră. *Führerul* mi-a ordonat să punem accentul pe producţia avioanelor de bombardament şi ca atare să echipăm *Me. 262* pentru misiuni de bombardament.

Am avut senzaţia că mi se toarnă în cap o găleată cu apă. O trezire penibilă dintr-un vis frumos.

— *Herr Reichsmarschall,* sunt gata să suport consecinţele. Vă ţin demisia mea la dispoziţie.

— Nici nu poate fi vorba de aşa ceva, principe! *Führerul* cunoaşte spiritul dumneavoastră de independenţă. Asta nu înseamnă că nu vă respectă ca om şi ca soldat. Este însă convins că va reuşi să vă câştige de partea sa.

— Mă îndoiesc, *Herr Reichsmarschall.* Sunt prea realist ca să accept compromisuri, mai ales în situaţia grea în care ne aflăm.

La celălalt capăt al firului, Göring a tuşit încurcat. Ştia că toate convorbirile telefonice erau interceptate. Chiar şi cele oficiale. Atitudinea mea de frondă era arhicunoscută. *Führerul* mă reţinea în funcţie. De ce? Nu ştiu. Poate că avea nevoie de colaboratori care să-l contrazică. Nu e plăcut să întâlneşti în orice ocazie numai spinări plecate. În caz de insuccese, nu ai pe cine să-ţi verşi mânia şi să arunci răspunderile.

— V-aş ruga să treceţi în seara aceasta pe la Karinhall. Vă aştept neapărat. *Auf Wiedersehen!*

Convorbirea telefonică mi-a lăsat un gust amar. Nici în preajma finalului piesei Hitler nu voia să renunţe la politica sa de prestigiu. Pentru a se răzbuna, bombardând teritoriul britanic, expunea cu bună-ştiinţă oraşele germane bombardamentelor continue ale aliaţilor. Hitler refuza să accepte un adevăr elementar: Germania nu se mai bătea pentru prestigiu, ci pentru existenţă.

După convorbirea cu Göring, l-am chemat la telefon pe Erwin. Mi-a spus că nu aflase încă nimic în legătură cu Uwe, dar că în curând spera să obţină veşti. Goebbels ceruse personal prefectului de poliţie, von Helldorf, să se ocupe de acest caz.

Seara m-am înfăţişat la Karinhall. Göring m-a primit cu amabilitatea lui de totdeauna. Am desluşit în ochii lui un fel de compătimire pe care o resimţi faţă de prietenii grav bolnavi, când îi vizitezi într-o cameră de spital. Mă credea probabil doborât de dizgraţia care nu se materializase încă. Dar care mă ameninţa într-un viitor apropiat. Părea să-mi spună:., Am făcut tot ce am putut pentru dumneavoastră, principe, dar de la o vreme depăşiţi măsura”.

Göring m-a poftit în cabinetul său de lucru.

— Va trebui să plecaţi urgent la Bucureşti, principe.

Am înţeles. Eram – cum se spune – eliberat de sarcinile care mi se încredinţaseră în legătură cu apărarea teritoriului Germaniei. *Feldmarschallul* Milch avea să se înapoieze de pe Frontul de Est spre a relua prezidenţia comitetului. Milch era mai comod decât mine.

— Să nu consideraţi acest lucru drept un vot de blam, a adăugat Göring. Sunteţi trimis la Bucureşti cu o misiune specială. Să explicaţi lui Antonescu – în mod diplomatic – că pentru moment nu mai avem posibilitatea să trimitem trupe noi în România. Am întărit forţele noastre aeriene de la Ploieşti cu avioane de luptă luate din Polonia. Mai mult nu putem face. Făgăduiţi-i un sprijin militar substanţial în viitor. Făgăduielile, principe, nu costă nimic. Dacă situaţia noastră militară se va ameliora, făgăduielile dumneavoastră se vor materializa. Dacă nu... Dumnezeu cu mila! Solicitaţi totodată o sporire a cotelor de carburant. Lipsa de carburant se face tot mai simţită. Fabricăm mii de avioane, dar nu le putem ridica de la sol din cauza lipsei de benzină. Am redus la strictul necesar misiunile aeriene. După cum vedeţi, pe umerii dumneavoastră apasă o grea sarcină. De succesul acestei misiuni depinde bastonul dumneavoastră de mareşal.

Argumentul din urmă m-a lăsat rece. Göring îl folosea cu o frecvenţă care dovedea marea lui slăbiciune pentru fleacuri.

De la Karinhall m-am înapoiat direct la hotel. Am comunicat lui von Geist că a doua zi de dimineaţă vom pleca la Bucureşti pe calea aerului, întrucât misiunea mea la Berlin încetase. A suspinat uşor, dar nu a făcut comentarii. Se aşteptase la acest lucru. Am poruncit lui Helmuth, ordonanţa, să facă bagajele. M-am retras apoi în salonaşul apartamentului meu, dând poruncă să nu fiu deranjat. M-am aşezat pe un fotoliu şi am desfăcut o carte: *Avant le Grand Silence* de Maurice Maeterlinck.

Nu mă puteam concentra asupra lecturii. Atâtea lucruri mi se învălmăşeau în minte, încât am închis cartea. Zbârnâitul telefonului m-a făcut să tresar.

— Vorbiţi cu înaltul Comandament al Armatei, a rostit telefonista.

Peste câteva clipe am recunoscut glasul lui Keitel. După formulele de rigoare, a intrat în subiect:

— Sunt informat că înaintea plecării dumneavoastră la Bucureşti, *Reichsmarschallul* Göring v-a făcut unele recomandaţii. Din înalt ordin vă rog să adăugaţi la sarcinile încredinţate un punct de o importanţă primordială. Încercaţi să obţineţi din partea lui Antonescu. Proclamarea mobilizării totale a României. România dispune încă de resurse umane neutilizate. Din studiile noastre reiese că ar putea mobiliza uşor încă un milion de oameni. Pentru început, cinci sute de mii ne-ar fi de un real folos. Vă urez succes deplin. Să mă ţineţi la curent cu mersul negocierilor. V-am

încredinţat această misiune peste capul lui von Killinger.

— Voi face tot posibilul, *Herr Feldmarschall.*

— Bun. Gândiţi-vă, *Herr General*, că de succesul tratativelor dumneavoastră depinde aripa sudică a Frontului de Est.

Am închis telefonul. Oamenii aceştia de la *O.K.W.* erau pur şi simplu nebuni. Ce motive ar fi avut Antonescu să ordone mobilizarea totală? De frica ruşilor? Alături de ruşi se aflau francezii, americanii, englezii, de care o mare parte din opinia publică românească se simţea foarte ataşată.

În vreme ce îmi prefiram gândurile, telefonul a sunat din nou. Cine putea să mă mai cheme la ora aceasta târzie? Am ridicat iarăşi receptorul.

— Alo!

— Principele von Altenburg-Delmond, vă rog.

— Eu sunt la aparat. Cine întreabă?

— Te salut, *Onkel* Eugen. Aici Erwin. N-ai vrea să treci pe la mine? Dacă eşti obosit, vin eu la dumneata.

— Ai vreo veste de la Uwe?

— Nu veşti… Mai degrabă presupuneri…

Glasul lui păstra un ton liniştit. Am desluşit însă sub această mască fonică o tulburare care mi-a vârât un cuţit în inimă.

— În zece minute sunt la tine, Erwin. De unde vorbeşti?

— De acasă. Vasăzică, te aştept.

Am încheiat convorbirea. Am telefonat la garaj, ordonând lui Hans să vină imediat cu maşina.

Nu ştiu când am ajuns la locuinţa lui Erwin. M-a primit în bibliotecă. Purta un costum civil bleumarin şi o cravată în acelaşi ton, împodobită cu o perlă albă. Amănuntele acestea mi s-au întipărit în minte fără nici un fel de justificare.

— *Onkel* Eugen, sa nu-ţi pierzi curajul. N-am reuşit să aflăm nimic despre Uwe, dar se pare că am dat de urmele locotenentului Busch.

A scos din buzunar un carnet de identitate. Cerneala mânjise foile, dar literele de tipar şi fotografia se desluşeau bine. Carnetul era uscat, dar coperţile se scorojiseră, ca şi când ar fi stat în apă. M-am uitat la fotografie. L-am recunoscut pe Busch.

— Unde aţi găsit-o?

Erwin m-a privit cu gravitate.

— Eşti sigur, *Onkel* Eugen, că ofiţerul din fotografie este aghiotantul dumitale? Uită-te bine!

— Sunt absolut sigur, Erwin. Unde aţi găsit carnetul?

Nepotul meu a suspinat. Îl priveam cu încordare.

— În buzunarul cadavrului unui ofiţer tânăr, scos din subsolul inundat al unui bloc lovit de bombe.

Enervarea îmi încrâncenase pielea.

— Busch? Într-un subsol inundat? Unde? Aici la Berlin? Ce să caute Busch într-un subsol?

— Clădirea, mi-a explicat Erwin, se află aproape de gară. Ar fi o explicaţie. Spuneai că Busch venea din Prusia şi se afla în drum spre München. Între două trenuri, s-a oprit în Berlin. În vreme ce se plimba pe stradă, l-a surprins alarma. A intrat, împreună cu lumea împanicată, în adăpostul amenajat în subsolul unei mari clădiri. În timpul bombardamentului, clădirea a fost lovită. Dărâmăturile au acoperit ieşirile din adăpost. Ghinionul a făcut să se spargă conductele de apă…

Mi se încleştaseră dinţii.

— Nu se poate, am izbutit să pronunţ, cu preţul unui mare efort. Nu se poate…

Erwin vorbise numai de Busch. Nu rostise un cuvânt despre Uwe. A încercat să zâmbească:

— Nu am făcut decât să lansez o ipoteză.

— Şi Uwe? am întrebat.

— Nu ştiu nimic despre Uwe. Poliţia îl caută prin spitale. Poate că între timp a ajuns la München, ori s-a întors la mătuşa lui. N-ar fi exclus să fi plecat la Bucureşti, după dumneata.

Erwin încerca să mă îmbete cu apă de trandafiri.

— N-au găsit în subsol şi cadavrul unui copil de treisprezece ani?

Erwin a ridicat din umeri.

— S-au găsit cadavrele multor copii. Dar nici unul nu avea semnalmentele lui Uwe.

Mi-am dat imediat seama că mă minţea. Cine se preocupase în momentele acelea de semnalmentele lui Uwe? Era însă o minciună filantropică. Nu puteam să-l învinovăţesc.

— Majoritatea cadavrelor erau de nerecunoscut, a explicat Erwin. Scoase de sub dărâmături… Îţi închipui… Strivite… Desfigurate…

Am înţeles.

— Şi cadavrele, Erwin? Unde sunt cadavrele?

— Au fost atât de multe în noaptea aceea, *Onkel* Eugen, încât le-au înhumat în gropi comune.

Am lăsat mâinile să-mi cadă de-a lungul corpului. O ceaţă neagră

mi se lăsase asupra ochilor. Probabil că m-am clătinat, căci Erwin m-a prins de braţ.

— Nu vrei să stai pe canapea, *Onkel* Eugen?

— Nu, mulţumesc, am bâiguit.

Ceaţa se ridicase. Ar fi fost ruşinos să mă dau în spectacol, leşinând ca o femeie.

— Un coniac, *Onkel* Eugen?

— Mulţumesc.

Mi-a adus un pahar mare, plin pe jumătate cu coniac:

— Dă-mi altceva! am rostit, îndepărtând paharul.

Mi-a oferit un *whisky* sec. Am dat băutura peste cap. I-am simţit căldura inundându-mi fiinţa. Mi s-au mai limpezit gândurile.

— Cere Münchenul, Erwin.

S-a executat. Am înţeles că îndeplinea o simplă formalitate. Vorbise probabil cu Münchenul. A răspuns Günther. Nu! Uwe nu sosise încă. Îl aştepta în fiecare seară cu masa pusă.

A sunat iarăşi telefonul.

— Alo! a răspuns Erwin.

Îi auzeam replicile monosilabice.

— Da! Eu! Nu?... Toate?... Da... Foarte bine!

Mi se răciseră mâinile, de parcă aş fi stat în ger.

— Continuaţi! a poruncit Erwin. Luaţi la rând toate spitalele, clinicile, cabinetele medicale! Cercetaţi peste tot!... Da! Aştept!... *Gute Nacht!* A închis telefonul: Dăm noi de Uwe, *Onkel* Eugen, a încercat să mă încurajeze. Cu confuzia care domneşte acum în Berlin, nu trebuie să te mire că toate merg de-a-ndoaselea...

Am pus paharul pe masă.

— Îţi mulţumesc, Erwin, pentru tot ce ai făcut pentru mine şi pentru Uwe. Te las. E foarte târziu. Mâine ar trebui să plec la Bucureşti. Dar faţă de nenorocirea aceasta, am să-mi amân plecarea cu o zi sau două. Noapte bună, Erwin...

Când m-am văzut afară, în noapte, mi s-au umplut ochii de lacrimi. Până atunci mă stăpânisem eroic. Nu voiam să plâng. Poate că Uwe scăpase. Poate că zăcea rănit pe patul vreunui spital. Carnetul de identitate al lui Busch am să-l trimit părinţilor săi. Pe ofiţerul acesta îl aveam pe conştiinţă. Dacă nu l-aş fi trimis după Uwe, acum ar fi fost în viaţă. S-ar fi aflat pe banchetă, aici, lângă mine. Îi vedeam zâmbetul copilăros. Zâmbetul acesta se confunda cu zâmbetul lui Uwe, Ce puteam să scriu părinţilor lui Busch? Că fiul lor murise în timp ce îmi făcea un serviciu personal?

Am cutreierat în noaptea aceea spitalele. Gradul şi titlul meu îmi deschideau toate uşile, dar nu mi-l înapoiau pe Uwe şi nici pe Busch. Pretutindeni eram primit cu solicitudine. Câte un medic de serviciu, istovit, cu ochii îngreunaţi de somn, mă conducea prin saloanele cu răniţi de pe urma bombardamentelor.

În zori m-am întors la hotel. Pierdusem orice speranţă. I-am telefonat lui Erwin şi l-am rugat să se intereseze unde au fost înmormântaţi morţii găsiţi în subsolul înecat de ape. Intenţionam să-l caut pe Uwe. Erwin mi-a spus că mă va rechema de îndată ce va obţine informaţii mai precise.

În aşteptarea apelului său telefonic, m-am aşezat pe un fotoliu în faţa ferestrei deschise. Mă uitam la soarele care răsărea printre copacii îmbrăcaţi în veşmântul proaspăt al primăverii. Uwe n-are să mai vadă nici răsăritul soarelui şi nici frunzişul verde.

A sunat telefonul. Am ridicat febril receptorul. Cu multe menajamente, Erwin mi-a explicat că mii de victime neidentificate, printre care şi morţii din subsolul inundat, au fost înhumaţi în gropi comune, săpate în grabă la cimitirele din Neukoln, Mariendorf şi Steglitz... În aceste condiţii, n-aş avea nici o şansă să dau de... osemintele lui Uwe, în cazul că acesta – a adăugat repede Erwin – s-ar afla printre morţii aceia, ceea ce el se îndoia foarte.

— Sunt convins, *Onkel* Eugen, că Uwe are să apară când ai să te aştepţi mai puţin.

Când s-au deschis prăvăliile, am intrat în prima florărie şi am cumpărat toate florile pe care le-am găsit. Rămăseseră puţine, căci morţii erau mulţi, foarte mulţi, în Berlinul din primăvara lui ’944. Pe mormintele comune din cele trei cimitire am împrăştiat toate florile...

Întâi Albert, apoi Willi şi acum Uwe. Nu-mi mai rămăsese decât Rudi. Rudi. Pe care-l bănuiam că îşi denunţase fratele, îmi rămăsese cel mai nevrednic dintre fiii mei...

În ziua aceea am umblat ca un năuc. În ciuda evidenţei, am continuat să telefonez la München şi în Prusia. Ştiam că am să primesc răspunsuri negative, dar stăruiam să fac încercări, în speranţa absurdă că voi da de urma lui Uwe.

Nici la Berlin nu mai puteam să-mi prelungesc şederea. Amânasem de două ori plecarea la Bucureşti. Nu trebuia să uit că mă aflam în plin război. Riscam să fiu acuzat de insubordonare. Este adevărat, toate aceste considerente nu mă mai impresionau ca înainte. Dispariţia lui Uwe îmi tocise sensibilitatea.

Era într-o dimineaţă. Mergeam pe stradă fără nici o ţintă. Făcusem o vizită contelui Helldorf, care îmi confirmase spusele lui Erwin. Toate investigaţiile făcute de poliţie la Berlin şi prin oraşele prin care ar fi putut să treacă Uwe nu dăduseră rezultate.

Umblam printre oameni fără să ştiu ce fac. La un moment dat am traversat neatent o stradă. Era să mă calce un camion. M-am refugiat pe trotuar. În clipa aceea m-am văzut oglindit în geamul unei vitrine. Mă gârbovisem ca un bătrân de 70 de ani. Am remarcat că trecătorii mă priveau cu mirare. Deprinşi cu înfăţişarea ţanţoşă a militarilor germani, erau nedumeriţi de delăsarea mea.

Constatarea aceasta a fost ca o lovitură de bici. Nu mi-era permis să mă mai jeluiesc. Trebuia să mă comport ca un general german. Nenorocirile care mă doborâseră pe mine loviseră nouă familii din zece. Lamentările erau zadarnice.

În aceeaşi zi am plecat cu trenul la Bucureşti…

Poziţia socială îţi creează o anumită viziune. Într-un fel privesc lumea oamenii simpli şi într-alt fel o văd cei care ocupă poziţii înalte. Războiul privit de generali şi de *Feldmarschalli* capătă alte valenţe. Aspectele tactice dispar, acoperite de problemele strategice. Pentru comandanţii grupurilor de armate, diviziile devin nişte unităţi mijlocii, iar regimentele capătă dimensiuni minuscule. Calculul nu-l mai faci în companii sau în batalioane, ci în divizii şi în corpuri de armată. Această deformare profesională duce şi la o deformare psihică. Deformarea psihică se accentuează la parveniţi, care îşi pierd literalmente busola. Doar căderile bruşte sau nenorocirile familiale îi readuc la realitate.

Hitler îşi închipuia că este un mare strateg. În cadrul operaţiilor pe care le conducea din străfundul bine protejat al Bunkerului de la Rastenburg, deplasa pe hartă diviziile şi corpurile de armată cum ai deplasa pe o masă nişte cutii de chibrituri. Hitler se socotea omniscient; sau cel puţin aşa îşi închipuia. Hitler uitase însă un mare adevăr. Dezvoltarea societăţii moderne implica o tehnicizare şi o specializare atât de extreme, încât diviziunea strictă a muncii se impunea axiomatic… Un fagotist cu înclinări muzicale multilaterale poate mânui cu uşurinţă un flaut, un clarinet, un saxofon, poate şi o trompetă, dar îi este imposibil să stăpânească toate instrumentele unei orchestre simfonice.

Hitler săvârşise încă o greşeală, care avea să-l coste scump. Se înconjurase de o clică de partizani credincioşi, fără să ţină seama

de competenţa lor reală. La rândul lor, aceştia se înconjuraseră de oameni de casă. Întreg aparatul de stat încăpuse pe mâna unor indivizi aleşi pe criteriul devotamentului faţă de partidul naţional-socialist. Cu rare excepţii, erau nişte incapabili. Spre a-şi păstra locurile, gras retribuite, prezentau *Führerului* liste de realizări spectaculoase, pe care Goebbels se grăbea să le clameze din înaltul tribunei.

Înaintea izbucnirii războiului şi în primii ani de campanie, destituise pe toţi generalii care încercaseră să-i spună adevărul. Îi acoperise însă cu onoruri pe toţi cei care îl minţeau, spre a-i face plăcere. Megalomania, unită cu orbirea lui fatală, îl împinsese într-o aventură cu urmări incalculabile. Acum, în pragul dezastrului, începuse desigur să se trezească din visurile lui. Mulţi dintre vechii lui colaboratori căzuseră în dizgraţie. Era însă prea târziu. Sunase ceasul al doisprezecelea.

Dacă Hitler ar fi fost înţelept, ar fi înţeles că a pierdut partida şi ar fi suportat consecinţele. Nu îl trăgea însă nimeni la răspundere, căci reprezenta autoritatea supremă în stat. Se agăţa cu disperare de puterea care începea să-i scape din mâini. „Aliaţii” Axei, pe care îi împinsese cu sila în război, dădeau semne de emancipare. Italia lui Mussolini se năruise. Italia lui Badoglio încheiase armistiţiul cu duşmanii Axei. România, Ungaria, Finlanda jucau în ham. Acceptaseră tutela Germaniei atâta vreme cât o crezuseră invincibilă. Acum erau semne că ţările respective se pregăteau să treacă în tabăra adversă. Era o realitate pe care numai orbii nu puteau să o vadă şi sfetnicii care-l asigurau pe Hitler de devotamentul nepieritor al „sateliţilor”.

Plecam acum la Bucureşti. În această capitală din sud-estul Europei, unde se juca o carte hotărâtoare pentru continuarea războiului.

În ceea ce mă priveşte, nu refuzam să accept realitatea. Dispariţia Elissei şi a celor doi copii ai mei – poate şi a celui de-al treilea – mă treziseră din automatismul unei existenţe care tindea să facă şi din mine un instrument pus în slujba ideilor demente de subjugare a lumii profesate de Hitler şi de acoliţii lui.

Soseam la Bucureşti înarmat cu puteri depline. Cunoşteam valoarea acestor formule goale. Dacă nu voi corespunde vederilor lui Hitler, mi se vor ridica puterile depline, aşa cum mi se ridicaseră şi cu prilejul ultimei mele misiuni. Nu mi se anunţase încă destituirea. O aşteptam însă de pe o zi pe alta, în ciuda asigurărilor

lui Göring şi a simpatiei interesate ce-mi arătau Himmler şi Bormann. Mi se oferise un târg, *Reichsführerul S.S.,* pe de o parte, şi directorul Cancelariei partidului, pe de alta, aşteptau să-mi definesc poziţia. Dacă răspundeam la mâna întinsă de Himmler, îmi făceam din Bormann un duşman de moarte. Şi viceversa.

Rezerva în care stăruiam să rămân nu mă putea servi la infinit. Jocul de basculă din jurul persoanei *Führerului* era atât de imprevizibil, reţeaua de interese atât de complicată, încât n-ar fi fost imposibil ca într-o zi Himmler şi Bormann să se alieze. În ziua aceea amândoi îşi vor aduce aminte că le-am respins avansurile şi mă vor zdrobi. Göring, cu toată afecţiunea pe care mi-o arăta, nu ar fi fost în stare să se lupte cu cei doi titani reuniţi.

Singurul care nu-mi ceruse niciodată nimic fusese Goebbels, Era cred unicul personaj din partid care nu visa să-i ia locul lui Hitler…

În gară, la Praga, trenul meu a tras la peron, paralel cu o garnitură alcătuită din vagoane de clasă, cu destinaţia Varşovia. Majoritatea călătorilor erau militari în drum spre front. Este greu să le descriu chipurile întunecate. Mă plimbam pe peron împreună cu von Geist. Spectacolul soldaţilor tineri – cei mai mulţi nu ieşiseră din vârsta adolescenţei – îmi evoca chipul copiilor mei.

Deodată von Geist m-a făcut atent.

— O figură cunoscută, *Herr General*.

Mi-a arătat silueta greoaie a unui *S.S.*-ist, care golea o sticlă cu bere la unul din chioşcurile cu băuturi de pe peron.

— Nu-l cunoaşteţi? Grunau, şeful Gestapoului de la Bucureşti.

În clipa aceea ne-a observat şi *S.S.*-istul. Şi-a luat sticla de la gură, a pus-o jenat pe tejghea şi ne-a salutat. A şovăit câteva clipe, apoi s-a apropiat de noi.

— *Heil Hitler!* a ridicat mâna într-un viril salut.

Pe petliţa de la guler avea însemnele de *Obersturmführer,* corespunzător gradului de locotenent în *Wehrmacht.*

— Bună ziua, *Herr* Grunau. Ce cauţi la Praga?

M-a privit posomorât.

— Cunoaşteţi cazul inginerului Haag, *Herr General?*

— Da. Ce-i cu el?

— Îi suport consecinţele. După plecarea dumneavoastră din Bucureşti, a sosit de la Berlin *Herr Standartenführer* Ernst Gerlach, care a deschis o anchetă din ordinul lui *Herr Obergruppenführer* Kaltenbrunner.

Hm! Gerlach, la Bucureşti. Drumurile noastre se întretăiau iarăşi.

— Până la urmă, eu am ieşit ţapul ispăşitor, a continuat Grunau. Spioana şi cu complicele ei îşi luaseră zborul, aşa că trebuia să plătească cineva oalele sparte. M-au retrogradat, m-au transferat în *Waffen S.S.* şi acum mă trimit pe front. A oftat din greu: Mă aşteptam la alt tratament după câte am făcut pentru partid şi pentru *S.S.* În locul meu a rămas Helfferich. A fornăit, apoi s-a scărpinat după ureche: Am să-mi las oasele în Rusia.

— Nu mor toţi oamenii care merg pe front, *Herr* Grunau.

— Se poate. Am însă presimţirile mele.

L-am privit cu dispreţ şi cu milă, apoi m-am întors spre von Geist:

— Să ne urcăm în vagon. Trebuie să plece trenul.

M-am uitat la Grunau. La obrazul lui gras şi transpirat, la petliţa cu insigna *S.S.*, la burta întemniţată în centura de piele.

— Te las cu bine, *Herr* Grunau.

— *Heil Hitler!* a izbit el călcâiele.

Am zâmbit. Cum l-ai mai strânge de gât şi pe *Führer*, *Herr* Grunau, fiindcă a îndrăznit să te smulgă din puful de la Bucureşti, spre a te trimite în linia întâi pe Frontul de Est! Evident, nu i-am spus aceste cuvinte, dar cred că le-a intuit. M-a privit lung, cu ochii lui porcini, atât de asemănători cu ai lui Bormann.

L-am lăsat singur în mijlocul peronului. Când trenul meu a pornit spre Bucureşti, s-a pus în mişcare şi garnitura în care se afla Grunau. Câteva minute, trenurile au mers paralel. Soldaţii şi *S.S.*-iştii care mergeau spre Rusia se uitau cu mare jind la plăcile indicatoare de pe vagoanele noastre, pe care scria cu litere roşii: Berlin – Praha – Budapest – Bucureşti – Sofia.

N-aş putea să spun că Bucureştiul reprezenta încă o garnizoană de *tout repos* de când războiul se mutase pe teritoriul României.

La Budapesta s-a ataşat la garnitura noastră un vagon special, cu perdelele lăsate şi cu santinele *S.S.* la uşi.

— Un personaj important, zise von Geist.

Conducătorul trenului, pe care l-a interogat, n-a ştiut să-i spună despre ce demnitar era vorba. Ne-a informat doar că trenul nostru era precedat de o locomotivă de siguranţă, care ar sări în aer în eventualitatea unui atentat pe calea ferată, îndreptat împotriva trenului nostru.

— S-au luat toate măsurile de precauţie, am rostit ironic. Trebuie să fie scumpă tare pielea personajului.

Abia după sosirea mea la Bucureşti am aflat că avusesem cinstea să călătoresc în acelaşi tren cu excelenţa-sa

Obergruppenführerul dr. Ernst Kaltenbrunner. *Herr* Kaltenbrunner învăţase lecţia. Nu voia să repete experienţa predecesorului său, Heydrich, a cărui imprudenţă îl costase viaţa.

Vizita şefului *R.S.H.A.* la Bucureşti dovedea că evenimentele se precipitau. Când personaje de o asemenea anvergură se deplasau, însemna că se pregăteau lucruri mari. Vizita lui Himmler la Bucureşti în noiembrie ’940 a precedat asasinarea de către legionari – de curând instalaţi la putere – a câtorva zeci de oameni politici români, care îşi manifestaseră ostilitatea faţă de Garda de Fier şi de Germania. Deşi avusesem până atunci ocazia să cunosc spiritul duplicitar al politicii externe duse de diplomaţia naţional-socialistă, am rămas neplăcut impresionat de campania dezlănţuită de presa americană, care afirma că Germania se afla în spatele acţiunii legionarilor. Nu pot să uit un articol din *Washington Evening Star*, care constata că faţă de orientarea nazistă a legionarilor, era uşor de presupus că evenimentele din România fuseseră instigate de germani. Presa americană aducea acuzaţii categorice: „Crimele politice din România, executate de elementele gardiste dominate de naziști, dovedesc încă o dată că Hitler nu şovăie să recurgă la asasinate, dacă acestea folosesc scopurilor sale”. Până şi posturile de radio britanice acuzau Germania că a aprobat şi încurajat masacrul de la închisoarea Jilava.

Dacă mai aveam unele îndoieli în ceea ce priveşte amestecul Germaniei în această urâtă afacere, care a revoltat opinia publică românească, ostilă prin definiţie răfuielilor sângeroase, mi-am pierdut ultimele iluzii când colonelul Oster, din *Abwehr,* mi-a înfăţişat copia unui raport confidenţial al lui von Killinger către Ribbentrop. Raportul scotea în evidenţă sprijinul pe care unii reprezentanţi ai Serviciului politic secret german din România continuaseră să-l acorde legionarilor, chiar şi după ce Hitler dăduse lui Antonescu mână liberă spre a zdrobi rebeliunea „cămăşilor verzi”. Ţin minte că în acea epocă până şi unii membri ai *Abwehrului* erau nedumeriţi de politica prolegionară a *S.D.*-ului, care aparent contracara politica proantonesciană a lui Hitler. În realitate, era o atitudine concertată. *Führerul* îl sprijinea oficial pe Antonescu, dar îl păstra în rezervă pe Horia Sima, şeful Gărzii de Fier. Potrivit obiceiului său, armata era ţinută în afara combinaţiilor politice. Generalul Halder, încunoştinţat de criza provocată de rebeliunea din România, îmi spunea că Hitler ordonase ca Misiunea militară germană de la Bucureşti să nu se amestece în chestiunile

de politică internă ale ţării. La nevoie – şi numai cu aprobarea expresă a *Führerului* – putea interveni în sprijinul lui Antonescu, în cazul că acesta ar cere-o.

Datorită faptului că m-am însurat cu o româncă şi am păstrat în cursul anilor un contact destul de strâns cu societatea românească, am avut posibilitatea să mă familiarizez oarecum cu problemele politice, sociale şi economice ale acestei ţări. Deşi nutresc o mare simpatie pentru poporul român, calitatea mea de cetăţean străin îmi permite să adopt o poziţie obiectivă şi îmi place să cred că nu m-am îndepărtat nici o clipă de la această linie de conduită.

L-am întâlnit pe Kaltenbrunner la Legaţia germană. Baronul Manfred von Killinger, care nu strălucea printr-o inteligenţă deosebită, îşi dăduse totuşi seama că trebuia să existe o coordonare între diferitele organe politice, economice, militare şi poliţieneşti, care alcătuiau vastul sistem de opresiune german din România. Diplomaţii Reichului trăiau într-o splendidă izolare, militarii erau obligaţi să nu aibă legături decât cu *O.K.W.*-ul şi cu comandamentele respective, specialiştii în problemele economice nu admiteau amestec străin în sfera lor de activitate, iar *Gestapoul* şi *S.D.-ul* acţionau independent de toţi ceilalţi parteneri. Ceea ce se întâmpla la Bucureşti reprezenta, în mic, procedeele impuse de Hitler întregului aparat de stat. Pare absurd, dar aceasta este realitatea. Speer nu a aflat decât din emisiunile radio de intrarea armatelor germane pe teritoriul Rusiei, cel puţin aşa susţinea el. Militarii nu erau niciodată informaţi de mersul tratativelor diplomatice. Hitler le pretindea să fie oricând gata de acţiune. Atât şi nimic mai mult. Goebbels nu ştia ce se petrece în departamentul lui Himmler, Göring nu permitea imixtiunea armatei de uscat în problemele aviaţiei de război, Ribbentrop se împăuna cu privilegiul de a lucra direct cu Hitler şi de a nu-i informa pe colegii din guvern asupra intenţiilor şi manevrelor sale. Numai Hitler avea dreptul să ştie totul, să hotărască totul, să cenzureze totul. În felul acesta – socotea el – personalitatea lui devenea indispensabilă. Dacă s-ar fi îmbolnăvit sau ar fi pierit Hitler, întreg aparatul de stat s-ar fi poticnit El şi numai el ţinea în mâinile sale toate frâiele puterii.

De această împrejurare ţineam seama şi noi, conjuraţii. Moartea neaşteptată a lui Hitler ar fi creat un haos de care voiam să profităm spre a cuceri puterea.

La Bucureşti, von Killinger simţea neajunsurile acestei politici. În calitatea lui de ministru plenipotenţiar şi de trimis extraordinar al

Führerului, se considera un fel de întruchipare a acestuia, un viceregе, care ar fi fost îndreptăţit să se bucure de toate drepturile şi puterile. Generalul Hansen îmi vorbise odată despre pretenţiile lui von Killinger ca despre o enormitate rizibilă.

Prezenţa mea şi a lui Kaltenbrunner la Bucureşti i-au părut probabil ministrului plenipotenţiar prielnice pentru limpezirea unei situaţii pe care o socotea de multă vreme precară. Când am intrat în cabinetul baronului von Killinger, i-am găsit deja acolo pe Kaltenbrunner şi pe Ernst Gerlach, fratele meu vitreg. Diplomatul mi-a făcut o primire sobră, protocolară. Nu era în apele lui. Sprâncenele groase, apăsate de greutatea creţurilor frunţii încruntate, îi umbreau ochii întunecaţi. Kaltenbrunner, în schimb, m-a salutat jovial. Şeful *R.S.H.A.* avea o mutră de gangster în uniformă *S.S.* O cicatrice adâncă îi brăzda obrazul stâng, până la colţul gurii, accentuându-i expresia patibulară. Kaltenbrunner se mândrea cu această glorioasă urmă a unui duel studenţesc. Cred mai degrabă că o dobândise în cursul unei încăierări prin vreo tavernă din Viena. Kaltenbrunner era austriac de origine, ca şi Hitler. Doctor în drept, îşi începuse cariera juridică în calitate de avocat stagiar şi de secretar al unui avocat din Salzburg. În ’932 s-a înscris în partidul naţional-socialist austriac. A reuşit să se impună atât de repede, încât, un an mai târziu, s-a văzut înscăunat comandant al lui *Standarte S.S. 37*. În ’934, autorităţile austriece l-au arestat şi internat într-un lagăr de concentrare. Eliberat după puţin timp, a fost numit şeful Diviziei a 8-a *S.S.* Arestat iarăşi, trimis în judecată pentru crimă de înaltă trădare, exclus din barou, s-a văzut condamnat la câteva luni închisoare. Pentru aceeaşi vină, în Germania lui Hitler ar fi fost executat. Când a ieşit din închisoare a pregătit, împreună cu Seyss-In-quart, *Anschlussul.* Alipirea Austriei la Germania, în ’938, i-a permis să ocupe funcţii tot mai înalte. După asasinarea lui Heydrich, *R.S.H.A.*-ul a rămas fără stăpân. Himmler a propus pentru această funcţie pe un protejat al său, tânărul *S.S.*-ist Walter Schellenberg, în care avea toată încrederea. *Führerul* l-a preferat însă pe Kaltenbrunner, care îşi câştigase laurii de încercat *S.S.*-ist. Himmler a fost nevoit să se supună. Fiindcă nu avea încredere în acest austriac ambiţios şi calculat, a păstrat conducerea nominală a *R.S.H.A.*, încredinţând lui Kaltenbrunner sarcina de a se ocupa de *Amt*-urile III şi IV, adică serviciile *S.D.,* interne şi externe. Spre a-i îngrădi şi mai mult autoritatea, Himmler l-a plasat pe Schellenberg la conducerea *Amt*-ului VI, făcându-l

astfel şeful spionajului nazist. Schellenberg era autorizat să lucreze direct cu Himmler. Lui Kaltenbrunner nu i-a convenit această situaţie, dar s-a abţinut să facă obiecţii. Trebuia mai întâi să-şi consolideze situaţia, şi numai după aceea să lovească, dacă se poate, chiar în Himmler, şeful său suprem. Kaltenbrunner avea sub controlul său direct lagărele. Am auzit că atrocităţile săvârşite de Heydrich erau glume faţă de sistemele perfecţionate de tortură şi de asasinare în masă introduse de Kaltenbrunner. Toate acestea le ştiam numai din zvonuri şi din cele discutate cu amiralul Canaris şi cu alte căpetenii din *Abwehr.* Himmler învăluia în cel mai strict secret activitatea *R.S.H.A. S.S.*-iştii care s-ar fi făcut vinovaţi de vreo indiscreţie n-ar mai fi văzut lumina zilei.

Instalarea lui Kaltenbrunner la *R.S.H.A.* a dovedit lui Himmler că temerile lui fuseseră întemeiate. Schellenberg, favoritul lui Himmler, a devenit în curând ţinta preferată a atacurilor lui Kaltenbrunner. Lupta între şeful suprem şi vienez era acerbă. Aparent, cele două căpetenii lucrau în deplin acord. În ascuns se mâncau ca lupii.

Kaltenbrunner mi-a întins o mână mare cât o lopată. Era foarte înalt – atingea aproape doi metri – şi avea umeri puternici şi laţi ca de gorilă. Ochii lui mici şi negri aveau o expresie care te îngheţa. Capul îi era mare, osos, trăsăturile adânci, bărbia grea. Dinţii galbeni, stricaţi, sporeau aerul repulsiv al feţei. Degetele mari şi puternice erau îngălbenite de nicotină.

Kaltenbrunner obţinuse de curând un mare succes, dărâmând *Abwehrul*. Pentru aceasta îşi unise eforturile cu ale lui Himmler.

— *Herr General*, trebuie să mulţumesc amfitrionului nostru fiindcă mi-a oferit prilejul să vă strâng mâna, mi-a vorbit cu zgomotoasă prietenie.

Duhnea a alcool. Cred că băuse mult în cursul dimineţii. Kaltenbrunner era însoţit de fratele meu vitreg, care purta uniforma de *Standartenführer S.S.* Vizita lui Ernst la Bucureşti îl costase scump pe Grunau. Cine avea să vină la rând?

Ernst m-a salutat cu amabilitate condescendentă. Nu mai avea nevoie de mine, aşa că îşi îngăduia să fie mai rece.

La invitaţia lui von Killinger, m-am aşezat pe un fotoliu, în afara conului de lumină pe care îl descria lampa cu abajur de pe birou. Von Geist, care mă însoţea, s-a instalat pe un scaun lângă mine. S-au aşezat şi ceilalţi interlocutori. Un servitor ne-a adus cafele şi lichioruri.

— Aveţi cumva şampanie? a întrebat Kaltenbrunner cu ostentativă familiaritate. Lichiorurile sunt pentru dame.

Vorbirea lui era căutat vulgară. Voia să ne demonstreze că nu-l impresionau nici epoleţii mei şi nici uniforma de diplomat a lui von Killinger. Ernst zâmbea în colţul gurii. Îl amuza scena.

Secretarul s-a înapoiat cu o sticlă de şampanie. I-a umplut un pahar lui Kaltenbrunner. A privit băutura cristalină în lumina lămpii.

— Mda, îmi place culoarea! a rostit. Mai vrea cineva şampanie?

Am răspuns cu toţii negativ.

— Foarte bine, a replicat şeful *R.S.H.A.* Mi-ar fi displăcut să împart cu cineva minunea asta de şampanie!

A izbucnit în râs, foarte încântat de propria sa glumă. Ernst continua să zâmbească. Von Killinger păstra o mască de bronz. Von Geist era impenetrabil. Şi eu arboram o mutră impasibilă. Kaltenbrunner a tuşit sec. Îl indispusese probabil refuzul nostru de a face haz de gluma lui. Era deprins ca „spiritele” să-i fie întâmpinate cu explozii de râs.

— *Heil Hitler!* a ridicat paharul.

Ne-am conformat toastului. După plecarea servitorului, von Killinger şi-a gustat lichiorul, apoi şi-a întins posesiv mâinile pe masa de lucru.

— Mă bucur, *meine Herren,* de cinstea pe care mi-aţi făcut-o răspunzând la invitaţia mea. Am ţinut să profit de trecerea dumneavoastră prin Bucureşti…

— Nu sunt numai în trecere, l-a întrerupt Kaltenbrunner. Am de gând să-mi prelungesc şederea. Vreau să mă bucur şi eu de o scurtă vacanţă. Incognito, bineînţeles. Am auzit lucruri grozave despre Valea Prahovei.

Kaltenbrunner s-a întors spre mine.

— După câte sunt informat, *Herr General*, şi dumneavoastră veţi rămâne un timp în România. Vi s-au acordat puteri depline…

Aruncă o privire iscoditoare asupra lui von Killinger. De ce vorbise despre puterile mele depline? Voia să-l întărite pe exponentul lui von Ribbentrop, arătându-i că a ajuns a şaptea spiţă la roată?

Ministrul plenipotenţiar îşi gargarisi contrariat gâtlejul.

— Cu atât mai bine, *meine Herren.* Împreună vom rezolva câteva chestiuni care mă îngrijorează profund. În ultimele zile am avut întrevederi cu mareşalul Antonescu şi cu Mihai Antonescu. Guvernul român, *meine Herren,* este indispus de amestecul tot mai

făţiş al organelor *S.S.* în treburile interne ale României şi cere cu insistenţă ca aceste ingerinţe să înceteze. Mareşalul m-a prevenit cu toată seriozitatea. Dacă nu se vor lua măsuri de îndreptare, se va adresa direct *Führerului*.

Kaltenbrunner îşi mângâie bărbia grea şi ciolănoasă.

— Asta e tot? întrebă el.

Von Killinger făcu o schimă care-i oglindea indignarea.

— Cum, nu e de-ajuns? Tocmai acum, când situaţia internă din România a devenit explozivă, datorită deplasării frontului în Moldova, să-l iritäm pe mareşalul Antonescu?

Kaltenbrunner zâmbi ironic:

— Bine, am să vă răspund. Mai înainte însă, aş vrea să vă pun o întrebare. Aţi chemat reprezentanţii armatei pentru aceeaşi chestiune?

Von Killinger se răsturnă în fotoliul său, apoi mi se adresă cu o politeţe care distona cu tonul oarecum dur pe care-l folosise faţă de Kaltenbrunner.

— Bombardamentele aeriene, tot mai frecvente, exercită o influenţă negativă asupra opiniei publice, care se arată tot mai ostilă continuării războiului. Guvernul român întâmpină o opoziţie sporită... Mihai Antonescu mi-a cerut să luăm măsuri grabnice şi eficiente care să pună capăt incursiunilor aeriene inamice... Să întărim, de pildă, forţele noastre aeriene din România.

— Cine trebuie să răspundă primul? întrebă plictisit Kaltenbrunner.

— Mi-e indiferent, replică von Killinger. Nu vă rog decât să-mi furnizaţi explicaţii pe care să le pot repeta lui Mihai Antonescu şi, dacă este posibil, soluţii. În special soluţii. Dacă luăm măsuri de îndreptare, consolidăm situaţia lui Antonescu. Şi trebuie să i-o consolidăm. În România, mareşalul a rămas cel mai devotat prieten al Germaniei.

Şi-a băut lichiorul, apoi s-a rezemat de braţul fotoliului, într-o poziţie de aşteptare. Kaltenbrunner şi-a mai turnat un pahar de şampanie, apoi mi s-a adresat cu amabilitate.

— V-ar deranja dacă v-aş ceda rândul?

Am zâmbit.

— Deloc. Mai ales că am foarte puţine de spus. Comandamentul *Luftwaffe* a făcut tot ce a putut ca să întărească forţele noastre aeriene din Germania şi din România. Acesta este adevărul crud. Aş minţi dacă v-aş făgădui o ameliorare grabnică a situaţiei. Dacă

armele secrete îşi vor dovedi eficacitatea, poate că lucrurile se vor îndrepta… Nu numai că nu sunt capabil să furnizez întăriri, dar mă văd pus în penibila postură de a cere românilor să îşi sporească numărul de divizii pentru a sprijini efortul nostru de război. *Feldmarschallul* Keitel mi-a cerut, înaintea plecării mele la Bucureşti, să obţin mobilizarea totală a românilor.

Kaltenbrunner mă asculta, savurându-şi tăcut şampania. Gerlach îşi examina unghiile. Von Killinger se răsuci în fotoliu. Nu-şi găsea locul.

— Aşa de grea este situaţia? mă întrebă îngrijorat.

— Foarte grea. Am să vă rog chiar să-mi mijlociţi o audienţă la mareşalul Antonescu.

— Evident, replică ministrul plenipotenţiar. În cursul zilei voi lua legătura cu Preşedinţia Consiliului de Miniştri şi cu cabinetul Mareşalului. Sunt încredinţat, *Herr General*, că veţi obţine satisfacţie. Am toată încrederea în mareşalul Antonescu, în guvernul său, în România prietenă şi aliată…

— Eu n-as avea atâta încredere, interveni cu răceală Kaltenbrunner. Poate că Antonescu este de bună-credinţă. Nu am însă nici o încredere într-o parte din echipa sa ministerială şi cu atât mai puţin în români. Recentul furt de documente, în care a fost implicat şi inginerul Haag, nu ar fi fost posibil fără sprijinul direct al unor cercuri din România.

— Să nu generalizăm, zise von Killinger. Nu există regim politic fără duşmani.

— Împotriva regimului prezidat de mareşalul Antonescu s-au coalizat toate fostele partide, zise Kaltenbrunner. Există o mare ostilitate împotriva Mareşalului, fiindcă şi-a legat soarta de a Germaniei. Zdrobirea rebeliunii legionare i-a adus omului acestuia o oarecare popularitate, care nu mai e aceeaşi în anii din urmă, din cauza… hm!… a situaţiei Frontului din Est, a bombardamentelor, a unor livrări de… materiale către noi.

— Armata este de partea lui, grăi von Killinger.

Kaltenbrunner râse.

— Gerlach, citeşte, te rog, acestor domni titlurile câtorva note informative. Pentru documentarea personală.

Ernst scoase dintr-o servietă ţinută pe genunchi un vraf de hârtii, din care extrase câteva piese, probabil mai interesante. Citi:

— Într-un compartiment de clasa întâi al acceleratului Bucureşti-Craiova, un general român în uniformă califică războiul purtat de

Germania drept o acţiune banditească.

— Amănuntele nu interesează, zise Kaltenbrunner. Altceva, Gerlach!

— Un grup de savanţi şi oameni de ştiinţă români înaintează mareşalului Antonescu un memoriu prin care cer imediata ieşire a României din război. Doriţi nume? întrebă Ernst.

Kaltenbrunner făcu un gest negativ.

— Nu-i nevoie. O înşiruire de nume, majoritatea necunoscute pentru noi, dar aici probabil de notorietate, ar face lectura fastidioasă. Se întoarse spre von Killinger şi spre mine: Dacă doriţi amănunte, vă ţin documentele la dispoziţie. Continuă, Gerlach!

— Preşedintele partidului liberal trimite un memoriu mareşalului Antonescu prin care îi reproşează că nu apără cu suficientă vigoare interesele României faţă de exigenţele economice tot mai mari ale Germaniei.

— Interesant, nu-i aşa? întrebă Kaltenbrunner.

— O notă informativă procurată de *S.D.* din arhivele Comandamentului Armatei I Române apreciază că 90% din români sunt antigermani, continuă Gerlach.

— Mai departe, Gerlach.

— În iulie ’943, Armata I Română înscrie în actele de mobilizare 14127 de oameni care nu au răspuns la ordinele de chemare, de încorporare şi de mobilizare. În acelaşi an, Corpul 5 teritorial raportează 25 000 de soldaţi neprezentaţi la unităţile militare.

— Altceva! zise Kaltenbrunner.

— La Cairo, emisari români au încercat să ia contact cu oficialităţile anglo-americane, în vederea discutării unui armistiţiu…

— Prostii! zise von Killinger. Aliaţii nu vor trata cu românii. Anglo-americanii pretind capitularea fără condiţii. Emisarii de care ne-aţi vorbit au vreo împuternicire din partea lui Antonescu?

— Nu. Au însă legătură cu Coroana.

— Vedeţi?! exclamă triumfător ministrul plenipotenţiar. Antonescu nu s-ar preta la asemenea murdării. Îmi cunosc eu omul.

— Citeşte, Gerlach! porunci Kaltenbrunner. Mai departe!

— În casa unui general de armată s-au întâlnit reprezentanţi ai partidului comunist, liberal şi naţional-ţărănist.

Von Killinger ciuli urechile.

— În casa unui general de armată? Puteţi să-mi daţi numele lui? întrebă el.

— De ce nu? Generalul Vârnav.

— Vârnav! am exclamat.

— Îl cunoaşteţi? m-a întrebat Kaltenbrunner.

— Desigur, am replicat. Relaţii militare.

— Poate că a fost o simplă reuniune amicală, opină von Killinger.

— Amicală? râse batjocoritor Kaltenbrunner. Duşmanii de ieri s-au unit împotriva noastră. Se repetă în mic alianţa dintre anglo-americani şi ruşi împotriva Germaniei.

Von Killinger îşi şterse cu batista fruntea asudată.

— Dacă sunteţi siguri că reuniunea a avut un caracter duşmănos Germaniei, de ce nu cereţi autorităţilor române să-i aresteze?

Gerlach făcu o schimă dezgustată.

— Ce realizăm dacă îi arestăm? Numai dacă am înconjura întreaga Românie cu gratii am reuşi să-i punem la popreală pe toţi adversarii celui de-al treilea *Reich.*

— Are dreptate *Standartenführerul* Gerlach, interveni Kaltenbrunner. În asemenea cazuri, soluţiile radicale sunt singurele recomandabile. Exterminarea în masă. E preferabil să piară o sută de nevinovaţi decât să scape un vinovat.

M-am cutremurat de oroare. Ultima frază caracteriza personajul. Mă întrebam de ce nu se înţelegea cu Himmler! Aveau aceeaşi mentalitate.

Ne-am despărţit în ziua aceea fără să ajungem la vreun rezultat. Doleanţele lui von Killinger au rămas neîmplinite.

I se rezerva acelaşi rol decorativ ca şi ambasadorului Mackensen de la Roma. Pe Mackensen şi pe primul său consilier, principele von Bismarck, îi surprinseseră de fiecare dată evenimente pe care nu fuseseră în stare să le prevadă.

Kaltenbrunner îl privea pe von Killinger cu superioritatea binevoitoare a unui matur faţă de un copil precoce. Nu împărtăşea încrederea ministrului plenipotenţiar în cei doi Antoneşti. În ceea ce mă priveşte, nu vedeam utilitatea amestecului lui von Killinger în chestiunile cu caracter strict militar. Îmi transmisese punctul de vedere al mareşalului Antonescu. Mă voi revanşa informându-l la rândul meu – în mare – asupra măsurilor pe care voi înţelege să le iau.

În aceeaşi după-amiază am avut o lungă conferinţă cu ofiţerii colonei şi generali din *Luftwaffe*. Ca şi în unităţile aeriene afectate apărării teritoriului german, am constatat cu tristeţe acelaşi moral scăzut. Frecvenţa şi puterea crescândă a incursiunilor aeriene inamice zădărniceau eforturile apărării noastre. Trecuseră

vremurile în care aviatorii noştri făceau ravagii printre bombardierele inamice. În august ’943, bombardamentul executat asupra Ploieştiului de către cinci grupuri de B-24 americane, totalizând 177 de aparate, care şi-au luat zborul de pe aeroporturile din Africa de Nord, s-a soldat pentru inamic, cu 54 de avioane pierdute. Câteva zile mai târziu, din 377 de bombardiere americane, care au atacat Schweinfurt şi Regensburg, 60 au fost doborâte. Dacă anglo-americanii ar fi continuat să înregistreze pierderi în acest ritm, ofensiva lor aeriană s-ar fi epuizat, aşa cum se epuizase ofensiva noastră aeriană împotriva Angliei în ’940.

În zilele următoare am avut întrevederi cu o serie de căpetenii ale armatei române, printre care şeful Marelui Stat Major, comandantul Forţelor Aeriene, ministrul Aerului şi, în cele din urmă, cu mareşalul Antonescu însuşi. Îmi părea extrem de ciudat şi de umilitor rolul de solicitant pe lângă români. Cel de-al treilea *Reich* decăzuse atât de mult, încât aştepta să îşi amelioreze situaţia datorită unei sporiri a sprijinului militar român. Dispreţuiţilor aliaţi de ieri li se cereau azi sacrificii importante, începând cu mult trâmbiţata mobilizare generală, de pe urma căreia Goebbels nădăjduia să obţină efecte miraculoase. La toate eşaloanele am întâmpinat un refuz politicos, dar categoric. Mareşalul Antonescu, atât de acomodant odinioară, ridica acum obiecţiuni de ordin militar şi economic. N-aş putea să spun că argumentele sale erau lipsite de temei. Ştiam însă că Hitler şi *O.K.W.*-ul nu le vor accepta şi că vor încerca să-şi accentueze presiunile asupra României. Dacă Antonescu ar fi fost singur, poate că ar fi cedat mai uşor. Din nefericire, trebuia să ţină seama de opoziţia tot mai acerbă a propriului său popor.

Într-o convorbire pe care am avut-o cu Ernst Kaltenbrunner înaintea plecării sale în Germania, acesta mi-a declarat că va propune *Führerului* să ocupe România. Nu cred că va reuşi să se facă ascultat. Mareşalul Antonescu se bucura încă de încrederea lui Hitler. Acesta prefera să aibă la conducerea României un om tare, decât să rişte o aventură care, în momentele de grea cumpănă actuale, era susceptibilă să genereze consecinţe incalculabile.

Prelungirea şederii mele la Bucureşti nu mai avea obiect. Ultimul raport pe care-l trimisesem la *O.K.W.* şi la Statul-Major al Aerului era sumbru. Nu vedeam posibilă o îmbunătăţire a situaţiei. Singura soluţie ar fi fost retragerea diviziilor noastre din Grecia, Albania, Bulgaria şi Iugoslavia pe linia Dunării, ca să întărim pe această cale

potenţialul defensiv al României şi al Grupului de armate Ucraina-Sud. Ştiam însă că asemenea propuneri nu aveau nici o şansă de a fi însuşite de către Hitler.

În timpul şederii mele la Bucureşti, am mai făcut o vizită Sultanei Basarab. Vestea dispariţiei lui Uwe şi presupunerile legate de această dispariţie au afectat-o profund. Uwe era nepotul ei preferat. Sultana o iubise pe Elissa mai mult decât pe toate celelalte fete ale ei. Moartea tragică a Elissei îi adâncise sentimentele de dragoste pentru Uwe.

Între timp, germanii şi românii evacuaseră Crimeea. Din cei 235 000 de soldaţi şi ofiţeri care – la începutul lui aprilie – alcătuiau Armata a 17-a, numai 130 000 au putut fi îmbarcaţi şi trimişi în România. La 9 mai ruşii reintraseră în Sevastopol, Generalul Almendinger se retranşase în Herson, pentru a proteja evacuarea ultimelor noastre trupe din Crimeea. Patru zile durase această rezistenţă. Pierderea Crimeii a fost grav resimţită de Hitler, care, după câte am auzit, a făcut o criză de nervi vecină cu nebunia. Un alt capitol din istoria celui de-al doilea război mondial se încheiase.

Marea ofensivă a ruşilor părea să cunoască un moment de stagnare. Armata sovietică avea nevoie de un *respiro* după marile succese înregistrate în primele luni ale lui ’944. Hitler a încercat să profite de acest răgaz, întărind frontul cu trupe proaspete. În primăvara acelui an au apărut pe Frontul de Est primele unităţi alcătuite exclusiv din tineri de 18 ani şi chiar mai puţin. I-am văzut instalându-se pe poziţii în cursul unei inspecţii pe care am făcut-o în sectorul Grupului de armate Centru, din ordinul lui Hitler. Mulţi dintre ei priveau amuzaţi această nouă experienţă. Erau mândri fiindcă se vedeau trataţi ca nişte oameni în toată firea. Numai inconştienţa proprie tinereţii îi făcea să privească senini moartea în faţă. Mă întrebam dacă nu am să-l întâlnesc şi pe Rudi printre ei. Nu mai ştiam nimic de el. Făcuse cred intenţionat ca să nu-i dau de urmă. Nu-mi scrisese nici o scrisoare şi nici nu lăsase vorbă la München în ce unitate se înrolase. Unchiul Rudolf, înspăimântat de bombardamentele aeriene care se abăteau cu regularitate asupra oraşului, îşi împachetase colecţiile de soldaţi de plumb şi de cărţi despre heraldică şi se refugiase cu aceste comori undeva în jurul lui Kitzbühel. Numai colecţia de armuri nu fusese în stare să o evacueze din München. O părăsise cu lacrimi în ochi.

Trebuie să recunosc că nici eu nu am făcut eforturi pentru a da de urmele lui Rudi. Aş fi putut să apelez la serviciile generalului

Olbricht, care avea în mână întreaga armată de rezervă şi implicit recrutările. Mă înstrăinasem însă de fiul meu. Singurul care supravieţuise fraţilor săi. Această împrejurare ar fi fost normal să ne apropie. Dar nu se întâmplase acest lucru. Rudi îşi alesese un drum care nu coincidea cu al meu. Amândoi eram intransigenţi. O trăsătură întâlnită la toţi membrii familiei mele. Rămăsesem singur. Singur cu amintirea Elissei şi a băieţilor mei dispăruţi…

Mă aflu de aproape două săptămâni în România. Două săptămâni de profundă criză morală. Niciodată n-am încercat mai acut simţământul propriei mele inutilităţi. Toate străduniile, toată energia mi le-am cheltuit în zadar. Am câteodată senzaţia că mă învârtesc într-un labirint şi că drumul meu se încheie într-o fundătură cu ziduri înalte şi masive ca de temniţă. În jur se lasă întunericul. Un întuneric populat de vaiete şi de scrâşniri furioase.

Sunt obosit.

La conferinţa de dimineaţă cu ofiţerii mei ascult distrat expunerea lui von Geist, asupra operaţiunilor militare din ultimele douăzeci şi patru de ore. Chipul lui Albert, al lui Willi şi al lui Uwe se conturează în aer. Mă privesc în ochi şi îmi surâd cu afecţiune. Siluetele lor sunt atât de pregnante, încât par să se fi materializat. Aproape că sunt tentat să întind mâna şi să-i ating. Să le mângâi obrajii, părul… Am însă destulă luciditate ca să mă stăpânesc. Dacă aş face un gest necontrolat, aş oferi un spectacol penibil. Îmi dau seama că chipurile copiilor mei sunt rodul imaginaţiei. Sau poate că sunt aievea, dar nu-mi îngăduie decât mie să le desluşesc…

Mă scutur din aceste gânduri şi încerc să mă concentrez asupra expunerii lui von Geist. Şi generalul Gerstenberg este de faţă. Chipul lui de copil îmbătrânit înainte de vreme e întunecat de griji.

— …Ultimul atac aerian asupra Ploieştiului, explică von Geist, s-a făcut remarcat prin numărul ridicat al aparatelor folosite de inamic: 930 de bombardiere *Boeing B-17* şi *Douglas B-18*, escortate de şase grupuri de *P-47, P-38* şi *P-51.* Pierderile înregistrate…

Locotenent-colonelul Melchinger s-a aplecat la urechea mea.

— Mă iertaţi, *Herr General,* sunteţi chemat la telefon de *O.K.W.* Feldmarschallul Keitel, personal…

— Bine, am replicat.

Am lăsat pe Gerstenberg să prezideze conferinţa şi am trecut la telefon. Keitel era surescitat. Îi auzeam în aparat respiraţia agitată.

— *Führerul* ordonă să vă deplasaţi de urgenţă în Italia. Anglo-

americanii, sprijiniţi de trupe franceze, au declanşat ofensiva azi noapte la 23,31. Kesselring o prevăzuse la o dată mult mai târzie. Din rapoartele primite până la ora aceasta, aviaţia noastră este ca şi inexistentă. Mergeţi la faţa locului şi vedeţi ce este de făcut.

Aşteptam şi expresia fatidică: „Aveţi puteri depline.”

— *Führerul*, continuă *Feldmarschallul*, vă acordă puteri depline. Luaţi orice măsuri veţi crede de cuviinţă.

Keitel era nebun sau inconştient? Echilibrarea raportului de forţe în condiţiile actuale era o aberaţie. Cu ce să realizez acest echilibru? Cu cele câteva sute de aparate pe care le aveam în Italia? Îmi acorda puteri depline. Cum să le utilizez?

Mi-am amintit de distrugerea celebrei mânăstiri de pe Monte Cassino de către bombardierele anglo-americane, fără ca aviaţia noastră să fi putut interveni. Generalul Sir Bernard Freyberg, comandantul Corpului 2 de Armată Neozeelandez, pretinsese bombardarea mânăstirii sub cuvânt că acest monument arhitectonic ar fi făcut parte din sistemul defensiv german. Adevărul este că *Feldmarschallul* Kesselring, la cererea Vaticanului, a interzis militarilor germani să pătrundă în incinta mânăstirii ori să instaleze depozite de orice natură. Comandantul suprem al forţelor din Mediterana, Sir Henry Maitland Wilson, a efectuat un zbor asupra clădirilor, ca să se convingă personal cum stau lucrurile. După aterizare, a declarat că a văzut nişte antene şi soldaţi germani circulând prin curţile interioare. Faţă de mărturia lui Wilson şi de insistenţele lui Freyberg, generalul Clark a ordonat bombardarea lui Monte Cassino. La 15 februarie, un prim val de 140 de fortăreţe zburătoare au lansat sute de tone de bombe asupra mânăstirii. Distrugerea a fost continuată de focul artileriei grele. Tirul a durat o oră, după care un nou val de fortăreţe aeriene au aruncat asupra ruinelor un covor de bombe de câte 100 kg, desăvârşind vandalismul. Avioanele germane n-au fost capabile să intercepteze şi să provoace pierderi formaţiilor aeriene inamice. Paradoxal, distrugerea mânăstirii ne-a servit, căci Kesselring, socotindu-se eliberat de angajamentele sale, a instalat, în ruinele transformate într-o puternică fortăreaţă, Regimentul 3 *Fallschirmjäger,* întărit de câteva baterii de artilerie, reuşind să domine întregul sector Cassino.

Distrugerea mânăstirii n-a folosit la nimic aliaţilor. Asalturile lor repetate au fost respinse cu pierderi grele. Acest episod a constituit pentru mine o lecţie. Din acel moment mi-am dat seama că pe

frontul italian supremaţia aerului trecuse definitiv de partea aliaţilor.

Spre Italia am plecat cu trenul. Se încheiaseră deplasările cu avionul. Cerul era acum al anglo-americanilor. La 13 mai am sosit la Roma. În seara aceleiaşi zile m-am înfăţişat la cartierul general al *Feldmarschallului* Kesselring. L-am găsit în sala hărţilor, înconjurat de ofiţerii săi de stat-major.

Kesselring era bine dispus. Râdea de o glumă pe care i-o istorisea generalul Westphal, şeful de stat-major al Grupului de armate germane din Italia. Când m-a văzut, mi-a ieşit jovial în întâmpinare.

— Rezistăm, *Herr General!* Rezistăm eroic. Trupele noastre se bat splendid. Churchill declara nu demult că Italia este „burta moale" a Axei în Mediterana. Iată că s-a înşelat. La Anzio n-a făcut mare lucru, iar ofensiva aceasta bate pasul pe loc. Le pregătesc anglo-americanilor nişte surprize pe care n-au să le uite curând. O burtă blindată cu oţel, ca un tanc „Tigru". Poftiţi, să vă arăt pe hartă.

M-a luat prieteneşte de braţ. Optimismul lui Kesselring era tonic. Pe masă erau întinse o hartă mare a Italiei, precum şi o serie de planuri directoare la scară mică.

— Iată Linia Gustav, mi-a arătat-o el, urmărind-o cu degetul pe hartă. Dacă inamicul reuşeşte s-o străpungă, se vor izbi de o nouă centură de fortificaţii, Linia Adolf Hitler.

— Linia Senger, *Herr Feldmarschall,* îl corectă Westphal. Ştiţi că *Führerul* nu a fost de acord cu această titulatură.

Kesselring râse.

— Ai dreptate. Uitasem. E prea neînsemnată ca să poarte numele *Führerului.* Dacă şi linia aceasta va fi depăşită, a continuat să-mi explice, inamicul se va poticni de Linia Caesar, pe care am construit-o la sud de Roma. Dacă va cădea şi aceasta, am pregătit noi poziţii defensive – Linia Gotică sau Albastră – care constituie o barieră de-a latul Italiei, în zona aceasta, din apropierea Florenţei.

— Capul de pod de la Anzio-Nettuno nu vă procură bătaie de cap?

— Pentru moment, nu. Von Mackensen n-a fost în stare să-l lichideze, dar sunt convins că îl va putea neutraliza. Mi-am constituit şi o importantă rezervă. Cinci divizii. Dacă îmi procuraţi câteva avioane în plus, vom face minuni. Actualmente nu dispun decât de 560 de aparate.

— Ştiu, am replicat. În ianuarie aveaţi 370. În februarie vi s-au repartizat 140 de bombardiere, cu rază lungă de acţiune, iar în martie, 50 de *Do 217* şi *He 177*. M-am gândit pe drum la o soluţie. Şi cred că am găsit-o. În cursul următoarelor 48 de ore veţi primi 50 de bombardiere şi 40 de aparate de vânătoare. Iar la începutul săptămânii viitoare vă mai procur încă o sută de avioane.

Kesselring oftă adânc.

— Nu e prea mult, dar tot e mai bine decât nimic.

— E maximum ce vă pot da, *Herr Feldmarschall*.

— Ştiu. Austriecii au o expresie: Cea mai frumoasă fată nu poate să dea decât ce are.

Voiam să-l ajut pe Kesselring. Frontul din Italia nu trebuia să cadă înainte de înlăturarea *Führerului*. Fără Hitler, vom discuta altfel cu aliaţii. Făcusem un adevărat tur de forţă ca să-i procur lui Kesselring aceste avioane. Mi-era teamă însă că mi le va cere *O.K.W.*-ul. Şi de o debarcare în Franţa mă temeam. Ofensiva din Italia putea să fie o diversiune menită să ascundă intenţiile inamicului în vestul Europei.

În primele zile ale ofensivei, optimismul lui Kesselring părea să fie justificat. În ciuda superiorităţii terestre şi aeriene a inamicului, diviziile germane rezistau cu îndârjire. Se spunea că Linia Gustav este invulnerabilă. Până acum nu îşi dezminţise numele: 2 000 de tunuri vărsau foc asupra fortificaţiilor noastre. Valurile atacurilor inamice se zdrobeau de contraforturile munţilor. Avioanele pe care reuşisem să i le procur începuseră să sosească. Din nefericire, erau prea puţine spre a restabili echilibrul pe cerul Italiei, aşa cum pretindea Keitel.

După douăzeci şi patru de ore petrecute la cartierul general al lui Kesselring, m-am înapoiat la Roma. *O.K.W.*-ul îmi ceruse să întocmesc un memoriu asupra oportunităţii declarării Romei drept oraş deschis. La înaltul Comandament al Armatei părerile erau împărţite. Un grup de stat-majorişti opinau ca Roma să fie păstrată cu orice preţ. Aliaţii, pretindeau ei, vor ezita să distrugă Oraşul Etern. Trebuia să profităm de această împrejurare şi să transformăm Roma într-o fortăreaţă germană. Kesselring şi cu mine adoptasem o părere contrară. Anglo-americanii distruseseră mânăstirea de pe Monte Cassino fiindcă li se păruse că reprezintă un obiectiv militar.

Mă aflam la sediul Comandamentului german din Rema, când mi s-a adus la cunoştinţă că aliaţii au reuşit să străpungă zona de sud-

vest a Liniei Gustav. Pe străzile oraşului circulau în permanenţă patrule germane pentru a menţine ordinea. Detaşamente *S.S.* Cutreierau cartierele, ridicând bărbaţii valizi ale căror braţe de muncă erau necesare industriei de război germane. Asistam cuprins de oroare la vânătorile de pe străzile oraşului. După fiecare razie, nenorociţii erau încărcaţi în camioane şi transportaţi sub pază la trenuri. Îi vedeam aruncând priviri înfricoşate ca nişte bieţi câini prinşi de hingheri. Asistam la acest ruşinos spectacol fără să pot face nimic.

În ziua străpungerii Liniei Gustav, pe zidurile din Roma au apărut manifeste care îndemnau populaţia să ridice armele când aliaţii se vor apropia de capitală. Nu pot să uit ura pe care o citeam în ochii italienilor ori de câte ori vedeau pe străzi soldaţi în uniforme germane.

Iureşul inamic nu mai putea fi oprit. Trupele noastre, conduse de mâna de fier a lui Kesselring, se retrăgeau în relativă ordine. Paraşutiştii din ruinele mânăstirii de pe Monte Cassino şi-au părăsit cei din urmă poziţiile, şi aceasta numai la ordinul expres al *Feldmarschallului.* În înaintarea-i spre Roma, Armata a 5-a Americană a făcut la 25 mai joncţiunea cu Corpul 6 de armată american, aflat în capul de pod de la Anzio. Armata a 8-a Britanică şi trupele franceze de sub comanda generalului Juin înaintau de-a lungul văilor Liri şi Sacco, escaladând munţii din care germanii îşi făcuseră nenumărate fortăreţe.

Apropierea aliaţilor de Roma n-a produs nici o reacţie în oraş, aşa cum ne temeam. Atentatul săvârşit în Via Rassella împotriva unei formaţii din *Südtiroler Ordnungsdienst* a fost urmat de represalii atât de violente, încât cetăţenii capitalei, terorizaţi, n-au mai îndrăznit să iniţieze nici o altă acţiune asemănătoare. Faptele s-au petrecut astfel: un măturător din Grupurile de acţiune patriotică a plasat în tomberonul său o bombă pe care a făcut-o să explodeze în preajma detaşamentului german. Zeci de soldaţi au fost ucişi pe loc. Cei rămaşi în viaţă s-au văzut atacaţi cu focuri de armă de alţi luptători din G.A.P., plasaţi în diferite puncte ale străzii. Era deci vorba de o acţiune bine concertată. Generalul Maelzer, comandantul pieţei din Roma, a raportat imediat la *O.K.W.* Din ordinul lui Hitler, *Feldmarschallul* Keitel a recomandat lui Maelzer ca represaliile să fie exemplare. Iniţial, Hitler hotărâse ca întreg cartierul să fie aruncat în aer. În cele din urmă a rămas stabilit să fie executaţi prin împuşcare câte zece ostateci pentru fiecare

soldat german ucis. În seara zilei de 24 martie, 335 de ostateci, printre care ofiţeri superiori italieni, intelectuali, muncitori, au fost împuşcaţi şi îngropaţi în galeriile subterane din Via Ardeatina.

Efectul acestei pedepse cumplite a fost atât de mare, încât nici un atentat şi nici o acţiune colectivă nu a mai fost întreprinsă la Roma împotriva trupelor de ocupaţie. Spiritele erau atât de înfierbântate. Încât repetarea oricărui act necugetat din partea Rezistenţei ar fi atras o represiune de proporţii incalculabile.

Dacă la Roma *S.S.*-ul şi poliţia reuşiseră să facă ordine, nu se putea spune acelaşi lucru despre restul Italiei. Acţiunile partizanilor împotriva trupelor germane creşteau în amploare şi, prin reflex, se intensificau şi represaliile. Comuniştii italieni, grupaţi în brigăzile „Garibaldi”, Grupurile de acţiune patriotică (G.A.P.), Scuadrele acţiunii patriotice (S.A.P.) săvârşeau atentate, sabotaje, puneau la cale greve, atacau trenuri militare, extinzându-şi activitatea în întreaga peninsulă rămasă încă sub ocupaţie germană. Acţiunile lor sângeroase erau îndreptate nu numai împotriva trupelor noastre. Pe măsură ce se înăspreau represaliile, se înmulţeau şi formaţiile de partizani. Formaţiile „Giustizia e Liberta”, „Matteotti”, apoi grupurile independente, alcătuite din inşi fără apartenenţă politică, dar hotărâţi să participe la lupta împotriva germanilor şi a fascismului intrat în descompunere. În jurul lui Mussolini s-au mobilizat „Brigăzile negre”, formaţiile „Muti”, „Garda naţională republicană” şi poliţia fascistă, care se războiau cu partizanii.

În Italia domnea infernul. Războiul nu se mai purta numai între armate. Civilii se luptau pe cont propriu. Armele albe erau folosite alături de armele de foc. Fasciştii erau înjunghiaţi noaptea pe străzi. Răzbunările nu întârziau. Familiile partizanilor erau exterminate, începând cu bătrânii şi terminând cu copiii.

Tinerii soldaţi germani din diviziile proaspăt constituite se dovedeau mai nemiloşi decât camarazii lor mai vârstnici. Adolescenţii, fanatizaţi de doctrina naţional-socialistă, răspundeau la atacurile partizanilor împrăştiind moartea.

— Să nimiciţi banditismul! ordona Mussolini mareşalului Graziani, ministrul de război al guvernului fascist fantomă instalat de germani în localităţile paradisiace de pe malurile lacului Garda.

Mussolini nu a fost autorizat de Hitler să se instaleze la Roma. I se rezervase un rol decorativ. Germania avea nevoie de o justificare politică a continuării prezenţei sale în Italia.

În timp ce pasiunile exacerbate se dezlănţuiau cu furie dementă,

făcând să se reverse sângele, Claretta Petacci îşi continua idila cu Mussolini, stârnind mânia neputincioasă a Rachelei, planturoasa soţie a dictatorului, sub privirile binevoitoare ale gărzii *S.S.*, pusă la dispoziţie de Hitler.

Autorităţile germane părăseau în grabă Roma. Ca şi în plin Ev Mediu, Papa îşi asumase autoritatea asupra Oraşului Etern, care îşi aştepta cu înfrigurare împlinirea destinului…

Mă aflam la sediul cartierului general al lui Kesselring, când am fost chemat de generalul Maelzer la telefon.

— Vă prezint felicitări, *Herr General*, mi-a vorbit. Fiul dumneavoastră, Rudolf, a fost decorat cu „Crucea de Fier”. S-a distins în luptele împotriva partizanilor.

I-am mulţumit pentru informaţie.

— *Brigadeführerul* Horst Goerttler a adus elogii entuziaste băiatului dumneavoastră, a continuat Maelzer. Tânărul von Altenburg, mi-a spus Goerttler, va face o carieră frumoasă în corpul *S.S.*

— Fiul meu face parte din unităţile *S.S.*? l-am întrebat.

— N-aţi ştiut? a exclamat comandantul pieţei din Roma. Credeam că dumneavoastră l-aţi îndrumat…

— Nu l-am îndrumat, *Herr General,* i-am răspuns. Şi-a ales singur cariera.

— Bravo! înseamnă că are spirit de iniţiativă. Aşa trebuie să se comporte un tânăr naţional-socialist.

N-aş putea să afirm că Maelzer a rostit cu ironie fraza aceasta. Am crezut totuşi că desluşesc în glasul său o uşoară compătimire.

— Dacă vreţi să staţi de vorbă cu el, îl găsiţi la Spitalul Militar.

— E rănit? l-am întrerupt alarmat.

Glasul sângelui a fost mai puternic decât aversiunea mea faţă de Rudolf.

— Nimic grav, a rostit Maelzer. O uşoară rană la şold. Într-o săptămână va părăsi patul.

— Unde îl pot găsi? l-am întrebat.

— La Viterbo.

Mi-a dat toate indicaţiile necesare. Adresa spitalului, etajul şi salonul în care se afla internat Rudolf.

În mai puţin de o oră puteam să ajung la Viterbo. Prezenţa mea nu era indispensabilă la cartierul general, aşa că am plecat să-mi văd fiul. L-am găsit pe Rudolf într-un salon cu alţi şapte răniţi. La apariţia mea, a scos o exclamaţie de bucurie. Am fost mişcat. I-am

strâns mâna. Şeful spitalului, care mă însoţea, s-a grăbit să mă informeze că procesul de vindecare se afla pe sfârşite.

Pe noptiera lui Rudi se afla un portret, ascuns în parte de un vas cu flori. Am zâmbit. M-am gândit că am să-i aflu taina repetatelor lui absenţe nocturne de acasă. Probabil o blondă Gretchen din vreo organizaţie de tinere fete. Când am tras florile la o parte, am avut o surpriză penibilă. Am dat peste portretul lui Hitler, vorbind de la tribună. Am avut impresia că mă privea batjocoritor.

Rudi a citit, cred, expresia de dezamăgire de pe chipul meu, dar i-a dat cu totul altă interpretare.

— Să nu crezi, tată, că nu am şi fotografia dumitale. Un moment!

A tras din sertarul noptierei un portofel de piele şi a scos dintr-un compartiment o fotografie a mea în uniformă militară. Avea multe urme de degete.

Mi-a întins-o.

— Poftim! E cam murdară, fiindcă a trecut prin multe mâini. Am arătat-o la camarazi. Toţi ţineau să-ţi admire „Crucea de Fier” cu frunze de stejar şi cu briliante.

I-am restituit-o. Nu ştiam ce să mai cred. Exuberanţa lui tinerească, ochii aceia albaştri şi inocenţi, glasul care nu-şi pierduse încă limpezimea de cristal a copilăriei erau ai unui monstru? Dacă îşi denunţase fratele, o făcuse cu bună-credinţă. Fusese educat în acest spirit. În ochii lui delaţiunea devenise o îndatorire civică. Dar criminalul care ucide, convins că gestul său are o justificare, îşi poate găsi o scuză în ochii societăţii? Autorii morali sunt marii vinovaţi. Acest adevăr îl înţelegeam din ce în ce mai bine.

— Mi-au dat şi mie „Crucea de Fier”, îmi spuse cu mândrie.

— Am auzit. Te felicit, Rudi!

Am rostit cuvintele cu jenă, ca şi când m-aş fi făcut vinovat de o minciună.

— Toată lumea vorbeşte despre isprava lui, mi-a explicat şeful spitalului. Fiul dumneavoastră este eroul zilei. Cu riscul vieţii, a reuşit să arunce în aer depozitul de muniţii al unei puternice formaţiuni de partizani, retranşaţi în munţi şi care rezistaseră până atunci repetatelor atacuri ale unităţilor *S.S.* trimise spre a-i distruge. A săvârşit acest gest de vitejie strecurându-se singur, noaptea, până în mijlocul taberei inamice.

Acţiunea era într-adevăr remarcabilă. Am mai zăbovit câteva minute la căpătâiul fiului meu. Cred că Rudi era recunoscător

providenţei fiindcă întrevederea cu mine avea loc în prezenţa celorlalţi răniţi din salon. Aceasta îl scutea de anumite explicaţii pe care nu cred că ar fi fost încântat să mi le furnizeze, în cazul că i le-aş fi cerut. Îi făcuse plăcere vizita mea, pentru că îi dădea ocazie să-mi demonstreze că fusese capabil să se conducă în viaţă fără să aibă nevoie de îndrumarea mea. Poate că sunt prea bănuitor. N-ar fi imposibil să se fi bucurat sincer că mă vedea. Dar această bucurie fusese întunecată de amintirile care ne asaltau pe amândoi. Cred că în sinea lui îmi reproşa atitudinea îngăduitoare pe care o adoptasem faţă de Willi şi faţă de Albert.

În clipa în care mi-am luat rămas bun de la Rudi, am avut impresia că respiră uşurat. Am părăsit spitalul. Vizita mea se încheiase cu un eşec.

În vreme ce maşina mă ducea spre cartierul general, am încercat să-mi analizez propriile greşeli şi să caut posibilitatea unei suduri între mine şi fiul meu. Este uşor să declari că nu mai este nimic de făcut. Trebuie să reînnoieşti eforturile spre a salva ce mai poate fi salvat.

Dacă cei dinafară mi-ar urmări zigzagul gândurilor, ar fi îndreptăţiţi să-mi atribuie un caracter slab. Într-o vreme, nu demult, apreciam că ruptura dintre mine şi Rudi era definitivă. Acum făceam drumul întors şi căutam soluţii susceptibile să ducă la o reconsiderare a legăturii noastre de familie. În ciuda defectelor sale, rămânea totuşi fiul meu. El îmi va purta numele şi va păstra tradiţia familiei. Acest argument avea o tărie care nu putea fi contestată. Dacă aş încerca să mi-l apropii, poate că aş reuşi să-l smulg din confuzia în care se afla. Rudi era o victimă a mediului în care fusese crescut, a teoriilor cu care îl intoxicaseră, nu numai pe el, ci şi întregul tineret.

La 6 ani l-au încadrat în centrele de educare pentru cei mici, denumite „Pimpf”. La 10 ani, după un examen de admitere care cuprindea probe de istorie şi de atletism, a intrat în organizaţia *Jungvolk*. A depus, cu acest prilej, un jurământ pe „drapelul sângelui”, făgăduind să-şi dea viaţa – la nevoie – pentru Adolf Hitler.

La 14 ani l-au promovat în *Hitlerjugend*, organizaţia de tineret dirijată de Baldur von Schirach. La 18 ani trebuia să treacă în *S.A.,* iar după un stagiu de doi ani, urma să fie încadrat în *Arbeitdienst* – Serviciul muncii – fără de care nu i s-ar fi îngăduit să se înscrie în facultate, să fie înrolat în armată ori să ocupe vreo funcţie publică.

Războiul, cu uriaşele lui sacrificii omeneşti, avea să reducă stagiile în *S.A.* şi *Arbeitdienst* pentru tinerii care doreau să se înscrie voluntari. Acesta fusese şi cazul lui Rudi, care, la 17 ani, se văzuse primit în corpul *S.S*.

Organizaţia care a exercitat cea mai puternică înrâurire asupra lui a fost fără îndoială *Hitlerjugend*. În decretul care a instituit-o, *Führerul* preciza: „Tineretul german, crescut în sânul familiei şi în şcoli, va fi educat din punct de vedere fizic, intelectual şi moral, în spiritul naţional-socialismului, prin intermediul lui *Hitlerjugend*" . Această frază nu reprezenta o simplă formulă. Hitler era hotărât să formeze pe viitorii cetăţeni ai Germaniei potrivit tiparelor preconizate de el. Efectele aveau să se vadă în curând. La vârsta adolescenţei, tineretul vădeşte o maximă receptivitate faţă de influenţele dinafară. Propaganda turnată cu stăruinţă diabolică avea să dea roadele aşteptate. Fanatizaţi de învăţăturile primite, de ceremonialul sumbru şi impresionant al adunărilor, de tentaţiile inerente unei vieţi în comun, în care instinctele sexuale se puteau dezvolta în voie – taberele de băieţi erau instalate lângă taberele de fete, iar oficialităţile se arătau foarte îngăduitoare în ceea ce priveşte relaţiile dintre tineri – era firesc ca aceşti adolescenţi să se înstrăineze de propriile lor familii. Numai experienţa teribilă a Stalingradului îi risipise lui Albert iluziile pe care şi le făcuse în *Hitlerjugend*. Rudi nu avusese încă ocazia să cunoască reversul medaliei. Fără îndoială că într-o zi se va petrece şi acest fenomen, care îi va răni însă adânc sufletul. Numai Willi reuşise să rămână imun la învăţămintele naziste.

Periodic, adolescenţii din *Hitlerjugend* erau trimişi în tabere, unde erau supuşi unui intens antrenament fizic. Marşuri, alergări, salturi, combinate cu o instrucţie paramilitară riguroasă. Citirea hărţilor, orientarea, recunoaşterea terenului, semnalizarea, exerciţii militare; o educaţie dedicată războiului, pe care Hitler îl dorise şi îl pregătise cu tenacitate. Tinerii, grupaţi pe cartiere – dacă proveneau de la oraşe – sau pe comune – dacă veneau de la ţară – erau organizaţi în plutoane, companii şi batalioane comandate de gradaţi aleşi dintre tineri, dar sub directa şi permanenta supraveghere a membrilor partidului naţional-socialist. Purtau uniformă kaki şi pumnale simbolice, spre a se familiariza cu armele albe.

Fetele erau încadrate în *Jungmaedel*. Aveau un costum alcătuit dintr-o bluză albă, fustă albastră, ciorapi trei sferturi şi bocanci

pentru mărşăluit. Ca şi băieţii, erau îndoctrinate cu filozofie nazistă. Traiul în comun dădea adeseori naştere la complicaţii. Numeroase fete se înapoiau din tabără însărcinate. Dar aceasta nu îngrijora cu deosebire pe conducătorii naţional-socialişti. Germania avea nevoie de soldaţi.

Recrutarea în *Hitlerjugend* era obligatorie, ca şi în armată. Părinţii care ar fi îndrăznit să se opună erau pasibili de pedepse privative de libertate, copiii urmând a fi încredinţaţi orfelinatelor sau familiilor de naţional-socialişti convinşi.

Tinerii care se distingeau în *Jungvolk* sau în *Hitlerjugend* erau încadraţi în şcoli subordonate direct partidului – şcolile „Adolf Hitler", institutele naţionale de educaţie politică şi Ordinul castelanilor. Din rândurile acestor tineri urmau să se recruteze elitele naţional-socialiste de mâine. Incontestabil, educaţia intensivă în aer liber, exerciţiile de educaţie fizică oţeleau corpul tinerilor germani. Dar condiţia fizică excelentă era precumpănită de pervertirea minţilor. Asemenea altor tineri, Rudi fusese intoxicat de educaţia naţional-socialistă. Îmi revenea acum obligaţia de a încerca imposibilul spre a-l smulge de sub această influenţă pernicioasă. N-aş avea scuză dacă aş abdica de la rolul meu de părinte. Mă integrasem în grupul de oameni care voiau să însănătoşească Germania, eliberând-o din lanţurile nazismului, şi ezitam să lupt pentru salvarea fiului meu?

Voi face gestul pe care nu îndrăznisem să-l fac faţă de Albert. Voi căuta să-l încadrez pe Rudi în formaţiile auxiliare inspectoratului meu general. Ce se va întâmpla însă dacă Rudi va refuza să mă urmeze? Dacă, în fanatismul lui, va prefera să acţioneze în rândurile *S.S.*-ului?

Va trebui să stau cu el de vorbă. Voi încerca să-l conving, să-i deschid ochii. O voi face cu multă prudenţă. Dacă aş brusca lucrurile, Rudi ar putea reacţiona într-un mod cu totul nedorit.

Împrejurări potrivnice m-au silit însă a amâna această clarificare. Armatele americane, engleze şi franceze se apropiau de Roma. Trebuia să mobilizez toate forţele aeriene de care puteam dispune, să sprijin retragerea lui Kesselring. La 4 iunie aliaţii au pătruns în Roma, evacuată de forţele noastre fără luptă.

În zorii zilei de 6 iunie, pe când mă aflam la Florenţa, m-a trezit din somn un apel telefonic. Generalul Bodenschatz, ofiţer de legătură al *Reichsmarschallului* Göring pe lângă *O.K.W.*, m-a informat că în cursul nopţii a fost semnalată o vie activitate inamică

în zonele Carentan şi Caen din nordul Franţei. Paraşutări de trupe şi bombardamente aeriene. Detaşamente de paraşutişti au ocupat diferite puncte la nord de Carentan. *O.K.W.*-ul aprecia că această operaţie era menită să creeze o diversiune pentru adevărata debarcare care va fi efectuată în zona Pas de Calais. Bodenschatz era optimist.

— Trupele noastre sunt gata să intervină acolo unde inamicul va încerca să debarce. Vom avea un nou Dieppe, *Herr General*. *Reichsmarschallul* Göring mi-a ordonat să iau urgent legătura cu dumneavoastră. Dacă situaţia se complică, ceea ce nu cred, va fi necesar să întărim forţele noastre aeriene din Franţa. Vom prelua, eventual, o parte din unităţile de *Luftwaffe* din Italia.

Înainte de a-şi încheia comunicarea, Bodenschatz m-a informat că în cursul zilei va avea loc o mare recepţie la castelul Klessheim, în onoarea generalului Stojay, noul şef al guvernului ungar. Evenimentele din Normandia nu vor schimba cu nimic programul oficial.

Deşi nu era încă ora 5, m-am îmbrăcat şi am comandat micul dejun. Convorbirea cu Bodenschatz îmi izgonise somnul. Nu-i împărtăşeam optimismul. Refuzam să subestimez efortul militar al anglo-americanilor. Asistasem la debarcările lor din nordul Africii şi din Italia şi ştiam la ce ne puteam aştepta.

Cert este că sosise ora H. Mult temuta debarcare din Franţa avusese, în sfârşit, loc. Se deschisese cel de-al doilea front. I-aş spune mai degrabă al treilea, căci era ridicol să nu ţinem seamă şi de teatrul de război din Italia.

Pentru Germania, debarcarea în Franţa însemna începutul sfârşitului. Războiul a avut pentru noi o evoluţie care mi-a sugerat o comparaţie simplă, dar sugestivă. Un obiect aruncat la verticală are la plecare o viteză iniţială maximă, care descreşte pe parcurs până ce obiectul atinge un apogeu, unde viteza lui scade la zero. Începe apoi căderea, a cărei viteză se accelerează până ce egalează viteza maximă de la punctul iniţial de plecare.

În primii trei ani ai războiului, Germania câştigase cu o rapiditate deconcertantă. Campania din Rusia încetinise ritmul cuceririlor. Atingerea Volgăi şi a Caucazului reprezentase apogeul. Dezastrul de la Stalingrad a marcat începutul căderii. Înfrângerile aveau să crească treptat în amploare, iar ritmul lor să devină tot mai rapid.

Prefiram cu tristeţe aceste gânduri, când von Geist s-a înfăţişat spre a primi ordine. I-am relatat convorbirea cu Bodenschatz.

— Trebuia să vină şi momentul acesta, *Herr General*, a rostit fatalist. Şi-a îndreptat tunica şi a tuşit scurt: *Herr General!*

A făcut o pauză. Nu ştia cum să înceapă.

— Spune, von Geist!

— Mă gândeam că ar fi cazul să vă luaţi un nou aghiotant. Busch a fost dat dispărut.

Am suspinat. M-am uitat la scrumiera de cristal de pe masă, la statuia de marmură a lui Hermes din nişa dintre ferestre, la covorul chinezesc, ca şi când aş fi aşteptat să-mi risipească îndoielile.

— Pe cine propui, von Geist?

— Pe locotenentul Speich.

— Cine mai e şi acesta?

— Lucrează la Serviciul informaţii. Fiul *Gauleiterului* Speich.

— Altul! am rostit. Să nu aud de *Gauleiteri*. Telefonează la Statul-Major al Aerului. Să-mi trimită un ofiţer, la întâmplare.

Poate că am să-l îndepărtez de moarte. Funcţia de aghiotant al unui general inspector de armată este comodă şi într-o oarecare măsură lipsită de primejdii. Îmi fac iluzii. Nu te poţi lupta cu destinul. Şi Busch se va fi bucurat când a primit numirea de aghiotant. Ştia că scăpase de linia întâi a frontului. Moartea îl aşteptase însă la *rendez-vous.* Eu nu fusesem decât instrumentul Doamnei cu Coasa. Încercam să-mi uşurez conştiinţa raţionând astfel? Cred că nu. Mă înclinam în faţa fatalităţii. Căci fatalitatea ne însemnase pe toţi. Începând de la *Feldmarschallul* comandant al unui grup de armate şi terminând cu ultimul soldat.

Telefonul a sunat iarăşi. A răspuns von Geist.

— Alo!... Am onoare să vă salut! Imediat! A acoperit cu mâna microfonul: Generalul Bodenschatz, m-a anunţat el.

Am luat receptorul. Am auzit vocea joasă, de bariton, a generalului.

— Contrar aşteptărilor mele, lucrurile iau o întorsătură neplăcută, *Herr General,* mi-a vorbit. Importante forţe navale inamice au fost semnalate în largul mării. Se pare că nu avem de-a face cu o diversiune, aşa cum am presupus, ci cu o adevărată debarcare. *Feldmarschallul* Keitel vă roagă să veniţi de urgenţă la Rastenburg.

— Cu ce vin? Cu trenul?

— Avionul *Führerului* va sosi în cursul dimineţii la Florenţa.

Convorbirea s-a încheiat. Vizitele acestea la Berchtesgaden sau la Rastenburg începuseră să mă plictisească. Dar comedia nu avea

să mai dureze mult.

Înainte de a pleca în Germania, l-am chemat la telefon pe Kesselring. L-am informat că fusesem chemat de Keitel şi că era de aşteptat să i se ia o parte din forţele sale aeriene.

— Eram sigur că se va întâmpla aşa. De îndată ce am auzit că anglo-americanii au debarcat în Normandia, am ştiut că voi fi deposedat de aviaţie. Vă urez succes, *Herr General,* în noua misiune. Mă îndoiesc însă că urările mele vă vor servi la ceva.

Umorul negru al lui Kesselring mi-a descreţit fruntea.

— Şi eu vă urez să nu mai faceţi un pas dincoace de Linia Gustav, i-am spus.

Trei ore mai târziu, mă îmbarcam pe avionul *Führerului* împreună cu von Geist şi cu principalii mei ofiţeri de stat-major.

— Vacanţa noastră în Italia s-a terminat, *meine Herren,* le-am spus, în vreme ce avionul rula pe pista de decolare şi se desprindea lin de sol. Nu ştiu dacă vreunul din noi va apuca să o mai vadă înainte de sfârşitul războiului.

Când am ajuns la Berghof, am putut să-mi dau numaidecât seama că domnea o agitaţie neobişnuită. Toată lumea mergea însă în vârful picioarelor. *Führerul* dormea. Ordonase să nu fie trezit înainte de ora 3 după amiază. Noaptea dormise prost şi acum avea nevoie de odihnă.

Îndată după sosirea mea, am avut o scurtă convorbire cu generalul Bodenschatz, cu colonelul Nicholas von Bellow, ataşatul aviaţiei pe lângă *Führer,* precum şi cu generalul-maior Christian Eckhard, din statul-major al lui Korten. În puţine cuvinte m-au pus la curent cu situaţia. De la comandamentul din Şt.-Lo al Corpului 84 de armată, sosiseră ştiri alarmante. Dimineaţa, în jurul orei 7, primele unităţi aliate, transportate pe vase de debarcare, invadaseră plajele de la Les Dunes de Varville, Les Moulins, Le Hamel, Courseulles şi Hermonville sur Mer. Diviziile 709, 352 şi 716 infanterie, de sub comanda generalului Marcks, erau deja angajate în luptă cu inamicul, care dispunea de importante forţe blindate. *Feldmarschallul* von Rundstedt aruncase în bătălie Divizia 28 „Panzer” din rezerva Grupului de armate B. de sub comanda lui Rommel şi ceruse autorizaţie *O.K.W.*-ului de a folosi în acelaşi scop şi cele două divizii „Panzer” 12 *S.S.* şi Lehr. Ţinute la dispoziţia *Führerului*. *Feldmarschallul* se făcuse forte să arunce în mare, cu sprijinul acestor unităţi blindate, forţele inamice. Generalul Jodl interzisese însă intrarea în acţiune a celor două divizii ale *O.K.W.*-

ului, fără ordinul expres al *Führerului*. Dar *Führerul* dormea şi nimeni nu se încumeta să-l trezească.

La *O.K.W.* părerile erau împărţite. Majoritatea ofiţerilor, în cap cu Keitel şi cu Jodl, continuau să creadă că adevărata debarcare va avea loc în zona Pas de Calais. Cei cu opinii contrare nu cutezau să-şi susţină cu vigoare punctul de vedere, ca să nu indispună pe şefi.

Keitel m-a primit în prezenţa lui Jodl şi a principalilor săi colaboratori. Mi-a vorbit calm despre operaţiile în curs, pe care le socotea numai un prolog al adevăratei debarcări.

— Să nu ne pierdem cumpătul şi să fim gata pentru orice eventualitate. Am ţinut, *Herr General,* să fiţi de faţă când îi vom raporta *Führerului* situaţia din Normandia. S-ar putea să avem nevoie de forţe aeriene suplimentare. Vă rog să studiaţi toate ipotezele.

În sfârşit, Hitler s-a trezit din somn. Veştile din Normandia nu i-au făcut o impresie extraordinară. Era atât de bine dispus, încât a făcut chiar o glumă, ceea ce i se întâmpla foarte rar.

— Mielul se vâră în gura lupului. Ce face lupul? Îl hăpăie, încântat de acest festin. Ah, ce bun a fost mieluşelul!

A râs cu poftă şi şi-a netezit şuviţa de păr care i se lăsase pe frunte. A stat de vorbă cu Keitel, cu Jodl. I-a lăudat fiindcă nu s-au lăsat contaminaţi de agitaţia *Feldmarschallului* von Rundstedt şi i-au respins cererea de a angaja în luptă cele două divizii ale *O.K.W.* Mie mi-a ordonat să constitui un corp aerian capabil să intervină cu eficacitate împotriva forţelor inamice care nu vor întârzia să debarce în zona Pas de Calais.

— Ciudată şi nestatornică fiinţă mai este şi *Führerul*! mi-a vorbit Bodenschatz, după încheierea conferinţei. Acum o lună l-am auzit spunând că nu ar fi exclus ca anglo-americanii să debarce în sectorul Cotentin. Iar acum, când evenimentele par să-i confirme previziunile, crede că toată afacerea nu constituie decât o diversiune neglijabilă.

În vreme ce Hitler îşi întreţinea oaspetele ungar la castelul Klessheim, veştile continuau să vină de pe Frontul de Vest. Rommel, pe care evenimentele îl surprinseseră într-o scurtă permisie în Germania, se înapoiase la cartierul său general de la Roche-Guyon. Umbrele înserării se lăsau asupra Obersaltzbergului, când Hitler, după o nouă conferinţă cu colaboratorii săi, l-a autorizat pe Rommel să folosească cele două divizii pe care i le refuzase lui Rundstedt. Însă îi interzicea să deplaseze unităţi de-ale

Armatei a 15-a în sprijinul Armatei a 7-a, angajată în luptă. Adevărata invazie, pretindea Hitler, va avea loc în alt punct din nordul Franţei. Nici von Rundstedt şi nici Rommel, care înţeleseseră în sfârşit care era realitatea, n-au fost în stare să-l convingă de contrariu.

Seara târziu, făcând bilanţul ştirilor sosite în cursul zilei şi legându-le de informaţiile care continuau să ne asalteze, am ajuns cu toţii la concluzia că nu era vorba de o diversiune, cum pretindeau Hitler şi Jodl, ci de o adevărată ofensivă de mari proporţii. Poziţiile noastre de artilerie de la Merville căzuseră. Pe valea râului Orne, la nord de Caen, puternice formaţiuni militare britanice, întărite de blindate, se instalaseră încă din cursul zilei. Trupe aeropurtate, apreciate la circa două divizii, fuseseră paraşutate în Cotentin. Generalul Wilhelm Falley, comandantul Diviziei 91 *Fallschirmjäger*, căzuse în luptă la nord de Carentan. Generalul Blumentritt, şeful de stat-major al *Feldmarschallului* von Rundstedt, ne-a informat telefonic că numărul trupelor angajate în acţiune este atât de mare, încât orice îndoieli privitoare la importanţa acestei operaţii sunt rizibile. Valuri de avioane inamice aruncă mii de tone de bombe asupra bateriilor de coastă. Radarurile germane au semnalat o multitudine de nave inamice în largul lui Port en Bessin. La Moulins, Rommel a reuşit să arunce în mare o parte din trupele americane debarcate, dar luptele continuau cu îndârjire. Numeroase tancuri britanice şi americane s-au scufundat în timpul debarcării, dar şi mai multe au reuşit să spargă dispozitivul de apărare german de la St.-Laurent, Arromanche şi Merville. Divizia 21 „Panzer” nu a izbutit să nimicească forţele inamice de pe malul stâng al râului Orne. Caen este în flăcări. Cele două divizii blindate ale *Führerului* s-au izbit de un puternic baraj de foc, care le-au imobilizat.

Comunicatul militar german de aseară a anunţat că lupte violente au loc în zona atacată de inamic, dar că cel mai târziu în cursul nopţii debarcarea va fi respinsă. Până şi Hitler se convinsese că lucrurile luau o întorsătură neplăcută.

În noaptea aceea m-am întâlnit pe culoarele de la Berghof cu *Standartenführerul* Zander, adjunctul lui Bormann la direcţia secretariatului partidului naţional-socialist. Zander avea un cap de Mefisto. Uniforma lui neagră, de *S.S.*-ist, întărea această impresie. M-a oprit din drum.

— Tocmai vă căutam, *Herr General. Herr Direktor* Bormann

doreşte să se întreţină cu dumneavoastră. Când îi puteţi acorda câteva minute?

Formula, deşi elegantă, era imperioasă. Bormann aştepta desigur răspunsul meu la propunerea pe care mi-o făcuse în legătură cu Himmler. M-am uitat la ceas.

— Chiar acum, i-am răspuns lui Zander.

Preferam să termin mai repede această corvoadă. L-am găsit pe Bormann în cabinetul său. O cameră nu prea mare, de o sobrietate monahală. La intrarea mea, directorul secretariatului de partid şi-a smuls din fotoliu lăbărţata-i persoană. Mi-a întins mâna, apoi mi-a oferit un loc.

— Sunteţi foarte prompt, mi-a declarat cu amabilitate.

— Abia peste o jumătate de oră sunt convocat la o conferinţă de către *Feldmarschallul* Keitel.

Ne-am aşezat unul în faţa celuilalt. Cu mâna dreaptă, Bormann îşi masă mâna stângă, apoi îşi trase deget după deget, făcând să sune încheieturile.

— Nu avem nevoie de o oră ca să punem la punct anumite chestiuni. Cred că vă reamintiţi ultima noastră convorbire? Nu e mult de atunci.

Am clătinat din cap în semn afirmativ.

— Am încercat să recapitulez conversaţia pe care am avut-o cu *Reichsführerul* dar nu mi-am amintit nimic care să merite o atenţie deosebită.

Bormann a făcut ochii mici, ca şi când ar fi încercat să cearnă lumina lămpii prin sita genelor.

— Lăsaţi-mă pe mine să apreciez însemnătatea anumitor vorbe, cărora dumneavoastră nu le-aţi acordat poate nici o însemnătate.

Am afectat o expresie jenată.

— Nu ştiu dacă nu ar fi lipsit de delicateţe din partea mea să dezvălui unei terţe persoane…

Bormann a făcut o schimă nemulţumită.

— Nu sunt o oarecare terţă persoană, *Herr General*. Îndeplinesc o funcţie care implică serioase responsabilităţi. Sunt secretarul *Führerului* şi în această calitate cunosc o serie de chestiuni de o importanţă arzătoare.

— Nu mă îndoiesc, *Herr* Bormann.

— *Führerul* este foarte indispus, *Herr General*, de mersul evenimentelor. Personaje cu înalte situaţii, puse în faţa unor împrejurări grele, au dat dovadă de o slăbiciune condamnabilă.

Uneori s-au făcut vinovate de acte de trădare.

Am făcut pe naivul.

— Credeţi că *Reichsführerul S.S*...

Am lăsat fraza neterminată.

Bormann şi-a muşcat buzele. Credea în vina lui Himmler, dar nu-mi putea spune mie acest lucru. Chiar dacă i-aş fi făcut jocul, tot nu mi s-ar fi destăinuit.

— *Reichsführerul* Himmler este în afara oricăror bănuieli, mi-a declarat ritos. Unii dintre colaboratorii săi apropiaţi au profitat însă de buna sa credinţă şi au acţionat împotriva intereselor statului...

— *Herr* Bormann, nu întreţin relaţii cu nici unul dintre colaboratorii apropiaţi ai *Reichsführerului* şi nici nu l-am auzit pe *Reichsführer* vorbind despre aceştia.

Bormann s-a întunecat la faţă.

— Regret că îmi respingeţi mâna întinsă, *Herr General.*

Cuvintele lui erau încărcate de ameninţări. În clipa aceea mi-am dat seama că mă înscrisese pe lista duşmanilor săi. Îi cunoşteam reputaţia. Deviza lui era: „Nu uit şi nu iert!” Acceptam totuşi riscul.

— Vă rog să credeţi, *Herr* Bormann, că vă bucuraţi de toată consideraţia mea. Nu pot să vă spun însă nimic semnificativ. Am discutat cu *Reichsführerul S.S.* despre crezul partidului, despre viitorul înfloritor al Germaniei... Subiecte generale...

M-am ridicat de pe scaun.

— Nu vreau să vă mai reţin.

Şi-a arătat dinţii îngălbeniţi de nicotină într-un fel de rânjet.

— Mi-ar fi făcut plăcere să mă reţineţi. Dar dacă sunteţi ocupat...

S-a ridicat şi el în picioare. L-am salutat înclinând scurt capul. Ne-am despărţit în noaptea aceea fără să ne dăm mâna.

A doua zi de dimineaţă am avut mult de lucru. Divizia de vânătoare de la Metz am pus-o la dispoziţia Grupului de armate Vest. *Führerul* mi-a ordonat să preiau aproape în întregime bombardierele lui Kesselring. Frontul italian îşi pierduse definitiv importanţa.

La conferinţa de dimineaţă a *Führerului* a apărut şi colonelul von Stauffenberg. Venise cu nişte rapoarte ale Armatei de rezervă asupra posibilităţii sporirii recrutărilor. Părea mai palid ca de obicei. Deşi pierderea unui ochi îi strica simetria feţei, frumuseţea lui virilă nu suferise cu nimic. Expresia i se înăsprise, se maturizase.

După conferinţă ne-am retras într-un fumoar.

— Când am plecat din Berlin, generalul Olbricht m-a rugat să vă

transmit un mesaj din partea amiralului Canaris.

— Olbricht ştia că sunt la Berchtesgaden?

— Da. Vă căutase la cartierul general al *Feldmarschallului* Kesselring. De acolo a aflat unde vă pot găsi.

— Şi mesajul?

— Nu este prea lung. *Standartenführerul* Gerlach a participat în calitate de reprezentant personal al lui Himmler la anchetarea studenţilor Hans şi Sophie Scholl, precum şi a celorlalte loturi de studenţi condamnaţi la moarte de Tribunalul poporului.

Am respirat greu. Bănuisem acest lucru. Lucrurile se înlănţuiau treptat. Rolul lui Rudi în arestarea fratelui său se contura acum cu limpezime. Îl denunţase pe Willi, pus la cale de Gerlach. De ce făcuse Gerlach acest lucru? Îl ajutasem într-un moment de grea cumpănă. Îi pusesem casa mea la dispoziţie. Poate că îmi datora viaţa…

— „*Standartenführerul* Gerlach a contribuit hotărâtor la aplicarea pedepsei capitale. În urma recomandării sale exprese, judecătorul Freisler a fost numit preşedinte al Tribunalului poporului.” Atât, *Herr General*.

Mi-am împreunat pumnii încleştaţi.

— Fiul meu Wilhelm a făcut parte dintre studenţii condamnaţi la moarte şi decapitaţi cu securea.

Ochii lui Stauffenberg au părut să se umezească.

— Ştiam, *Herr General*.

Am păstrat câteva momente tăcerea.

— Stauffenberg, trebuie să te informez asupra discuţiei pe care am purtat-o azi-noapte cu Bormann. Te previn că trebuie să grăbim declanşarea acţiunii. Bormann îl bănuieşte pe Himmler că tratează cu duşmanii regimului, ceea ce este, de altfel, adevărat. Pe de altă parte, Himmler nu a ştrangulat conspiraţia noastră, deoarece speră să o canalizeze în sensul intereselor lui. Prea mulţi oameni sunt angajaţi în acţiunea noastră, ca să nu presupun că s-au săvârşit unele indiscreţii. Este imposibil ca *Gestapoul* să nu fi aflat ceva despre noi.

— Chiar dacă deţine unele elemente împotriva noastră, acestea nu constituie probe concludente. Ofiţerii germani care participă alături de noi la conspiraţie, *Herr General*, au simţul onoarei. Nu ar vorbi, chiar dacă agenţii *Gestapoului* le-ar înfige gura pistolului în ceafă.

În fumoar au intrat doi ofiţeri superiori. Stauffenberg a schimbat

imediat subiectul. Mi-a vorbit despre efectele bombardamentelor asupra Berlinului, apoi mi-a istorisit cu haz câteva isprăvi ale copiilor lui.

Ofiţerii au fumat câte o ţigară, apoi au părăsit salonul.

— Planurile, noastre sunt gata, a revenit Stauffenberg la subiect. Grupate sub numele de cod „Walkyria", instrucţiunile au fost distribuite conjuraţilor. Oficial, „Walkyria" reprezintă acţiunea pe care trupele noastre din interior şi din teritoriile ocupate trebuie să o întreprindă în cazul că milioanele de muncitori străini şi de prizonieri, mobilizaţi în industria germană, ar declanşa o revoltă care ar pune în primejdie Germania. Stauffenberg a zâmbit fin: *Führerul* cunoaşte planul „Walkyria". Şi căpeteniile *O.K.W.*-ului îl cunosc, dar adevăratul lui rost îl ştim numai noi. „Walkyria" ne va permite să punem mâna pe cele mai importante oraşe îndată după suprimarea lui Hitler. Garnizoanele din Viena, Köln, München, Düsseldorf, Bruxelles, Paris vor trece imediat de partea noastră. Nu am lăsat nimic la întâmplare. Numai la Berlin nu am reuşit să ne consolidăm. Avem la dispoziţie prea puţine trupe din armata de uscat, singurele pe care ne bizuim. Formaţiile *S.S.* şi unităţile din *Luftwaffe,* devotate *Führerului*, sunt mult mai numeroase. În cazul angajării unor lupte de stradă, cu partizanii rămaşi credincioşi regimului, ofiţerii din *Luftwaffe* vor încerca să folosească împotriva noastră tunurile artileriei antiaeriene.

— Ai uitat poliţia, i-am spus. Contele Helldorf este de partea noastră.

— Nu am uitat-o. I-am fixat deja rolul. Graţie sprijinului ei, vom conta pe elementul surpriză. Mişcări masive de trupe în capitală ar da de bănuit. Poliţiştii fac parte însă din decorul cotidian al străzii. Prezenţa lor, chiar în număr sporit, va trece neobservată. În momentul hotărâtor, vom ocupa punctele-cheie ale oraşului şi clădirile publice importante: Cancelariatul Reichului, ministerele, radioul, centrele telefonice şi telegrafice, sediile *Gestapoului.* Vom aresta totodată căpeteniile naziste aflate întâmplător în Berlin.

— Unul dintre cele mai însemnate obiective, i-am spus, trebuie să îl constituie izolarea *O.K.W.*-ului de restul Germaniei. Numai aşa i-aţi împiedica pe Göring, Himmler, Keitel, Jodl, sau pe oricare alt lider naţional-socialist, care s-ar afla la Rastenburg, să dea alarma şi să ralieze trupele rămase credincioase naziştilor.

— Am prevăzut şi acest lucru, zise Stauffenberg. Generalul Ernst Feligiebel, şeful transmisiunilor din *O.K.W.,* va avea grijă să scoată

din funcţie centrala telefonică şi telegrafică de la Rastenburg. Două ore după asasinarea lui Hitler şi după ocuparea punctelor strategice din Berlin, vom da semnalul „Walkyria” în întreaga Germanie, precum şi pe cele trei fronturi.

Planul lui Stauffenberg era cuprinzător. Mă impresiona prin amploarea lui. Colonelul acesta tânăr avea o minte remarcabilă. Mă înclinam în faţa concepţiilor sale îndrăzneţe, pline de strălucire. Numai faptul că izbutise să antreneze în acţiunea plănuită de el un număr atât de mare de personalităţi îi dovedea capacitatea şi spiritul de organizare.

Mi-a cerut permisiunea să fumeze. Am vrut să-i ofer tabachera mea, dar Stauffenberg fuma numai o anumită marcă de ţigări. Cu cele trei degete tefere de la unica lui mână, şi-a scos din buzunar o ţigară, şi-a pus-o între buze, apoi şi-a aprins-o cu propria-i brichetă. Toate gesturile acestea le-a executat cu o rapiditate şi o precizie uimitoare. Stauffenberg făcuse desigur nenumărate exerciţii pentru a se putea servi cu atâta uşurinţă de singurul său braţ.

— Dintre generalii Armatei de uscat, numai doi îmi provoacă griji. Fromm e un nehotărât. În calitatea lui de comandant al Armatei de rezervă, ar fi extrem de util, fiindcă are posibilitate să manevreze toate unităţile militare din interior. Dacă *putsch-ul* va reuşi, Fromm va trece numaidecât de partea noastră. Însă nu concepe să înfrunte riscul unui insucces. E prea laş.

— Atunci cum îl veţi face să semneze ordinele în baza cărora trupele vor executa operaţia „Walkyria”?

— Foarte simplu. Vom semna noi ordinele, în numele său.

— Perfect!

— În afară de Fromm, continuă Stauffenberg, mai există un general care ne va da o oarecare bătaie de cap. Von Kortzfleisch, comandantul Wehrkreis III, care cuprinde în raza lui şi Berlinul. Ofiţerul acesta este un nazist încarnat. De multă vreme vânează bastonul de mareşal. Cum propria-i capacitate o deficientă, nu poate aspira la funcţiile cele mai înalte decât făcând pe lacheul lui Hitler. Ca şi Keitel sau Schörner. În preajma *putsch-ului* îl vom aresta, iar în locul lui îl vom instala pe generalul *Freiherr* von Thuengen, devotat cauzei noastre. Întrucât şi von Hase, comandantul pieţei din Eerlin, este alături de noi, avem toate şansele să punem mâna pe capitală în primele ore după declanşarea loviturii de stat.

Mă încântau siguranţa cu care ştia să vorbească, hotărârea lui

nestrămutată.

Stauffenberg se ridică din fotoliu. Era atât de înfierbântat, încât simţea nevoia să se mişte, să se agite.

— Sunt totuşi oameni care afirmă că înlăturarea lui Hitler şi a regimului său politic nu va remedia cu nimic situaţia. Se va spune că l-am lovit cu pumnalul în spate, că l-am împiedicat să restabilească în ultimul moment echilibrul militar. Înfrângerea Germaniei fiind inevitabilă, luăm asupra noastră responsabilitatea încheierii unei păci dezastruoase.

— Argumente specioase! am replicat. Trebuie să ne asumăm riscul, indiferent de ceea ce va spune lumea. Istoria ne va judeca aşa cum se cuvine. Nu se va mai putea spune că poporul german l-a urmat ca o turmă pe Hitler. Posteritatea va avea proba existenţei unei mişcări ostile naţional-socialismului, a unei rezistenţe care nu s-a manifestat numai prin proteste verbale ori prin acte sporadice ale unor indivizi exasperaţi, ci s-a afirmat printr-o operaţie de mare amploare, la care au participat numeroşi ofiţeri şi compacte formaţiuni militare.

— Sunt de acord cu punctul dumneavoastră de vedere, *Herr General*, a rostit Stauffenberg. Ceva mai mult, socotesc necesară afilierea la complot a unor elemente dinafara armatei.

— Gördeler va fi ostil acestei concepţii.

— Îl vom sili să o accepte. Noi nu ne ridicăm împotriva lui Hitler în numele unei oligarhii militare. Facem acest pas conştienţi că în spatele nostru se află întregul popor german.

Am contemplat gânditor candelabrul de bronz cu multe braţe, ca şi când aş fi găsit acolo o sursă de inspiraţie.

— Acum câteva zile, dragul meu Stauffenberg, am stat de vorbă cu un tânăr locotenent, fost coleg de facultate al fiului meu Willi. În prezenţa acestui ofiţer am încercat un simţământ ciudat. Mi-am dat seama că Hitler nu va nimici pe veci Germania. Din mijlocul tinerilor se vor ivi elemente care vor ridica din ruine o nouă Germanie. Crede-mă, Stauffenberg, aş fi fericit să vă dau o mână de ajutor.

Von Stauffenberg a aspirat aroma ţigării, apoi a replicat domol:

— Vă mulţumesc, *Herr General,* pentru mâna pe care mi-o întindeţi.

A zâmbit. Un zâmbet care-i întinerea uimitor chipul.

— Dacă aţi vrea să ne sprijiniţi efectiv, am avea pentru dumneavoastră un rol foarte important.

— Te ascult, Stauffenberg.

— V-am mai spus că ne temem de intervenţia ofiţerilor şi a trupelor din *Luftwaffe* în sprijinul regimului… Dacă Göring ar fi neutralizat, şi un complotist cu un înalt rang în aviaţie i-ar lua locul, aviatorii ar ezita să se angajeze într-o acţiune ostilă nouă. Sau chiar dacă ar face-o, mulţi dintre ei s-ar desolidariza. În orice caz, am semăna confuzia…

Lăsă fraza neterminată. Îmi aruncă o privire întrebătoare. Fumul ţigării pe care o ţinea între degetele-i tefere se ridica drept ca un fir de mătase albastră.

— Am înţeles, Stauffenberg, ce aşteptaţi de la mine. Să-l arestez pe Göring şi să preiau comanda forţelor aeriene. Aviatorii vor primi astfel ordine din partea unui general de aviaţie. Îmi asum această misiune.

Chipul colonelului s-a luminat de parcă o rază de soare i-ar fi căzut pe obraz.

— Eram sigur că nu ne veţi refuza. Vă mulţumim, *Herr General.* Cu îngăduinţa dumneavoastră, vom stabili ulterior amănuntele operaţiei…

— Sunt la dispoziţia dumitale, Stauffenberg. Cred însă că ar trebui să ne grăbim.

— Sunt de acord, *Herr General,* şi…

Stauffenberg se întrerupse. Intraseră în fumoar trei ofiţeri superiori şi un general din *Waffen S.S.* ne-au salutat cu respect.

— Şi sunt de acord că efortul nostru de război trebuie sporit, reluă Stauffenberg, schimbând cu abilitate macazul. Rolul aviaţiei are să fie hotărâtor! încheie el cu o frază ambiguă.

M-am ridicat şi eu în picioare.

— Stauffenberg, te rog să transmiţi omagiile mele contesei, soţia dumitale. Sper să te mai văd zilele acestea. Combativitatea dumitale este reconfortantă.

Folosisem şi eu „sesam”-ul liderilor nazişti. După ce m-am despărţit de Stauffenberg, m-am retras în camera mea. Deşi trecuse demult ora prânzului, îmi pierise pofta de mâncare. Convorbirea cu Stauffenberg, în special referirea la Gerlach, mă răscolise. Bănuielile mele fuseseră deci exacte. Gerlach, nu numai că nu îi luase apărarea lui Willi, dar este de presupus că făcuse tot ce îi stătuse în putinţă spre a-i agrava situaţia. Şi Rudi fusese pus la cale de Gerlach.

„Să te fereşti de omul acesta, îmi spusese odată Elissa. E mai fals decât o vulpe…”

În după-amiaza aceea am avut mult de lucru. Trebuia să iau toate măsurile înaintea plecării mele în Vest, aşa cum îmi ordonase *Führerul.* Târziu, în noapte, m-am retras în camera mea. L-am poftit şi pe von Geist la un pahar de coniac. Simţeam nevoia să schimb câteva vorbe. Nu mă îndoiam de devotamentul său, iar în opiniile lui aveam încredere. Fără să fie o minte strălucită, era înzestrat cu o masivă doză de bun-simţ şi de înţelepciune.

Ocupam în pavilionul oaspeţilor o odaie încăpătoare, confortabilă. Un pat mare, o masă de lucru, altă masă, mai joasă, înconjurată de fotolii, o fereastră largă spre un magnific peisaj de munte. Perdelele şi draperiile înflorate, covoarele în culori vii dădeau o notă veselă încăperii.

Mă aşezasem cu von Geist în jurul măsuţei joase. Un servitor în livrea ne servise o sticlă cu coniac, saleuri şi alune. Von Geist turna tocmai băutura în paharele balonate, când am auzit o bătaie în uşă.

— Intră! am strigat.

În prag şi-a făcut apariţia Stauffenberg.

— Îmi iertaţi vizita atât de tardivă. Doream să vă vorbesc.

— Vizitele dumitale nu mă deranjează niciodată, Stauffenberg. Te rog să iei loc.

Stauffenberg s-a aşezat pe un fotoliu în faţa mea. Von Geist i-a turnat şi lui un pahar. Stauffenberg i-a mulţumit. Când a vrut să ia paharul de pe masă, l-a răsturnat din greşeală. Coniacul s-a vărsat pe masă, iar paharul s-a rostogolit pe covor. Stauffenberg s-a plecat să-l ridice.

— Lasă-l! i-am spus. Sun după pahare…

Deodată, Stauffenberg, care se plecase după pahar, mi-a făcut imperios semn cu mâna să nu fac nici o mişcare. M-am uitat întrebător la von Geist, care m-a privit tot atât de intrigat.

Stauffenberg a ridicat capul şi a dus un deget la buze, cerându-ne tăcerea. A pus pe masă paharul ridicat de jos.

— Pot să beau tot în paharul acesta! a rostit cu glas neutru. Ce să mai deranjăm servitorii. La nevoie, pot să-l spăl în camera de baie.

În acelaşi timp ne-a făcut semn să ne uităm sub masă. A continuat să ne ceară prin gesturi să nu vorbim. Mirat, von Geist s-a lăsat într-un genunchi, executând indicaţiile lui Stauffenberg. Când a ridicat capul, avea nişte ochi rotunzi, stupefiaţi. Şi el mi-a făcut semn să mă uit, dar fără să fac vreun comentariu.

Sunt foarte suplu, aşa că am făcut fără nici un efort ceea ce mi se cerea. Cred că am fi oferit în clipa aceea un spectacol foarte comic cuiva care ar fi intrat întâmplător în cameră. Trei ofiţeri cu multe galoane pe umăr, umblând de-a buşilea sub o masă cu băuturi.

Stauffenberg mi-a arătat sub tăblia mesei un microfon fixat cu cleme. Un fir pleca de la microfon pe lângă piciorul mesei şi intra sub covor. Era de aceeaşi culoare cu mobila şi fusese fixat pe dinăuntrul piciorului de lemn, aşa încât era invizibil pentru persoanele care ar fi întreţinut o conversaţie stând pe fotolii.

Convorbirea noastră a continuat, sub o formă cu totul inofensivă. Stauffenberg mă salvase şi pe mine, şi pe von Geist, împiedicându-ne să purtăm o discuţie compromiţătoare, care ar fi fost înregistrată de la masa de ascultare. Norocul sau întâmplarea îl serviseră de minune. Aproape o jumătate de oră am vorbit despre campania din Vest, având grijă să strecurăm şi unele critici, ca să nu dăm de bănuit celor care ne ascultau că le-am surprins stratagema.

Eram pus în faţa unei enigme. Cine instalase microfonul? Oamenii lui Bormann? Ai lui Himmler? La *O.K.W.*, generalul Feligiebel se ocupa de transmisiuni. Feligiebel era însă omul nostru. Dacă ar fi ştiut de instalarea microfonului, m-ar fi avertizat. Înseamnă că nu era o măsură generală. Dar dacă Feligiebel era în legătură cu duşmanii noştri? Nu! Imposibil! Feligiebel nu era un trădător. Bormann sau Himmler avuseseră iniţiativa. Mai degrabă Bormann, care la ora aceasta mă ura, cred, de moarte, fiindcă-i refuzasem colaborarea. N-ar fi fost imposibil nici ca Himmler să se fi aflat îndărătul întregii afaceri. Întârzierea mea de a-i răsplăti eliberarea lui Georges de Gandale îl determinase să mă spioneze. Se temea, poate, să nu îl lucrez, aliindu-mă cu Bormann, sau complotând cu generalii, fără să-i ofer sprijinul acestora.

Oricare din ipoteze ar fi fost valabilă, un lucru rămânea sigur: laţul din jurul meu se strângea.

M-am despărţit în noaptea aceea de von Stauffenberg şi de von Geist după o convorbire care – sunt convins – i-a dezamăgit pe agenţii de la masa de ascultare. După plecarea lor, am făcut o baie, apoi m-am culcat. Este foarte ciudată senzaţia pe care o încerci când ştii că fiecare zgomot pe care-l faci, fiecare cuvânt pe care-l rosteşti sunt urmărite şi înregistrate de nişte oameni care îţi vor răul. Aproape că îmi era teamă să adorm. În starea de tensiune

nervoasă în care mă aflam, aş fi putut vorbi în somn. Ştiinţa a pus la dispoziţia tiranilor tot felul de mijloace graţie cărora să-ţi îngrădească libertatea şi să-ţi siluiască lent conştiinţa. Nu le mai rămâne decât să descopere procedeul citirii gândurilor.

La conferinţa *Führerului* din ziua următoare, veştile rele s-au acumulat. Capetele de pod inamice de la Sainte-Mere-Eglise, St.-Laurent, Arromanches, Courseulles şi Merville se dezvoltau în front şi în adâncime, creând serioase probleme trupelor noastre. La Sainte-Mere-Eglise generalul von Sahlieben intervenise personal pe câmpul de luptă. Batalionul 795 *Osttruppen* se predase în primele ore ale luptei. Un batalion de paraşutişti din Regimentul 6 *Fallschirmjäger* fusese capturat în întregime. Şi acestea erau numai informaţii disparate. Gestul generalului Kraiss, care îndrăznise să se retragă să nu cadă în încercuire, pierderea oraşului Carentan, moartea generalului Marcks în timpul operaţiilor de recucerire a poziţiilor ocupate de inamic în Cotentin, încercările zadarnice ale lui Rommel de a arunca în mare unităţile inamice debarcate la est de Saint-Lo, la care se adăugau bombardamentele masive executate de flotele aeriene anglo-americane, precum şi acţiunile partizanilor francezi, care aruncau în aer linii ferate, poduri, tuneluri, dezorganizând spatele frontului nostru, au spulberat definitiv optimismul afişat de Hitler în ajun. După expunerea lui Jodl asupra operaţiilor în curs, *Führerul* a făcut o criză de nervi. A condamnat cu vehemenţă lipsa de pregătire şi moralul scăzut al soldaţilor germani, defetismul ofiţerilor şi carenţa statelor-majore.

În sectorul de debarcare a trupelor britanice, situaţia noastră era dramatică. Grupului blindat Vest, de sub comanda generalului Schweppenburg, i s-a încredinţat misiunea de a degaja oraşul Caen, cheia de boltă a apărării germane din Normandia. Formaţiile de tancuri, atacate în valuri de sute de bombardiere inamice, au suferit pierderi atât de mari, încât resturile au fost nevoite să se retragă. Generalul von Schweppenburg s-a ales cu o serioasă comoţie cerebrală, iar şeful său de stat-major, colonelul Ritter und Edler von Dewans, a fost ucis împreună cu toţi ofiţerii săi. Un atac fulgerător al unui detaşament de tancuri „Tigru”, sprijinit de divizia generalului von Lüttwitz, a reuşit să sfărâme ofensiva britanică în zona Caen, dar intervenţia brutală a trei sute de bombardiere inamice a pus capăt contraatacului nostru. Dacă ar fi avut un sprijin aerian adecvat, von Lüttwitz i-ar fi aruncat pe britanici în mare. Din nefericire, aviaţia noastră era ca şi inexistentă în raport cu uriaşele

desfăşurări de forţe aeriene ale anglo-americanilor.

După ce a preconizat o serie de soluţii menite să restabilească superioritatea noastră pe pământ, în aer şi pe mare, Hitler şi-a înfipt mâna stângă în centironul de piele, iar dreapta a ridicat-o în cea mai tipică postură de demagog instalat la tribună. Avea să ne comunice o veste importantă. Ochii îi scăpărau, ţinea fruntea sus, bărbia scoasă înainte, pieptul bombat.

— Armele secrete pe care vi le-am făgăduit vor intra foarte curând în istorie. Peste 500 de proiectile pulso-reactoare aşteaptă să fie dirijate spre Londra şi spre alte obiective de interes vital din Marea Britanie. Tehnicienii noştri au terminat 54 de rampe de lansare şi alte zeci sunt în curs de construcţie.

S-a avântat apoi într-unul din interminabilele lui monologuri, făgăduind nimicirea definitivă a tuturor vrăjmaşilor celui de-al treilea *Reich.*

Îmi permiteam să fiu sceptic. Recent, purtasem o lungă discuţie cu colonelul Watchel, specialist în operaţiile de lansare, care îmi destăinuise îndoielile sale. Sistemul de pilotaj automat nu fusese încă pus la punct, aşa că precizia tirului rămânea discutabilă.

După conferinţă am plecat cu trenul la Paris. Aveam misiunea să-l suplinesc pe Sperrle. *Führerul* era foarte nemulţumit de comportarea *Feldmarschallului* pe care intenţiona să-l destituie. Sperrle nu era vinovat. *Ex nihilo nihil.* Nu i se putea pretinde să facă minuni. Nu avea la dispoziţie nici acel minim de forţe aeriene fără de care o apărare eficientă era imposibilă. Sperrle se ilustrase în timpul războiului civil din Spania, dirijând faimoasa Legiune „Condor”. Condiţiile din Franţa erau altele. Laurii lui Sperrle se ofileau. Reputaţia lui se destrămase treptat. Astăzi Hitler îl socotea incapabil. Sperrle fusese un om al partidului. Se ridicase cântând în struna lui Göring şi a *Führerului*. Îşi plătea acum scump uşoara-i ascensiune de odinioară.

Când m-am suit în vagonul cu paturi, am avut o surpriză. Pe culoar l-am întâlnit pe ziaristul Pantelimon Radomir, pe care-l cunoscusem în casa Sultanei Basarab. Îl remarcasem atunci pentru opiniile lui pronaziste.

— Ce plăcere să vă revăd, *Herr General!* m-a întâmpinat, întinzându-mi jovial mâna.

Prezenţa lui în trenul de Paris m-a intrigat. Mi-a zdrobit degetele într-o strânsoare exagerat de cordială. Cred că dacă m-aş fi arătat mai prietenos, n-ar fi ezitat să mă bată cu palma pe umăr. Ziaristul

acesta era tipul volubilului entuziast şi zgomotos. În vreme ce şoferul îmi instala valizele în compartiment, Radomir mă privea cu o bucurie pe care cred că n-ar fi resimţit-o nici dacă şi-ar fi revăzut fratele după o foarte lungă despărţire.

Von Geist îl examina critic. Nu era deprins cu familiarismele acestea de prost-gust.

— Mergeţi departe, *Herr General?*

Ziaristul acesta brunet, cu păr creţ ca un papuaş, nu ştia probabil că discreţia este apanajul educaţiei.

— La Paris, i-am răspuns laconic.

— Şi eu tot la Paris merg, mi-a explicat. Am să rămân în capitala Franţei câteva zile, apoi îmi continui drumul spre Lisabona. Sunt în misiune, a adăugat cu glas scăzut, după ce a aruncat o privire prudentă în jur.

Dintr-un compartiment a ieşit o femeie între două vârste, planturoasă, uşor vulgară, acoperită de bijuterii. Părul acaju era orânduit într-o coafură complicată, potrivită poate într-o sală de bal, dar cu totul deplasată într-o călătorie cu trenul. Purta o rochie de mătase, cu flori mari ca nişte lăptuci. Mirosea a parfum şi a transpiraţie. Doamna era urmată de o tânără spălăcită, vag cocoşată şi cu gâtul strâmb. Eleganţa veşmintelor era însă deasupra oricărui reproş. Un bărbat, tânăr, blond, falnic şi extrem de infatuat, încheia cortegiul.

— Îmi permiteţi, *Herr General*, să vă prezint tribul Radomir, mi-a vorbit glumeţ ziaristul.

Făcea încă o impoliteţe. Îmi prezenta pe soţia lui, când ar fi trebuit să procedeze invers. Socotea, probabil, că titlul meu princiar mă îndreptăţea la anumite privilegii.

— Soţia mea Aglaia, *Herr General,* fiica mea, Simona Petrescu-Giuleşti, şi ginerele meu, avocatul Raymond Petrescu-Giuleşti.

Mândru că se putea afişa în compania mea, mi-a declinat apoi numele, subliniind titlul de principe. Îl rostise cu aceeaşi solemnitate cu care un maestru de ceremonie anunţă numele participanţilor la o recepţie de mare gală. L-am recomandat la rândul meu pe von Geist.

— Aglaio, s-a adresat Radomir soţiei, principele este ginerele principesei Sultana Basarab.

Aglaia Radomir şi-a ţuguiat buzele într-un surâs care voia să fie cuceritor, dar care mi-a evocat o comparaţie pe care nu îndrăznesc să o aştern nici în paginile acestui jurnal intim.

— Principesa este o fiinţă adorabilă! a exclamat Aglaia Radomir. Suntem în vizită, s-a grăbit să adauge.

Radomir s-a plecat la urechea mea.

— Am făcut un imens sacrificiu material acceptând să-mi servesc ţara la Lisabona. Vă închipuiţi, am lăsat pe mâini străine administrarea ziarelor mele…

Am înţeles. Radomir şi „tribul” său părăseau ca şobolanii vasul care se scufunda. Cred că omul acesta îşi pusese la bătaie toată influenţa spre a-şi procura paşapoarte pentru întreaga familie.

— La Bucureşti situaţia e grea, a adăugat. Bombardamentele anglo-americanilor şi deplasarea frontului până la Iaşi nu au reuşit totuşi să-mi clatine încrederea în victoria Germaniei. Sunt convins că *Führerul* va stăpâni lumea. Antrenat pe aripile unui exuberant entuziasm, ridică mâna şi exclamă: *Heil Hitler!*

Von Geist a zâmbit în colţul gurii. Germanofilia lui Radomir căpăta accente comice, fiindcă era falsă. Poate că într-o vreme Radomir crezuse sincer în succesul final al naţional-socialismului. Fuga lui de acum dovedea că acea încredere se spulberase.

— Ce plăcut este să te afli printre germani! adăugă Radomir. De când am intrat pe teritoriul ţării dumneavoastră, care spiritual este şi a mea, respir alt aer, continuă cu ton teatral, grandilocvent. Un aer curat, purificator…

Aglaia Radomir îl privea cu minunare, Simona – cu plictiseală, iar ginerele – cu ironie. Raymond Petrescu-Giuleşti se lăsase cumpărat, dar nu mergea până acolo cu complezenţa încât să-şi admire socrul. Îl cunoştea desigur prea bine. Nu mă miram că acest tânăr nu purta uniforma. Era tipul ambuscatului.

— Duceţi-vă la vagonul-restaurant, se adresă Radomir „tribului”. Eu rămân cu principele von Altenburg.

— Ah, nu! am protestat. Vă rog să nu o lipsiţi pe doamna Radomir de prezenţa dumneavoastră. Aş fi neconsolat dacă aş şti că mi-ar imputa absenţa dumneavoastră… Rămâneţi în sânul familiei, scumpe prietene! l-am povăţuit cu ironie.

Radomir a rămas oarecum descumpănit. Ginerele era încântat. Nu-l indispunea umilirea socrului său. Probabil că acesta îl făcea să simtă jugul autorităţii sale. Raymond Petrescu-Giuleşti era un „peştişor” recalcitrant.

Am reuşit, în sfârşit, să scap de prezenţa familiei Radomir.

— Până la Paris, i-am spus lui von Geist, nu mai ies din compartiment. Nu vreau să mai suport tiradele lui Radomir.

Am luat cina în compartimentul meu, apoi m-am culcat, întins pe cuşetă, în întuneric, ascultam ţăcănitul ritmat al roţilor şi mă gândeam la Gerlach...

Dimineaţa, în gara Metz, vagoanele noastre au fost ataşate la expresul Berlin-Paris. Deşi nu intrasem încă în miezul verii, se lăsase o căldură înăbuşitoare, un fel de pâclă, ce învăluia cu valuri fantomatice peisajul. Lăsasem deschise şi uşa şi fereastra, dar curentul de aer era atât de fierbinte, încât aveam impresia că mă aflu într-o baie de aburi uscaţi.

M-am plimbat cu von Geist pe peronul înţesat de călători. Am simţit numaidecât în atmosferă un element nou. Înainte de debarcarea aliaţilor în Normandia, climatul din Franţa era calm. Cu excepţia mişcărilor de trupe germane şi a loviturilor sporadice ale *Maquisului*, te-ai fi putut socoti în plină pace. Francezii îşi vedeau de treburi şi în general evitau conflictele cu militarii germani. Acum populaţia civilă adoptase alt aer. Unii oameni ne priveau pieziş, pe sub sprâncene. Timoraţii se uitau la noi cu frică. Se gândeau probabil să nu dea de vreo încurcătură tocmai acum, în preziua eliberării. Majoritatea francezilor ne fixau însă cu nedeghizată ostilitate. Dacă privirile ar fi avut puterea să ucidă, desigur că *S.S.*-iştii ar fi fost exterminaţi până la unul. Trecerea lor prin mulţime era întâmpinată cu un fel de murmur indefinisabil, pe care-l mai auzisem şi la Bucureşti, un murmur încărcat de ură, aşa cum norii de furtună sunt încărcaţi de electricitate.

— *Onkel* Eugen! am auzit un glas voios.

M-am răsucit pe călcâie.

— Erwin, ce-i cu tine?

Nepotul meu, aghiotantul lui Goebbels, era în haine civile, care-i veneau mult mai bine decât uniforma S.S. Sau poate aşa mi se părea mie.

— Am coborât din tren să cumpăr nişte jurnale de la chioşc, îmi spuse. Vin de la Berlin şi sunt în drum spre Paris. Pregătesc o vizită a *Reichsministerului* Goebbels în capitala Franţei. În ritmul însă în care aliaţii înaintează, mă îndoiesc că vizita aceasta va mai avea loc. Şi dumneata tot la Paris mergi?

— Tot. Trebuie să particip la o conferinţă la Roche-Guyon cu generalii.

Erwin clătină capul, afectând o disperare comică.

— Ah, generalii! Câte migrene i-aţi pricinuit *Führerului*!

Neobservat de von Geist. Erwin îmi aruncă o privire întrebătoare asupra acestuia.

— Poţi să vorbeşti, i-am spus. Suntem între prieteni.

Erwin se destinse.

— Cred că la ora aceasta *Führerul* vă urăşte pe dumneavoastră, generalii, mai mult decât îi urăşte pe ruşi, pe americani şi pe englezi la un loc.

— I-ai uitat pe francezi, am adăugat.

— Pe francezi îi dispreţuieşte. Nu le face nici cel puţin cinstea de a-i plasa în rândul adversarilor... Despre generali nu are decât aprecieri negative. Deunăzi, Goebbels îmi spunea că *Führerul* i-a forfecat furios. Generalii, afirma el, nu numai că îl dezinformează, dar pe deasupra mai sunt lipsiţi şi de cultură. Mai toţi ofiţerii superiori din Armata de uscat sunt produsul unei educaţii deficitare. Le scuză într-o oarecare măsură nivelul intelectual scăzut, fiindcă militarii nu au menirea să predea filozofia din înaltul catedrelor universitare. Nu poate însă tolera lipsa lor de pregătire profesională.

— Hm! Omul acesta, care nu a depăşit gradul de caporal şi n-a urmat nici o şcoală superioară, face procesul pregătirii noastre profesionale! exclamă batjocoritor von Geist. Nu se poate spune că îi lipseşte tupeul.

— Eram de faţă, continuă Erwin, când *Führerul* îi declara lui Frank, guvernatorul general al Poloniei, că Statul-Major al Armatei Germane constituie ultima francmasonerie pe care nu a dizolvat-o încă. Stat-majoriştii au fost oricând gata să-şi trădeze, să-şi vândă şefii. I-ar fi vândut, dacă li s-ar fi oferit prilejul, şi pe Moltke şi pe Schlieffen. Aceşti mândri domni, cu dublele lor lampasuri purpurii la pantalon, spunea *Führerul*, nu sunt decât nişte boiernaşi aroganţi şi cu ţeasta goală, nişte animale primejdioase societăţii. Sterili, lipsiţi de idei, laşi, dar cu pretenţii imense...

Am râs dispreţuitor.

— De la o vreme încoace, Hitler face tot mai des apel la reminiscenţele lui de caporal, spre a găsi soluţii strategice. L-am auzit, nu demult, declarând cu seninătate că e mai greu să conduci o grupă de soldaţi decât un grup de armate şi că experienţa lui din primul război mondial ne-ar putea fi îndreptar în actualul război. Vă mărturisesc că puţin a lipsit să nu pufnesc în râs.

S-a dat semnalul de plecare a trenului. Ne-am urcat în vagoane.

— Să nu fii văzut prea multă vreme în compania noastră, Erwin,

i-am spus râzând. Ai să te compromiţi în ochii *S.S.*-iştilor.

— Sunt compromis gata, zise Erwin. Acum câteva zile, la Cancelariatul Reichului, *Obergruppenführerul* Kaltenbrunner spunea că nobilii sunt duşmanii prin definiţie ai naţional-socialismului. Că inutilitatea lor a devenit atât de manifestă, încât ar trebui împăiaţi şi expuşi într-un muzeu cu antichităţi. Câţiva ofiţeri superiori din *S.S.*, care se aflau de faţă, au făcut mare haz. Kaltenbrunner s-a prefăcut că abia în clipa aceea îmi observase prezenţa. A rânjit, arătându-şi colţii ca un lup: „Oh, iartă-mă, principe! Dacă aş fi ştiut că eşti aici, m-aş fi exprimat mai elegant. Aş fi propus să vă facem mumii. Dumneata te-ai fi bucurat de un regim preferenţial. Ţi-aş fi făcut o mască mortuară din aur masiv, ca a lui Tutankamon.” M-am înclinat şi i-am răspuns cu amabilitate: „Vă mulţumesc pentru bunăvoinţă. Ţin să vă încredinţez. *Herr Obergruppenführer,* că aş fi fericit dacă aş şti că masca mea va figura alături de a dumneavoastră.” Kaltenbrunner a râs verde. „Ai replica uşoară şi spiritul ager, principe. Ar fi păcat să i se pună brusc capăt.” Fără să mai aştepte riposta mea, a părăsit încăperea. Ţin minte că cicatricea i se înroşise ca un moţ de curcan...

— Duşmănia lui Kaltenbrunner e primejdioasă, Erwin.

— Ştiu. Am avut grijă să-mi iau măsuri de prevedere. În primul rând m-am plâns lui Goebbels, care s-a făcut foc. „Să încerce numai să se atingă de dumneata, Erwin! Te rog un singur lucru. Dacă va mai încerca să te provoace, evită să-i răspunzi. Spre a-l doborî pe Himmler, căruia năzuieşte să-i ia locul, s-a făcut sluga lui Bormann. Şi cum Bormann este la ora actuală mâna dreaptă a *Führerului,* e recomandabil să eviţi ciocnirile cu Kaltenbrunner.” Câteva zile mai târziu, Goebbels mi-a încredinţat misiunea aceasta. Scopul său nemărturisit a fost să mă îndepărteze din Berlin. Nu-i convine nici lui o ciocnire cu Bormann.

— Dar Gerlach? Pentru cine lucrează Gerlach?

— Care Gerlach? *Standartenführerul*?

— Exact. A fost pe vremuri omul lui Heydrich.

— Aha, îl cunosc! Acum lucrează cu Kaltenbrunner. Are impresia că Himmler e pe ducă. Aşa că a trecut în tabăra lui Bormann.

— Ce intrigi infecte!

— Dictatura se hrăneşte cu intrigi, aşa cum viermii se hrănesc cu stârvuri.

M-am despărţit de Erwin cu gândul să-l recrutez în tabăra

noastră. Voiam totuşi să-l mai sondez înainte de a mă descoperi, făcându-i propuneri ferme. Era nepotul meu, dar purta uniforma *S.S.,* iar iniţialele acestea mă umpleau de dezgust, îmi trezeau instinctiv neîncrederea. Mă bizuiam însă pe câteva elemente care pledau în favoarea bunei-credinţe a nepotului meu. Erwin nu intrase în *S.S.* din oportunism sau din dorinţa de a se căpătui. Avea un nume ilustru şi o avere frumoasă. Îmbrăcase uniforma neagră închipuindu-şi că naţional-socialismul reprezenta o mişcare de renovare a Germaniei. Avusese însă tot timpul să se trezească din visuri şi să vadă realitatea. Cred că în clipa aceasta era îngrijorat, deşi îmi ascunsese acest lucru. Ştia că Goebbels îi va lua apărarea, dar mai ştia că omul acesta l-ar fi lăsat din braţe dacă Hitler i-ar fi cerut-o. Şi cum Hitler ajunsese să facă tot ce îi sugera Bormann…

Am ajuns la Paris dimineaţa la 11. Pe străzi m-am simţit înconjurat de o ostilitate surdă, ieşită din starea de latenţă din primii ani ai ocupaţiei, când mulţi francezi nu mai credeau în posibilitatea unei victorii aliate. Acum parizienii ridicau capul. Privirile lor erau mai directe, mai îndrăzneţe. Nu se mai sfiau să te înfrunte din ochi. Eram însă preocupat mai puţin de comportarea francezilor faţă de armata de ocupaţie decât de propriile mele probleme, care se împleteau de altfel cu problemele Germaniei.

După o vizită la Comandamentul *Luftwaffe,* unde am avut o scurtă întrevedere cu un Sperrle descurajat de evoluţia operaţiilor din nordul Normandiei, am plecat spre cartierul general al lui Rommel de la Roche-Guyon, unde mi se spusese că aveam să-l găsesc şi pe *Feldmarschallul* von Rundstedt.

Eram foarte bucuros la gândul că voi juca un rol activ în complotul împotriva lui Hitler. Îmi dădeam seama că marea confruntare nu mai putea fi întârziată şi nici evitată. Prea mulţi oameni se angajaseră în luptă ca să mai dăm înapoi. Ezitările nu mai erau posibile.

Când am sosit la Roche-Guyon, mi s-a raportat că *Feldmarschallii* von Rundstedt şi Rommel plecaseră inopinat spre front şi că îi puteam găsi la Lisieux sau la Caen. Cunoşteam concepţia lui Rommel de a păstra contactul personal cu frontul. Mă surprindea însă gestul lui von Rundstedt, care – datorită vârstei – părăsea mai rar cartierul său general. Însemna însă că situaţia era foarte serioasă de vreme ce amândoi găsiseră necesar să inspecteze linia frontului.

Nu mă indispunea perspectiva unei deplasări până la Caen. Eram

curios să văd zona luptelor. Se făcuse ora 9 când am plecat de la Roche-Guyon. Am luat-o pe şoseaua 313 până la Les Andelys, am cotit la stânga, traversând Sena, şi odată ajunşi la şoseaua 182, am virat spre Paris până la joncţiunea cu şoseaua 13. Am făcut din nou la dreapta pe şoseaua 13. Până la Evreux drumul a fost relativ liber. Cei 74 de km dintre Evreux şi Lisieux i-am parcurs însă într-un tempo de melc. Mişcările de trupe îngreunau circulaţia. Drumul este monoton, deoarece străbate un platou întins. Dincolo de Lisieux peisajul devine mai atractiv. Şoseaua şerpuieşte coborând în pitoreasca vale a râului Auge.

Înainte de a intra în Saint-Loup-de-Fribois, ne-a atacat o formaţie de aparate de vânătoare inamice. Avioanele zburau razant, aşa că apariţia lor a surprins coloanele militare în plin mers pe şosea. Armele de bord ale inamicului împroşcau foc, făcând ravagii printre trupele noastre. Infanteriştii, deprinşi cu aceste atacuri, părăseau în câteva salturi şoseaua, aruncându-se pe burtă în plin câmp, sau prin şanţuri.

Ca de obicei, Hans a dat dovadă de o remarcabilă prezenţă de spirit. A tras brusc maşina spre dreapta, oprind lângă şanţ.

— Săriţi, *Herr General!* a apucat să spună.

În clipa aceea mi-am regăsit toată agilitatea tinereţii. În mai puţin de două secunde am deschis portiera şi m-am aruncat în şanţ, laolaltă cu von Geist, cu Hans şi cu maiorul Heilingsdorff.

Avioanele au trecut ca o trombă pe deasupra noastră, vărsând foc de mitraliere. În vreme ce stăteam lipit de pământ, nu m-am putut opri să nu ridic capul spre aparatele inamice. Le cunoşteam performanţele şi mă interesa să le văd operând. În clipa aceea uitasem că riscam să mă trăsnească în creştet.

După trecerea lor, m-am ridicat de jos şi am început să-mi scutur hainele.

— Noroc că era şanţul curat! am exclamat, uitându-mă la însoţitorii mei.

În jur, avioanele făcuseră prăpăd. Mulţi soldaţi zăceau morţi sau răniţi. Câteva camioane ardeau. O ambulanţă se răsturnase în şanţ. Doctorul, infirmierii şi câţiva soldaţi se priponiseră cu spinarea în maşină şi o împingeau, străduindu-se să o repună pe roate.

— Heilingsdorff! l-am auzit pe von Geist strigând. Heilingsdorff!

Mi-am întors privirile într-acolo.

Von Geist stătea aplecat asupra maiorului, care încremenise cu burta la pământ. Când m-am apropiat de ei, am văzut tunica lui

Heilingsdorff pătată de sânge la umăr. După poziţia ei, rana nu putea să fie mortală. Când von Geist a încercat să-l ridice cu faţa în sus, cascheta de pe capul lui Heilingsdorff a căzut în iarbă. Abia atunci am observat că e găurită. Glonţul îl lovise în regiunea occipitală, făcându-i o rană rotundă, ca o băncuţă.

Hans a alergat după ambulanţă. Doctorul, un ofiţer tânăr, în halat alb – cred că abia ieşise de pe băncile şcolii – a îngenuncheat lângă Heilingsdorff. După o examinare sumară, a înclinat din cap. Mi-a raportat:

— Este mort, *Herr General*.

— Bine, domnule ofiţer, am replicat. Du-te la răniţii dumitale. Au mai multă nevoie de dumneata. Îţi mulţumesc.

S-a ridicat în picioare, a făcut salutul hitlerist şi s-a îndepărtat.

Maşina mea scăpase neatinsă.

Avioanele au apărut iarăşi. De data aceasta veneau din sens invers. Curăţiseră şoseaua şi acum executau un nou atac, desăvârşindu-şi opera. Câţiva infanterişti au prins să tragă cu pistoalele lor mitralieră în aparatele inamice. Ripostă, în general, puţin eficace. La viteza fantastică a avioanelor în zbor razant este aproape imposibil să-l loveşti în organele lui vitale. Trebuie să te ajute şi hazardul.

M-am aruncat iarăşi în şanţ. Atitudinile de bravadă în asemenea cazuri nu îşi au rostul. În clipa aceea am auzit o explozie deasupra capului. Un avion, lovit în rezervorul de benzină, a luat foc şi s-a prăbuşit la câteva sute de metri depărtare, vârându-se cu botul în nişte tufe. O nouă explozie l-a spulberat, în uralele soldaţilor noştri. Ne-am ridicat din nou.

— De la Caen voi trimite după cadavrul lui Heilingsdorff, zise von Geist.

— Avea familie? am întrebat.

— Trei copii. Soţia lui a fost ucisă într-un bombardament aerian.

— Bietul Heilingsdorff! am rostit.

Sărăcăcios epitaf. Dar ce puteam spune în plus?

Hans mi-a raportat că maşina nu păţise nimic nici de data aceasta.

— Să mergem, am spus.

Ne-am instalat în *Horsch* şi am plecat la drum. Aveam inima grea. De trei ani lucram cu Heilingsdorff. Era un ofiţer priceput şi destoinic. Nu l-am auzit niciodată cârtind. Era tipul soldatului care execută ordinele orbeşte.

Înainte de a intra în Caen, am oprit la postul de comandă al unei unităţi de tancuri. Am cerut să mi se dea legătura cu Feldmarschallul von Rundstedt sau cu Rommel. În ciuda încercărilor ofiţerului cu transmisiunile, mi-a fost imposibil să dau de ei. N-am obţinut decât informaţia că se aflau în inspecţie undeva pe frontul din zona Caen.

Bombardamentele asupra oraşului, aflat încă în mâinile noastre, în ciuda atacurilor repetate ale inamicului, continuau fără încetare. Tancurile erau camuflate într-o pădurice şi aşteptau înserarea spre a interveni în luptă. Deplasările lor în cursul zilei ar fi fost uşor reperate. Un covor de bombe lansate din bombardierele britanice le-ar fi distrus în câteva minute.

Comandantul unităţii de tancuri mi-a ieşit în întâmpinare, prezentându-şi raportul. Era surprins de apariţia mea în acest sector. Căpitan tânăr, dar cu o oarecare experienţă dobândită pe Frontul de Est, mi-a înfăţişat în cuvinte puţine, dar precise, istoricul operaţiilor din sectorul său. Nu avea o privire de ansamblu şi nici nu putea să o aibă. Luptele căpătaseră un caracter confuz. Atacuri şi contraatacuri dezlănţuite într-o rapidă succesiune nu permiteau ofiţerilor combatanţi din prima linie să-şi facă o idee asupra situaţiei generale.

Dinspre Caen se auzea o neîntreruptă canonadă, care părea să cuprindă un front foarte întins. Coloane de fum negru

— Probabil depozite de carburanţi incendiate – se ridicau în vălătuci spre cer.

— Resimţiţi lipsa aviaţiei noastre? l-am întrebat pe ofiţer.

— Foarte mult, *Herr General.* Ori de câte ori pornim la atac, avem de-a face nu numai cu tancurile şi infanteria inamică, dar mai ales cu aviaţia lor, care ne provoacă pierderi grele. Împotriva aviaţiei nu ne putem apăra. Unităţile de artilerie antiaeriană îndeplinesc în special misiuni antitanc, aşa că noi suntem lăsaţi oarecum la cheremul bombardierelor britanice.

Mă gândeam la Hitler şi la generalii lui de la *O.K.W.* Ce bine le-ar prinde să-l asculte pe ofiţerul acesta tânăr. Ar trage concluzii preţioase.

Mă pregăteam să mă urc în *Horsch*-ul meu şi să plec spre comandamentul Grupului Blindat Vest, când o maşină de campanie şi-a făcut apariţia la liziera pădurii. Maşina a oprit în dreptul meu. De lângă şofer a coborât un ofiţer, care s-a îndreptat spre mine. Îl vedeam în *contre-jour,* aşa că nu am putut să-i desluşesc de la

început faţa.

— Am onoarea să vă salut, *Herr General*, m-a salutat ofiţerul, izbind sec din călcâie.

Glasul mi-era cunoscut. Abia în clipa aceea mi-am dat seama că era nepotul meu, locotenent-colonelul von Graffenstein-Islingen.

— Erich, tu aici? Numai la întâlnirea aceasta nu mă aşteptam.

— Sunt ofiţer de legătură al Comandamentului Armatelor din Vest. *Feldmarschallul* Rommel a fost încunoştinţat că îl cauţi şi m-a trimis după dumneata.

— Unde e Rommel?

— Lângă aerodrom, la Carpiquet.

— Carpiquet?

— O localitate la circa doi kilometri vest de Caen. În prima linie.

Am izbucnit în râs.

— Îi cunosc obiceiul. Să mergem!

M-am îndreptat spre *Horsch*-ul meu.

— Ţi-aş propune, Eugen, să laşi *Horsch*-ul aici şi să plecăm cu maşina mea. Va trebui să mergem peste câmp. Cu *Horsch*-ul dumitale de lux nu prea te văd strecurându-te prin coclauri.

— Erich, îţi accept ospitalitatea.

L-am lăsat pe Hans să mă aştepte, adăpostit la liziera pădurii, şi ne-am îndreptat spre maşina lui Erich. Forma ei ciudată mi-a atras atenţia.

— Ce marcă mai e şi aceasta?

— Un *Willis* de campanie. Capturată acum trei zile de la americani. O folosesc în locul maşinii mele, aruncată în aer de o mină.

— Şi tu? Erai în maşină?

— Eram. Însă, după cum vezi, am scăpat teafăr. Şoferul şi doi ofiţeri care mă însoţeau au murit pe loc.

— Dragul meu, te felicit.

Mă instalasem lângă şofer. Erich şi von Geist se aşezaseră pe bancheta din spate. Maşina era nervoasă şi se comporta bine pe terenul accidentat. Arcurile erau cam tari, dar în timp de război nu mai cauţi asemenea comodităţi.

Şoferul coti la dreapta şi strecură maşina la umbra unor copaci.

— De ce te-ai oprit? l-am întrebat iritat.

— Avioane, *Herr General!* a rostit, arătându-mi un grup de aparate de vânătoare care apăruseră fără veste şi acum zburau razant, mitraliind trupele noastre terestre.

O formaţie puternică de bombardiere se apropia de Caen, venind dinspre nord.

— Cum şi-o fi închipuind *Führerul* că putem lupta în asemenea condiţii? a rostit cu mânie reţinută Erich. Ori de câte ori lansăm contraatacuri, suntem zdrobiţi de bombardamentele aeriene. Numai noaptea putem opera fără să fim victimele sigure ale zburătorilor inamici.

Lupta era inegală. Şi, cu toate acestea, trebuia să rezistăm până vom reuşi să-l înlăturăm pe Hitler. Ruşii – mai abili politiceşte decât anglo-americanii – repetau în toate proclamaţiile lor că se băteau împotriva naziştilor, nu a poporului german.

Avem însă dreptul să condamnăm cu atâta asprime intransigenţa aliaţilor?... Îmi amintesc că, în ’943, Canaris mi-a procurat o copie a unor note stenografice luate de *Frau* Wolf, secretara lui Hitler, cu prilejul expunerii făcute de acesta în faţa unor generali, convocaţi la Berchtesgaden în 22 august ’939: „Decizia mea de a ataca Polonia a fost luată încă din primăvara trecută. Vom duce un război-fulger. Forţa noastră se bazează pe două elemente: viteza şi brutalitatea. Genghis-Han a masacrat milioane de femei şi de copii cu premeditare şi fără să se lase frânat de scrupule. Cu toate acestea, istoria îl consideră un fondator de imperii. Ceea ce lumea occidentală, iritată, va spune despre mine îmi este cu totul indiferent. Am decis să trimit în faţa plutonului de execuţie pe oricine va îndrăzni să formuleze critici împotriva politicii mele. Ordon tuturor unităţilor «Cap de mort» să extermine fără milă oameni, femei şi copii polonezi. Numai aşa vom cuceri spaţiul vital de care avem nevoie. La München am putut să-mi dau seama cât de laşi sunt Daladier şi Chamberlain. Aceşti politicieni nu vor îndrăzni să ne atace. Se vor mărgini la o blocadă. Ne vom procura însă materiile prime din Est. Polonia va fi depopulată şi colonizată cu germani. Voi dărâma apoi Rusia Sovietică şi voi pune bazele unei dominaţii germane milenare. Va trebui să fim cu ochii în patru în ceea ce priveşte Italia şi Japonia. Mussolini este ţinut în şah de un rege cretin şi de un principe moştenitor vândut anglo-americanilor, iar împăratul Japoniei este o replică a ultimului ţar: lipsit de caracter, nehotărât, laş. Faţă de forţa noastră, micile state din Europa sunt inofensive. De la moartea lui Kemal Ataturk, Turcia e guvernată de idioţi. Carol al României este aservit apetiturilor sale sexuale. Regele Belgiei şi regii Nordului depind de bunul plac al popoarelor lor, care dau

dovadă de o iremediabilă oboseală. Însuşiţi-vă mentalitatea unor stăpâni ai lumii! Să nu vedeţi în popoarele supuse decât nişte cete de maimuţe care cer a fi biciuite! Atacul nimicitor împotriva Poloniei se va declanşa sâmbătă dimineaţa. Vă aşteaptă o glorie nepieritoare. Să fiţi duri. Să acţionaţi aşa cum v-am spus: repede şi brutal. Europa Occidentală trebuie să se cutremure de groază când va auzi vorbindu-se despre faptele voastre. Aceasta e maniera cea mai umană de a conduce un război, fiindcă îl scurtezi la maximum.” În aceeaşi zi a vorbit şi generalilor din Armatele de uscat, de mare şi de aer. Discursul său a îmbrăcat o formă mai academică.

Când se referise la laşitatea oamenilor politici din Occident, Hitler nu fusese departe de adevăr. Spre a-şi feri pielea şi liniştea, Daladier şi Chamberlain îngăduiseră *Führerului* să ocupe ţară cu ţară, aproape o treime din Europa. Nu intraseră în război decât în ceasul al doisprezecelea. Dacă s-ar fi arătat fermi de la primele încercări ale lui Hitler de a viola tratatele existente, omenirea nu ar fi ajuns să fie cuprinsă mai târziu de o conflagraţie de pe urma căreia aveau să piară zeci de milioane de oameni…

După ce avioanele s-au pierdut la orizont, ne-am continuat drumul. În preajma unui sat, răscolit de bombe, am întâlnit tancuri care se îndreptau spre linia întâi. Mastodonţii aceştia de fier ofereau un spectacol impresionant. Greutatea lor făcea să se cutremure pământul, iar huruitul şenilelor te asurzea.

— *Mark 5*, zise Erich. 45 de tone. Bate tancurile *Sherman*, de 30 de tone. Şi *Churchill*, de 40 de tone.

— Din nefericire, sunt prea puţine, zise von Geist.

— Dacă am fi avut tancuri şi avioane, astăzi inamicul ar fi fost în fundul Canalului Mânecii, rosti Erich.

Pe lângă tancuri mărşăluia un detaşament de infanterie. Soldaţii – majoritatea aveau peste 40 de ani – păreau istoviţi şi mai ales demoralizaţi. Debarcarea, deşi aşteptată de multă vreme, îi luase totuşi prin surprindere. Mulţi ajunseseră să creadă că invazia nu se va materializa niciodată. Aspectul lor era jalnic. Aveau privirile rătăcite, abia îşi târau picioarele.

— Cu aceşti nenorociţi vrea *O.K.W.*-ul să stăvilească iureşul blindatelor anglo-americane! a exclamat cu scârbă von Geist.

— Trupele de elită luptă în Est, zise Erich. Aici nu avem decât soldaţi prea bătrâni sau prea tineri. Majoritatea celor vârstnici sunt recuperaţi după răniri grave, mulţi sunt bolnavi ori incapabili de eforturi susţinute. Ar fi trebuit să fie trimişi la căminele lor, dar

armata nu se poate dispensa de anemicul lor aport. Hitler a făcut până acum atâta risipă de carne de tun, încât am ajuns să ne folosim şi de infirmi. Mă întreb ce ne-am fi făcut dacă nu am fi avut pe flăcăiandrii din *Hitlerjugend...*

— Am auzit că sunt de o temeritate care atinge inconştienţa.

Erich a zâmbit trist.

— Adevărat. Se bat cu o încrâncenare. Cu o dârzenie care te fac adeseori să te întrebi dacă nu şi-au pierdut instinctul de conservare. Dacă vrei, Eugen, pot să-ţi arăt cum s-au luptat tinerii aceştia. Otto, să facem un ocol prin Rots! porunci el şoferului. Se întoarse iarăşi spre mine: Ştii cum e poreclită Divizia 12 *S.S.* „Panzer"?... *Baby Division,* fiindcă este alcătuită numai din copilandrii din *Hitlerjugend*.

Maşina a cotit pe un drum de ţară, mărginit de pajişti verzi, de garduri vii şi de mănunchiuri de copaci. Din loc în loc se vedeau tancuri distruse, înnegrite de fum. În jurul lor iarba era arsă. Prizonieri englezi, supravegheaţi de santinele germane săpau gropi în care morţii erau aruncaţi claie peste grămadă. O pâclă uşoară se aşternuse în văzduh.

— Unde mergem? am întrebat.

— Într-o mică localitate cucerită de canadieni şi recucerită de ai noştri, de copilandrii din *Hitlerjugend*.

Dacă tinerii aceştia erau tot atât de fanatici ca Rudi, orice excese erau explicabile.

După o perdea de copaci apărură nişte ziduri pe jumătate prăvălite. Resturile unor aşezări omeneşti, care ofereau acum un peisaj de o sălbăticie selenară. Cu un singur corectiv. Marea aceea de ruine, scormonite de cratere adânci, era presărată cu cadavre şi cu tancuri nimicite. Cadavrele aveau însă o particularitate. Nu erau izolate şi răspândite ici şi colo, ca după orice bătălie. Soldaţii erau încleştaţi câte doi. Ori câte trei, într-o ultimă şi cumplită îmbrăţişare. Înainte de a muri. Se măcelăriseră reciproc cu cuţitele. Îi vedeai prăvăliţi pe uliţele satului, prin grădini, în pragul caselor năruite. Un tânăr cu părul blond încremenise cu gura încleştată în beregata unui canadian. Altul spintecase pântecele unui britanic, care mai găsise puterea să-şi împuşte adversarul în cap. Un servant atârna, frânt de mijloc, pe marginea turelei deschise a unui tanc. Doi inşi, care se rostogoliseră probabil într-o încrâncenată luptă corp la corp, fuseseră striviţi de şenilele unui tanc, imobilizat la rândul său de o lovitură bine ţintită în organele vitale. Un flăcău de

vreo 17 ani, cu vestonul desfăcut la gât şi cu „Crucea de Fier” pe piept, zăcea înconjurat de patru cadavre de paraşutişti englezi. În aer plutea un miros greu, de putreziciune. Roiuri de muşte colcăiau pe buzele şi în orbitele morţilor.

Umblam printre cadavre, îndurerat de acest spectacol de o cruzime inimaginabilă.

— Copilandrii nu cad prizonieri şi nici nu iau prizonieri. Pentru ei nu există decât: „Victorie sau moarte”. Îndoctrinaţi de Hitler, refuză să conceapă noţiunea de „retragere”. Mor pe poziţie, dar nu fac un pas înapoi.

Dispreţul pentru viaţă şi pentru moarte al acestor copii era uimitor. Pentru ei războiul rămăsese o joacă. O joacă oribilă, căreia i se dedicau cu toată seriozitatea. Nu le era frică de moarte, fiindcă nu ştiau ce înseamnă. La 20 de ani fenomenul acesta nu poate fi înţeles.

Un băiat, care nu cred să fi avut mai mult de 16-17 ani. Părea să fi adormit. Stătea cu picioarele adunate sub el şi se rezemase de un zid. Ţinea în mână o puşcă-mitralieră şi îşi lăsase capul pe umăr, ca şi când l-ar fi mirat visul care i se perinda prin faţa ochilor minţii. Nu avea nici o rană aparentă. Poate că suferise un soc, care îl făcuse să-şi piardă cunoştinţa. M-am apropiat de băiat şi m-am lăsat într-un genunchi. I-am atins cu dosul palmei mele obrazul. În aceeaşi clipă puşca-mitralieră din mâinile lui a început să tragă. Impactul gloanţelor a descris o şerpuire dezordonată pe zidul unei case de peste drum. Simultan, băiatul a căzut pe o parte. Abia atunci am observat că tânărul avea o rană deasupra urechii stângi. O rană din care se scursese un fir subţire de sânge. În cădere, degetul lui, împietrit apăsase pe trăgaci, declanşând rafala. Nu lovise, din fericire, pe nici unul din însoţitorii mei.

M-am ridicat în picioare. Ce făcuse războiul din aceşti copii! Eram atât de absorbit de soldatul-copil, încât m-a trezit ca dintr-un vis gestul lui Erich, care mi-a atins braţul.

— Cred că va trebui să plecăm, Eugen. Priveşte!

Îmi arătă cu mâna capătul uliţei. Un mare număr de soldaţi germani veneau în fugă spre noi. Din când în când se uitau în urma lor.

— Fug de inamic! rosti von Geist cu un ton în care se îmbinau amărăciunea şi dispreţul.

— Nişte bieţi *tătici*, zise Erich.

Soldaţii se apropiau de noi. În urma lor se auzeau împuşcături

dezordonate, rafale de mitralieră, bubuituri de tunuri uşoare.

— Să mergem, propuse Erich.

— Nu! am replicat. Rămânem.

M-am postat în mijlocul uliţei, cu faţa spre soldaţii care se apropiau alergând. Cu gesturi măsurate, mi-am scos tabachera din buzunar, am deschis-o şi, după ce am ales o ţigară, mi-am dus-o la gură şi mi-am aprins-o. Gesturile acestea foarte banale aveau o aparenţă atât de ciudată în acele împrejurări dramatice, încât primii soldaţi, ajunşi în preajma mea, s-au oprit. Unii mă priveau îndobitociţi. Alţii, impresionaţi probabil de calmul meu, atât de distonant cu panica nebună care-i încolţise, şi-au revenit în parte.

— Vin englezii! strigă înspăimântat un infanterist cu tâmple albe şi ochelari cu lentile groase.

— Ei şi? am ripostat calm. N-au decât să vină. Îi vom primi aşa cum se cuvine.

Grupul de soldaţi opriţi în jurul meu creştea. Constituiau un fel de barieră în mijlocul uliţei, de care se loveau fugarii. În cele din urmă am reuşit să stăvilesc iureşul. Am văzut printre oameni un *Feldwebel* borţos şi astmatic.

— Unde sunt ofiţerii voştri? l-am întrebat.

— Au căzut, *Herr General*. Au căzut cu toţii în luptă… La intrarea în sat… Inamicul, sprijinit de tancuri, ne-a atacat cu forţe superioare…

În aceeaşi clipă, la capătul uliţei, au apărut două tancuri *Churchill*, urmate de grupuri de infanterişti care se adăposteau înapoia coloşilor de oţel.

Ai noştri s-au instalat printre ruine, în aşteptarea inamicului. Disproporţia dintre forţele noastre şi ale lor era categorică. Mă şi vedeam prizonier într-un lagăr britanic, ceea ce nu mă încânta deloc. Aş fi putut încerca să ies din încurcătură, strecurându-mă printre zidurile rămase încă în picioare. Un ofiţer de rangul meu ar fi reprezentat o pradă importantă. Un simţământ nedefinit mă împiedica să-i las pe soldaţii care avuseseră încredere în mine şi să fug spre spatele frontului. Ştiu că era un gest de bravadă inutilă, că locul meu nu era în linia întâi şi că nu aş fi îndreptat cu nimic situaţia dacă aş fi rămas să lupt în mijlocul acestui pumn de soldaţi înnebuniţi de spaimă, dar care prinseseră curaj văzându-mă printre ei. Mă priveau cu încredere, ca şi când persoana mea i-ar fi apărat mai eficient decât un regiment de tancuri. Mă aflam într-o postură stupidă, dar fără ieşire. Erich şi von Geist se uitau la mine

nedumeriţi.

— Mai avem câteva grenade antitanc, mi-a raportat *Feldwebelul*.

Un huruit de senile înapoia noastră m-a făcut să întorc capul într-acolo. Un *Tigru* de 62 de tone apăruse după o cotitură a uliţei. Altul răsări printre ruine. Un al treilea că bufni, trecând printr-o clădire, rămasă până atunci în picioare şi pe care o sfărâmă ca pe o construcţie din cărţi de joc.

Tancul *Churchill* din capul coloanei inamice a scuipat foc. Proiectilul s-a zdrobit de blindajul primului *Tigru*, fără să-i provoace stricăciuni. Turela acestuia s-a rotit, îndreptând ţeava tunului său de 88 spre tancul inamic. Ştiam ce va urma. De la prima lovitură, tancul *Churchill* a luat foc. Şi *Tigrul* care spintecase clădirea a tras. Al doilea *Churchill* a sărit în aer. Bucăţi de blindaj au zburat prin aer, căzând apoi cu zgomot sec printre dărâmături. Infanteriştii britanici s-au risipit ca potârnichile, căutând adăpost printre zidurile caselor distruse.

— Acum putem pleca, mi-a strigat Erich la ureche, spre a acoperi zgomotul făcut de tirul dezordonat al armelor de foc de toate tipurile. Nu mai avem ce căuta aici.

Avea dreptate. *Tigrii* restabiliseră situaţia. Nu mai aveau nevoie de prezenţa mea. Am plecat spre maşină. Ne-am întâlnit cu alte tancuri, care se îndreptau spre inamic. Şenilele lor călcau peste mormanele de cadavre ale copilandrilor din *Hitlerjugend* şi ale canadienilor.

Am ajuns în sfârşit la maşină. Şoferul ne aştepta impasibil. Am plecat spre Rommel.

— Ce-o fi zi când că am întârziat atâta? am spus.

— Are să mă mustre, Eugen, pentru tot ce s-a întâmplat, a zâmbit Erich.

Am râs.

— Nici o grijă. Am să-i spun că a fost ideea mea.

L-am găsit pe Rommel la Carpiquet, aşa cum fusese convenit. M-a întâmpinat cu toată căldura.

— Ce bine îmi pare că vă văd teafăr, *Herr General!* M-am temut să nu vi se fi întâmplat ceva.

I-am istorisit pe scurt episodul de la Rots.

— A fost imprudent din partea dumneavoastră. A zâmbit. În toată afacerea aceasta nu are vreun amestec nepotul dumneavoastră, locotenent-colonelul von Graffenstein? Şi pe mine a vrut să mă ducă la Rots.

Am trecut la alt subiect, mai arzător. Situaţia militară. Rommel era pesimist.

— Anglo-americanii beneficiază nu numai de avantajul superiorităţii lor în oameni şi materiale, ci şi de incapacitatea *O.K.W.*-ului de a judeca limpede situaţia. Inamicul s-a instalat în Normandia şi ne ronţăie divizie după divizie, pentru că Hitler nu ne-a îngăduit să contraatacăm cu toate forţele trupele debarcate. Am fost obligaţi să renunţăm chiar la principiile de strategie care au permis succesele noastre din primii ani ai războiului. În ziua întâi a debarcării n-am putut arunca în luptă decât Divizia 21 „Panzer", fiindcă *O.K.W.*-ul ne-a interzis formal să angajăm în acţiune Diviziile 12 „Panzer" S.S. şi Lehr, aflate în rezerva *O.K.W.*-ului. Când am obţinut în sfârşit autorizaţia să le folosim, era prea târziu. Inamicul se instalase temeinic pe coastă, iar sprijinul artileriei cu tragere lungă de pe navele de război îi crea o umbrelă la adăpostul căreia a putut nu numai să prindă rădăcini pe pământul Normandiei, dar să-şi şi dezvolte ofensiva de mai târziu. Chiar şi acum, în ceasul al doisprezecelea, Hitler ne interzice să recurgem la diviziile imobilizate din ordinul său la Cherbourg, precum şi la Armata 15, care aşteaptă o ipotetică debarcare în Pas de Calais.

— Mulţi generali şi-au închipuit că debarcarea va avea loc în Pas de Calais, am replicat.

— Adevărat, a rostit Rommel. Şi eu am înclinat să accept această ipoteză. De atunci însă am putut să constat că adevărata debarcare a avut loc aici, în zona Carentan-Caen. În clipa în care ni se va permite să recurgem la Armata 15, va fi prea târziu. Anglo-americanii vor fi atât de consolidaţi, încât nu-i vom mai urni cu nimic. Luptele care se desfăşoară actualmente sunt deosebit de grele.

— Ştiu, am replicat. Am fost martorul unui mărunt episod. Am admirat intervenţia unei formaţii de *Tigri.*

Rommel lovi cu cravaşa pulpana mantalei sale de piele.

— Ce folos! Bombardierele inamice au grijă să intervină la momentul oportun. Covoarele lor de bombe vin de hac celor mai puternice tancuri.

Feldmarschallul se monta vizibil.

— Sperrle nu ne dă nici un sprijin. Aviaţia lui e invizibilă.

— *Feldmarschallul* Sperrle e legat de mâini şi de picioare, am spus.

— Propria lui incapacitate îl leagă de mâini şi de picioare.

M-a luat de braţ şi m-a tras deoparte, astfel încât vorbele lui să nu fie auzite şi de ceilalţi ofiţeri.

— Dacă nu acţionăm mai repede împotriva lui Hitler, catastrofa este iminentă pentru Germania. Poate că ştiţi, *Herr General.* Am hotărât să merg alături de dumneavoastră. Dacă ieri mă opuneam asasinării lui Hitler, fiindcă nu voiam să facem din acest om un martir, astăzi nu mai am nici un fel de scrupule. Trebuie să lovim, şi cât mai repede! Acum câteva ore am avut o lungă convorbire cu von Rundstedt. Am căzut de acord să provocăm o discuţie deschisă cu Hitler. Am de gând să-i spun tot adevărul, pe care i-l ascund servilii săi colaboratori. V-aş ruga să participaţi la această conferinţă, care sper să fie hotărâtoare pentru continuarea războiului.

Am schiţat un gest de neîncredere.

— Mă îndoiesc că veţi reuşi să schimbaţi concepţiile lui Hitler. Diseară mă înapoiez la Paris. Voi încerca să stau de vorbă cu Sperrle.

— Nu cred că îl veţi găsi treaz. Benchetuieşte noapte de noapte.

— Încearcă să-şi înece în alcool simţământul propriei sale neputinţe, am replicat.

— Sunteţi prea indulgent, *Herr General.* Dacă nu este capabil să facă faţă situaţiei, să demisioneze. De ce nu-i luaţi locul?

— Credeţi-mă, *Herr Feldmarschall,* că aş fi fericit să scap de funcţia pe care o îndeplinesc. Am ajuns să joc rolul unui medic de gardă trimis cu ambulanţa oriunde se întâmplă câte o nenorocire.

— De la o vreme nenorocirile abundă, completă *Feldmarschallul*.

Convorbirea cu Rommel m-a impresionat. În drum spre Paris mă gândeam numai la vorbele lui. Dacă omul acesta – care fusese nu demult un partizan al lui Hitler şi al naţional-socialismului – lua acum poziţie împotriva idolului său de ieri, însemna că stăm foarte prost.

Am sosit la Paris pe înserat. La „Crillon” mă aştepta colonelul Merian, şeful Secţiei organizare. Când a aflat de moartea lui Heilingsdorff, a rămas foarte afectat. Erau buni prieteni.

— Doriţi, *Herr General,* să cerem un ofiţer anume în locul lui Heilingsdorff?

M-a fulgerat o idee. Acum, în preajma declanşării complotului, aveam nevoie de oameni pe care să mă bizui.

— Da. M-am gândit la un ofiţer capabil să-l înlocuiască pe Heilingsdorff. Locotenent-colonelul Erich von Graffenstein-Islingen.

De la cartierul general al lui von Rundstedt.

— Prea bine, *Herr General.* Am să-i cer mutarea. Cred că Feldmarschallul va fi de acord.

— Ca să nu întâmpini dificultăţi, am să vorbesc personal la telefon cu Burgdorf.

Generalul-colonel Wilhelm Burgdorf avea un cuvânt greu, în calitatea lui de director al personalului din *O.K.W.*

— Statul-Major al Aerului, reluă Merian, ne-a trimis un ofiţer în locul lui Busch.

— Da? Foarte bine. Cum îl cheamă?

— Locotenentul Karl von Bruck.

L-am privit lung. Am crezut că glumeşte sau că aiurează.

— Karl von Bruck? am exclamat. Nepotul meu?

— Da. Nepotul dumneavoastră! a replicat calm Merian.

Numirea aceasta m-a contrariat. Tocmai acum, în preajma crizei care se pregătea, nu aveam nevoie de băieţi crescuţi în vată. Nu voiam nici să-l târăsc pe fiul lui Friedrich într-o aventură cu urmări incalculabile. În cazul unui insucces al complotului, un locotenent oarecare ar fi scăpat uşor cu faţa curată. Era de presupus că nu făcusem confidenţe politice unui ofiţer mărunt în grad. Dacă l-aş fi avut aghiotant pe nepotul meu, oricine ar fi fost îndreptăţit să-şi închipuie că îl iniţiasem asupra loviturii pe care o pregăteam. Aveam de gând să-l trimit pe Karl înapoi, la Statul-Major al Aerului, spre a i se da alta întrebuinţare, dar nu puteam lua această măsură – care l-ar fi vexat pe drept cuvânt – înainte de a sta cu el de vorbă.

— Trimite-mi-l pe tânărul von Bruck… Cred că va fi nevoie să cerem alt ofiţer. Mai versat… Nu ştiu dacă mă înţelegi.

Merian a zâmbit.

— Vă înţeleg foarte bine, *Herr General.*

— Bine. Mă duc să mă odihnesc puţin. Să vină sus, la mine.

Ajuns în apartamentul meu, m-am lăsat să cad într-un fotoliu. Eram istovit. Ciudat! Moartea lui Heilingsdorff mă impresionase mai puţin decât sfârşitul tragic al lui Busch. Moartea lui Busch era legată de moartea lui Uwe.

Apariţia lui Karl în prag mi-a risipit gândurile. Când l-am privit mai atent, m-a zguduit parcă un şoc electric. Karl, în uniformă, avea aerul lui Albert. Şi Karl şi Albert moşteniseră frumuseţea bunicii lor. M-am recules. I-am întins mâna şi l-am poftit pe un scaun, lângă mine. Era înduioşător de tânăr.

— Ce e cu tine, Karl? Tu în uniformă? Te credeam mobilizat pe

loc.

— Am fost mobilizat pe loc, mi-a răspuns.

Îmi surâdea. Surâsul mamei şi surâsul lui Albert.

— Şi? l-am întrebat.

— Am renunţat la mobilizarea pe loc şi am cerut să fiu trimis pe front.

— Ştii ce înseamnă frontul, Karl? l-am întrebat cu gravitate.

— Nu am plecat la război cu gândul să mă distrez. Ştiam ce mă aşteaptă, zise Karl.

Avea mâini albe şi frumoase, ca de fată. Şi un obraz neted şi trandafiriu. Şi gene lungi, arcuite. Ar fi fost păcat să moară.

— Cum de te-au lăsat tatăl şi bunicul tău?

— Bunicul nu a ridicat obiecţii. A spus că este o mândrie să mori pentru Hitler şi pentru Germania naţional-socialistă.

— Iartă-mă că te dezamăgesc, Karl, dar bunicul tău este un senil.

— Aşa spune şi tata.

— Atunci cum a îngăduit Friedrich…

— Tata nu a fost de acord. A făcut tot ce a putut ca să-mi schimbe gândul.

— De ce nu ţi l-ai schimbat?

— De ce? Am să-ţi spun de ce, *Onkel* Eugen.

Obrazul i s-a întunecat. Ochii lui atât de languroşi s-au înăsprit brusc.

— Acasă mă sufocam. Suferinţele oamenilor care muncesc în uzină nu mă mai lăsau să dorm. La început am încercat să mă blindez, afectând un fel de nepăsare. Organizam petreceri, cu băieţi şi fete de vârsta mea – pe care îi mai puteam găsi, bineînţeles, căci rândurile lor se răreau necontenit – şi încercam să uit, făcând tot felul de nebunii.

Când îl văzusem ultima oară pe Karl, în somptuoasa reşedinţă a baronilor von Bruck de la Bochum, nu mi-aş fi închipuit că nutreşte asemenea gânduri.

— Câţi ani ai, Karl? Ai împlinit douăzeci?

— Nu, *Onkel* Eugen. Am intrat voluntar în şcoala de ofiţeri. Cu dispensă de vârstă, obţinută de bunicul. A fost ideea lui. Voia să-şi arate pe această cale devotamentul său faţă de *Führer.* Acum ideea lui mi-a servit, căci mi-a permis să scap de tutela sa şi a lui tata.

— Ştiai că statul-major are să te trimită la mine?

— Nu. Am cerut să fiu trimis pe front. Într-o unitate de

vânătoare. Cunosc perfect pilotajul. Probabil că tata a intervenit să fiu repartizat la o unitate ferită de riscuri.

Am înclinat din cap.

— Am înţeles, Karl.

Karl şi-a frământat mâinile. Voia să spună ceva, dar şovăia.

— Dă-mi o mână de ajutor ca să fiu trimis pe front.

Am făcut o mină atât de uluită, încât şi-a închipuit probabil că m-a supărat. Adevărul este că nu mă aşteptasem la o asemenea cerere.

— Să nu-ţi închipui, *Onkel* Eugen, că nu mi-ar plăcea să rămân cu dumneata, mi-a spus ca să mă îmbuneze. Aş dori să mă înţelegi. Nu mă tentează să fac războiul la Paris. Vreau să înfrunt primejdiile. Nu mi-e frică de moarte.

Şi eu, care intenţionam să-l îndepărtez de mine, ca să-l feresc de primejdii!

— Unde ai vrea să fii repartizat? Pe frontul din Normandia? În Italia? în Italia aproape că nici nu mai avem aviaţie.

— Prefer Frontul de Est, zise Karl. Acolo am cu cine să mă bat.

Simplismul raţionamentului său m-a dezarmat. Dacă îl trimiteam pe Frontul de Est, îi pregăteam soarta lui Albert. Şi eu voiam să-l feresc, în ciuda dorinţelor sale.

— Bine, vom mai sta de vorbă despre aceasta, i-am spus. Până se va face rocada de aghiotanţi, în sensul dorinţei tale, ai să-ţi iei atribuţiile în primire. Ţi-au rezervat o cameră, aici, la hotel?

— Da, *Onkel* Eugen. Camera fostului dumitale aghiotant, locotenentul Busch. După câteva clipe a adăugat cu timiditate: Îţi mulţumesc, *Onkel* Eugen.

— Pentru?

— Pentru că ai acceptat să-mi înlesneşti plecarea pe front.

— Bine. În seara aceasta iei masa cu mine. Uite, este opt fără zece. Peste o jumătate de oră mă aştepţi jos, în restaurant. *Maître d'hôtel*-ul are să-ţi indice masa mea.

M-a salutat, străduindu-se să imprime gesturilor sale acea precizie prusacă, atât de preţuită de ofiţerii tradiţionalişti din *Wehrmacht,* apoi a părăsit încăperea. Băiatul acesta îmi era foarte simpatic. Poate fiindcă făcea opoziţie tatălui său. M-am întrebat dacă în străfundul sufletului meu nu-i păstram încă ranchiună lui Friedrich pentru că mi-o răpise pe Anneliese. Nu! Nu era aşa. Aş fi fost prea meschin, şi trăsătura aceasta nu mi-o recunoşteam. Ostilitatea mea împotriva baronului Albrecht von Bruck şi a fiului

său era datorată scârbei pe care mi-o provoca setea lor de aur. O exploatare mai crudă decât la uzinele „Bruck” n-am întâlnit nicăieri pe lume.

Intenţionam, aşadar, să satisfac dorinţa lui Karl şi în acelaşi timp să-mi îndeplinesc o îndatorire faţă de unul din nepoţii mamei mele. Dacă morţii au o existenţă, dincolo de hotarele lumii noastre, a celor vii, sunt sigur că mama, sau umbra ei, se va bucura.

Dar evenimentele se precipitau. Unul dintre aceste evenimente avea să-l târască şi pe Karl în vârtejul complotului.

Hitler, la propunerile *Feldmarschallilor* von Rundstedt şi Rommel, acceptase să facă o vizită pe Frontul de Vest. Cei doi comandanţi aveau de gând să-i spună câteva adevăruri crude, dar indispensabile pentru luarea unei hotărâri în privinţa continuării războiului. Întâlnirea urma să aibă loc la 17 iunie, în localitatea Margival. Cu patruzeci şi opt de ore înaintea acestei vizite, a intervenit un fapt care mi-a făcut dovada opticii căpeteniilor *S.S.* faţă de persoana mea.

Mă aflam la Comandamentul *Luftflotte* 3 din Vest. Conferinţa – având drept obiect carenţa forţelor noastre aeriene în bătălia din Normandia – dura de aproape cinci ore. Cinci ore de discuţii şi căutări sterile. Trebuia să găsim soluţii. Cum? Dumnezeu ştie! Superioritatea aeriană a anglo-americanilor atingea un coeficient de douăzeci la unu. Potrivit ultimelor noastre informaţii, aliaţii dispuneau de aproximativ 12 000 de avioane de bombardament, de luptă, de recunoaştere şi de transport, faţă de 500 ale noastre, la care puteam adăuga aparatele de vânătoare din flota aeriană afectată apărării teritoriului german. Această deplasare de avioane spre Vest implica o slăbire a eficacităţii apărării cerului metropolitan, cu toate consecinţele respective.

În cursul discuţiilor, Sperrle mi-a declarat că nu e capabil să facă faţă ofensivei aeriene inamice dacă nu i se pun urgent la dispoziţie cel puţin 2 000 de avioane de luptă. În primele 36 de ore după invazie, primise o întărire de 200 de aparate, iar până la 10 iunie i se mai repartizaseră încă 100. I-am făgăduit alte 200 de avioane. Sperrle a ripostat că 1 000 de avioane reprezintă o cifră derizorie şi că preferă să demisioneze decât să se compromită participând la campania din Normandia cu o flotă aeriană necorespunzătoare misiunilor impuse.

Replica mea l-a sufocat.

— *Herr Feldmarschall*, mă tem că în curând nu vom mai avea

carburant nici pentru o mie de avioane. Am primit de la *O.K.W.* un ordin prin care mi se cere să reducem la minimum consumul de benzină. Misiunile avioanelor noastre de luptă se vor limita la atacarea formaţiilor mari de bombardiere inamice, iar atacurile aeriene asupra forţelor terestre ale duşmanului vor fi îngăduite numai în cazul unor acţiuni decisive pentru continuarea războiului.

M-am întors spre Karl, care făcea parte din grupul ofiţerilor mei prezenţi la conferinţă.

— Fii bun, te rog, şi du-te până la hotel. În seiful din apartamentul meu vei găsi un plic roşu cu ştampila Statului-Major al Aerului. Adu-l încoace. Iată cheia!

Karl s-a executat. În aşteptarea lui, am continuat discuţiile. Sperrle era disperat.

— În condiţiile astea suntem pierduţi! repeta el posomorât, după ce îi enunţam unul câte unul argumentele invocate de Göring pentru a justifica reducerea activităţii noastre aeriene.

S-a scurs aproape o jumătate de oră. Karl nu mai sosea. Eram intrigat. Întârzierea lui nu avea justificare. Să nu i se fi întâmplat vreun accident! Nu-mi era teamă pentru plicul roşu. Documentul, cifrat, nu avea o importanţă deosebită. Nu cuprindea date precise, ci numai considerente destul de largi. De aceea îl şi păstram în seiful din apartamentul meu. Hotelul „Crillon”, folosit de numeroşi înalţi demnitari, era ţinut sub o permanentă supraveghere. După trei sferturi de oră de aşteptare, m-am adresat lui von Geist:

— Telefonează, te rog, la hotel şi întreabă de von Bruck. Vezi de ce întârzie.

În aceeaşi clipă un ofiţer şi-a făcut apariţia în sala conferinţelor.

— Locotenentul von Bruck telefonează de la „Crillon”, *Herr General.* Întreabă dacă este posibil să vă vorbească. V-am făcut legătura cu aparatul de pe masă.

Am dus receptorul la ureche. Explicaţiile lui Karl mi-au tăiat respiraţia. După tonul lui deferent şi oficial, am înţeles că vorbea dintr-o încăpere în care se aflau mai multe persoane.

— Vă rog să-mi iertaţi întârzierea, *Herr General*. Am fost însă împiedicat de împrejurări independente de voinţa mea. Când am intrat în apartamentul dumneavoastră, am dat peste un individ care forţa seiful. Surprins de apariţia mea, a încercat să fugă. Când am văzut că nu ţine seama de somaţiile mele, am tras.

— L-ai omorât?

— Cred că da. Chiar acum a sosit un medic, care îl examinează.

— Bine. Vin şi eu îndată. Am trântit receptorul în furcă şi m-am ridicat de la masă: *Meine Herren,* vă rog să mă iertaţi, dar trebuie să mă retrag. *Herr Feldmarschall*, m-am adresat lui Sperrle, vom continua discuţia în cursul dimineţii de mâine

Am părăsit încăperea urmat de von Geist şi de şefii de secţii din statul meu major. În drum spre maşini, le-am spus despre ce era vorba. Von Geist era consternat.

— Sunt convins că insul care a încercat să spargă seiful nu era un simplu pungaş, mi-a declarat el, după ce *Horsch*-ul s-a pus în mişcare.

— Îţi împărtăşesc părerea. Dar mai înainte de a ne pronunţa, trebuie să vedem care este situaţia. Îmi pare rău că tocmai lui Karl i s-a întâmplat încurcătura asta.

— Şi eu aş fi acţionat ca şi el, zise von Geist.

— N-aş vrea să i se creeze complicaţii. Dacă individul în chestiune este un agent al *Gestapoului,* sau al *S.D.*-ului, numele lui Karl va fi însemnat cu roşu în registrele lui Himmler.

Când am ajuns la hotel, m-a întâmpinat directorul în persoană. Afectat, şi-a cerut scuze.

— Regret că tocmai în hotelul meu s-a întâmplat aşa ceva…

L-am poftit să se liniştească, apoi am luat-o pe scări în sus, urmat de întreaga suită. În apartamentul meu se adunase lume multă. O patrulă din poliţia militară, comandată de un *Feldwebel*, doi ofiţeri din Comandamentul Marelui Paris, şeful gărzii hotelului, reprezentanţi ai *Gestapoului*, fotografi şi un roi de agenţi în civil care-şi îndeplineau îndatoririle rutiniere.

La apariţia mea, toţi şi-au întrerupt activitatea. Maiorul Waitz din Comandamentul Marelui Paris, *Sturmführerul S.S.* Brome, din partea *Gestapoului,* mi-au raportat pe rând constatările lor. Karl mi-a repetat mai pe larg tot ce-mi relatase la telefon. Locotenent-colonelul Melchinger, şeful Secţiei informaţii, cerceta cu priviri de linx întreaga scenă. Concluziile erau unanime. Un spărgător se introdusese în hotel şi încercase să forţeze seiful din apartamentul meu, închipuindu-şi că va găsi bani. *Sturmführerul S.S.* l-a felicitat pe Karl pentru prezenţa sa de spirit.

— Poate că ar fi fost preferabil să-l fi prins viu pe spărgător. N-ar fi exclus să aibă legături cu Rezistenţa şi să fi căutat documente. Cercetările noastre vor urmări şi această pistă.

M-am uitat la cadavrul întins pe covor. Avea înfăţişarea tipică a unui german. Blond, înalt, bine făcut, căzuse trăsnit de două

gloanţe trase de Karl. Două pete de sânge îi îmbibaseră haina la piept, în dreptul inimii.

După încheierea formalităţilor, agenţii *Gestapoului* au luat cadavrul şi s-au făcut nevăzuţi, laolaltă cu *Sturmführerul.* Au plecat şi ofiţerii din Comandamentul Marelui Paris, care asistaseră la cercetări, şi poliţia militară. Am rămas numai cu ofiţerii mei şi cu eroul serii, Karl.

Abia atunci Melchinger a deschis gura:

— Pe pseudospărgătorul seifului l-am întâlnit acum câteva săptămâni pe culoarele sediului *S.D.* din Paris. Când l-am văzut întins pe covor, l-am recunoscut imediat.

L-am privit pe sub sprâncene.

— Eşti sigur?

— Absolut sigur. Individul face parte din *Amt*-ul VI, grupa VI B 1. Ochiul meu nu mă înşală. Mă surprinde comedia *Gestapoului.*

— Pe mine nu mă surprinde, zise von Geist.

Am deschis uşa seifului, ascuns după un tablou care înfăţişa o natură moartă. Conţinutul era intact.

— N-au cotrobăit prin hârtii, am spus.

— Mă iertaţi, *Herr General,* a intervenit Melchinger. Indivizii aceştia se pricep să nu lase urme.

— Chiar dacă şi-au vârât coada, n-au avut ce găsi, am replicat. *Dacă* aş avea de ascuns hârtii compromiţătoare, nu le-aş închide într-un seif. *Meine Herren,* sunteţi liberi până mâine dimineaţă. Karl, peste un sfert de oră vii să mă iei la masă. Von Geist, rămâi puţin cu mine.

După plecarea ofiţerilor, l-am poftit să ia loc pe un scaun. I-am arătat prin semne camera şi l-am întrebat, tot prin semne, dacă putem vorbi. A mişcat negativ din mână.

— Hai să bem un coniac la bar, von Geist, l-am poftit cu glas tare.

— La ordinele dumneavoastră, *Herr General.*

Am coborât împreună în hol. Am cumpărat un ziar de la standul presei şi ne-am îndreptat spre bar. Ne-am aşezat la o masă, apoi am comandat două coniacuri.

— În fiecare dimineaţă, după ce plecaţi de la hotel, specialiştii lui Melchinger cercetează toate unghiurile apartamentului dumneavoastră, în căutare de microfoane, mi-a explicat von Geist. În seara aceasta v-am rugat să nu vorbiţi pentru că nu aş putea garanta că individul surprins de aghiotantul dumneavoastră nu a

instalat vreun microfon.

— Atunci de ce l-ai lăsat pe Melchinger să vorbească?

— De ce? Foarte simplu. E bine să se ştie la S.D. că nu suntem chiar atât de proşti şi că le-am descoperit jocul. Melchinger ştia la ce se expune când a făcut acele afirmaţii…

— Melchinger bănuieşte că sunt urmărit?

— Da, *Herr General*. Şi este alături de noi.

— I-ai vorbit?

— I-am vorbit. La început pe ocolite. Apoi direct. Şi von Westheim e alături de noi. De Merian nu garantez.

Clientela de seară a barului începuse să-şi facă apariţia. Mesele se ocupau pe rând.

— Plasa se strânge, von Geist. M-am uitat la ceas: Opt şi un sfert, am rostit. În seara aceasta vom face o vizită.

Von Geist m-a privit întrebător.

— Telefonează, te rog, generalului von Stupnagel şi spune-i că îl invit la o plimbare cu maşina prin Bois de Boulogne. Peste o jumătate de oră trec să îl iau de acasă.

Von Geist mi-a executat ordinul. Am rămas singur. Mă uitam la ofiţerii germani şi la femeile care ocupau celelalte mese. Conversau în şoaptă, râdeau, se amuzau, fără să pară că îi preocupă ziua de mâine. Majoritatea erau tineri. Pe câţi dintre aceştia îi va prinde în viaţă sfârşitul războiului? Supravieţuitorii vor plăti şi pentru nelegiuirile săvârşite de criminalii în uniforme negre, brune sau kaki. Criminali care în clipa aceasta se află printre noi…

Von Geist s-a înapoiat la masă.

— Generalul von Stupnagel vă aşteaptă. Fumaţi, *Herr General?*

— Da, mulţumesc.

Mi-a oferit o ţigară şi foc de la bricheta sa.

— În seara aceasta cred că vom lua o hotărâre mare, von Geist.

— Foarte bine, *Herr General.* Aşteptam acest moment. Sunt alături de dumneavoastră. Cu trup şi suflet.

În clipa aceea Karl a apărut în pragul barului. Şi-a rotit privirile prin încăpere, iar când m-a zărit, s-a apropiat de masa mea.

— V-am căutat, *Herr General*, aşa cum mi-aţi ordonat.

— Ai să cinezi singur, Karl. În seara aceasta am puţină treabă în oraş.

— Nu pot să vă însoţesc?

— Nu.

— Păcat! a zâmbit.

A zâmbit şi von Geist. S-a gândit probabil – ca şi mine – la Busch. Busch n-ar fi îndrăznit să facă asemenea aprecieri. Karl era însă nepotul meu.

— Karl, să dai ordin lui Hans să mă aştepte cu maşina în faţa hotelului.

— Am înţeles, *Herr General,* a replicat cu afectat respect.

Lui Karl nu-i lipsea umorul. În clipele acestea de tensiune, prezenţa lui era tonică. Peste zece minute s-a înapoiat, raportându-mi că maşina trăsese la scară. L-am lăsat pe von Geist să-şi savureze coniacul şi m-am ridicat de la masă. În aceeaşi clipă l-am văzut pe Helmuth, ordonanţa, care se înfiinţase în prag, purtând ca pe nişte moaşte cascheta, mănuşile şi centura mea. Karl nu uitase nici acest amănunt. Era un aghiotant desăvârşit.

Când am ieşit în stradă, Karl mă aştepta lângă maşină, echipat de drum. M-am încruntat cu forţată severitate.

— Ce înseamnă asta?

— Lasă-mă să te însoţesc, *Onkel* Eugen, m-a rugat, aşa cum se roagă un copil să i se dea o jucărie. Pe aici se întâmplă lucruri care nu îmi plac.

Stăruinţele lui n-au reuşit să mă supere. Nu puteam uita că pentru mine ucisese un om.

— Chiar dacă mergi la o întâlnire galantă, am să te aştept în maşină. Parisul nu e sigur, *Onkel* Eugen.

Am început să rid.

— Băiatule dragă, înţelegi? Nu se poate.

— Chiar dacă te rog, *Onkel* Eugen? a stăruit el cu înflăcărare.

Am şovăit o clipă.

— Bine. Urcă-te lângă mine.

În momentul în care Hans îmi deschidea portiera maşinii, un *Buik* a oprit în spatele *Horsch*-ului meu. Din automobil a coborât Ernst Gerlach, în uniformă de *Standartenführer S.S.* M-a văzut şi m-a salutat de la distanţă cu jovială familiaritate.

— Ce bucurie să te întâlnesc aici la Paris, Eugen! mi-a vorbit, apropiindu-se de mine cu mâinile întinse.

M-am uitat la mâinile acelea albe, frumos modelate şi extrem de îngrijite. Mâinile lui Iuda. M-am stăpânit să nu-l pleznesc cu dosul palmei peste gura aceea care-mi zâmbea etalându-şi dinţii albi şi frumoşi ca într-o reclamă comercială.

— Cu ce ocazie la Paris? l-am întrebat cu afectată prietenie.

Nu voiam să ştie cât de mult îl duşmănesc. Nu trebuia să afle

acest lucru decât în ziua în care aveam să-l sugrum cu mâinile mele. Şi ziua aceea se apropia.

— Particip la pregătirea vizitei *Führerului* în Franţa, mi-a explicat. Dar dumneata?

— Şi eu mă pregătesc pentru vizita *Führerului*.

M-a privit cu interes şi mi-a surâs.

— Da?

— Da. Trebuie să-i prezint un raport în legătură cu forţele aeriene din Vest.

— Ne vom întâlni deci la Margival.

— Sigur.

— Nu ţi-ar face plăcere să cinăm împreună mâine seară?

— Îmi pare rău, Ernst, dar mă pregătesc pentru conferinţă.

A desluşit probabil ceva ciudat în glasul meu, căci m-a privit curios.

— Tânărul dumitale aghiotant nu este nepotul baronului Albrecht von Bruck?

— Exact. Nepotul soţului mamei dumitale.

Ernst a râs.

— Ce anomalie! Am avut trei taţi, printre care un principe şi un miliardar. Cu toate acestea, au fost vremuri când n-am avut ce mânca.

— Dacă te-ai fi adresat principelui, te-ar fi ajutat. Iar fiul lui ţi-a fost de folos. Nu-i aşa? Şi încă în vremuri grele.

— Recunosc şi îmi scot pălăria, Eugen.

— Sunt convins că şi tu ai face la fel dacă ţi s-ar oferi ocazia.

Mi-a aruncat o privire brusc rece.

— Evident, Eugen. Dar până acum nu mi s-a oferit.

Am făcut o schimă ironică.

— La revedere, Ernst.

— La revedere, Eugen. La revedere, nepoate.

— Pardon? a replicat Karl, privindu-l cu impertinenţă.

— Vom mai sta de vorbă, a rostit Ernst cu falsă amabilitate. Acum văd că sunteţi grăbiţi.

— Într-adevăr, suntem foarte grăbiţi, am replicat.

L-am salutat fluturându-mi mănuşa, apoi am intrat în maşină. Karl s-a aşezat lângă mine.

— Cine mai e şi *S.S.*-istul acesta?

I-am istorisit pe scurt povestea vieţii lui Gerlach.

— Auzisem eu ceva, a rostit el. Tata şi bunicul nu mi-au vorbit

niciodată de acest personaj. Servitorii erau mai limbuţi.

— N-ai pierdut nimic că nu l-ai cunoscut.

În timp ce maşina gonea pe străzile riguros camuflate, mă întrebam dacă nu exista o legătură între tentativa de spargere a seifului meu şi vizita lui Ernst la Paris.

Am ajuns în sfârşit şi la von Stupnagel, care mă aştepta fumând o ţigară în capul scării de marmură a intrării reşedinţei sale. I l-am prezentat pe Karl.

— L-am cunoscut pe tatăl dumitale, i-a spus generalul, strângându-i mâna. Un bărbat remarcabil.

— Vă mulţumesc, *Herr General*, a rostit Karl cu deferenţă.

Eram uimit de spiritul de disciplină al acestui tânăr de bani gata. Aveam impresia că îl amuza situaţia. L-am trecut pe Karl în faţă. Lângă şofer, iar lui von Stupnagel i-am oferit locul din dreapta mea.

— La Bois de Boulogne! am poruncit lui Hans.

M-am întors spre prietenul meu.

— Heinrich, trebuie să-ţi vorbesc. Aveai cumva invitaţi la masă?

— Câţiva prieteni. Dar nu importă. I-am lăsat să se delecteze cu câteva sticle de şampanie până la înapoierea mea.

— De-ai noştri?

— De-ai noştri. Aşteaptă şi ei ora H.

— Cred că a sosit momentul să fixăm această oră.

— Ai discutat cu Stauffenberg?

— Nu. Altă variantă. Poimâine, Hitler va sosi în Franţa.

— Ştiu. Conferinţa de la Margival.

— Iată un prilej foarte potrivit ca să ne punem planul în aplicare.

În întunericul din maşină nu puteam să văd chipul lui von Stupnagel. Dar mi-am dat imediat seama că îmi urmăreşte cu multă atenţie raţionamentul.

— Nu e rea ideea, a răspuns după o pauză.

— La Margival îl vom avea în mână. Îl putem aresta şi eventual… ucide…

— O asemenea lovitură cere pregătire…

— Pot conta pe o parte din ofiţerii mei de stat-major. Şi Rommel are oamenii lui.

Von Stupnagel respiră adânc.

— Hitler este însoţit în deplasările lui de o gardă puternică. În plus. Oberg a primit ordin să-i asigure paza.

— Himmler nu ne va pune beţe în roate, Heinrich.

— Dacă îl determini să închidă ochii.

— Nu va fi greu. Voi încerca să iau legătura cu el. Dacă îi ofer un târg, acceptă.

Von Stupnagel scăpă o exclamaţie.

— Îl suprimăm pe Hitler ca să intrăm sub jugul lui Himmler?

— De Himmler vom scăpa mai uşor. Nu are anvergura şi nici popularitatea lui Hitler.

— Ştiind însă de ce suntem capabili, îşi va lua măsuri de precauţie.

— Să ne vedem acolo, Heinrich. Important este să-l lichidăm pe Hitler.

Pe fundalul farurilor camuflate ale unei dube-gonio, profilul lui von Stupnagel se înscria într-o camee albăstruie.

— Sunt gata să te sprijin, Eugen, mi-a declarat cu simplitate. Crezi că vei reuşi să-l convingi şi pe Rommel? Participarea lui este indispensabilă. Margival este situat în sectorul armatei sale.

— Rommel nu va ridica obiecţii.

— Dar von Rundstedt?

— Mâine voi încerca să-l conving.

Von Stupnagel a suspinat:

— Nu cred că vei reuşi. Von Rundstedt tremură pentru pielea fiului său. Dacă dăm greş, ştie că tânărul von Rundstedt va ajunge în faţa plutonului de execuţie. Îl urăşte pe Hitler. Dar prudenţa lui atârnă mai greu în balanţă decât ura.

— Mâine de dimineaţă am să stau de vorbă cu amândoi *Feldmarschallii*.

— Dacă ajungeţi la un acord, să mă anunţi imediat, ca să pot lua măsuri. Mă bizui pe toate trupele de uscat din Marele Paris. Pe *S.S.*-işti îi voi dezarma uşor. Aviatorii îmi vor crea unele complicaţii…

— De aviatori am eu grijă, Heinrich. Îl arestez pe Sperrle, preiau comanda Flotei Aeriene şi emit un ordin de zi prin care dezleg forţele aeriene din Vest de jurământul către *Führer.*

— În regulă. În momentul în care îmi dai semnalul, declanşez operaţia „Walkyria” pe întreg teritoriul Franţei. Mai ai ceva să-mi spui?

— Pentru moment, nu.

— Atunci să ne înapoiem. Când crezi că ai să-mi poţi comunica rezultatul convorbirilor cu von Rundstedt şi cu Rommel?

— Mâine, la ora prânzului.

— Bun. Voi avea deci timpul să pun totul la punct.

Între noi s-a instalat pentru câteva momente o linişte adâncă.

Von Stupnagel a rupt tăcerea:

— Simt că renasc, Eugen. Perspectiva acţiunii îmi dă aripi. Abia aştept să-l văd la pământ!

— Şi eu sunt nerăbdător, Heinrich. Pentru binele Germaniei.

Am poruncit prin telefon lui Hans să facă drumul întors. L-am lăsat pe Stupnagel în faţa reşedinţei sale. Am coborât şi eu din maşină. Luna ieşise dintre nori şi îi lumina chipul inteligent.

— Să bei o cupă de şampanie pentru succesul nostru de poimâine, i-am spus.

A râs.

— Dacă nu aş fi fost sigur de succes, nu m-aş fi avântat în această afacere.

I-am strâns mâna.

— Urează-mi noroc, Heinrich!

— Noroc şi succes, Eugen! a rostit cu solemnitate. Toţi avem nevoie de puţin noroc.

Ne-am despărţit. Karl a trecut lângă mine, pe bancheta din spate. Von Stupnagel ne-a urmărit cu privirea până ce ne-a pierdut după colţul străzii. Parcă-l văd, stând drept, ca o statuie, în bălaia razelor lunii. Dacă *Wehrmachtul* ar fi avut mai mulţi ofiţeri de talia lui von Stauffenberg şi a lui von Stupnagel, demult am fi scăpat de Hitler.

Karl m-a privit lung. Acum, după ce răsărise luna, puteam să-i văd faţa.

— Am impresia că se pregătesc lucruri mari, *Onkel* Eugen.

Am ridicat din umeri.

— Nu se pregăteşte nimic, Karl.

Preferam să-l ţin departe de toate complicaţiile acestea.

— *Onkel* Eugen!

— Da, Karl.

— Aş vrea să rămân cu dumneata.

Căldura glasului său m-a mişcat. Era uimitor cât de repede se ataşase băiatul acesta de mine. L-am sondat.

— S-ar putea să ai de întâmpinat primejdii mai mari chiar decât pe front. Şi nu vreau să te am pe conştiinţă, Karl.

— Tocmai asta caut, *Onkel* Eugen. Primejdia!

— Să nu regreţi într-o zi, băiatule.

— Pune-mă la încercare.

— Bine. Să ne mai gândim.

— În ceea ce mă priveşte, hotărârea mea e luată. Rămân. Doar

dacă ai să mă izgoneşti…

— Nu. Aceasta n-am s-o fac.

A râs plin de voioşie.

— Prima mea zi de activitate în funcţia de aghiotant al generalului principe von Altenburg-Delmond începe sub auspicii minunate.

— Hm! am exclamat cu îndoială.

— Câţi oameni interesanţi am cunoscut… La Bochum mă plictiseam de moarte. Aceiaşi directori servili, aceeaşi uzină cenuşie, mai cumplită decât un lagăr de concentrare, acelaşi cântec mormăit de bunicul… *Sous les ponts de Paris!*… Ah, ce plictiseală!… Ce plictiseală!

A doua zi, în zori, am plecat cu maşina la cartierul general al lui Rommel. Avusesem grijă să-i anunţ din timp sosirea mea.

I-am vorbit de planul meu. L-a acceptat numaidecât. A recunoscut că nu trebuia să pierdem ocazia.

— Va fi necesar şi acordul lui von Rundstedt. Să nu riscăm în ultimul moment să se opună şi să dea totul peste cap. Vă daţi seama, *Herr General,* ne jucăm existenţa pe o carte. Şi această carte trebuie să fie câştigătoare. Nu spun acest lucru fiindcă mă tem pentru viaţa mea. Suntem în plin război şi un glonte poate oricând să ne cureţe. Avem însă o datorie faţă de ţara aceasta şi faţă de copiii noştri.

În ultimele zile, nici Rommel nu stătuse inactiv. Întocmise un program, care prevedea, printre altele, deschiderea unor tratative cu anglo-americanii. Armistiţiul propus de el cuprindea următoarele puncte: încetarea ostilităţilor pe Frontul de Vest şi retragerea trupelor germane dincolo de Rin, încetarea bombardării oraşelor germane, tratative de pace separată cu anglo-americanii. Rommel întocmise chiar o listă a personalităţilor care urmau să ia legătura cu aliaţii. Printre aceştia se aflau generalul von Stupnagel, generalul Speidel, generalul Geyr von Schweppenburg, generalul-locotenent conte Schwerin, viceamiralul Rugge şi locotenent-colonelul Hafacker. Von Schweppenburg fusese ataşat militar la Londra, iar contele Schwerin avea numeroşi prieteni în rândurile nobilimii britanice.

— Zilele astea un agent al nostru, Hans Ziemann. Curier diplomatic, va lua legătura în Elveţia cu Allan Dulles, spre a-i remite propunerile noastre scrise, mi-a declarat Rommel. Nu aţi vrea să

faceţi şi dumneavoastră parte din delegaţie? m-a întrebat după un timp. Legăturile dumneavoastră de rudenie cu Robert Sunderland, duce de Northland, v-ar deschide multe uşi.

I-am făgăduit că voi reflecta asupra acestei propuneri. Ca şi von Stauffenberg, l-am rugat să prevadă în programul său şi posibilitatea deschiderii de tratative cu Rusia Sovietică.

— Anglo-americanii nu vor accepta să trateze separat cu Germania, i-am spus. Declaraţia de la Casablanca este categorică…

— Nu cred că vom reuşi să ajungem la o înţelegere cu ruşii, a replicat Rommel. Pe Frontul de Est nu vom înceta luptele până nu vom realiza un *modus vivendi* cu anglo-americanii. Evident, şi faţă de Est vom adopta o nouă strategie. Vom scurta, de pildă, frontul pe o linie care să lege Dunărea-Carpaţii-Lemberg-Vistula-Memel. Bastionul Carpaţilor reprezintă un pivot de cea mai mare importanţă. Va proteja nu numai regiunea petroliferă românească şi Balcanii, ci mai ales flancul drept al Frontului de Est. Ruşii nu vor cuteza să execute o pătrundere adâncă în Polonia şi în Prusia, atâta vreme cât Carpaţii vor rămâne în mâinile noastre, descoperindu-le flancul stâng. Dacă ar săvârşi această imprudenţă, ar risca să sufere o înfrângere similară cu aceea pe care am suferit-o noi la Stalingrad.

Încăpăţânarea lui Rommel de a nu trata cu ruşii m-a indispus. Germania avea nevoie de pace. Îşi făceau iluzii toţi aceia care contau într-o spargere a unităţii aliaţilor. Acalmia de pe Frontul de Est nu avea să dureze la infinit. Declanşarea unei noi ofensive ruseşti, acum, când ne băteam cu anglo-americanii în Normandia, ne-ar fi dat lovitura de graţie.

Înarmat cu acordul de principiu al lui Rommel, am plecat în aceeaşi zi la cartierul general al lui von Rundstedt Presupunerile lui Stupnagel se dovediră exacte. Bătrânul *Feldmarschall* refuză categoric să se ralieze acţiunii plănuite de mine.

— Nu! Hitler este oaspetele meu. Nu pot să fac una ca asta. În ciuda defectelor sale, reprezintă totuşi autoritatea supremă în stat.. Am depus un jurământ… Nu îmi asum responsabilitatea unui gest pe care istoria ar putea să-l condamne…

Îl priveam pe von Rundstedt cu dispreţuitoare milă. Argumentele lui erau jalnice. Omul acesta căzuse de pe soclul pe care i-l ridicasem. Expresia ochilor mei l-a descumpănit.

— Sunt convins, *Herr General*, că voi reuşi să-l conving pe Hitler să adopte o nouă atitudine faţă de război. Îi voi demonstra în cifre

că o continuare a campaniei din Franţa reprezintă o sinucidere…

N-am mai aşteptat să-şi dezvolte argumentele. M-am retras scârbit de poziţia acestui om. Nu ştiam cum s-o definesc. Laşitate? Comoditate? Frică de răspundere? Oricare ar fi fost eticheta, comportarea lui era incalificabilă.

De la von Rundstedt m-am înapoiat la Rommel. I-am relatat insuccesul tentativei mele.

— Eram sigur, zise Rommel. Feldmarschallul a început să se ramolească.

— Cred că va trebui să acţionăm peste capul lui, am spus.

Rommel a clătinat din cap.

— Văzând şi făcând. Mă tem de un lucru. Von Rundstedt va lua măsuri deosebite, spre a nu fi pus în faţa faptului împlinit.

— Aveţi dreptate. Mâine vom aviza.

M-am înapoiat la Paris, l-am vorbit lui von Stupnagel despre rezultatul negativ al tentativelor mele. A rămas tot atât de deziluzionat ca şi mine.

— Pierdem un prilej minunat, a suspinat.

A doua zi de dimineaţă, m-am înfiinţat la Margival în primele ore ale dimineţii. Întâlnirea dintre Hitler şi comandanţii de armate din Franţa avea să se desfăşoare într-un imens *Bunker*, construit pentru a adăposti *O.K.W.*-ul pe tot timpul proiectatei debarcări germane în Anglia. Debarcarea în Anglia nu avusese loc, iar *Bunkerul* rămăsese nefolosit.

Potrivit vechiului său obicei de a nu respecta orarele deplasărilor, Hitler şi-a făcut apariţia la Margival cu o oră înainte de program. Rommel şi von Rundstedt nu sosiseră încă.

Führerul venise pe calea aerului, fiind escortat de o importantă formaţie de aparate de luptă germane. De la prima vedere mi-am dat seama că este pradă unei mari nervozităţi. Îl înspăimânta, cred, vecinătatea frontului. Margival era situat între Soissons şi Laon, deci la o depărtare apreciabilă faţă de teatrul de operaţii. Hitler avea însă atâta grijă pentru păstrarea integrităţii sale fizice, încât, aici, pe teritoriul francez, nu-şi găsea astâmpărul. Se învârtea ca un animal în cuşcă. Înainte de a intra în *Bunker,* s-a uitat neliniştit la cer, a scrutat zarea, apoi a pătruns în imensul adăpost. Era înconjurat de Jodl şi de un grup de ofiţeri tineri din *Wehrmacht* şi *S.S.,* majoritatea necunoscuţi. Se afla şi Gerlach printre aceştia. Formaţia *S.S.* care-l însoţea era impresionantă. Luxul acesta de precauţii avea semnificaţia lui. Un neiniţiat şi-ar fi putut închipui că

Führerul se pregătea să intre într-un oraş de curând cucerit şi că se temea de surprize.

Rommel şi von Rundstedt au sosit ceva mai târziu. Nici n-au avut timp să se consulte înainte de a-l vedea pe Hitler. *Führerul* ne-a primit în sala hărţilor. Instalat pe un scaun fără spătar, cerceta cu privirile un plan director al regiunii Caen. Jodl îi explica mersul operaţiilor. Jodl, ca şi toţi ceilalţi ofiţeri prezenţi, stătea în picioare.

Ne-a lăsat aproape cinci minute să aşteptăm, fără să ne arunce o privire. Atitudinea lui era de-a dreptul insultătoare. La sfârşitul acestui interval de timp, a ridicat privirile de deasupra hărţii. Şi-a luat de pe nas ochelarii şi ne-a aruncat o privire severă. Se comporta cu noi ca şi când am fi fost nişte acuzaţi aduşi în fala unui tribunal. S-a lansat într-un virulent rechizitoriu împotriva *Feldmarschallilor*, atribuindu-le responsabilitatea eşecului nostru din Normandia. Nu m-a ocolit nici pe mine. Mi-a reproşat, ca şi lui Sperrle, incapacitatea aviaţiei noastre pe Frontul de Vest.

Deopotrivă cu von Rundstedt şi cu Rommel, eram uluit de tupeul său. Cu patentă rea-credinţă a omis să menţioneze interzicerea folosirii celor două divizii din rezerva *O.K.W.*-ului în primele ore după debarcare. Nu afirm că intervenţia lor, aşa cum a fost cerută de Rundstedt, ar fi schimbat soarta războiului. Campania aliată din Normandia ar fi luat însă precis altă întorsătură.

Feldmarschallul von Rundstedt a fost atât de indignat de primirea pe care *Führerul* ne-a făcut-o, încât, după încheierea filipicei, nu s-a ostenit să mai răspundă şi a trecut cuvântul lui Rommel.

Eram curios să-l aud vorbind pe „Eroul din Africa”. Îi cunoşteam îndrăzneala şi eram iniţiat în atitudinea pe care o adoptase – în taină – faţă de regim. Hitler aştepta explicaţiile *Feldmarschallului,* pe care odinioară îl ridicase în slăvi. Acum i se năruise încrederea şi în acest om, pe care-l socotise o expresie a regimului său politic.

Rommel a început prin a declara, cu un curaj care mi-a trezit admiraţia, că lupta împotriva aliaţilor, superiori nouă în aer, pe mare şi pe uscat, era zadarnică. Dacă *O.K.W.*-ul ar renunţa la principiul său de a nu ceda inamicului nici un metru de pământ şi ne-ar îngădui să ne retragem pe o linie interioară, astfel încât să ieşim din bătaia tunurilor cu tragere lungă ale navelor de război anglo-americane, am avea poate unele şanse să ne reorganizăm şi să impunem inamicului o bătălie pe terenul şi în condiţiile alese de noi.

În vreme ce Rommel vorbea cu pasiune, urmăream reacţiile oglindite pe chipul şi în gesturile *Führerului*. Pe masă, în faţa acestuia, se afla un set de creioane colorate. Hitler luase un creion verde şi îl ţăcănea ritmic în tăblia mesei. Pe măsură ce debitul verbal al lui Rommel creştea în vehemenţă, iar atacurile lui tot mai tăioase împotriva *O.K.W.*-ului se intensificau, creionul lui Hitler îşi accelera ţăcănitul. S-ar fi zis că exista o legătură între curba ascendentă a argumentelor agresive ale lui Rommel şi violenţa reţinută încă a bătăilor creionului. Muşchii feţei lui Hitler se contractau sub pielea palidă, uscată, ochii i se îngustau ori de câte ori îndrăzneala expunerii *Feldmarschallului* atingea culmi nemaiîntâlnite în obiecţiile formulate de alţi generali. Eram curios să văd deznodământul acestui duel. Eram convins că în momentul acela von Rundstedt regreta că nu ne lăsase să declanşăm atentatul.

Ultimele lui iluzii în bunul-simţ al „ţiganului caporal” se stinseseră. Privirea bătrânului *Feldmarschall,* îndreptată ostentativ asupra lui Hitler, reflecta un dispreţ atât de profund, atât de vizibil, încât toţi cei de faţă se simţeau stingheriţi. Numai cei doi *S.S.*-işti – care stăteau în poziţie de drepţi la un pas înapoia *Führerului* – aveau chipurile atât de impasibile, încât păreau săpate în piatră. Mă întrebam dacă insensibilitatea lor se datora spiritului de disciplină sau imposibilităţii de a înţelege tragedia care se desfăşura în faţa lor. Înclin spre a doua variantă.

M-am uitat pieziş şi la Gerlach. Nu voiam să observe că îl analizez. Părea că şi pe el îl amuza scena. Ca şi Karl, nu era lipsit de umor. Umorul este caracteristic întregii noastre familii. Conştiinţa sfârşitului oribil şi inevitabil pe care-l întrevedeam cu toţii nu ne împiedica să urmărim cu profund interes şi cu un fel de ironie detaşată tot ce se petrecea în jurul nostru. În definitiv, nu trebuie să uităm că trăim o epocă de răsturnări atât de formidabile, încât istoria le va înscrie cu litere grase în analele ei. E şi acesta un privilegiu. Să fii martor, prin forţa împrejurărilor, la momente hotărâtoare în evoluţia omenirii. Nu numai martor, ci şi actor. Numai înţelepţii reuşesc să se desprindă de lume şi să privească totul cu filozofică imparţialitate. Mi-ar plăcea să cred că atinsesem acest stadiu.

În fanatismul, în nebunia sa, Hitler refuza să accepte sfârşitul dezastruos al războiului. Se agăţa de orice fir de pai, în speranţa că norocul se va întoarce de partea sa. Ernst Gerlach era însă prea

lucid ca să nu-şi dea seama că totul avea să se termine. Cred că în ziua aceea nu se va tulbura prea tare, fiindcă prăbuşirea Reichului naţional-socialist nu va reprezenta pentru el decât o aventură în plus. Nu era un fanatic.

Sunt sigur că mâine, după încheierea războiului, dacă îi va supravieţui – şi cei de-o seamă cu el supravieţuiesc îndeobşte, în pofida tuturor încercărilor – se va întoarce la prostituatele şi la lumea lui interlopă în care se va simţi ca un peşte în apă.

Führerul a răspuns lui Rommel, înlăturându-i cu un gest autoritar toate obiecţiile. Cu o siguranţă aparentă, care reflecta, cred, mult cinism, a încercat să ne demonstreze că toate argumentele lui Rommel sunt false. Soldaţii noştri trebuie să reziste pe poziţiile actuale până la apariţia noii arme. Pe lângă asta, armata germană va obţine o formidabilă întărire prin intrarea în luptă a avioanelor cu reacţie, de care aliaţii nu dispuneau încă.

— Pretinsa noastră inferioritate aeriană se va transforma mai repede decât vă închipuiţi într-o invincibilă superioritate. Îi vom izgoni de pe cerul Europei şi pe aviatorii englezi, şi pe cei americani. De ruşi nici nu mai vorbesc.

Exact în acel moment am fost anunţaţi că valuri de bombardiere inamice zburau pe deasupra adăpostului.

Vestea l-a făcut să-şi întrerupă pentru câteva momente tirada. Asigurările lui îşi găsiseră o dezminţire rapidă. Rommel a profitat de ocazie ca să treacă la contraatac:

— Dacă nu se va ţine seama de opiniile noastre, frontul din Normandia se va prăbuşi, iar înaintarea anglo-americanilor spre inima Germaniei nu va mai fi zăgăzuită. Prăbuşirea frontului din Italia este aproape un fapt consumat. Căderea Romei în mâinile aliaţilor a demonstrat slăbiciunea armatelor noastre. Mă întreb dacă şi Frontul de Est va mai putea fi stabilizat. Germania este actualmente cu desăvârşire izolată. Puţinii noştri aliaţi ne părăsesc pe rând. Chiar şi cei care luptă încă în tabăra noastră nu mai sunt cu sufletul alături de noi. Toate acestea nu fac decât să slăbească Germania. Şi sfârşitul nu va întârzia, oricare ar fi argumentele verbale invocate de propaganda oficială. Nu ne mai rămâne decât un singur lucru de făcut: Pacea!

În clipa aceea Hitler a sărit de pe scaun şi l-a întrerupt cu violenţă:

— Te poftesc să te interesezi mai puţin de desfăşurarea politică a războiului şi să te ocupi mai mult de frontul dumitale!

Se îngălbenise, buzele îi tremurau, ochii aruncau scântei, părul îi căzuse pe frunte. Agita creionul colorat, îndreptându-l ca pe un pistol spre pieptul lui Rommel.

— Nu tolerez să vă mai amestecaţi în probleme care nu vă privesc! Şi aceasta o spun pentru toată lumea, adăugă ofensiv, aruncând o privire circulară asupra generalilor.

Mă aşteptam să ordone arestarea lui Rommel. Deşi acesta a fost, cred, primul lui impuls, a renunţat să-l pună în practică. Ne-a întors brusc spatele şi a părăsit încăperea, urmat de Jodl şi de *S.S.*-iştii din garda sa personală.

Toţi ofiţerii erau consternaţi. O parte dintre *S.S.*-işti rămăseseră cu noi. Ne urmăreau cu privirile aşa cum paznicii dintr-o închisoare urmăresc cu privirile pe deţinuţii care se plimbă, în ora de repaos.

M-am întors spre cei doi *Feldmarschallii* care stăteau întunecaţi în dreapta mea.

— Voi încerca să-l conving pe *Führer* să se consulte cu toţi comandanţii de mari unităţi de pe frontul de invazie, spre a-şi face o idee mai precisă în legătură cu mersul operaţiilor.

Rommel şi von Rundstedt mi-au înţeles imediat intenţiile.

— Sunt de acord, a rostit Rommel.

— Procedaţi cum credeţi, a adăugat von Rundstedt. Mă spăl pe mâini. Sunteţi mai tineri. Judecaţi altfel situaţia. Mai real. Aveţi *carte blanche* din partea mea, *Herr General.*

Am rugat pe unul din *S.S.*-işti să raporteze *Führerului* că solicit să mă primească neîntârziat în audienţă.

— Am înţeles. Vă rog să aşteptaţi, mi-a răspuns *S.S.*-istul

Rommel mă privea zâmbind în colţul gurii. Dacă reuşeam să-l conving pe Hitler să facă o inspecţie la cartierul general al Armatei a 15-a, soarta lui era pecetluită.

Au trecut aproape douăzeci de minute. Aşteptam cu toţii noi ordine.

Generalul Schmundt, aghiotantul său, şi-a făcut intrarea. S-a apropiat de mine. M-a salutat.

— *Führerul* vă aşteaptă în apartamentul său, *Herr General* îmi permiteţi să vă însoţesc.

— Bine. Să mergem.

Toţi ofiţerii prezenţi mă priveau cu mirare şi cu teamă. Ernst Gerlach, care rămăsese în sala hărţilor, zâmbea mefistofelic. Am străbătut culoare de beton.

— *S.S.*-ul capătă pe zi ce trece alură de armată regulată, *Herr*

General, m-am adresat lui Schmundt, care a zâmbit fără să-mi răspundă.

Deşi sistemul de ventilaţie funcţiona din plin, aerul era greu, aproape irespirabil. Poate că şi emoţia pricinuită de importanţa misiunii pe care mi-o asumasem mă făcea să simt o apăsare în piept.

Un *S.S.*-ist cu grad de *Scharführer* ne-a deschis o uşă blindată. Am intrat într-o încăpere destul de largă, în care se aflau aghiotanţi şi S.S.-işti din suita lui Hitler.

Sturmbannführerul S.S. Fritz Darges, aghiotantul personal al *Führerului*, stătea ca un câine credincios în faţa uşii stăpânului.

— Anunţaţi *Führerului* sosirea generalului principe von Altenburg-Delmond, i-a poruncit cu solemnitate Schmundt.

— *Zu Befehl!* a rostit *Sturmbannführerul,* apoi a intrat în cabinetul lui Hitler.

Am aşteptat aproape un minut. Mă întrebam cum va primi Hitler iniţiativa mea. Darges a apărut iarăşi.

— Poftiţi, *Herr General!*

Mi-a deschis larg uşa. Am pătruns în cabinetul *Führerului*, urmat de Schmundt. Hitler nu era singur. Discuta animat cu Jodl. La intrarea mea, a tăcut.

— Ce doriţi, *Herr General*? m-a întrebat glacial.

Alegând diplomatic cuvintele, spre a nu-i atinge susceptibilitatea şi a-i câştiga în acelaşi timp încrederea, am încercat şi-l conving că o vizită în apropierea frontului nu numai că ar înflăcăra pe combatanţi, dar i-ar şi îngădui să-şi facă o idee mai cuprinzătoare despre necesităţile frontului. Am fost machiavelic. I-am declarat că nu sunt întru totul de acord cu opiniile lui Rommel, dar că spiritul de descurajare care domneşte incontestabil printre ofiţerii şi soldaţii din linia întâi trebuie neapărat zăgăzuit prin intervenţia sa directă.

— Cuvintele voastre, *Mein Führer,* m-au îmbărbătat. Vă mărturisesc că înainte de a mă înfăţişa în faţa voastră, vedeam situaţia militară în culori foarte negre. Mi-aţi luat parcă un văl de pe ochi.

Hitler a zâmbit, uşor flatat. Zic *uşor* flatat fiindcă elogiul meu, *interesat,* era foarte sărac faţă de idolatria pe care i-o manifestau în orice ocazie ofiţerii superiori şi generalii din anturajul său. Dincolo de zâmbetul său amabil, am desluşit totuşi o umbră de îndoială. Cred că Hitler n-ar fi avut încredere în acele momente de restrişte

nici în propria sa mamă.

Jodl părea satisfăcut de intervenţia mea. Credea poate că mă voi ralia la grupul său.

Hitler m-a privit lung, cântărindu-şi probabil răspunsul.

— Propunerea dumneavoastră este interesantă, *Herr General.* Am să avizez. Vă rog să aşteptaţi decizia mea. În orice caz, vă mulţumesc. Apreciez gestul dumneavoastră.

Mi-a întins mâna. I-am strâns-o, cu prefăcută căldură.

M-am înapoiat în sala hărţilor. Rommel şi von Rundstedt mă priveau întrebători.

— Trebuie să aşteptăm hotărârea *Führerului,* le-am spus cu ton oficial, pentru galerie.

Minutele au prins să se scurgă, aparent din ce în ce mai lungi. Dacă vrei să înveţi ce înseamnă aşteptarea, să te alipeşti celor mari. Abia peste o jumătate de oră generalul Schmundt şi-a făcut intrarea.

— *Herr Feldmarschall,* s-a adresat el lui von Rundstedt, care avea gradul şi funcţia cele mai înalte, *Führerul*, la sugestia generalului principe von Altenburg-Delmond, a hotărât să facă o inspecţie la cartierul general al Grupului de armate B, pe data de 19 iunie. Cu acest prilej doreşte să aibă un schimb de vederi cu comandanţii de corpuri de armate şi de divizii.

Von Rundstedt s-a înclinat.

— Prea bine. Vom lua toate măsurile spre a-l primi pe *Führer* în mijlocul nostru.

Fraza, aparent inofensivă, avea pentru Rommel şi pentru mine un dublu sens, care ne-a bucurat. Ştiam, în sfârşit, că de data aceasta şi bătrânul *Feldmarschall* era alături de noi.

În aceeaşi după-amiază, von Rundstedt şi Rommel au plecat la cartierele lor generale. Eu m-am înapoiat la Paris. Ştiam ce aveam de făcut, ca şi Rommel, de altfel. În aceeaşi noapte au fost puse la punct toate amănuntele arestării lui Hitler şi ale mişcărilor de trupe consecutive acestei operaţii. În tabăra noastră, a complotiştilor, exaltarea creştea din oră în oră. De data aceasta eram siguri de reuşită. Cu orice riscuri, Hitler trebuia să fie doborât. Dacă se va opune arestării, ori tulburările interne vor ameninţa să incendieze Germania, execuţia lui va fi ordonată fără nici o ezitare.

În ziua următoare am primit însă o veste care ne-a prăvălit de pe culmile speranţelor în hăurile dezamăgirii. În după-amiaza zilei de 17 iunie, la câteva ore după plecarea *Feldmarschallilor*, un V. 1

rătăcit a căzut deasupra Bunkerului de la Margival, în care Hitler îşi stabilise cartierul general pe timpul şederii sale în Franţa. Explozia n-a făcut victime. *S.S.*-ul a analizat ipoteza unui atentat nereuşit, îndreptat împotriva *Führerului*. Înspăimântat, acesta a decomandat vizita pe front şi s-a înapoiat la Berchtesgaden, unde se considera în mai multă siguranţă.

Ulterior, am aflat prin generalul Feligiebel că Ernst Gerlach n-ar fi fost străin de această schimbare de program. Intuise intenţia mea? Cert este că omul acesta mi se punea din nou de-a curmezişul. Hotărârea mea de a-l distruge a devenit astfel mai fermă ca niciodată...

La 24 iunie am primit ordin din partea *O.K.W.*-ului să mă deplasez de urgenţă pe Frontul de Est. Ruşii declanşaseră o ofensivă care ameninţa să ia pentru noi proporţii catastrofale. Contrar previziunilor *Führerului*, care se aşteptase ca ofensiva ruşilor să se producă în zona Grupurilor de armate Ucraina-Nord sau Ucraina-Sud, având ca obiectiv principal zona petroliferă românească, înaltul Comandament Rusesc îşi îndreptase efortul spre Grupul de armate Centru, de sub comanda lui Ernst Busch, una dintre creaturile lui Hitler. Bietul Busch!

Îşi plătea scump înalta sa demnitate. Gâdilând vanitatea *Führerului* şi ridicându-i în slăvi talentele de strateg, îşi primise recompensa: bastonul de *Feldmarschall* şi comanda unui grup de armate, care reuşise să păstreze un vast intrând în dispozitivul fronturilor ruseşti. Busch avea să fie victima propriei sale ambiţii. Este adevărat că primise o moştenire grea. Dar acolo unde nu putuseră face faţă nişte înaintaşi cu strălucite state de serviciu, Busch avea pretenţia să cucerească lauri cu care să-i împodobească proaspătul baston de mareşal.

Ipoteza pe care von Schlieffen o socotise cea mai dezastruoasă dintre toate – război pe două fronturi – îşi găsea acum o tristă ilustrare.

La 20 iunie, partizanii din spatele Grupului de armate Centru au dezlănţuit o acţiune generală, bine concertată, destinată dezorganizării liniilor de comunicaţie germane; pentru distrugerea depozitelor de muniţii şi alimente. În următoarele 48 de ore s-au înregistrat circa 3 000 de lupte şi peste 10 000 de sabotaje. Un record care ar fi trebuit să dea de gândit atât *O.K.W.*-ului, cât şi *Feldmarschallului* von Busch. Serviciile germane de informaţii şi

aviaţia de recunoaştere semnalaseră importante mişcări de trupe ruseşti, dar Hitler continuase să afirme că toate acestea nu erau decât diversiuni: Grupul de armate Centru dispunea de 37 de divizii de infanterie, cu efective mult reduse, şi o singură divizie blindată.

În zorii zilei de 22 iunie, 138 de divizii sovietice, sprijinite de 43 de brigăzi de care, au pornit la atac, după o formidabilă pregătire de artilerie. Cea de-a 6-a *Luftflotte,* care asigura protecţia aeriană a Grupului de armate Centru, dispunea numai de 40 de aparate de vânătoare. Şi pe frontul de Est Germania pierduse superioritatea aeriană.

Înainte de a mă prezenta la comandamentul Grupului de armate Centru, trebuia să trec pe la Berchtesgaden pentru a primi ordine. În ajunul plecării mele din Franţa am făcut o vizită lui Rommel. Feldmarschallul era îngrijorat. Nu primise nici o veste de la Hans Ziemann. Nu ştia dacă acesta reuşise să ia legătura cu Allan Dulles sau dacă intervenise ceva care îl împiedicase să-şi îndeplinească misiunea. Ziemann avea asupra sa o fiolă cu cianură, pe care trebuia să o sfărâme între dinţi în caz că ar fi fost prins. Toţi cei care executau asemenea misiuni erau pregătiţi sufleteşte pentru un sfârşit prin otrăvire. O astfel de moarte era infinit preferabilă torturilor aplicate de *Gestapo.*

Mi-am luat rămas bun şi de la von Stupnagel. Era optimist şi avea convingerea că în mai puţin de o lună vom reuşi să-l ucidem pe Hitler. La 26 iunie am ajuns la Berchtesgaden. Sosirea mea a coincis cu vizita lui Busch, care venea de pe front ca să solicite aprobarea lui Hitler în vederea retragerii trupelor sale dincoace de Nipru. Bilanţul bătăliei după primele patru zile de operaţii era dezastruos. La aripa stingă, patru divizii din Armata a 3-a fuseseră încercuite la Vitebsk. La aripa dreaptă, Armata a 9-a, atacată de cele 50 de divizii de infanterie şi de cele 13 brigăzi mecanizate ale mareşalului Rokossovski, era pe punctul de a fi prinsă într-o vastă mişcare de învăluire. Inamicul intenţiona să-şi dezvolte pătrunderile din flancurile Grupului de armate Centru, pe care să le împresoare, cucerind totodată Orşa, Moghilev şi Bobruisk.

Ca de obicei. Hitler a refuzat să aprobe cererea lui Busch. „Nu cedez nici un metru de pământ” devenise un fel de laitmotiv irealizabil. Disperat, Busch a implorat atunci întărirea grupului său de armate cu unităţi de blindate aduse din sud. Hitler a respins şi această soluţie. Şi pe Frontul de Vest, şi acum pe cel de Est, făcea o eroare de calcul, apreciind că ofensivele actuale nu erau decât

diversiuni, adevăratele ofensive urmând să se producă în alte sectoare.

Scârbit de jelaniile lui Busch, Hitler i-a ordonat să se înapoieze la cartierul său general de la Minsk şi să continue bătălia până la distrugerea inamicului. Am asistat la plecarea lui Busch de la Berchtesgaden. Avea privirile rătăcite ale unui condamnat la moarte care porneşte pe ultimul lui drum. La Minsk îl aştepta o mare dezamăgire. *Feldmarschallul* Model îi precedase, spre a prelua, din ordinul lui Hitler, comanda Grupului de armate Centru. Busch avea să se înapoieze în Germania şi să se scufunde în cea mai adâncă uitare.

Şederea mea la Berchtesgaden s-a prelungit dincolo de previziunile iniţiale. Hitler hotărâse în ultimul moment să rămân la dispoziţia sa, ca să mă trimită acolo unde se vor produce *adevăratele* ofensive.

Cu acest prilej am asistat şi la vizita pe care au făcut-o, la Berghof, von Rundstedt, Rommel şi Sperrle, pe care Hitler îi chemase la ordin, laolaltă cu amiralul Kranke, şeful grupului naval Vest, şi generalul Guderian, general-inspector al trupelor blindate. Întrevederea a avut loc la 28 iunie. *Führerul* le-a ţinut un lung discurs, calchiat pe tipicul altor discursuri tot atât de vehemente, dar şi de sterile. După ce a amintit efectele miraculoase ale armelor secrete, a încheiat exprimându-şi convingerea în victoria finală. Von Rundstedt şi Rommel erau consternaţi. Făcuseră un drum atât de lung ca să fi se ţină o cuvântare propagandistică pe care ar fi putut tot atât de bine să o asculte şi la radio. Cei doi *Feldmarschalli* i-au solicitat o audienţă privată, spre a-i supune o serie de probleme deosebit de importante, care cereau o dezlegare grabnică.

Hitler i-a privit de sus şi i-a apostrofat cu aroganţă:

— Orice discuţii sunt inutile. Datoria dumneavoastră este să rezistaţi cu orice preţ. Altă soluţie nu există!

Von Rundstedt a părăsit furios reşedinţa lui Hitler. Rommel a mai rămas o noapte la Berchtesgaden, pentru o întrevedere cu Keitel, pe care l-a conjurat să se folosească de toată influenţa sa şi să-l convingă pe Hitler să pună capăt campaniei din Vest. Un război purtat de Germania pe două fronturi era mai mult decât absurd. Keitel a ridicat din umeri.

— Ştiu că situaţia este catastrofală, dar nu pot să fac nimic. *Führerul* nu renunţă la ideile sale.

Keitel era dezumflat ca un balon spart. Până şi omul acesta începuse să întrevadă înfrângerea. Orbit de geniul lui Hitler, îi acceptase toate fanteziile, convins că prin glasul stăpânului său vorbea însăşi providenţa. Acum se trezise din vis. Dar era prea târziu ca să mai poată repara ceva. Se învăţase cu jugul. Acum aştepta cu fatalism sfârşitul. Momentele lui de depresiune sufletească alternau cu răbufniri de optimism. Hitler avea talentul să-l remonteze. Când îi vorbea de victoria inevitabilă a Germaniei, Keitel rămânea cu privirile aţintite în gol şi întrevedea cu ochii minţii marşuri triumfale ale *Wehrmachtului* prin mai toate capitalele lumii.

După plecarea celor trei *Feldmarschalli* la Paris, atmosfera de la Berghof a înregistrat un salt brusc spre „vreme închisă”. Ştirile de pe cele două fronturi erau îngrozitoare. Comunicatele militare, încărcate de optimism, nu mai înşelau pe nimeni. Ribbentrop căuta interlocutori pe care să-i convingă că ora diplomaţiei avea să sune în curând şi că rolul lui urma să capete proporţii gigantice în Europa postbelică. Göring îşi făcea fugitiv apariţia, răspundea jovial la salut, îşi bătea colaboratorii pe umăr, făcea câte o scurtă vizită *Führerului*, care nu ştia cum să scape mai repede de prezenţa lui, apoi pleca la Karinhall, bucuros că îşi încheiase corvoada. Bormann arunca în dreapta şi în stânga priviri crunte, care băgau în răcori pe toată lumea. Gusta cu voluptate puterea pe care i-o delegase Hitler. Era atât de preocupat de propria-i ascensiune şi de subminarea adversarilor, încât nu avea timp să se preocupe şi de situaţia de pe fronturi. Ca şi Himmler, spera să ajungă într-o zi stăpânul Germaniei, chiar şi al unei Germanii înfrânte. Himmler umbla tăcut ca o fantomă. Impenetrabil, glacial, imita atitudinile lui Robespierre. Reluase politica lui Rohm, de a-şi impune autoritatea asupra armatei. Avea în subordinea sa poliţia, Gestapoul, serviciile de spionaj, în sfârşit, toate forţele oculte ale statului. Treptat, unităţile sale militarizate, faimoasele *Waffen S.S.,* urmau să înlocuiască armata regulată. În ziua când va avea şi armata la dispoziţie, va fi stăpânul Germaniei. Insuccesele militare îl deranjau, căci îi primejduiau imperiul pe care şi-l clădea cu tenacitate. Goebbels se foia ca un viezure, ţinea discursuri fulminante, străduindu-se să electrizeze poporul abrutizat de cinci ani de război, linguşea pe *Führer* şi naţional-socialismul, fără să uite că scadenţa se apropia şi că finalul va fi groaznic. Era cuprins de o adevărată frenezie. Încerca să uite hidra înfrângerii care îl aştepta

la capătul drumului. Keitel, Jodl şi celelalte personaje de a doua mărime din anturajul *Führerului* îşi făceau tot felul de calcule în legătură cu viitorul nebulos. Toţi îşi puneau deoparte bani şi valori. Se pregăteau pentru ziua de mâine. Funcţionarii mărunţi nu aveau a se teme de prefacerile de mâine. Este adevărat că Hitler se bucurase de mai multă stabilitate decât predecesorii săi din Republica de la Weimar. Dar cei o mie de ani de pace germanică, făgăduiţi cu atâta patos, nu păreau să-şi găsească împlinirea. Evident, toţi aceştia nu aşteptau cu cuget uşor transformările radicale, inevitabile, dar toată lumea încerca să se deprindă cu gândul.

La Berchtesgaden zilele se scurgeau într-o agitaţie frenetică. Mare vâlvă a făcut raportul prin care von Rundstedt cerea să fie desărcinat din funcţiile sale, în cazul că nu i se va acorda libertatea de acţiune pe care o socotea indispensabilă, spre a-şi executa comanda aşa cum socotea de cuviinţă.

Keitel îl chemase la telefon şi îl rugase să rămână la postul său.

— Avem nevoie de dumneavoastră, *Herr Feldmarschall.* Spuneţi, ce credeţi că trebuie să facem?

— Ce să faceţi? Să faceţi pace, idioţilor!

Keitel se clătinase sub greutatea insultei. Apoi îl sufocase mânia. Nu putea îngădui să i se vorbească pe acest ton. În calitatea lui de şef al Comandamentului Suprem al Armatei, era îndreptăţit să pretindă a fi tratat cu respect. Insultele proferate de von Rundstedt nu erau de altfel adresate numai lui, ci şi *Führerului*. Dacă telefoniştii de serviciu nu ar fi ascultat convorbirea sa cu bătrânul *Feldmarschall*, poate că ar fi trecut-o sub tăcere. Aşa însă era obligat să reacţioneze.

Raportase *Führerului* epitetul formulat de von Rundstedt.

— După ce că este incapabil, îşi mai permite şi obrăznicii! exclamă Hitler furios.

Poate că în alte condiţii ar fi ignorat ofensa. Von Rundstedt vorbise despre el în termeni şi mai tari. Dar pe atunci era în plină glorie. *Führerul* îl tolerase, fiindcă avea nevoie de experienţa lui. Acum însă îl socotea un om terminat.

— Întocmeşte decretul de destituire. Îl vei înlocui cu *Feldmarschallul* von Kluge.

Cadrilul *Feldmarschallilor*, revocaţi, permutaţi, destituiţi, trecuţi în rezervă, căpăta un tempo tot mai accelerat. Hitler îşi pedepsea generalii pentru înfrângerile de pe front, uitând că aroganţa lui în

politica externă coalizase întreaga lume împotriva Germaniei şi că, în aceste condiţiuni, nici un strateg, oricât de genial, n-ar fi reuşit decât să întârzie sfârşitul.

Ca să enumăr înfrângerile de pe Fronturile de Vest şi de Est ar fi fastidios. N-am să insist, de pildă, asupra bătăliei de la Bobruisk, în care întreaga Armată a 9-a avea să fie împresurată şi distrusă.

Dacă ar fi să descriu pe larg tragedia din iunie ’944 a Grupului de Armate Centru, mi-ar trebui volume întregi.

Aveam să fiu, de altfel, martor la zvârcolirile disperate ale Armatei a 4-a, care primise ordin din partea lui Hitler să nu cedeze Moghilevul şi Orşea, deşi Armatele a 9-a şi a 3-a, care o flancau, se prăbuşeau sub loviturile masive şi repetate ale ofensivei ruseşti.

Hitler mi-a ordonat personal să mă deplasez la cartierul general al Armatei a 4-a.

Înainte de a pleca la drum, însoţit de întregul meu stat-major, am avut neplăcerea de a mă întâlni cu Himmler. Ieşeam tocmai de la o conferinţă prezidată de Keitel. Îl reprezentam pe Göring, care nu mai călcase demult pe la Berchtesgaden. Coridorul pe care-l străbăteam era foarte aglomerat. Himmler, care perora în mijlocul unui grup de S.S.-işti, s-a desprins de însoţitorii săi şi mi-a ieşit în întâmpinare. M-a salutat, apoi m-a luat deoparte.

— Ce mai face nepotul dumneavoastră Georges de Gandale? m-a întrebat cu interes. Sper că şi-a băgat minţile în cap şi nu mai cochetează cu Rezistenţa.

Îmi amintea pe departe de serviciul pe care mi-l făcuse la Paris şi târgul propus cu acea ocazie. I-am răspuns că nu primisem nici o veste de la nepotul meu, dar că speram să se fi cuminţit.

Himmler a suspinat.

— De la o vreme *Maquisul* ne dă mai puţină bătaie de cap decât duşmanii dinăuntru. E o constatare tristă, dar adevărată. Acum câteva zile, de pildă, *Gestapoul* a arestat un curier diplomatic, Hans Ziemann, care întreţinea legături cu oficiale americane de spionaj din Elveţia.

Mi-am păstrat aparent calmul, deşi vestea mă zguduise serios. Rommel îi încredinţase lui Ziemann un mesaj către Allan Dulles. Himmler a continuat:

— Vă închipuiţi ce afectat a fost Ribbentrop când a aflat că un subaltern al său îşi trădează ţara. Îi era teamă să nu se spună că Ziemann ar fi lucrat în numele său. Temerile sale sunt întemeiate,

Herr General. Astăzi toţi suntem suspectaţi. Şi Ribbentrop, şi eu, şi dumneavoastră… Nu mai departe decât acum câteva zile, am avut o explicaţie furtunoasă cu *Führerul*. Persoana răuvoitoare îl informase că duc tratative cu aliaţii prin persoane interpuse.

Declaraţiile lui explozive aveau un scop care pentru moment îmi scăpa.

— Evident, a adăugat, nu mi-a fost greu să spulber intrigile. I-am explicat că în calitatea mea de şef suprem al *S.S.*-ului dirijez printre altele spionajul şi contraspionajul german. Contactele cu agenţii străini intră în cadrul obligaţiilor mele de serviciu. Trebuie să-i provoc spre a obţine la rândul meu informaţii.

Am înţeles unde voia să ajungă. Oamenii lui de încredere puteau să-l contacteze pe Dulles fără să trezească bănuieli. Figura pe care i-o făcuseră Bormann şi *Obergruppenführerul* Müller nu se va mai repeta. Himmler se oferea să treacă asupra unui om al său misiunea pe care Rommel o încredinţase lui Ziemann. Dar în schimbul acestui serviciu cerea recunoaşterea formală de către armată a pretenţiilor sale de a deveni şef al statului după înlăturarea lui Hitler. Repeta manevra pe care Hitler o făcuse apropiindu-se de generali în preziua sacrificării lui Rohm. În caz contrar, îl va sili pe Ziemann să vorbească. Şantajul era limpede.

Himmler mi-a vorbit insinuant:

— Am puţini prieteni, *Herr General*. Aş fi fericit dacă printre aceşti aleşi v-aţi număra şi dumneavoastră.

În clipa aceea mi-am dat seama că nu îmi rămânea altceva de făcut decât să-i las impresia că accept să intru în jocul sau.

— Oferta dumneavoastră, *Herr Reichsführer*, mă onorează, am replicat. În seara aceasta trebuie să plec pe Frontul de Est. Am să lipsesc numai câteva zile. V-ar deranja dacă – după înapoierea mea – v-aş face o vizită?

Himmler a făcut o schimă de satisfacţie.

— Dimpotrivă, *Herr General,* mi-ar face mare plăcere. Am pune la punct multe lucruri, spre folosul nostru reciproc.

Ne-am despărţit după o foarte cordială strângere de mână, care căpăta semnificaţia unui acord. Un sfert de oră mai târziu, intram în cabinetul de lucru al lui Feligiebel. I-am relatat discuţia mea cu Himmler.

— Omul acesta ştie prea multe, i-am spus. Odată cu *Führerul* trebuie să dispară şi Himmler. L-am lăsat să creadă că îi accept prietenia. Aceasta nu înseamnă că i-am câştigat şi încrederea.

Dându-i impresia că ne pretăm formulei preconizate de el, câştigăm însă timp. Dar Himmler, repet, trebuie să piară.

— Perfect! a replicat Feligiebel calm. Voi comunica acest lucru lui Stauffenberg.

Două ore mai târziu, *Horsch*-ul meu gonea pe şoseaua în serpentină care coboară de la Berghof spre Berchtesgaden. Von Geist se afla lângă mine. Karl se aşezase lângă şofer. Era încântat că plecăm într-o nouă misiune, care în imaginaţia lui tinerească lua probabil proporţii de aventură.

Drumul până la Varşovia l-am parcurs cu trenul, fără să întâmpin incidente remarcabile. Dincolo de Varşovia, dificultăţile au prins să se acumuleze. Transporturile militare spre front încetineau considerabil traficul feroviar. Oricât de anevoioasă era circulaţia pe linia ferată, trebuia să o prefer unei călătorii pe şoselele arhiaglomerate de coloane de infanterişti şi de vehicule militare de tot felul. Dincolo de Riala-Podlaska şi mai ales de Brest-Litovsk, călătoria a devenit un infern. Linia ferată se strecura printre mlaştinile Pripetului. De o parte şi de alta a terasamentului zăceau în mormane carcase de fier sfărâmate, resturi ale unor trenuri aruncate în aer de partizani.

La circa 50 de kilometri de Brest-Litovsk am suferit primul atac de partizani. Garnitura noastră a fost atacată cu focuri de armă şi de mortiere. Se trăgea de după perdelele unor copaci pletoşi, crescuţi în mijlocul mlaştinilor. Garda trenului şi soldaţii din regimentul *S.S.* transportat spre front au ripostat cu un tir furios. Locomotiva izolată, care deschidea drumul trenului nostru, a sărit în aer. Sub focul violent al inamicului, pionierii germani au reparat la iuţeală linia. Două vagoane incendiate au fost detaşate de restul garniturii şi răsturnate de oamenii noştri pe flancurile terasamentului.

După refacerea liniei, am plecat mai departe.

— Aceasta este prima acţiune de război la care am luat oarecum parte, mi-a vorbit cu însufleţire Karl.

Tânărul acesta era modest. Luptase cot la cot cu infanteriştii, expunându-se fără teamă focului inamic. Felicitările mele l-au făcut să roşească de plăcere.

În apropiere de Baranovici am ajuns din urmă un tren militar deraiat. Trebuia să aşteptăm nişte garnituri goale şi un tren cu răniţi care veneau dinspre front.

Karl stătea pe bancheta din faţa mea şi se uita pe fereastră la mulţimea de pe peron.

— Este înălţător să ştii că faci parte din rândurile acestor oameni în uniformă, care luptă, ca şi tine, pentru aceeaşi cauză! a exclamat el deodată. Îi iubesc, ca şi când ar fi cu toţii fraţii mei.

Am fost ispitit să-i răspund:

„Ai dreptate, băiatule. Uniforma şi perspectiva morţii ne înfrăţesc pe toţi.”

Dar nu am rostit aceste vorbe, fiindcă nu voiam să-i sfărâm entuziasmul. I-am dat un răspuns conformist:

— Ne înfrăţeşte dragostea de patrie, Karl.

Acum, când războiul se apropia de hotarele patriei germane, priveam lucrurile cu alţi ochi. Luciditatea rece a filozofului începea să se estompeze. Ajunsesem să mă întreb dacă nu ar fi mai firesc să renunţ la acţiunea mea împotriva lui Hitler, să reintru în frontul anonim al soldaţilor disciplinaţi, apolitici, şi să-mi dedic toate energiile luptei pentru apărarea patriei. Apoi tot eu îmi dădeam răspunsul. Dragostea de ţară mi-o manifestam cu mai multă tărie ridicându-mă împotriva naţional-socialismului. Dărâmând pe Hitler şi pe complicii lui, serveam Germania.

Am plecat noaptea din Baranovici. Vagoanele se târau grele şi obosite pe liniile de fier. Un fel de râmă uriaşă, cu o locomotivă neagră în loc de cap. Mă uitam la ofiţerii caro se aflau cu mine în compartiment şi încercam să le ghicesc gândurile. Pe toţi părea să îi apese presentimente negre. S-ar fi zis că ne îndreptam spre o dihanie apocaliptică ce avea să ne înghită cu tren cu tot.

— Nu v-ar face plăcere să ascultaţi finalul *Simfoniei a IX-a*? rupse tăcerea von Geist.

— Nu am nimic împotrivă, i-am spus. Ne-ar mai spăla gândurile de zgura tristeţii.

Von Geist nu a mai aşteptat îndemnuri. A ieşit din compartiment şi, peste câteva minute, s-a înapoiat cu patefonul său. L-a instalat pe măsuţa de lângă fereastră, a pus o placă şi l-a lăsat să cânte.

Situaţia noastră era tragicomică. Urmăream cu religiozitate îndemnurile la iubirea aproapelui, tălmăcite de Beethoven, în vreme ce trenul ne ducea spre teatrul unor bătălii în care milioane de oameni se ucideau, folosindu-se de cele mai perfecţionate instrumente de exterminare în masă.

Mă uitam la ofiţerii din compartimentul meu, la Karl, la von Geist, la von Westheim, care ascultau transfiguraţi muzica, şi mă

întrebam câţi din ei vor apuca să vadă sfârşitul acestui an.

În clipa aceea. Karl, care stătea lângă fereastra deschisă, a exclamat cu uimire de copil:

— Ce roşu e cerul în zare!…

Ne-am uitat cu toţii pe geam. Orizontul era o mare de flăcări, care se ridicau spre cer în volute infernale. Explozii puternice aruncau la intervale neregulate fulgerări albe-verzui pe cerul împurpurat.

— Să fi ajuns frontul până aici? exclamă von Westheim.

— Totul e posibil, zise Melchinger.

Trenul îşi continua mersul. Focul de care ne apropiam creştea în întindere. Când am ajuns la circa un kilometru de locul sinistrului, semnalizări pe linie au oprit trenul. Un locotenent de pionieri, cu hainele şi cu faţa înnegrite de funingine, s-a oprit în pragul compartimentului.

— *Herr General*, îmi permiteţi să vă raportez! Un tren cu carburant, din triajul gării, a fost aruncat în aer, în urma unui tir de mortiere declanşat de partizani. Incendiul s-a întins şi la un tren cu muniţii, staţionat în apropiere, precum şi la două garnituri care transportau trupe spre front.

— Multe pierderi omeneşti, *Herr Leutenant?*

— Nu le cunoaştem încă, *Herr General*. După estimările noastre, foarte aproximative, câteva sute de victime. Şi gara a luat foc, şi depozitele…

Transpiraţia îi îmbibase uniforma. Albul ochilor săi contrasta cu faţa-i mânjită de funingine.

— Vom avea mult de aşteptat? am întrebat.

— Stingerea incendiului şi repararea liniilor vor cere câteva ore, *Herr General*. Am făcut însă toate pregătirile pentru o transbordare.

— Iată o soluţie bună. Doresc să ajung cât mai repede la Minsk, i-am spus.

Îndrumat de locotenent şi de câţiva soldaţi ai săi, am coborât din vagon, urmat de toţi ofiţerii mei. Am ocolit pe departe gara şi după o jumătate de oră de marş, prin terenuri virane şi hârtoape, am ajuns la unul din cele două trenuri care veneau dinspre Minsk şi care acum urmau să facă drumul întors. Transbordarea oamenilor şi a materialului uşor care putea fi cărat cu spinarea a necesitat două ore, după care am putut să ne continuăm drumul. În cursul aceleiaşi nopţi am ajuns la Minsk. Am avut o scurtă convorbire cu *Feldmarschallul* Model, urmaşul lui Busch la comanda Grupului de

armate Centru. Mi-a făcut o scurtă expunere asupra operaţiilor în curs. Dintre cele patru armate care constituiau grupul său numai Armata a 2-a era intactă. Armatele a 3-a şi a 9-a fuseseră nimicite, şi Armata a 4-a se afla într-o situaţie foarte grea. Podurile de pe Berezina, care i-ar fi permis să se retragă spre est, se aflau în permanenţă sub bombardamentul avioanelor inamice. Dacă nu-i puteam asigura un sprijin aerian eficace, şi soarta Armatei a 4-a avea să fie pecetluită.

În aceeaşi noapte, profitând de beznă, am plecat cu un avion de transport, escortat de aparate de vânătoare, spre postul de comandă al Armatei a 4-a. Trebuia să mă documentez la faţa locului.

L-am găsit pe generalul Tippelskirch, comandantul armatei, la Borisovo, o localitate de pe râul Berezina, rămasă celebră în istorie prin înfrângerea suferită acolo de Napoleon în 1812. Două corpuri de armată se străduiau să apere acest pivot al întregului sector de centru, supus atacurilor repetate ale Fronturilor 2 şi 3 ucrainene. Generalul Tippelskirch era livid.

— Situaţia noastră este deznădăjduită. Dacă pierdem Borisovo, nu vom mai dispune decât de un singur pod peste Berezina, în dreptul localităţii Berezino. Vă închipuiţi, cred, ce înseamnă să scurgi o întreagă armată peste un singur pod, atacat fără încetare de bombardierele inamice.

Foarte curând am avut prilejul să asist involuntar la acest cumplit spectacol. Un bombardament de artilerie declanşat de inamic asupra aerodromului improvizat la nord-est de Borisovo a distrus nu numai avionul meu de transport, dar şi cele două aparate de vânătoare care îl escortaseră. Prevenit, comandantul *Luftflotte* IV a trimis o formaţie aeriană care să-mi asigure înapoierea pe calea aerului la Minsk. Aterizarea acesteia nu mai era posibilă din cauza tirului intens al artileriei ruseşti. A rămas să plec cu maşina până la Berezino, unde exista un aerodrom, de asemenea improvizat. Împrejurări potrivnice au dat însă totul peste cap.

În dimineaţa următoare, Borisovo a căzut în mâinile ruşilor, în ciuda înverşunatei apărări a trupelor noastre. L-am însoţit pe Tippelskirch în retragerea lui până la Berezino. Tot drumul am fost supuşi bombardamentului aviaţiei inamice. Printr-o adevărată minune, eu şi ofiţerii mei am scăpat neatinşi. La Berezino ne aşteptau surprize şi mai neplăcute. Bombardierele ruseşti atacau în

valuri neîntrerupte atât orăşelul înţesat cu trupe, cât şi podul de peste Berezina, provocându-i mari avarii. Pionierii – dând dovadă de spirit de sacrificiu şi de un curaj admirabil – reparau stricăciunile, fără să ţină seama de bombele care cădeau ploaie în jurul lor, secerându-i.

În scurtele intervale dintre atacurile în valuri ale aviaţiei inamice, coloanele germane treceau podul, scurgându-se spre vest, sub protecţia iluzorie a unei ariergărzi angajate într-o luptă inegală cu un inamic mult superior. Pe apele râului pluteau la vale cadavre de oameni, de animale şi tot felul de epave. Priveliştea era dantescă. În aceste condiţii folosirea aerodromului devenea imposibilă.

Am reuşit să-i procur prin radioul lui Tippelskirch sprijinul a 60 de avioane de luptă, care nu reprezentau însă mare lucru faţă de sutele de aparate de vânătoare inamice. Urmăream cu mânie neputincioasă luptele aeriene inegale. Ori de câte ori vedeam avioanele germane descriind pe cer vrile însoţite de cozi din fum şi foc, simţeam cum mi se strânge inima…

Aici, la Berezino, nu mai aveam nici un rol. Îmi îndeplinisem misiunea atât cât îmi fusese cu putinţă. Aş fi putut să mă înapoiez cu maşina până la Minsk, dar amânam zi de zi plecarea. Urmăream cu un fel de fascinaţie morbidă străduinţele supraomeneşti ale ofiţerilor şi ale trupei de a salva podul până la retragerea ultimului om. Pierderile erau enorme. Mii de oameni, printre care zeci de ofiţeri. Şi trei generali, au pierit pentru apărarea podului de peste Berezina.

La 3 iulie Tippelskirch a reuşit să treacă pe malul occidental al râului ultimele sale unităţi. Podul a fost în sfârşit aruncat în aer, iar coloanele de trupe în plină retragere au pătruns în imperiul mlaştinilor. Constituite în careuri mobile, Corpurile de armate 12 şi 27 îşi făceau anevoie drum prin labirintul pustelor nisipoase. Înconjurate de noroaie înşelătoare, în care se cufundau pe vecie şi oameni şi vehicule.

În vreme ce ariergarda armatei angaja lupte cu avangarda inamică, flancurile noastre erau atacate fără preget de formaţii puternice de partizani. Când am ieşit în fine din mlaştini şi am păşit pe teren ferm, am respirat cu toţii. Intrasem într-o zonă de păduri seculare, cu copaci atât de groşi şi de înalţi, încât aminteau coloanele unor catedrale. În acel moment am primit o veste cumplită, care ne-a năruit toate speranţele. Minskul, spre care ne îndreptam în marş forţat, fusese cucerit de ruşi. Căzusem deci în

încercuire. Soarta Armatei a 4-a era pecetluită. Toate eforturile făcute până atunci rămăseseră zadarnice. Au fost reluate aprovizionările pe calea aerului. Dar şi de data aceasta şi-au dovedit ineficienţa. Model a ordonat lui Tippelskirch să-şi facă drum spre vest, cu orice sacrificii. Model cerea însă imposibilul. Trupele erau lipsite şi de muniţii şi de carburant, iar cercul inamic se strângea.

Se părea că de data aceasta aveam să cad prizonier împreună cu Tippelskirch şi cu întregul său stat-major. În ultimul moment am fost anunţat prin radio de către *Feldmarschallul* Model că *O.K.W.* şi *Reichsmarschallul* Göring, personal, ordonaseră să fiu scos împreună cu ofiţerii mei din încercuire. Puţinele luminişuri din această imensă pădure erau de proporţii atât de restrânse, încât o aterizare ar fi fost de domeniul fanteziei. Pe de altă parte, aparatele de vânătoare inamice survolau în permanenţă codrii, spre a împiedica aprovizionarea noastră cu arme, muniţii şi alimente.

Eram într-o situaţie îngrozitoare. Nu mă preocupa existenţa mea. De când îmi pierdusem soţia şi copiii, mi se atrofiase parcă şi instinctul de conservare. Mă alarma însă soarta ofiţerilor mei, care mă însoţiseră în această misiune.

Resturile Armatei a 4-a, imobilizate în pădure, se zvârcoleau sub un neîntrerupt bombardament aerian şi de artilerie, la care se adăugau atacurile concentrice ale armatelor de încercuire. Generalul Vincenz Müller, comandantul Corpului 12 armată, a fost primul care a cedat presiunii. Fără să ceară autorizaţia lui Tippelskirch, s-a predat, împreună cu întreaga sa unitate. Corpul 27 s-a fărâmiţat într-o multitudine de detaşamente, care şi-au căutat salvarea încercând să se strecoare printre găurile plasei. În cursul unui puternic atac nocturn al inamicului, m-am rupt de Tippelskirch şi de statul său major, care hotărâseră să capituleze. Împreună cu ofiţerii mei, la care s-au ataşat soldaţi şi ofiţeri din unităţi disparate, ne-am îndreptat spre vest. Treizeci de oameni dispuneau de 18 puşti-mitraliere şi de 16 carabine, dar de foarte puţină muniţie. Hrana se reducea la vreo cincizeci de cutii de conserve şi la câteva batoane de ciocolată. Ziua stăteam ascunşi prin desişuri, iar noaptea mergeam fără oprire. În stânga sau în dreapta noastră auzeam uneori grindina unor împuşcături, care nu durau mult. Ştiam atunci că încă un detaşament căzuse în mâinile inamicului.

Murdari, nebărbieriţi, flămânzi, istoviţi de oboseală şi de emoţii, umblam în neştire, călăuzindu-ne după un plan director oarecum

inutilizabil în pădurea aceea de coloane, toate la fel.

O busolă „Bezart”, capturată de un ofiţer în timpul primei campanii din Franţa, ne-a fost de mai mare folos.

Într-o noapte s-a stârnit furtuna. Trăsnetele cădeau în jurul nostru, incendiind copacii. Uzi ca nişte bureţi, ne s trec uram pe lângă trunchiurile arborilor, bucuroşi că vaietele vijeliei ne acopereau zgomotul paşilor. Medalia avea însă şi revers. Siluetele noastre se profilau vizibil pe fundalul pădurii, iluminate intermitent de salvele fulgerelor. În clipele acelea am încercat senzaţia oribilă a oamenilor hăituiţi. Înfruntam totuşi riscurile, mergând înainte. După socotelile noastre, nu eram departe de liniile germane.

În noaptea aceea am fost surprinşi de un detaşament rusesc. Fugeam printre copaci, ripostând cu economie la focul armelor automate ale ruşilor. Dacă ne-am fi aflat la câmp deschis, nici unul dintre noi n-ar fi supravieţuit acestei vânători. Trunchiurile arborilor ne fereau însă de gloanţe.

Furtuna a încetat tot atât de brusc precum se dezlănţuise. Asupra pădurii s-a lăsat linţoliul unui întuneric adânc. Împrejurarea aceasta ne-a salvat. Am continuat să fugim.

Dintre ofiţerii mei, von Westheim nu a mai răspuns la apel. Cu sufletul greu, cu mintea înceţoşată şi corpul apăsat de o oboseală incomensurabilă, am plecat iarăşi la drum. Nu ne mai păsa de nimic. Uitasem de toate temerile noastre, nu mai ţineam seamă de cele mai elementare măsuri de prudenţă. Am ajuns iarăşi într-o regiune mlăştinoasă. Un soldat, care se îndepărtase de noi, a căzut într-o capcană de noroi. Atraşi de strigătele lui disperate, am alergat să-i dăm o mână de ajutor. Când ne-am apropiat la câţiva metri, i-am văzut capul dispărând în smârc, mâinile agitându-se câteva clipe, apoi dispărând şi ele.

Moartea repetată până la saţietate nu te mai impresionează, ajunge să te abrutizeze. Sfârşitul soldatului scufundat în smârc ne-a zguduit însă cumplit. Era o moarte urâtă, scârboasă. Pe care nu şi-o dorea nici unul din noi.

Am reluat marşul spre vest. Cred că dacă nu i-aş fi avut lângă mine pe Karl şi pe von Geist, demult aş fi renunţat la acest maraton silit. La vârsta mea, realizarea unor asemenea performanţe pare să intre în domeniul fabulaţiei. Optimismul tonic al lui Karl, seriozitatea şi dârzenia lui von Geist mi-au întărit curajul, mi-au stimulat nervii, mi-au biciuit organismul, dându-mi posibilitatea să străbat pe jos. Alături de ei, într-un timp record, peste o sută de

kilometri. De cele ori nu m-am sprijinit de braţul lui Karl sau al lui von Geist...

Ţin minte că am ocolit oraşul Minsk pe la sud. Ecourile unui puternic duel de artilerie ne-au avertizat că ne apropiam de linia frontului. Într-o seară am stat câteva ore ascunşi între tufişuri, în vecinătatea unei unităţi de infanterie inamică ce îşi amenaja poziţia de luptă. După ce s-a întunecat, am ieşit din ascunzători şi târându-ne pe burtă, am ieşit din sectorul primejdios. Zgomotul pe care-l făceam strecurându-ne prin frunziş era acoperit de bubuiturile tunurilor. Ne-am ridicat şi ne-am continuat drumul cu multă grijă. Nu era uşor să te strecori printre unităţile ruseşti.

Karl se afla în permanenţă în preajma mea. Eram uimit de rezistenţa acestui copilandru. Nu l-aş fi crezut capabil să facă faţă atâtor încercări.

La un moment dat am stat două ore la pământ, sub un bombardament intens. Asistam involuntar la o puternică pregătire de artilerie. Presupun că ne aflam în no *man's land*. În jurul nostru nu se vedea umbră de om. Când bombardamentul a încetat, ne-am ridicat în picioare şi, frângându-ne de mijloc, am alergat spre liniile noastre. În aceeaşi clipă am auzit şuierul caracteristic al unui obuz care se apropia.

— La pământ, Karl! am strigat, aruncându-mă în iarbă.

Explozia, destul de apropiată, a ridicat o trombă de pământ care a recăzut asupra noastră laolaltă cu o ploaie de schije şi aşchii de lemn.

Am sărit iarăşi în picioare, încântat că scăpasem teferi. Karl, care se afla lângă mine, nu s-a mai ridicat. Era noapte, aşa că nu am putut să-mi dau seama dacă fusese rănit, sau îl năucise suflul. M-am uitat în jur. Am văzut câţiva soldaţi dintre cei care ne însoţiseră în cumplita noastră odisee fugind spre avanposturile germane. Pe von Geist nu l-am zărit. Cred că se rătăcise de noi în timpul bombardamentului.

L-am luat pe Karl în spinare şi am pornit spre liniile noastre. Poate că surescitarea îmi dădea aripi. Cert este că nici nu-i simţeam greutatea corpului. Aproape zece minute am bâjbâit prin întuneric. Deodată au apărut în faţa mea siluetele unor soldaţi care se avântau la atac. Îmi pierdusem orientarea, aşa că n-aş fi putut să spun dacă veneau din liniile noastre sau ale inamicului. M-am aruncat la pământ, trăgându-l pe Karl după mine.

În clipa aceea am auzit o comandă guturală, rostită în limba

germană. Comanda aceasta mi-a mângâiat auzul mai plăcut decât cea mai divină muzică. Primii soldaţi germani au trecut pe lângă mine. Calvarul se încheiase. Restul poate fi istorisit în câteva cuvinte. De la postul de comandă al unui batalion de infanterie din prima linie, unde mi-am găsit refugiul, am anunţat cartierul general al lui Model. Apelul meu a făcut senzaţie. Mă dăduseră dispărut. De la Comandamentul diviziei a sosit o maşină, escortată de un detaşament puternic, care m-a condus până la cartierul general al grupului de armate.

I se dăduseră lui Karl primele ajutoare. Spre marea mea bucurie, s-a constatat că îşi pierduse doar cunoştinţa din cauza unei contuzii la cap, provocată probabil de suflul obuzului explodat în apropierea noastră. După ce şi-a revenit în simţiri, l-am sărutat părinteşte pe obraji. Mă socoteam răspunzător de viaţa lui. La divizie l-am întâlnit şi pe von Geist. A doua zi a apărut şi Melchinger.

Feldmarschallul Model mi-a făcut o primire entuziastă:

— Am anunţat la *O.K.W.* miraculoasa dumneavoastră salvare, *Herr General*. *Reichsmarschallul* Göring a ordonat să vă pun la dispoziţie cele mai rapide mijloace de locomoţie ca să vă înapoiaţi în ţară. *Führerul* vă aşteaptă la Berchtesgaden. Curajul şi tenacitatea dumneavoastră au stârnit admiraţia tuturor. Aţi săvârşit un miracol. Chipul lui Model s-a întunecat brusc: Din nefericire, nu pot să spun acelaşi lucru despre marea majoritate a soldaţilor şi ofiţerilor Armatei a 4-a. Cu excepţia câtorva mii, care au reuşit să se salveze, strecurându-se printre liniile inamice, restul a căzut în captivitate. Armata a 4-a a fost literalmente nimicită.

Model mi-a înfăţişat apoi un bilanţ al bătăliilor din luna care abia se încheiase.

— În mai puţin de 15 zile au fost lichidate 25 de divizii, totalizând 400 000 de combatanţi. Au căzut în captivitate sau au dispărut 30 de generali. Din întregul Grup de armate Centru n-am mai rămas decât cu 8 divizii. Ruşii dispun actualmente – potrivit informaţiilor noastre – de circa 130 de divizii, sprijinite de 65 de brigăzi de tancuri. A făcut un gest de neputinţă: Cu aceste opt divizii, la care se vor adăuga alte opt divizii promise de *O.K.W.*, mi se cere să rezist presiunii armatelor ruseşti pe un „front inexpugnabil”, care să se sprijine pe Baranovici, pe liziera de vest a pădurii Nabilotca şi pe lacul Naraci.

Model era renumit pentru energia, dârzenia şi îndărătnicia cu care disputa inamicului fiecare petec de pământ. De data aceasta

era descurajat.

— *Reichsmarschallul* v-ar fi pus la dispoziţie avionul său personal, dar superioritatea aeriană a inamicului este atât de categorică încât v-aş fi trimis la moarte sigură dacă aş fi acceptat să folosiţi acest mijloc de transport.

În preziua plecării mele în Germania, Baranovici a fost cucerit de inamic. Drumul meu cu trenul a durat secole – aşa am avut impresia atacurile aeriene asupra gărilor ne-au provocat întârzieri enorme. La München am ajuns după patru zile de drum, ca să aflu că *Führerul* plecase în ajun la Rastenburg. Statul Major al Aerului mi-a comunicat totodată că *Reichsmarschallul* Göring îmi acordase din proprie iniţiativă o permisie de şapte zile să mă refac după peripeţiile prin care trecusem.

Vestea m-a bucurat, cu atât mai mult cu cât îmi permitea să amin corvoada de a da ochi cu Hitler. L-am întrebat şi pe Karl dacă nu l-ar ispiti câteva zile de permisie.

— Ce să fac cu permisia? a replicat. Să mă duc la Bochum? Când mă gândesc la fabrică, mă cuprind fiorii. Să dau o raită prin Berlin, sau prin vreun alt oraş? Pentru ce? Să văd numai ruine şi jale? Aici la München găsesc acelaşi lucru. Peripeţiile noastre în Rusia n-au făcut decât să-mi deschidă gustul pentru noi acţiuni. E grozav de excitant să ştii că asupra ta plutesc primejdii fără număr, *Onkel* Eugen!

Ne aflam în biblioteca locuinţei mele din München. Era atâta linişte în camera aceasta tapetată cu cărţi. Încât aveam senzaţia că mă aflu pe altă lume.

— Mă întreb cu cine semeni, Karl? am zâmbit. Nu-mi amintesc să fi avut aventurieri în familie.

M-am oprit brusc. Greşeam. Aveam aventurieri. Ernst Gerlach era un exemplar tipic. Şi în sufletul mamei încolţise sămânţa aventurii. Altfel n-ar fi schimbat trei soţi. Poate că *şi* Rudi…

— Ştii ce m-am gândit, *Onkel* Eugen? Contempla zecile de mii de tomuri aurite, distribuite pe rafturile bibliotecii: Cred că ar fi bine să profităm de aceste zile libere, spre a împacheta cărţile acestea să le expediem undeva, la ţară. Ar fi păcat să cadă peste ele o bombă.

Reîntâlneam la Karl dragostea şi interesul pentru cărţi ai lui Willi.

— Ideea ta nu e rea, i-am spus.

În aceeaşi zi am început să le împachetez, ajutat de Karl, care – trebuie să recunosc – ducea tot greul operaţiei. Se căţăra pe scara portativă şi aduna teancurile de volume, pe care le sorta după

mărime; iar eu le viram în saci de hârtie. Karl era plin de voie bună.

— Sunt convins că în clipa aceasta cărţile se bucură, mi-a spus. Câteodată am impresia că sunt vii.

— Sunt, în orice caz. Cei mai buni şi mai devotaţi prieteni. Nu te părăsesc, nu te trădează niciodată.

— Am citit odată în *Pendennis* de Thackeray o frază care mi-a dat mult de reflectat. Dacă s-ar scrie vreodată istoria secretă a cărţilor, astfel încât să apară în subsolul paginilor gândurile şi intenţiile autorului, o mulţime de romane insipide ar deveni interesante şi atrăgătoare.

Dragostea lui pentru slova scrisă mi-a făcut mare plăcere. Descopeream necontenit în sufletul acestui tânăr comori, care mă încântau.

— Cărţile, dragul meu Karl, au o însuşire minunată. Permit gândurilor autorului să-i supravieţuiască. Generaţii de cititori le trec prin filtrul minţii lor, redându-le viaţă. Descartes susţinea că prin intermediul cărţilor întreţinem un dialog cu morţii.

— Din nefericire nu toate cărţile sunt bune şi captivante, *Onkel* Eugen. Există şi cărţi primejdioase…

— Este adevărat. Există însă şi cărţi proaste. Totuşi, cărţile rele prezintă şi ele un interes documentar. Numai ignarii distrug cărţi sub cuvânt că sunt contrare felului lor de a gândi.

Karl mânuia tomurile cu voluptatea unui bibliofil. Era nu numai un admirator al albumelor de artă şi al ediţiilor rare, ci şi un bun cunoscător al literaturii universale.

— Tata şi bunicul îmi reproşau întotdeauna că îmi pierd timpul cu lectura romanelor, mi-a spus râzând. Când eram copil, ajunseseră până acolo cu severitatea încât încuiau biblioteca. Profesorii mei aveau dispoziţie să nu-mi recomande decât cărţi utilitariste.

Strângerea cărţilor şi expedierea lor cu maşina la Traunkirchen, unde nu erau expuse pericolului bombardamentelor aeriene, făceau să-mi treacă plăcut timpul. Seara ne odihneam ascultând muzică. Ne delectam cu câte un păhărel de benedictină sau de *chartreuse*.

Mă aflam de două zile la München. Eram încântat că nu mă deranjase nici un mesaj telefonic. Nu simţeam nevoia să primesc vizite şi nici să urmăresc ştirile. Mă rupsesem de lume. Mă gândeam la Elissa, la copiii mei şi retrăiam în compania lor. Karl îmi respecta lungile tăceri. Se cufunda în lectura unui tratat voluminos ori se extazia în faţa ilustraţiilor originale din tomurile de mare lux,

tipărite în tiraje strict limitate.

Într-o seară, uşa salonului s-a deschis încet şi în prag a apărut Günther. Cu glasul lui subţiat de bătrâneţe a anunţat un nume care mi-a făcut plăcere.

— *Herr Oberst*, von Stauffenberg, alteţă!

— Să poftească! am exclamat, ridicându-mă de pe canapea.

Günther a deschis amândouă canaturile în calea vizitatorului.

Ori de câte ori îl vedeam pe Stauffenberg, încercam un simţământ ciudat, în care se îmbinau admiraţia şi mila. Războiul făcuse din bărbatul acesta falnic un infirm. I-am strâns mâna teafără, apoi i l-am prezentat pe Karl. Neobservat de acesta, Stauffenberg mi-a aruncat o privire întrebătoare. Semnificaţia era limpede. Putea să-mi vorbească deschis în prezenţa acestui tânăr?

Aveam încredere în Karl şi nu aş fi ezitat să discut chestiuni delicate în prezenţa lui. Dar am ezitat să-i angajez responsabilitatea, compromiţându-l în cazul unei eventuale eşuări a complotului, cu atât mai mult cu cât omisiunea de denunţ ar fi fost grav pedepsită.

— Karl, fii te rog amabil şi ordonă lui Günther să pună un tacâm în plus pentru oaspetele nostru.

Karl a înţeles că voiam să rămân singur cu Stauffenberg. Mi-a zâmbit şi s-a retras cuminte.

— Am primit mesajul dumneavoastră referitor la Himmler, a rostit colonelul *ex abrupto.* În consecinţă, mi-am făcut planul să-i suprim şi pe *Reichsführerul S.S.* şi pe Göring odată cu Hitler. Acum trei zile – mai precis la 11 iulie – am fost chemat la Berchtesgaden, să prezint „zugravului" raportul periodic asupra Armatei de rezervă. Fusesem informat că Hitler şi Göring aveau să participe la conferinţă, aşa că mi se oferea prilejul să scap de toţi trei deodată. M-am prezentat la reuniune, având în servietă o bombă de fabricaţie britanică. Una din acele maşini infernale trimise pe calea aerului partizanilor din *Maquis*. Un agent din *Abwehr* mi-a procurat o asemenea bombă. În ultimul moment, Himmler nu s-a mai prezentat la conferinţă. Am chemat atunci la telefon Berlinul. Generalul Olbricht m-a povăţuit să amân executarea atentatului până când voi reuşi să-i prind pe toţi trei la un loc.

Am făcut un semn de nerăbdare.

— Soarta lui Göring nu trebuie să te preocupe. Nu a rămas hotărât să-l lăsaţi pe seama mea?

— Nu vă înapoiaseră încă de pe Frontul de Est.

— Da, ai dreptate, am convenit. Acum sunt la dispoziţia dumneavoastră. Ia loc, te rog.

Ne-am aşezat pe canapea. I-am oferit un pahar cu benedictină.

— Sunt de părere, i-am spus, că atentatul nu mai trebuie întârziat. Cu sau fără oamenii lui de încredere, Hitler trebuie să moară. De ceilalţi ne vom ocupa noi.

— De aceeaşi părere este şi generalul Beck.

— Atunci, nu-ţi mai rămâne decât să treci la acţiune. Când trebuie să te prezinţi iarăşi *Führerului*?

— La 15 iulie.

— Adică poimâine?

— Exact.

— În cazul acesta, mâine seară voi fi la Berlin, astfel ca în ziua şi la ora hotărâtă de dumneata să-l arestez pe Göring. Pe Himmler dă-l în primire altcuiva.

Von Stauffenberg şi-a golit paharul cu benedictină, apoi a rostit scurt:

— Aşa am să fac.

— Deci, rămâne hotărât pe data de 15.

— *Jawohl*, *Herr General!*

Mi-am frecat satisfăcut mâinile.

— În sfârşit, se apropie ziua răfuielilor! începusem să disper, Stauffenberg.

— Zarurile au fost aruncate, *Herr General.*

— Văd. Şi mă bucur.

Am mai discutat câteva chestiuni în legătură cu desfăşurarea complotului. Mi-am învăţat bine rolul. După ce am epuizat subiectul, i-am propus să trecem în sufragerie.

— Este cazul să ne refacem forţele cu o sticlă de şampanie „Veuve Cliquot”.

Deşi nu era mare amator de băuturi alcoolice, a acceptat cu plăcere să ridicăm un pahar în cinstea reuşitei noastre comune.

În sufragerie ne aştepta masa întinsă. Dineul nu strălucea prin bogăţia şi varietatea meniului.

Contrastul dintre mâncărurile simple şi somptuozitatea tacâm urilor şi a tăvilor mari de argint crea un tablou de un comic irezistibil. Günther era un tradiţionalist. S-ar fi socotit dezonorat dacă i s-ar fi cerut să prezinte cina într-un serviciu de masă obişnuit.

— Ce mai e nou pe la Berlin, Stauffenberg?

— Nu se vorbeşte decât de situaţia militară din Est. Cercurile oficiale sunt foarte îngrijorate de când ruşii au ajuns la o sută treizeci de kilometri de hotarele răsăritene ale Prusiei. *Führerul* şi-a mutat iarăşi penaţii la cartierul general de la Rastenburg, reamintindu-le comandanţilor de armate că această frântură de teritoriu din Prusia este sacrosanctă şi că inamicul trebuie împiedicat cu orice preţ să ajungă până acolo.

Soneria de la intrare a bâzâit. Günther a plecat să deschidă. Din hol mi-au ajuns la ureche zgomot de paşi şi glasul lui Rudi.

— Tata e acasă? Cine-ar fi crezut!

Glasul lui era neutru. Nu s-ar fi spus că îl bucura prezenţa mea. A intrat în sufragerie, urmat de Günther. Purta uniformă *S.S,* şi avea pe piept „Crucea de Fier”. Am făcut prezentările, în vreme ce Günther punea un tacâm suplimentar.

— Cu ce ocazie la München? l-am întrebat.

— Concediu de convalescenţă. Zece zile. Dar n-am să-l fac în întregime. Ţara şi partidul au nevoie de braţul fiecărui german.

În felul lui era un viteaz; din nefericire, se pusese în slujba răului.

— Vin pe jos de la gară. Nu circulă nici un tramvai. Americanii au bombardat rău Münchenul. Dar *Führerul* îl va răzbuna.

Stauffenberg îl privea impasibil, ca şi Karl, de altfel. Rudi se lansase într-un adevărat logos propagandistic, aşa cum i se turnaseră şi lui destule până reuşiseră să-l îndoctrineze. Îi ascultam întunecat elucubraţiile şi convingerea cu care vorbea. Deodată şi-a dat seama că discursul său este întâmpinat dacă nu cu ostilitate, cel puţin cu politicoasă indiferenţă. A tăcut brusc.

S-a roşit. A mai vrut să spună ceva, dar s-a răzgândit şi şi-a vârât nasul în farfurie. Din clipa aceea n-a mai scos un cuvânt.

Am stat de vorbă cu von Stauffenberg despre muzică, despre teatru, despre filozofie. Prezenţa lui Rudi îngheţase însă atmosfera. După desert, von Stauffenberg a cerut îngăduinţa să se retragă. Trenul său pleca peste o jumătate de oră. L-am condus până la maşină. Înainte de a ne despărţi, i-am strâns cu putere mâna.

— De reuşita dumitale depinde viitorul acestei ţări.

— De reuşita noastră, *Herr General*. Eu nu sunt decât o rotiţă în această amplă mişcare.

— Eroii sunt modeşti, Stauffenberg.

Mi-a mulţumit cu emoţie, apoi s-a urcat în maşina militară care îl aştepta la scară. Am urmărit-o cu privirile până a ieşit din curte.

Plecarea lui von Stauffenberg l-a înviorat pe Rudi. Băiatul acesta

simţise instinctiv că von Stauffenberg era un duşman al hitlerismului. Restul serii s-a întreţinut foarte amabil cu Karl. A încercat să-l tatoneze asupra ideilor sale politice. Karl s-a eschivat diplomatic, plasându-se pe terenul unor generalităţi care permiteau interpretări variate. Indispus că nu găsise în vărul său un nazist convins, Rudi s-a retras devreme la culcare.

A doua zi, însoţit de Karl, am plecat cu maşina la Berlin. Hans nu-şi mai putea demonstra măiestria automobilistică respectând cu stricteţe orarul fixat de mine, aşa ca odinioară. Era tot mai greu să străbaţi oraşele ruinate de bombardamente. Drumurile deschise printre dărâmături erau strâmbe şi aglomerate. Atacurile aeriene sporeau dificultăţile.

Pe drum i-am dezvăluit în sfârşit lui Karl scopul deplasării mele la Berlin. După o îndelungată chibzuinţă, ajunsesem la concluzia că nu-l puteam ţine departe de complot. În lupta disperată pe care noi, unii ofiţeri, urma să o dezlănţuim împotriva lui Hitler, aveam nevoie de o mare libertate în mişcări şi de oameni de credinţă care să-mi execute orbeşte ordinele, conştienţi că, în cazul unui insucces, participarea lor la conjuraţie ar putea să-i coste capul. Karl s-a arătat mai receptiv decât mi-aş fi închipuit. A acceptat cu entuziasm să se integreze în rândurile complotiştilor.

— Mă gândesc cu deliciu la surpriza penibilă pe care au s-o aibă bunicul şi tata când vor afla că am participat activ la conjuraţie. Sunt sigur că bunicul va încerca să mă dezmoştenească. Tata va fi mai realist. În cazul unui succes al loviturii noastre, va afirma că mi-a cunoscut activitatea şi că m-a îndemnat să lupt cu toată energia. Dacă eşuăm, mă va dezavua, cu indignare şi va face caz de nazismul lui şi al părintelui său…

Pe înserat am ajuns la Berlin. Am făcut prima vizită la locuinţa generalului Olbricht. Se mai aflau de faţă câţiva generali şi ofiţeri superiori. M-am retras cu Olbricht într-un salonaş, şi acolo am pus la punct ultimele amănunte ale loviturii de a doua zi. Îndată ce i se va anunţa de la Rastenburg uciderea lui Hitler, va da semnalul declanşării operaţiei „Walkyria”. În acel moment aveam să preiau conducerea flotei aeriene a Reichului şi să ordon arestarea lui Göring şi a principalilor săi colaboratori, în cap cu şeful Statului-Major al Aerului. Două companii de infanterie aveau să ocupe Ministerul Aviaţiei şi Statul-Major al Aerului, permiţând ofiţerilor mei să se instaleze în posturile-cheie şi să emită îndată ordine în consecinţă tuturor unităţilor de *Luftwaffe* din Germania şi de pe

cele trei fronturi.

Începând din noaptea aceasta, complotiştii trebuiau să fie pregătiţi pentru a intra în acţiune la ora H. Olbricht era optimist.

— Toate rotiţele maşinii sunt bine unse, mi-a declarat el. Mâine seară pe vremea aceasta Germania va fi eliberată. Poporul german va renaşte... Nu se poate spune că înlăturarea lui Hitler şi a acoliţilor lui va soluţiona automat toate problemele în suspensie. Vom discuta însă cu aliaţii de pe alte poziţii.

Am trecut apoi pe la generalul Beck. L-am găsit calm şi hotărât. Ca şi Olbricht, era sigur de victorie.

M-am înapoiat la hotel, unde l-am primit pe von Geist, în prezenţa lui Karl. Toţi ofiţerii mei de stat-major. Implicaţi în complot, se aflau la Berlin şi aşteptau să intre în dispozitiv la ora anunţată de Olbricht. Erich von Graffenstein, nepotul meu, luase locul lui Heilingsdorff la Secţia operaţii, iar maiorul Wolfgang Ritter – un ofiţer pe care-l avusesem sub comandă în timpul campaniei din Franţa – preluase funcţiile lui von Westheim.

Olbricht era atât de sigur de succes, încât obţinuse aprobarea generalului Beck de a declanşa operaţia „Walkyria" cu două ore înainte de atentat, spre a permite trupelor din infanterie şi unităţilor de tancuri dinafara Berlinului să intre în capitală în momentul în care se va anunţa uciderea lui Hitler...

15 iulie 1944.

O dimineaţă înăbuşitoare, cu cer de plumb topit şi o pâclă aurie plutind în aer. În dimineaţa aceea nu m-am mişcat de la hotel. Aşteptam semnalul. Stauffenberg plecase încă din ajun la Rastenburg.

În sfârşit, la 11.00 am primit un mesaj telefonic de la Comandamentul Armatei de rezervă. Se dăduse semnalul „Walkyria". Unităţile de tancuri porniseră spre Berlin, unde aveau şi ocupe Cancelariatul Reichului, ministerele şi alte instituţii. Olbricht fusese anunţat telefonic de Stauffenberg – potrivit unui cod cifrat – că obişnuita conferinţă a *Führerului* începuse şi că la era 13.00 urma să explodeze maşina infernală.

La 12,30, spre marea surprindere şi confuzie a complotiştilor, generalul Olbricht a poruncit revocarea operaţiei „Walkyria". Trupele care apucaseră să intre în Berlin au primit ordin să se înapoieze în cazărmi. Abia mai târziu am obţinut explicaţia acestui contraordin: Stauffenberg telefonase lui Olbricht că Hitler părăsise

sala de conferinţe înainte de ora 13.00. Gestul acesta neprevăzut făcuse să eşueze complotul. Mulţi dintre conspiratori au încercat cu acest prilej un simţământ de adâncă descurajare. Tocmai când se crezuseră mai aproape de izbândă, totul se dăduse peste cap.

Declanşarea şi revocarea operaţiei „Walkyria" treziseră probabil bănuielile căpeteniilor de la *O.K.W.* Generalului von Falkenhausen, care făcea parte din complot, i s-a ridicat în aceeaşi zi comanda. Am pierdut astfel un pion important. Urmaşul lui era un hitlerist convins.

A doua zi a avut loc la locuinţa lui Stauffenberg – care se înapoiase de la Rastenburg – o reuniune cu principalii lui colaboratori: locotenent colonelul von Hafacker – care stabilea legătura cu generalii din vest. Contele von der Schulenburg – adjunctul prefectului poliţiei din Berlin, precum şi Trott zu Solz. În cadrul discuţiilor s-a stabilit că Stauffenberg va face o nouă tentativă cu prilejul primei sale convocări la Cartierul General al *Führerului.*

La 18 iulie am fost invitat la Statul Major al Aerului. Generalul Korten mi-a cerut scuze fiindcă îmi întrerupea concediul. Avea să-mi transmită însă un ordin urgent din partea *O.K.W.*-ului. În ajun, *Feldmarschallul* Rommel fusese grav rănit în cursul unui atac aerian inamic. Faţă de această situaţie urma să iau imediat legătura cu *Feldmarschallul* von Kluge, urmaşul lui von Rundstedt la comanda forţelor noastre din vest, spre a stabili noi măsuri în vederea stăvilirii ofensivei anglo-americane din nord-vestul Franţei. Printre complotiştii din Berlin, vestea rănirii lui Rommel a semănat consternarea. După revocarea lui von Falkenhausen, primeam o nouă lovitură.

Când mă pregăteam să părăsesc Berlinul, cu destinaţia Paris, am primit o scrisoare de la Rudi care îmi vestea iminenta sa înapoiere la unitate. Şi el fusese rechemat înainte de încheierea permisiei. Nu am rămas surprins. Veştile de pe cele două fronturi erau alarmante.

La 19 iulie, înainte de ora prânzului am plecat cu trenul meu de comandament spre Paris. Generalul Korten mă informase că apărarea noastră în sectorul central al frontului de est era pe punctul de a se prăbuşi. Generalul Heusinger, şeful operaţiilor din *O.K.W.*, cerea întăriri urgente. Ruşii declanşaseră ofensiva şi în sectorul nordic. Generalul Friessner, care înlocuise pe generalul Lindemann, cerea – ca şi predecesorul său – să i se îngăduie a executa o retragere strategică, spre a evita o cădere în încercuirea

pregătită de ruşi. Hitler, iritat – de ceea ce numea el „tânguielile” lui Friessner – îl permutase în România, unde domnea liniştea, iar pe Schörner „măcelarul” îl expediase în nord, încredinţându-i soarta grupului de armate care trebuia „să apere până la ultimul om” Ţările Baltice.

Până şi Korten, un naţional-socialist convins, ajunsese să critice atitudinea *Führerului*, care îşi pierduse vizibil busola. Stârniseră mare senzaţie la *O.K.W.* Declaraţiile lui potrivit cărora pierderea vastelor teritorii din est nu constituia, la urma urmei, un mare dezavantaj, deoarece liniile de etape gigantice din trecut fuseseră restrânse, aşa că pe viitor apărarea avea să se facă în condiţii mai bune.

Cât de bune erau aceste condiţii, se poate deduce şi după succesele înregistrate de ruşi în sectorul Grupului de armate Ucraina Nord. La Brodi fuseseră încercuiţi 40 000 de oameni din Armata 1 „Panzer”. Corpul al 3-lea blindat încercase să intervină în sprijinul asediaţilor, dar fusese respins după lupte grele. Generalul Lindemann, comandantul forţelor încercuite, capitulase, fiind condamnat la moarte în contumacie de către Hitler. Generalii Lasch şi Langel refuzaseră însă a se preda. Cu preţul unor lupte îngrozitoare, soldate cu mari pierderi, reuşiseră să iasă din încercuire, laolaltă cu 5 000 de oameni. Ruşii trecuseră între timp Bugul şi pătrunseseră adânc spre vest.

Potrivit orarului, la miezul nopţii trebuia să ajungem la Paris. Anunţasem din timp sosirea mea lui von Kluge – acum comandantul suprem al Frontului de Vest – şi el îmi comunicase că mă aşteaptă la Roche-Guyon. Am parcurs drumul prin Germania, aflându-mă într-o stare sufletească neagră. Bombardamentele aeriene ne-au silit să facem numeroase popasuri, care ne-au întârziat dincolo de cele mai pesimiste prevederi. Miezul nopţii ne-a prins la Strassbourg. Abia după ora 1 trenul s-a pus în mişcare, îndreptându-se spre Nancy

În vagonul-restaurant, afectat conferinţelor, stăteam cu von Geist şi cu şefii de secţie în jurul hărţilor întinse pe masă. Urmăream desfăşurarea operaţiilor din Normandia. Inamicul nu realizase progrese spectaculoase, dar serviciile noastre de informaţii semnalau masive debarcări de trupe anglo-americane, menite să întărească şi să dezvolte puternicul cap de pod din nordul Franţei. Lupte grele se desfăşurau la Caen şi la Saint-Lo. Era de aşteptat ca inamicul să lanseze o nouă şi puternică ofensivă.

Armata a 5-a blindată, de sub comanda generalului Eberbach – care-l înlocuise pe von Schweppenburg, considerat defetist de către Hitler – precum şi Armata a 7-a, de sub comanda generalului Hausser, rezistau anevoie celor un milion de soldaţi anglo-americani, sprijiniţi de puternice forţe blindate şi de peste 2 000 de avioane.

Aveam sub ochi copia unui raport întocmit de Rommel în preziua gravului său accident. Raportul, adresat Comandamentului Trupelor din Vest, era în realitate destinat lui Hitler. După ce arăta ca de la începutul debarcării în Normandia, germanii pierduseră 97 000 de soldaţi şi 2 360 de ofiţeri, dintre care 28 de generali, menţiona că întăririle primite în acelaşi interval de timp se cifrau la 6 000 de oameni. Obţinuseră de asemenea 17 tancuri noi, în locul celor 225 pierdute în luptă.

„Inamicul, încheia el, este pe punctul de a sparge subţirele nostru front şi de a pătrunde adânc în interiorul Franţei. Lupta inegală se apropie de sfârşit.”

Acum Rommel zăcea în nesimţire pe patul unui spital. Suferise o dublă fractură a bazei craniului – specialiştii nu sperau să-l salveze. Îmi aminteam de prima întâlnire dintre Rommel şi von Kluge, după ce acesta preluase comanda Frontului de Vest. *„Feldmarschall* Rommel, îl prevenise cu asprime von Kluge, de azi înainte îmi veţi executa fără discuţie ordinele. Vă sfătuiesc să nu uitaţi acest lucru.”

Urmaşul lui von Rundstedt sosise în Franţa aţâţat de Hitler împotriva generalilor „moleşiţi” de traiul bun de la Paris.

— Cred, *meine Herren*, că străpungerea frontului nostru va fi efectuată în sectorul Armatei 1 Americane, am spus, după ce am examinat harta. Americanii sunt mai combativi decât britanicii şi dispun de forţe blindate şi aeriene superioare.

Am descris două cercuri imaginare în jurul lui Şt.-Lo şi al lui Le Menil-Vigot.

— Între aceste localităţi se va desfăşura efortul principal al inamicului.

Von Geist s-a sprijinit de masă.

— Înseamnă că aviaţia noastră de luptă va trebui concentrată în această zonă…

— Exact. Von Graffenstein, redactează ordinul de operaţii.

Von Graffenstein luă un blocnotes şi se aşeză la masă.

Mi-am scos din buzunar tabachera şi am desfăcut-o. Mă

pregăteam să-i ofer o ţigară lui von Geist, când am simţit o puternică zguduitură, care ne-a aruncat pe toţi la podea. Am auzit zgomot de geamuri sparte, de fiare care se rup, în vreme ce vagonul s-a aplecat spre stânga într-un unghi de circa 60 de grade faţă de verticală, încremenind apoi într-o poziţie nefirească. Lumina se stinsese. Masa prinsă de podea nu s-a răsturnat peste mine. Mă încurcasem în schimb în hărţile, documentele şi dosarele care căzuseră asupra mea. Totul se petrecuse atât de repede, încât mi-au trebuit câteva secunde ca să mă reculeg. Mi-au ajuns la ureche gemete, iar după un foarte scurt timp, ţăcănitul caracteristic al unor arme automate.

Mi-am dat seama că fuseserăm victimele unui atentat şi că *maquisarzii*, după ce făcuseră să deraieze trenul, ne atacau cu focuri de armă. Mă întrebam cum de scăpasem cu viaţă. Am mişcat prudent mâinile, picioarele. Suferisem probabil unele contuzii, căci simţeam dureri la cap şi în şoldul stâng.

Am auzit apoi glasul lui Karl:

— *Onkel* Eugen! *Onkel* Eugen!…

— Aici sunt, Karl. Tu cum te simţi?

— Cred că am scăpat teafăr. Dar nu văd nimic.

Glasul lui Erich a răsunat energic:

— *Donnerwetter!*

Au urmat exclamaţii, strigăte.

— Ce beznă a dracului!

— Mi-au rupt picioarele! a gemut cineva.

M-am ridicat anevoie de jos. Am făcut un pas. Am simţit deodată că piciorul calcă pe un geam, îl sparge, apoi se cufundă în gol. M-am agăţat instinctiv de ceva. Cred că era un picior al mesei. Mi-am restabilit echilibrul, dar în acelaşi timp m-am lovit cu capul de un obiect tare. Am scăpat şi eu o înjurătură. Cineva a aprins o brichetă. În lumina plăpândă a flăcării am văzut vagonul răsturnat aproape pe-o parte. Peretele stâng, cu ferestrele lui cu tot, devenise podea. Am auzit răpăitul gloanţelor pe învelişul metalic.

Un miros înecăcios de fum mi-a înţepat nările, apoi la unul din capetele vagonului a răbufnit o flacără. Mi-am văzut atunci ofiţerii, unii târându-se, alţii clătinându-se printre sfărâmăturile compartimentului. Câţiva zăceau în nesimţire. Lângă mine încremenise locotenent-colonelul Melchinger. Faţa îi era plină de sânge. L-am apucat de braţ şi l-am clătinat uşor:

— Melchinger! Melchinger!

A deschis ochii şi a bâiguit ceva neînţeles.

Karl s-a apropiat de mine. Umbla atent, ferindu-se să nu calce peste ferestre. M-a prins cu solicitudine de braţ:

— Ai păţit ceva, *Onkel* Eugen?

Căldura din glasul lui m-a mişcat.

— Iarba rea nu piere, am zâmbit.

L-am văzut şi pe von Geist. Se plecase asupra lui Melchinger.

— Să-l scoatem de aici, propuse el, luându-l pe după umeri.

— Pe unde ieşim? a mormăit Erich.

— Pe ferestre, a replicat von Geist.

— Pe sus? Nu se poate. Cum ajungem acolo?

— Pe jos. Rambleul terasamentului e destul de înclinat.

Karl l-a înşfăcat pe Melchinger de picioare.

— O iau înainte, zise el.

S-a lăsat pe una din ferestrele cu geamul spart. Prima jumătate a corpului său a dispărut. A dispărut apoi şi cealaltă jumătate.

— Să ieşim repede, zise von Geist. Vagonul are să ardă în curând ca o torţă.

Am ieşit şi eu pe drumul folosit de Karl. M-am aşezat pe marginea ferestrei şi am legănat uşor picioarele în gol, până am atins pământul. M-am lăsat apoi să alunec pe terasament în jos. Câţiva soldaţi au apărut în jurul nostru. Unii erau plini de sânge. Un *Feldwebel* m-a ajutat să mă ridic. În aceeaşi clipă a icnit. În colţul gurii i-a apărut un fir de sânge. Când să cadă, l-am prins în braţe.

— M-au lovit... în spinare, a bolborosit.

Corpul lui s-a lăsat deodată greu. L-am aşezat pe iarbă.

— Un medic, un infirmier! am strigat.

Focul de arme al *maquisarzilor* continua cu furie. Şi ai noştri trăgeau. Karl s-a ivit lângă mine, însoţit de von Geist.

— Melchinger e rănit, zise colonelul. Mă tem să nu fi suferit o leziune internă. Şi-a revenit, dar se plânge de dureri violente în coşul pieptului.

Von Geist şi-a scos pistolul din tocul său şi a început să tragă undeva în noapte, pe o ţintă pe care n-am reuşit să o văd.

— L-am atins, zise el.

Două din vagoanele deraiate luaseră foc.

A apărut şi Hans, şoferul meu. Ochii înlăcrimaţi îi scânteiau în lumina incendiului.

— Ai păţit ceva, Hans?

— *Horsch*-ul, *Herr General,* a bâiguit el. L-au distrus.

Hans era statuia vie a dezolării.

— Nu-i nimic, am încercat să-l consolez. Facem noi rost de altul. Bine că ai scăpat cu viaţă.

L-am bătut pe umăr. I s-a luminat faţa…

Duelul armelor automate continua înverşunat. Maquisarzii erau protejaţi de întuneric. Noi ne profilam pe fundalul trenului cuprins de flăcări. Mi-am dus mâna la portrevolver. Abia atunci mi-am dat seama că eram descins. Îmi lăsasem pistolul în compartiment. Karl, care-mi observase gestul, mi-a oferit arma lui.

— Păstreaz-o, băiatule! i-am spus. S-ar putea să ai nevoie. Cine e neglijent, ca mine, plăteşte.

I-am zâmbit şi lui.

— Momentan, n-am ce face cu un pistol. Pentru ochii mei bezna din jur e atât de adâncă, încât ar trebui să trag la nimereală…

Schimbul de focuri a început să se rărească. *Maquisarzii* erau desigur mai puţin numeroşi decât noi. Reuşiseră să arunce trenul în aer, să ucidă câţiva soldaţi şi ofiţeri germani, să dezorganizeze pentru câteva ore circulaţia feroviară. Îşi îndepliniseră misiunea şi acum se retrăgeau. Aveau toate motivele să fie mulţumiţi. În curând s-au topit în noapte. Ai noştri au cercetat terenul în jur. N-au găsit nici urmă de francez. *Maquisarzii* dispăruseră, luându-şi cu ei răniţii şi morţii. Lucraseră magistral. Nu cred că suferiseră serioase pierderi omeneşti. Ne-am adunat şi noi morţii şi răniţii. Melchinger şi-a dat sufletul cam la o oră după accident. Începuseră să sosească ajutoarele. Medicul nu-i putuse face nimic.

— Leziuni interne, mi-a explicat.

Von Geist mi-a raportat bilanţul provizoriu al atentatului:

— Morţi: 22 oameni, dintre care 3 ofiţeri. Răniţi: 33, dintre care 1 ofiţer.

Spre răsărit cerul negru prinsese a se decolora. Zorii îşi vesteau apariţia.

— Noapte cu peripeţii, rosti von Geist. Mi-au distrus plăcile şi patefonul.

Mi-am adus aminte de *Simfonia a IX-a* de Beethoven, pe care o ascultasem în drum spre Minsk. „Iubirea şi înfrăţirea între oameni”. Ce ironie!

Ofiţerii au reuşit să salveze hărţile şi documentele secrete. Din trenul cu ajutoare sosit de la Nancy a debarcat un detaşament de pionieri cu utilajele şi materialele necesare înlăturării vagoanelor distruse şi reparării rapide a liniei şi a terasamentului. Cu acest tren

am plecat spre Nancy, dar înainte de Sarrebourg garnitura noastră a fost oprită în plină pădure. Podul peste Sarre fusese aruncat în aer.

Fierbeam. În nici una din deplasările mele prin Franţa nu întâmpinasem atâtea dificultăţi. Maquisarzii îşi intensificau activitatea.

Şi aici am pierdut încă două ore până a sosit alt tren de ajutor. Cu o maşină militară din Sarrebourg, un fel de rablă antediluviană a comandamentului pieţei, mi-am continuat drumul până la Nancy. Plecasem însoţit numai de Karl şi de Hans. La Nancy am obţinut un *Chevrolet* decapotabil rechiziţionat, într-o stare destul de bună. A trebuit să iau cu mine şi pe şoferul *Chevroletului,* ca să se înapoieze cu maşina la Nancy, după ce avea să mă lase la Paris. Bineînţeles, l-am instalat pe Hans la volan. Voiam să ajung în capitală înainte de ora prânzului. Hans era capabil să săvârşească o asemenea performanţă, chiar şi cu un *Chevrolet* de rechiziţie.

Când am ieşit din Nancy, se ridicase pâcla. Soarele ardea cumplit. Deşi ne aflam într-o maşină deschisă, curentul de aer stârnit în mers era atât de fierbinte, încât simţeam că mă înăbuş. Am urcat panta râului Meurthe şi am pătruns apoi în pădurea Haye, care îmbracă platoul dintre văile Meurthe şi Moselle. Îndată ce am intrat în pădure, s-a răcorit şi aerul. Copacii înalţi, umbroşi, îşi ridicaseră spre văzduh ramurile încărcate cu frunziş bogat. Era o adevărată desfătare. Abia aşteptam să ajung la Paris, să fac o baie şi să-mi schimb uniforma, care arăta jalnic după păţania din noaptea trecută.

Karl contempla cu încântare copacii seculari.

— După cum englezii nu se pot lipsi de mare, aşa nu ne putem noi lipsi de pădure, zise el. Pădurea este viaţa noastră.

Tonul lui elegiac m-a făcut să zâmbesc.

— Nu cumva compui şi poezii, Karl?

— Am încercat, mi-a mărturisit el. Acum câţiva ani. Eram mult mai tânăr.

Ultima lui frază m-a făcut să zâmbesc.

— Eram amorezat de o fată din Bochum. O chema Ilse...

De după o cotitură a drumului, mascată de cortina arborilor, a ieşit un pâlc de oameni înarmaţi. Armele lor automate au început să tragă. Căzusem într-o ambuscadă.

— Dă-i drumul, Hans! i-am strigat.

Cred că Hans a apăsat pedala de acceleraţie până la fund, căci

Chevroletul a ţâşnit ca un cal cravaşat. Am auzit gloanţele şuierând. Pe parbriz s-a înscris un şirag de perforaţii perfect rotunde, care semănau cu un colier de perle. Trecusem de cordonul de oameni. Credeam că scăpasem de primejdie. Din şanţul din dreapta s-au ridicat alţi inşi. Şi de după copacii din stânga au apărut siluete. Am observat dintr-o aruncătură de ochi expresia de surprindere, apoi de încleştare a muşchilor din obrajii lui Karl. Şi-a dus mâna la piept.

— Te-au lovit, Karl? am apucat să-l întreb.

În aceeaşi clipă l-am văzut pe Hans tresărind. Maşina mergea cu peste o sută douăzeci de kilometri pe oră. A mai avut puterea să frâneze. A plecat capul pe volan, apoi n-a mai făcut nici o mişcare. Un glonte îi perforase artera carotidă dreaptă. Sângele îi ţâşnea ca dintr-o minusculă fântână arteziană. Dacă n-ar fi avut tăria să oprească maşina în ultimul moment, ne-ar fi proiectat în vreunul din copacii care străjuiau drumul. Şi al doilea şofer a schiţat un gest necontrolat, apoi a lăsat capul pe marginea portierei.

— Predaţi-vă! a strigat un bărbos, înarmat cu o puşti-mitralieră.

Dintr-o aruncătură de ochi am putut să-mi dau seama că orice rezistenţă ar fi fost imposibilă. Douăzeci sau treizeci de inşi, straşnic înarmaţi, ieşiţi ca din pământ, stăteau cu armele îndreptate spre Karl şi spre mine. Săvârşisem o mare imprudenţă plecând fără escortă la drum.

Am ridicat mâinile. A ridicat şi Karl mâna dreaptă, plină de sânge. Braţul stâng îi atârna inert. Tunica i se îmbibase de sânge în dreptului buzunarului de sus, din stânga. Şi mâneca stângă i se umpluse de sânge.

Bărbosul s-a apropiat de maşină, urmat de alţi patru sau cinci inşi. Am încercat să mă ridic în picioare.

— Stai acolo unde eşti! mi-a poruncit bărbosul.

Mărturisesc că în clipa aceea am încercat o senzaţie bizară. Un individ oarecare, nebărbierit, nespălat, îmi dădea ordine. Până atunci numai Hitler şi Göring avuseseră autoritatea să o facă. Printre oamenii care înconjuraseră maşina se aflau numeroşi tineri. Am remarcat şi o femeie. Purta o rochie neagră, ponosită. Părul îi era tuns scurt, băieţeşte. Războiul, încercările grele prin care desigur trecuse, străduniile şi oboselile inerente vieţii pe care o ducea, o făcuseră să-şi piardă orice feminitate. Părea asexuată.

Un tânăr cu şapcă trasă pe ochi s-a apropiat de mine şi de Karl. Ne-a cerut armele într-o nemţească stricată.

— Nu sunt înarmat, i-am răspuns în franţuzeşte.

Karl i-a predat revolverul său. Chipul lui m-a impresionat Era livid. Îşi muşca buzele ca să-şi stăpânească durerea fizică.

— Ofiţerul acesta este grav rănit. Are nevoie de ajutoare, am rostit.

— Lasă-l, că nu moarte! Porcul! a scuipat bărbosul.

Karl l-a privit fix, fără să rostească un cuvânt.

Doi oameni au coborât cadavrul lui Hans din maşină şi l-au aruncat în şanţ.

— Să-l lăsaţi acolo! a ordonat bărbosul. Camarazii lui să-i găsească hoitul.

M-a privit cu o ură de nedescris.

— Eşti general! a rânjit. Pasăre rară! Ar trebui să te execut pe loc. Dar te mai las câteva ore în viaţă. Poate că o să avem nevoie de tine. Cât despre puţoiul ăsta, a adăugat îndreptându-şi privirile spre Karl, cred că ar fi mai bine să-i tragem un glonte în cap.

— Este prizonier de război, a rostit un bărbat vârstnic, cu mustăţi cenuşii şi mâini bătătorite.

Bărbosul, care părea să fie şi şeful grupului, a scuipat într-o parte.

— Prizonieri? Mă faci să râd! Dar porcii ăştia au acordat statutul de prizonieri oamenilor noştri căzuţi în mâinile lor? I-au executat fără judecată. Hai, luaţi-i de aici şi duceţi-i!

L-au coborât din maşină şi pe al doilea şofer. Nu ştiu dacă murise. În vreme ce îl cărau spre şanţ, braţele şi capul îi atârnau fără viaţă.

— Poate că nu e mort, am rostit.

— Nu te îngriji de asta! m-a repezit bărbosul.

Tânărul care-l dezarmase pe Karl s-a instalat la volan. Un altul, cu obrazul acoperit de pistrui, s-a aşezat pe bancheta din faţă, ţinându-ne sub ameninţarea puştii sale mitralieră.

Bărbosul m-a privit iarăşi.

— Noi rămânem aici, ca să le facem o primire călduroasă tuturor nemţilor tăi care vor avea nenorocul să treacă prin pădurea asta. Drumul! a ordonat tânărului de la volan.

Maşina cu parbrizul împodobit de perforaţiile gloanţelor B-a urnit. A mai mers circa o sută de metri pe şosea, apoi a cotit pe un drumeag care şerpuia prin pădure.

Karl pierdea mult sânge. Era pe punctul de a leşina.

— Îmi daţi voie să mă ocup puţin de ofiţerul acesta? Dacă nu-i

opresc hemoragia, moare. Pierdeţi un ostatec.

— Bine. Fă-i ce poţi, a rostit pistruiatul. Dar să nu încerci vreo şmecherie, că îţi găuresc pielea.

Avea nasul ascuţit şi bărbia ştearsă. Tipul unui tânăr şi mărunt funcţionar. Cred că în timp de pace n-ar fi fost în stare să strivească o muscă. Războiul transformă şi astfel de oameni în fiare.

Am desfăcut tunica lui Karl. Cu batista mea i-am improvizat un tampon care să-i oprească hemoragia rănii de la piept. Gloanţele pătrunseseră deasupra sânului stâng. Cred că afectaseră muşchii pectorali şi eventual geamănul intern. Cu batista lui Karl am făcut o legătură strânsă deasupra rănii de la braţ.

Am mers prin pădure circa un sfert de oră. Drumul se strecura printre copaci. O cupolă de frunziş verde ne ferea de razele toride ale soarelui. În alte condiţii, plimbarea aceasta ar fi fost plăcută.

În momentele acelea îmi treceau prin cap tot felul de gânduri. Căzusem prizonier. Încercam simţămintele atâtor ofiţeri şi soldaţi germani care cunoscuseră amărăciunea captivităţii. Trebuie să mărturisesc, totuşi, că eram descumpănit. Ştiam că mai devreme sau mai târziu Germania va fi învinsă, că îmi va veni şi mie rândul să cad în mâna inamicului. Mă învăţasem oarecum cu gândul că am să fiu dus cu turma într-un lagăr de prizonieri. Că voi întâlni acolo alţi camarazi de nenorocire. Ştiam însă că şi gardienii vor fi militari. Uniforma îmbracă nu numai trupul, ci modelează şi spiritul. Evident, nu mă aşteptam la un tratament blând. În calitatea mea de general, mă socoteam totuşi îndrituit să pretind un anumit respect. Cel puţin un respect formal… Nici un moment nu mă gândisem că aş putea să cad în mâinile *maquisarzilor*. Ştiam că partizanii ucid. Nu au ce face cu prizonierii. Poate că pe mine vor să mă folosească în alt chip. Nu-mi rămânea decât să aştept desfăşurarea evenimentelor. Regretam un singur lucru. Că eram împiedicat să mai particip la complotul împotriva lui Hitler…

Maşina s-a oprit brusc. Tânărul care luase locul lui Hans a sărit din maşină.

— Coborâţi! ne-a poruncit.

Pistruiatul ne-a deschis portiera. Dincolo de ostilitatea lui am desluşit o vie curiozitate. Se uita la uniforma mea, la galoane, la „Crucea de Fier” cu frunze de stejar şi cu briliante. Briliantele acestea minuscule păreau să-l fascineze. Cred că i-am intuit bine gândurile, căci în clipa în care am coborât din maşină, sprijinindu-l pe Karl, m-a întrebat aspru:

— Ca să obţii tinicheaua aia cu briliante ai omorât mulţi oameni?
— Am doborât câteva avioane.
— Franţuzeşti?
— Şi franţuzeşti.
— Câte?
— Multe.
— Cât de multe? Spune o cifră.
— Câteva zeci.
A fluierat şi m-a privit cu oarecare respect.
— Haidem! a zis şoferul.
L-am urmat. Karl abia se mai ţinea pe picioare. Rănile, cel puţin după cât îmi dădusem seama, nu erau grave. Pierderea sângelui însă îl slăbise mult. Se lăsase pe braţul meu. Era ameţit. Spre surprinderea mea, pistruiatul m-a întrebat cu glas neutru:
— Dacă ţi-e greu, pot să-l duc şi eu câţiva metri. Nu vrei?
— Mulţumesc. E datoria mea.
— Cum vrei.
După un pâlc de tufişuri a apărut o casă dărăpănată. În vremurile ei bune servise drept adăpost pădurarilor. În faţa casei se afla un bătrân cu o pălărie pleoştită, ca şi mustăţile sale albe. Era înarmat cu o puşcă
— Uite ce-am adus! exclamă triumfător tânărul şofer.
Bătrânul s-a apropiat de mine. Obrazul lui tăbăcit de vânturi era pungit de riduri. Mustăţile îi acopereau buzele, iar colţurile lungi îi încadrau bărbia grea, osoasă. Ca şi pistruiatul, mi-a privit îndelung epoleţii şi decoraţiile.
— Ai grad mare, mi-a vorbit, morfolindu-şi cuvintele. Hai, intraţi!
Sub supravegherea pistruiatului, care ţinea gura armei îndreptată spre noi, am pătruns în casă. Am străbătut o încăpere nu prea largă, în care se afla o masă mare, cu tăblia tocită de multe mâini, câteva scaune şchioape şi o vatră de bucătărie; am trecut printr-o săliţă strâmtă, igrasioasă, cu o ferestruică scundă, apoi am intrat într-o cămăruţă cu un pat primitiv, alcătuit din câteva scânduri negeluite, aşezate pe o ramă grosolan meşterită şi sprijinită pe patru picioare scurte. O pătură ruptă acoperea în parte scândurile. O fereastră zăbrelită lăsa să intre o lumină verzuie. După ce am intrat în cămăruţă, pistruiatul a scos din buzunar o cheie, cu care se pregătea să ne încuie.
— Îmi trebuie o faşă şi un dezinfectant pentru tânărul acesta, i-am spus, arătându-l pe Karl, care se lăsase să cadă pe patul

improvizat.

— O să vină cineva să se ocupe de el, mi-a răspuns de data aceasta fără ostilitate.

A ieşit, a închis uşa în urma lui, apoi am auzit cheia răsucindu-se în broască. Pentru mine, zgomotul acela metalic a căpătat brusc o semnificaţie îngrozitoare. Am încercat, pentru întâia oară în viaţă, senzaţia celui care este întemniţat. Sentimentul pe care-l încerci în momentul în care ştii că ţi-ai pierdut libertatea, că vei rămâne claustrat între patru ziduri şi la dispoziţia adversarilor este nu numai bizar, dar şi exasperant. Ceea ce ar putea să pară ciudat este că nu mi-a fost nici un moment frică. Cu moartea mă familiarizasem. Că *maquisarzii* ar fi putut să fie instrumentele ei, nu prezenta pentru mine nici o importanţă. Eram pregătit sufleteşte să am un *rendez-vous* cu moartea pe front, în timpul vreunui zbor cu avionul sau în faţa plutonului de execuţie. Eşuarea complotului împotriva lui Hitler nu ar avea alt deznodământ. Cel mult, aş putea să evit execuţia publică, trăgându-mi un glonte în cap.

Ajutorul făgăduit pentru Karl întârzia. Începusem să-mi deschei nasturii de la veston. Mă gândeam să-mi dezbrac cămaşa şi să o rup în fâşii cu care să-l pansez. În clipa aceea am auzit cheia răsucindu-se în broască. Uşa s-a deschis şi în prag a apărut o fată tânără.

Trebuie să mărturisesc că întâlnirea aceasta a constituit una din cele mai mari surprize din viaţa mea. O aveam în faţă pe Colette Latour. Am recunoscut-o de îndată, deşi lipsa fardurilor îi schimba oarecum fizionomia.

— Dumneata? a rostit stupefiată. Dumneata aici?

— După cum vezi, am replicat. Ne revedem în condiţii puţin agreabile.

Colette s-a aplecat asupra lui Karl. Cu mişcări rapide, dar pline de îndemânare, i-a descoperit rănile, le-a examinat cu atenţie. Karl îşi stăpânea eroic gemetele.

— Gloanţele au afectat numai muşchii, a rostit ea. Nimic grav. În zece-cincisprezece zile se vindecă. Am să-l pansez. Dar are să-l doară puţin.

Karl a zâmbit palid. Colette a scos dintr-o trusă medicală de prim-ajutor tifon şi dezinfectante. În vreme ce curăţa expert rana de la piept, mi s-a adresat cu glas potolit:

— Când v-au prins, ofiţerul acesta era cu dumneata?

— Da. Este aghiotantul şi nepotul meu. Ca şi Georges.

Colette a tresărit. M-a privit o clipă cu ochii ei limpezi ca apa albastră a unui iezer.

— Nepotul dumitale?

— Am să fac prezentările. Nepotul meu, Karl von Bruck, *Mademoiselle* Colette Latour.

Colette a înclinat uşor din cap. Karl a vrut să se ridice de pe pat, dar ea l-a împiedicat:

— Lasă-mă să termin! i-a spus cu uşoară asprime în glas.

După ce i-a spălat şi i-a dezinfectat rănile, i le-a pansat impecabil.

— Eşti foarte pricepută, i-am spus.

— Viaţa te învaţă cu multe... Cred că a pierdut mult sânge, a adăugat. Haina e îmbibată...

După ce a terminat operaţia, şi-a strâns trusa şi s-a ridicat în picioare. Fusta cenuşie şi bluza neagră, severă, îi scoteau totuşi în evidenţă supleţea şi eleganţa corpului. A vrut să spună ceva, a ezitat, s-a uitat la mine, la Karl, frământată de o vizibilă agitaţie lăuntrică. A făcut un efort, apoi mi s-a adresat cu fermitate:

— Am să vă las să fugiţi!

Cred că am făcut ochii mari. Expresia de surprindere întipărită pe chipul meu i-a smuls un zâmbet.

— Plătesc o poliţă, mi-a spus.

Firesc ar fi fost să accept cu bucurie şi recunoştinţă oferta ei. Am şovăit:

— Dacă fugim, te expunem, fără îndoială, represaliilor din partea camarazilor dumitale. Vor bănui...

— Nu vor bănui nimic. Până acum n-am lăsat nici un german să-mi scape. Iar dacă nu veţi profita de oferta mea, riscaţi să plătiţi pentru toate crimele săvârşite de compatrioţii dumneavoastră... Dumneata nu ai crime pe conştiinţă. Cel puţin aici, în Franţa. Sunt bine informată.

— Ar fi în stare să ne execute fără judecată? exclamă Karl scandalizat. Dar legile internaţionale, legile umanităţii...

Chipul tinerei femei s-a întunecat.

— Legile umanităţii? Cine mai ţine seamă de asemenea legi? Cu atât mai mult cu cât germanii dumneavoastră le-au călcat cei dintâi. Acum le-a venit rândul să plătească... Normal, nu-i aşa? S-a uitat la ceas: Peste aproximativ două ore veţi putea pleca... Pe cei doi tineri care v-au adus până aici am să-i îndepărtez sub un pretext oarecare. Va rămâne numai bătrânul... Şi eu, bineînţeles.

Voi spune că m-aţi atacat când am venit să vă aduc de mâncare. M-aţi dezarmat şi aţi fugit... Tot ce vă cer e să nu faceţi nici un rău bătrânului când veţi ieşi din casă. Veţi fugi cu maşina cu care aţi venit... O luaţi pe drumeagul care coteşte spre stânga, mergeţi circa zece minute, până ajungeţi la o cruce de lemn. Acolo drumul se desparte în două. Vă angajaţi pe cel din dreapta. Coborâţi apoi printr-un teren accidentat – dar practicabil – în valea Mosellei. Cotiţi la dreapta, de-a lungul râului, şi ajungeţi la Toul. La Toul găsiţi trupe germane... Vă rog un singur lucru: Să uitaţi de existenţa drumului prin pădure... şi de locul acesta unde veţi mai petrece două ore de captivitate.

— Ai cuvântul nostru de onoare, *Mademoiselle!*

— Vă mulţumesc. S-a uitat în ochii mei: L-ai salvat pe Georges, şi acest gest nu pot să-l uit. Mai presus de legile războiului, suntem oameni. Simplu, nu-i aşa?

— Ce mai face Georges?

— Comandă o formaţie de partizani în sectorul Caen... Acum vă las. Să fiţi gata de plecare...

Karl schiţă un zâmbet:

— Vă mulţumesc şi eu, *Mademoiselle*, pentru tot ce aţi făcut pentru mine.

— Să-i mulţumeşti unchiului dumitale, i-a surâs cu drăgălăşenie. E un om admirabil. Odată. Într-un *bistrot* din Paris, i-am făcut o declaraţie de dragoste. Nu este aşa, *mon général?*

— *Mademoiselle,* sunt copleşit.

Colette şi-a strâns lucrurile, şi-a luat trusa şi s-a îndreptat spre uşă. În prag s-a oprit.

— Peste două ore sunt înapoi. Poate şi mai devreme. Până atunci vă las singuri. Pe curând.

A ieşit, a încuiat uşa, apoi i-am auzit paşii depărtându-se pe culoar.

— Ce lovitură de teatru! a exclamat Karl. Şi ce fată minunată.

Am înclinat din cap.

— Într-adevăr minunată, Karl.

Eram profund mişcat de gestul ei. Cuvintele ei de încurajare ne întăriseră moralul. Chiar dacă o făcea spre a ne îndulci ultimele clipe ale vieţii, merita toată recunoştinţa. Căci în sufletul meu păstram încă un sâmbure de îndoială.

Karl adormise extenuat. Era palid şi înduioşător de tânăr. Din tinerii aceştia îşi recolta războiul cea mai abundentă substanţă. Cât

era de nedrept!

Stăteam în picioare, rezemat de perete, îl lăsasem pe Karl să se întindă cât mai comod pe patul de scânduri. Dacă ar şti Friedrich prin ce primejdii trecea fiul său... Bunicul s-ar fi mărginit să strige *„Heil Hitler*!" şi să fredoneze apoi *Sous les ponts de Paris.*

Minutele se scurgeau grele. Domnea o linişte adâncă, apăsătoare. Colette nu-mi spusese, dar nu-mi era greu să deduc motivul pentru care *maquisarzii* rămăseseră la pândă pe şosea. Aşteptau să apară vreo coloană militară germană, a cărei trecere le fusese probabil semnalată. Eu căzusem întâmplător în ambuscadă. Dacă ar fi ştiut *maquisarzii* că în mâinile lor se afla şi fiul unuia dintre cei mai importanţi fabricanţi de armament din Germania, ar fi avut toate motivele să se bucure. O asemenea pradă nu se capturează în fiecare zi.

Mi-am aprins o ţigară. Niciodată nu am simţit mai pregnant efectul calmant al tutunului. Mi-am adus aminte de un episod din timpul campaniei din nordul Africii. Încercarea unui grup de comando britanic de a-l captura pe *Feldmarschallul* Rommel. Atacul nocturn asupra cartierului său general de la Cyrena, instalat mult înapoia liniilor germane, uciderea ofiţerilor şi a soldaţilor germani luaţi prin surprindere, norocul fantastic al lui Rommel, care tocmai în noaptea aceea plecase într-o inspecţie... Episod plin de culoare...

Războiul îţi rezervă cele mai bizare surprize.

M-am uitat la ceas. Trecuseră demult cele două ore făgăduite de Colette.

De undeva, de departe, mi-a ajuns la ureche răpăitul unor împuşcături, la început izolate, apoi tot mai dese. Coloana germană căzuse desigur în ambuscada pregătită cu sârg. Zgomotul împuşcăturilor l-a trezit şi pe Karl.

— Se apropie frontul! a exclamat.

— Până la linia frontului mai sunt sute de kilometri, i-am spus. Ai noştri se bat cu formaţiile de rezistenţă...

— Poate că au plecat să ne caute.

— N-aş crede, deşi nu ar fi imposibil.

În clipa aceea s-a răsucit cheia în broască. În pragul celulei a apărut Colette.

— Haideţi! ne-a spus. Acum e momentul.

Mi-a întins o puşcă-mitralieră.

— Cu asta ai să-l ameninţi pe bătrân. Dar să nu-l împuşti" Eu am să merg înaintea voastră, ţinând mâinile ridicate! Să mergem!

Inima îmi bătea cu putere. Colette îşi respectase cuvântul dat. Înviorat de perspectiva apropiatei eliberări, Karl se ridicase în picioare. Cu gura armei îndreptată spre Colette, care mergea înaintea noastră, am străbătut cele câteva încăperi prin care mai trecusem o dată. Când am ieşit afară, bătrânul stătea cu spatele spre casă şi trăgea cu urechea la zgomotul luptei. Cei doi tineri nu erau de faţă.

— *Haut les mains!* i-am strigat bătrânului.

S-a răsucit brusc pe călcâie şi a încercat să pună mâna pe propria lui puşcă, dar când a văzut-o pe Colette în bătaia armei mele, a cedat. A ridicat mâinile.

— *Sales Boches!* a exclamat cu scârbă.

Maşina se afla acolo unde o lăsasem. Am dat puşca-mitralieră lui Karl, care a apucat-o cu mâna lui teafără, iar eu m-am instalat la volan. Ţinând conştiincios pe Colette şi pe bătrân sub ameninţarea armei, tânărul s-a aşezat pe banchetă alături de mine. Efortul acesta îi storcea picături de sudoare.

În clipa în care maşina s-a pus în mişcare, am aruncat o privire fugară asupra Colettei. Am avut impresia că desluşesc pe chipul ei umbra unui surâs. Am pornit cu mare viteză pe drumul indicat. Maşina sălta prin hârtoape, ca o barcă pneumatică lansată pe un râu de munte care spumegă printre stânci şi bolovani. Am auzit din urmă împuşcături. Un glonte a găurit geamul din spate.

Ne-am continuat drumul. Ieşisem din zona primejdioasă. Karl se uita extatic înainte.

— Frumoasă e viaţa! a exclamat.

Am micşorat viteza. Mă temeam ca şocurile să nu-i agraveze rănile. În mai puţin de un sfert de oră am ajuns la crucea despre care îmi vorbise Colette. Am luat-o pe drumul care cotea spre dreapta. M-am uitat la ceasul de bord. Se făcuse ora 1 şi jumătate.

Am coborât în valea Mosellei pe un drum şerpuit, de un pitoresc indescriptibil, dar mărginit de văgăuni adânci, ameninţătoare. Înaintam încet, cu prudenţă.

— Voi avea ce povesti prietenilor, mi-a spus Karl la un moment dat.

— Episodul cu Colette va trebui să-l uiţi, Karl. Cel puţin până la sfârşitul războiului. Nu trebuie să se audă că ne-a lăsat să fugim. I-am face un mare rău.

Karl a suspinat.

— Ai dreptate, *Onkel* Eugen…

Aproape de ora 3 am ajuns la Toul. *Feldjandarmerie* din Toul mi-a pus la dispoziţie un şofer. Un renan de vreo 17 ani, care răspundea la numele de Franz. Naţional-socialismul trecea cu încetul povara războiului pe grumazul copiilor.

Când Franz s-a aşezat la volan, am simţit o strângere de inimă. Am avut impresia că îl văd pe Hans răsucind cheia în contact.

Trenul meu de comandament nu apucase încă să treacă prin Toul. Reparaţiile la pod erau pe terminate. I-am explicat comandantului *Feldjandarmeriei* din Toul că am fost atacat de *maquisarzi,* care mi-au ucis şoferul şi încă un soldat şi mi-au rănit aghiotantul, dar am evitat să vorbesc despre Colette şi despre casa din pădure. Informaţiile pe care i le-am furnizat erau atât de vagi şi de disparate, încât nu cred că le-a putut folosi. Mi-a raportat că *maquisarzii* lansau adeseori atacuri în această regiune.

Un medic din localitate a examinat rănile lui Karl. A confirmat diagnosticul Colettei, apoi l-a pansat după toate regulile artei. Am prânzit frugal la Toul, iar în preajma orei 4 am plecat spre Paris. Noul meu şofer nu îşi însuşise măiestria lui Hans. Avea însă o scuză. Era atât de tânăr, încât nu-i puteam reproşa lipsa de experienţă. Mergea încet, aşa că începusem să-mi pierd răbdarea. La un moment dat i-am ordonat să lase volanul, căci am să conduc eu maşina. M-a privit cu nişte ochi atât de trişti şi de speriaţi, încât mi-a făcut milă. Îl înspăimântase nemulţumirea mea. Sunt convins că avea pentru întâia oară de-a face cu un general. Îşi închipuia probabil că generalii sunt nişte căpcăuni care înghit oameni. Când i-am spus să rămână la volan, i s-a luminat faţa, aşa cum se luminau chipurile copiilor mei când le aduceam daruri. Mi-am zis că n-are să fie mare nenorocire dacă voi ajunge la Paris cu o oră mai târziu. Mergeam domol, ca la plimbare.

La Sezanne am ajuns la ora 6. Comandantul *Feldjandarmeriei*, anunţat din Toul de trecerea mea prin localitate, m-a rugat să accept o escortă alcătuită din patru motociclişti.

— O măsură de prevedere pe care îmi permit să v-o recomand cu stăruinţă, mai ales acum, după ce *Deutschlandsender* a transmis comunicatul acela...

— Ce comunicat?

— N-aţi auzit? S-a încercat un atentat împotriva *Führerului*. Ştirea a făcut vâlvă. Oraşul e în plină fierbere. Mă tem că aceasta va încuraja pe teroriştii din *Maquis...*

Am acceptat escorta şi am trecut de data aceasta la volan.

Vestea mă zguduise. Am condus până la Paris cu viteză maximă. La curbe aveam grijă să încetinesc sensibil ritmul, spre a-l menaja pe Karl. Voiam să evit smuciturile. Ajuns la Paris, m-am îndreptat spre hotelul „Majestic”, sediul Comandamentului Militar al Franţei. Eram nerăbdător să aflu noutăţi de la Stupnagel. La comandament am întâlnit numai mutre lungi, de înmormântare. Colonelul von Hartenfels din statul-major al lui Heinrich m-a informat că acesta a plecat cu zece minute înainte la Roche-Guyon, unde fusese convocat de *Feldmarschallul* von Kluge.

— Ai auzit, Hartenfels, despre un comunicat special emis de *Deutschlandsender*?

Colonelul m-a privit stânjenit. Nu voia să se lanseze pe un teren primejdios mai înainte de a vedea cum vor evolua lucrurile.

— Mi s-a spus că s-ar fi transmis un comunicat, *Herr General,* dar nu l-am auzit personal.

Am format la telefon numărul generalului von Boineburg. Ştiam că se bucura de prietenia şi încrederea lui Stupnagel. Era imposibil să nu fie la curent cu situaţia. Am avut norocul să-l găsesc imediat.

— De când încerc să dau de dumneavoastră! a exclamat generalul de îndată ce a auzit numele meu. În tot cursul zilei aţi fost căutat de Comandamentul Armatei de rezervă. Acum o jumătate de oră a telefonat după dumneavoastră şi *Reichsmarschallul* Göring.

Am desluşit în glasul lui von Boineburg o emoţie pe care încerca să şi-o stăpânească.

— Vin imediat la dumneata, i-am spus.

— Vă aştept.

În mai puţin de zece minute am ajuns la Comandamentul Marelui Paris. Von Boineburg se afla în cabinetul său.

— Ce se întâmplă? l-am întrebat.

Era tras la faţă şi părea foarte obosit.

— Lucruri grave, lucruri foarte grave, *Herr General*. Se pare că *Führerul* ar fi fost ucis, deşi *Deutschlandsender* pretinde contrariul. Cu câteva minute înainte de ora 16, Berlinul a dat semnalul declanşării operaţiei „Walkyria”. Colonelul von Stauffenberg l-a anunţat personal pe locotenent-colonelul Hafacker că *Führerul* este mort şi că generalul Beck a preluat puterea supremă.

Am respirat adânc.

— Slavă Domnului!

Von Boineburg mi-a aruncat o privire neutră.

— Situaţia e mult mai complicată decât pare, *Herr General.*

În clipa aceea a apărut un ofiţer cu un mesaj teleimprimat pe care-l înmână lui von Boineburg. Acesta îl parcurse cu privirile, apoi mi-l oferi. L-am citit şi eu. Într-o circulară adresată tuturor comandanţilor de armate, Stauffenberg le aducea la cunoştinţă că anunţul lui *Deutschlandsender* era fals şi că Hitler murise. Le cerea în consecinţă să execute integral operaţia „Walkyria".

În momentul acela ar fi trebuit să fiu la Berlin. Un complex de împrejurări potrivnice mă împiedicase să-mi îndeplinesc misiunea pe care mi-o asumasem. Aici, la Paris, nu puteam fi de nici un folos.

— Daţi-mi legătura cu Berlinul, am ordonat ofiţerului care adusese ordinul teleimprimat. Vreau să vorbesc cu generalul Beck.

Trebuia să fac ceva în sprijinul *putsch-ului.* Nu concepeam să stau pasiv în aceste momente cruciale.

În vreme ce ofiţerul se străduia să obţină legătura cu Berlinul, a sosit alt ordin circular, semnat de *Feldmarschallul* von Witzleben. După ce informa că generalul Beck, noul şef al statului, îi încredinţase comanda supremă a *Wehrmachtului,* ordona integrarea neîntârziată a formaţiilor *S.S.* în armata activă şi ordona arestarea tuturor ofiţerilor *S.S.* şi *S.D.*

Nu terminasem lectura textului, când ni s-a adus un al treilea ordin circular, semnat de data aceasta de Keitel, care ne anunţa că *Führerul* numise pe *Reichsführerul S.S.* Heinrich Himmler în funcţia de comandant al Armatei de rezervă. Armata germană primea dispoziţie să nu execute decât ordinele lui Himmler şi ale lui Keitel. Orice alte ordine semnate de Fromm, Witzleben şi Hoepner erau nule şi neavenite.

Am rămas consternat. Evenimentele luau o întorsătură pe cât de confuză şi neaşteptată, pe atât de neplăcută!

— Aveţi Berlinul, *Herr General*, m-a prevenit ofiţerul.

Am dus receptorul la ureche. Am desluşit la celălalt capăt al firului un glas care rostea cuvintele sacadat, ca şi când s-ar fi aflat sub imperiul unei mari emoţii.

— Alo! Cine doreşte să vorbească generalului Beck?

Mi-am declinat numele.

— Un moment, *Herr General!*

Auzeam în receptor zgomot de glasuri, de uşi trântite, tropot de paşi. „Arestaţi-i şi pe *Oberhauptführerul* S.S. Piffraeder, şi pe generalul Korzfleisch!" strigă cineva. „Închideţi-i la un loc cu Fromm", răsună alt glas. A urmat o serie de ordine şi contraordine,

şi mai ales de imputări. Le auzeam bine, de parcă aş fi fost de faţă: „De ce n-au ocupat sediul Gestapoului?”… „Ce fac tancurile lui Glaesemer? Nu mi s-a raportat că au intrat în dispozitiv!”… „Ce veşti aveţi de la *Rundfunkhaus*? Maiorul Iacob nu raportează nimic?”… „Ce face Remer? Nu l-a arestat încă pe Goebbels?”… „Generalii comandanţi din Viena şi Praga să urgenteze executarea operaţiei – «Walkyria»!”… „Viena a revocat ordinul de arestare a S.S.-iştilor. Şi Praga l-a revocat”… „Laşii! Ne lasă în aer”… „Parisul, ce face Parisul?”… *„Herr General* Altenburg vă aşteaptă la telefon”… „Da, da! Imediat!”.

Am auzit în receptor glasul lui Beck.

— Iartă-mă, Altenburg, dar aici este un adevărat balamuc. De unde vorbeşti? De la Paris? Te aşteptam aici, la Berlin!

I-am confirmat că mă aflam în cabinetul generalului von Boineburg. I-am explicat de ce nu mă putusem prezenta la Berlin, aşa cum fusese convenit:

— Lasă asta. Chiar şi la Paris ne poţi fi util. Ia imediat legătura cu von Kluge. N-aş fi crezut că omul ăsta poate fi atât de nehotărât. Ne-a lăsat descoperiţi. Şi pe Stupnagel l-a lăsat descoperit…

A întrerupt convorbirea, spre a da câteva ordine: „Spuneţi-i lui Helldorf să-l aresteze pe Goebbels. Dar să se grăbească. Fiecare clipă e preţioasă… Unde sunt trupele lui Hase? Ordonaţi-i să intre în acţiune!…”

Mi s-a adresat iarăşi:

— Altenburg, am toată nădejdea în dumneata.

— Voi face tot ce-mi va sta în putinţă, *Herr General*.

Aparatul de radio a prins să emită un nou comunicat oficial, pe care l-a auzit probabil şi Beck, deoarece a exclamat furios:

— Ce minciuni mai spun oamenii lui Goebbels?

Cu ton grav, de zile mari, crainicul anunţa că. În cursul nopţii, *Führerul* va adresa un mesaj poporului german. „Asta nu trebuie să vă demobilizeze”, a strigat Beck colaboratorilor săi. Nu ne interesează dacă Hitler este mort sau viu. Trebuie să ne îndeplinim misiunea până la capăt!… Ce fac ofiţerii dumitale, Olbricht? Ne atacă?… Tocmai pe noi?… Scandalos!… Trădătorii!…”

Legătura s-a întrerupt.

— Alo! Alo! am strigat

Receptorul era mort. L-am aşezat încet în furcă. Urmărisem involuntar, prin telefon, crâmpeie ale tragediei de la Berlin. Căci acolo se desfăşura o adevărată tragedie. Stauffenberg şi oamenii

lui pierduseră partida.

M-am întors spre von Boineburg.

— Un nou eşec! am rostit, încă sub impresia convorbirii pe care o purtasem cu Beck.

Von Boineburg replică domol:

— Eram sigur că are să se întâmple aşa. Cred că la ora actuală, numai aici, în Franţa, continuă lupta împotriva lui Hitler. Se uită la ceas: În clipa aceasta trupele noastre arestează pe *S.S.*-iştii din Paris. Înainte de a pleca la Roche-Guyon, generalul Stupnagel a ordonat să continuăm fără ezitare executarea operaţiei „Walkyria”.

Am înclinat posomorât capul.

Von Boineburg a adăugat:

— Dacă toţi ofiţerii ar fi avut tăria de caracter a generalului von Stupnagel, Hitler ar fi pierdut demult partida... Mai credeţi că *putsch-ul* poate să reuşească?

— Nu! Categoric, nu! am replicat. Suntem victimele propriei noastre nehotărâri.

Von Geist, care era de faţă, îşi aprinse o ţigară.

— Deci, împotriva evidenţei şi a afirmaţiilor lui Stauffenberg, Hitler trăieşte.

Am clătinat din cap.

— Trăieşte, de vreme ce s-a anunţat că va vorbi la radio. Hm! Am crezut tot timpul că Keitel blufează. Ascultaţi! Încă un comunicat!

Ne-am îndreptat privirile spre aparatul de radio. Aşteptam cu teamă ştirile, care nu puteau să fie decât rele. Crainicul anunţă cu emfază arestarea generalului von Hase; comandantul Berlinului, precum şi preluarea acestei funcţii de către generalul Rheiraecke, care primise misiunea să ia cu asalt Comandamentul Armatei de rezervă din Bendlerstrasse, ultimul punct de rezistenţă al complotiştilor din capitala Germaniei. Unităţile de tancuri şi trupele din *Waffen S.S.* îşi manifestaseră cu entuziasm ataşamentul faţă de *Führer*.

Telefonul de pe birou zbârnâi strident. Boineburg duse receptorul la ureche.

— Da?... Bine!... Foarte bine! a rostit cu oboseală în glas. A pus receptorul în furcă şi s-a întors spre mine: Mi s-a comunicat în clipa aceasta arestarea *Brigadeführerului* Oberg. Odată cu el au mai fost arestaţi peste o mie de *S.S.*-işti.

— Cine a dat acest ordin? l-am întrebat. Von Kluge sau

Stupnagel?

— Generalul von Stupnagel.

Mi-am şters cu batista fruntea asudată.

— Heinrich este un viteaz! am rostit. A păşit pe un drum fără întoarcere…

Aparatul de radio şi-a întrerupt din nou emisiunea spre a făgădui poporului german o foarte apropiată cuvântare a *Führerului*.

— În ciuda dificultăţilor pe care le întâmpinăm, partida nu este încă pierdută, von Boineburg, i-am spus cu convingere. Dacă trupele din Franţa vor continua lupta împotriva lui Hitler, exemplul lor va fi contagios.

— *Dacă!* rosti dubitativ von Boineburg. Aviatorii şi mai ales marinarii sunt naziştii fanatici.

— Adevărat, zise von Geist.

Am aruncat o privire spre ceasul de bronz de pe cămin.

— Nu e prea târziu, am spus. Plec la Roche-Guyon, să stau de vorbă cu von Kluge. Până obţin o nouă maşină, în locul *Horsch*-ului meu distrus, te rog, Boineburg. Să-mi pui la dispoziţie un mijloc de locomoţie. *Chevroletul* care m-a adus la Paris trebuie înapoiat unităţii care mi l-a împrumutat.

Boineburg a format un număr la telefonul interior şi a dat un ordin scurt. Când am coborât în faţa hotelului mă aşteptau un *Mercedes* mare, foarte arătos, cu fanionul generalilor de armată, şi două maşini de escortă. I-am mulţumit lui Boineburg, care mi-a deschis portiera.

— Sper să mă înapoiez cu veşti bune de la Roche-Guyon, i-am spus.

A schiţat un gest în care se oglindea o mare dezamăgire.

— Vă urez succes, *Herr General*. După câteva clipe, a adăugat: Nu pun la îndoială talentul dumneavoastră diplomatic şi nici spiritul dumneavoastră de persuasiune. Mă îndoiesc însă că veţi reuşi. *Feldmarschallul* von Kluge este un om pe care nu te poţi bizui.

M-am urcat în maşină. Von Geist s-a aşezat în stânga mea.

— La cartierul general de la Roche-Guyon! am poruncit şoferului. Repede! Cât poţi de repede!

Aveam senzaţia neplăcută că suntem prinşi într-un vârtej din. Care nu mai exista scăpare. Ne zbăteam zadarnic. *Mercedesul* gonea ca o nălucă în noapte. Spre a păstra acest tempo infernal, şoferul aprindea din când în când faza mare, luminând până la mari depărtări şoseaua, în ciuda camuflajului riguros impus în

nordul Franţei. Maşinile de escortă, care ar fi trebuit să ne încadreze, rămăseseră în urmă. Abia se mai ţineau după noi.

Ultima oară parcursesem drumul acesta îndreptându-mă spre Rommel. De atunci se scurseseră parcă decenii. Când am ajuns la Roche-Guyon, un căpitan de stat-major m-a întâmpinat în capul scării.

— *Herr General* von Boineburg ne-a anunţat sosirea dumneavoastră, mi-a raportat ofiţerul. *Herr Feldmarschall* von Kluge se află în sala portretelor, împreună cu *Herr General* von Stupnagel. Permiteţi-mi să vă conduc.

Am străbătut câteva coridoare şi încăperi somptuoase, prin care forfoteau ofiţeri cu chipuri întunecate, ce reflectau o profundă îngrijorare.

— Care mai este situaţia pe front, *Herr Hauptmann*? l-am întrebat, dornic să sfărâm tăcerea grea, obsedantă.

— Destul de rea, *Herr General.* Şt.-Lo a căzut ieri în mâinile americanilor, care îşi continuă înaintarea sprijiniţi de tancuri şi de artilerie. N-ar fi exclusă o spargere a frontului.

Îmi vorbea cu toată sinceritatea. Nu se temea că ar putea fi învinuit de defetism.

L-am găsit pe von Kluge în faimoasa sală a portretelor, care zdrobea cu somptuozitatea ei grupul restrâns de generali şi ofiţeri superiori divizaţi în două grupuri distincte. Grupul lui von Kluge şi al unor ofiţeri de stat-major, în frunte cu generalul Blumentritt, şi grupul lui von Stupnagel. Printre însoţitorii acestuia se afla locotenent-colonelul von Hafacker, omul de legătură al lui Stauffenberg cu comandamentul Grupului de armate Vest.

— Nu mai putem face nimic, striga coleric von Kluge în momentul în care am intrat în sală. Atentatul a eşuat. Am rămas legaţi de Hitler... Bine aţi venit, *Herr General,* mi s-a adresat, întinzându-mi cu grabă mâna.

Era încântat de sosirea mea, căci îi permitea să se sustragă pentru câteva momente presiunii la care era supus. Socotea că va găsi în mine un sprijin. În calitatea mea de aviator, se presupunea că aş fi devotat regimului.

— Spuneţi şi dumneavoastră, a continuat să-mi vorbească direct. Nu ar fi o nebunie să ne încăpăţânăm a lupta pentru o cauză pierdută? Hitler a învins. Trebuie să recunoaştem cinstit. Cred că la ora aceasta şi generalul Beck, şi Olbricht, şi Stauffenberg sunt arestaţi.

Von Stupnagel îl asculta indignat.

— *Herr Feldmarschall,* interveni von Hafacker, nu este esenţial ceea ce se întâmplă la Berlin. Hotărârile pe care trebuie să le luăm aici, în Franţa, sunt mult mai importante. Fac apel la dumneavoastră în numele viitorului Germaniei. Vă cer să acţionaţi aşa cum ar fi acţionat în locul dumneavoastră *Feldmarschallul* Rommel, dacă ar fi fost de faţă. La 9 iulie am purtat cu el o convorbire confidenţială, în cadrul căreia am pus la punct detaliile acţiunii. Lepădaţi-vă de Hitler şi luaţi comanda acţiunii de eliberare pe care am întreprins-o noi aici, în Vest. Puneţi capăt războiului şi deschideţi negocieri de pace. Opriţi masacrul, feriţi Germania de cea mai cumplită catastrofă din întreaga ei istorie.

Cuvintele lui Hafacker răsunau sacadat, ca nişte lovituri de ciocan repetate la intervale regulate. Aveau un anumit ritm, o forţă impresionantă. Şi acum le aud. Mi s-au întipărit în minte. Prin glasul lui Hafacker aveam senzaţia că vorbeşte întreaga Germanie.

— Inutil! a replicat sec von Kluge. Hotărârea mea este definitivă.

Von Stupnagel era atât de revoltat de poziţia negativă a *Feldmarschallului* încât s-a răsucit pe călcâie şi a ieşit pe terasă. Cred că îi venea să explodeze.

— Misiunea noastră este să câştigăm războiul, nu să ne ocupăm de politică.

— Şi credeţi că îi mai puteţi câştiga? l-am întrebat.

M-a privit lung, descumpănit de intervenţia mea. Se aşteptase la un sprijin din partea mea.

A zbârnâit telefonul. A răspuns Blumentritt.

— *Herr Gesandte* Abetz doreşte să vă vorbească, *Herr Feldmarschall*.

Von Kluge a luat din mâna generalului receptorul şi l-a dus la ureche.

Intervenţia ambasadorului Abetz era mai mult decât inoportună. Nazist convins, om de încredere al lui Ribbentrop, era firesc ca prin argumentele sale să sporească neîncrederea lui von Kluge în complotişti.

— *Jawohl, Herr Gesandte!* a rostit *Feldmarschallul. Jawohl*, *Herr Gesandte!... Jawohl!*

Eram scârbit de respectul pe care-l manifesta faţă de Abetz.

— Voi face tot ce este necesar, *Herr Gesandte!...* Aveţi dreptate! ... Sunt întru totul de acord cu dumneavoastră... Nu trebuie să ne dăm în spectacol faţă de francezi. Am să vă comunic măsurile pe

care le-am luat.

A închis telefonul. Şi-a trecut mâna prin păr, făcând să-i strălucească inelul cu blazon.

— Apelul lui Abetz mi se pare foarte rezonabil. Oricare ar fi situaţia la Berlin, aici, în Franţa, trebuie să fim uniţi.

Telefonul a sunat iarăşi. A răspuns tot Blumentritt. A ascultat comunicarea, apoi s-a adresat lui von Kluge.

— Amiralul Krancke vă aduce la cunoştinţă, *Herr Feldmarschall,* că a ordonat mobilizarea trupelor de marină din Vest şi că este gata să intervină spre a restabili ordinea şi legalitatea.

Obrajii lui von Kluge se împurpurară.

— Cine a tulburat ordinea şi legalitatea în Franţa? La Paris domneşte linişte deplină.

Blumentritt a repetat amiralului cuvintele lui von Kluge. Deodată expresia ochilor săi s-a schimbat. Asculta cu uimire şi emoţie replica amiralului. A aruncat asupra noastră o privire plină de îngrijorare. A lăsat în jos telefonul. A ezitat câteva clipe, ca şi când s-ar fi temut de efectul pe care vorbele lui îl vor avea asupra lui von Kluge. Blumentritt nu era totuşi un timorat.

— Amiralul a fost informat că toţi membrii formaţiilor *S.S.* şi *S.D.* Din Paris au fost arestaţi, în cap cu *Brigadeführerul* Oberg.

Despre aceasta era deci vorba. M-am uitat la von Kluge şi am avut impresia că chipul lui se descompune.

— Absurd! exclamă cu neîncredere. Cine putea să ordone asemenea monstruozitate?

— Eu.

Am întors cu toţii privirile spre uşa înalta care dădea spre terasă. În prag apăruse Stupnagel. Auzise discuţia şi venea să lămurească lucrurile.

— Dumneata? a exclamat consternat von Kluge.

Dacă i s-ar fi spus că a sosit Ziua de Apoi, nu cred că ar fi fost mai penibil surprins.

— Cum ţi-ai permis? zbieră el deodată. Blumentritt, comunică-i lui Krancke să aştepte ordinele mele. Voi încerca să repar tot ce a stricat *Herr* von Stupnagel.

Stupnagel îl privea cu un dispreţ nedeghizat. În ochii săi von Kluge nu era decât un trădător.

— Vasăzică, *S.S.*-iştii şi *S.D.*-iştii sunt arestaţi din cauza dumitale! vociferă *Feldmarschallul*, înroşindu-se ca o creastă de cocoş. Auziţi! ni se adresă cu indignare. *Herr* von Stupnagel a ordonat din proprie

iniţiativă, fără să consulte pe nimeni şi fără să-şi informeze şefii ierarhici, arestarea *Brigadeführerului* Oberg şi a tuturor subalternilor săi! Este un abuz de putere fără precedent.

Von Kluge îşi duse mâna la gât, ca şi când ar fi simţit că se sufocă.

— Blumentritt, telefonează imediat la Paris. Prin fir direct. Anulează ordinul!

Începu să se plimbe agitat prin sală, în vreme ce Blumentritt ieşi spre a-i executa porunca. Abia atunci mi-am dat seama cât de înspăimântat era von Kluge. Gândul că i s-ar putea reproşa lipsa de loialitate faţă de Hitler îl înnebunea.

Blumentritt intră grav.

— Prea târziu, rosti el. Colonelul von Linstow mi-a raportat că operaţia este aproape încheiată. *Brigadeführerul* Oberg şi colaboratorii săi au şi fost întemniţaţi.

— Cum? strigă furios von Kluge. I-au şi băgat în închisoare? Nemaipomenit! Cum o să ne justificăm faţă de *Führer*, faţă de *Reichsführerul S.S.* Himmler? Îţi dai seama ce ai făcut, *Herr* von Stupnagel?

— Îmi dau perfect de bine seama! ripostă generalul.

— Să te descurci cum vei şti, zise von Kluge. Porţi singur responsabilitatea acestui act. Eu mă spăl pe mâini.

Heinrich ripostă cu asprime:

— Nu mai putem da înapoi. Ceea ce s-a făcut e bun făcut!

Von Kluge clătină cu îndărătnicie din cap.

— Refuz să mă asociez acţiunii pe care ai întreprins-o.

Locotenent-colonelul Hafacker găsi cu cale să intervină iarăşi:

— *Herr Feldmarschall,* v-aţi dat cuvântul de onoare că veţi lupta alături de noi.

— Mi l-am dat. Dar am pus o condiţie. Să moară porcul. Dar porcul n-a murit.

— Gândiţi-vă bine, *Herr Feldmarschall*, reveni Hafacker la atac. În mâinile dumneavoastră se află soarta a milioane de germani…

Von Kluge şovăi câteva clipe.

— Dacă Hitler ar fi murit…

Un ofiţer intră aferat.

— *Herr Feldmarschall,* sunteţi chemat la telefon de *O.K.W.* Acum câteva clipe am primit şi ştirea că generalul Beck s-ar fi sinucis…

Von Kluge îşi plimbă mâna peste ochi, ca şi când ar fi încercat să se reculeagă.

— Dă-mi legătura cu *O.K.W.*-ul la mine în cabinet. Se întoarse spre Stupnagel şi spre mine. Vă rog să mă aşteptaţi. Revin.

Vorbi apoi ofiţerilor săi de stat-major:

— Blumentritt, *meine Herren,* să mergem!

Am rămas în sală numai cu Stupnagel şi cu ofiţerii săi. Discuţia cu von Kluge îmi lăsase un gust amar. Nehotărârea, timorarea acestui om mă uluiseră. Pe fruntea lui Stupnagel se săpaseră cute adânci. Hafacker nu-şi mai găsea astâmpărul.

— Ce facem? am întrebat.

Stupnagel ridică din umeri.

— Am aruncat zarurile şi am pierdut. Laşitatea lui von Kluge a dat totul peste cap.

— Există totuşi o ultimă soluţie, am spus.

— Care? întrebă Hafacker.

— Să-l arestăm!

— Prea târziu, zise Stupnagel. Ofiţerii lui nu se vor solidariza cu noi, mai ales acum, după ce ştiu că în Germania *putsch-ul* a eşuat. Orice efort e inutil… Ne scuzaţi, *meine Herren!* vorbi el ofiţerilor săi. Mă trase deoparte. Bagă de seamă, Eugen. Îmi vorbi aproape în şoaptă. Nimeni nu trebuie să ştie că ai participat la pregătirea acestui complot. De altfel, nici nu ai fost de faţă când am declanşat operaţia „Walkyria”. Nu trebuie să fii amestecat în represaliile care vor urma. Nici tu şi nici Rommel. Ofiţerii mei ştiu foarte puţine lucruri despre tine. Iar cei care-ţi cunoşteau opiniile sunt acum morţi. Şi Olbricht, şi Beck, şi von Stauffenberg, şi Witzleben… Dacă vom plăti cu viaţa acţiunea noastră, tu, cel puţin, să rămâi liber, ca să poţi organiza din nou ceea ce nu am izbutit noi… Tu şi cu Rommel aveţi suficientă tenacitate ca să luaţi totul de la început. Nu are rost să te compromiţi solidarizându-te cu noi. Ar fi un gest gratuit, care nu ar servi cu nimic cauza duşmanilor hitlerismului. Ne-am înţeles, nu-i aşa? Mi-a întins mâna: Făgăduieşte-mi, Eugen, că ai să continui.

— Îţi făgăduiesc, Heinrich, am rostit cu solemnitate.

— Nu uita pilda sfântului Petru, care s-a lepădat de Iisus… La nevoie să faci la fel. Pentru a servi cauza libertăţii, orice expediente sunt permise, recomandabile chiar…

— Nu! Aşa ceva n-am să fac, Heinrich.

— Făgăduieşte-mi că ai să faci tot ce va fi necesar pentru izbânda cauzei libertăţii, chiar şi să o abjuri, de formă.

Apelul lui era imperios. Am cedat.

— Bine, Heinrich, îţi făgăduiesc.

— Să ne întoarcem la ofiţerii mei. Poate că am să fiu capabil să le ridic şi lor moralul... Mă simt răspunzător, fiindcă i-am îndemnat să mă urmeze... De ce întârzie von Kluge?

Intră un ofiţer. Se opri în faţa mea, izbind din călcâie.

— *Herr General,* sunteţi chemat la telefon de *Herr General* Hannesse.

— Ce vrea?

— Doreşte să vă raporteze...

— Bine, dă-mi legătura.

— Puteţi vorbi la acest telefon, *Herr General.*

Bănuiam ce avea să urmeze. Hannesse, în calitatea lui de general de *Luftwaffe,* se socotea obligat să-şi manifeste existenţa, pronunţându-se pentru una din tabere. Îi cunoşteam convingerile pronaziste. Nu mă îndoiam că era hotărât să se angajeze în luptă sub flamura lui Hitler. Nu era însă atât de îndrăzneţ încât să se avânte în acţiune, fără a avea acoperirea unui şef ierarhic. Această acoperire l-ar fi servit în cazul că evenimentele ar fi luat o întorsătură contrară intereselor lui Hitler şi ale acoliţilor săi.

Presupunerile mele s-au dovedit exacte.

În termeni seci, dar moderaţi, Hannesse şi-a mărturisit ataşamentul său faţă de Hitler şi repulsia lui faţă de complotul urzit de un grup de iresponsabili cu multe galoane pe umăr. Îmi cerea autorizaţia să intre în acţiune, spre a înăbuşi rebeliunea din Paris. M-a întrebat dacă am aflat de arestarea *S.S.*-iştilor, în frunte cu Oberg.

— Da, am fost pus la curent, Hannesse. Se pare că ar fi o neînţelegere. *Feldmarschallul* von Kluge vorbeşte în clipa de faţă la telefon cu *Feldmarschallul* Keitel. Vor stabili probabil, de comun acord, măsurile care urmează a se lua. Aşteaptă ordinele superioare, care nu vor întârzia.

În clipa în care am închis aparatul, şi-a făcut şi von Kluge intrarea. Era negru la faţă. S-a apropiat de Stupnagel.

— *Herr* von Stupnagel, să te consideri eliberat din toate funcţiile dumitale. Putem socoti această întrevedere încheiată.

Nu i-a întins mâna. Heinrich şi-a izbit călcâiele.

— Dumneavoastră vă rog să mai rămâneţi, *Herr General,* mi s-a adresat von Kluge. Avem de pus la punct o serie de chestiuni care comportă urgenţă. Situaţia pe front este foarte gravă...

Am întins mâna mea lui Heinrich, care mi-a strâns-o protocolar.

S-a îndreptat spre ieşire, urmat de ofiţerii săi.

— *Herr* von Stupnagel! l-a strigat din urmă von Kluge. Un moment.

Heinrich s-a oprit în dreptul uşii.

— Ce doriţi, *Herr Feldmarschall?*

Von Kluge a făcut câţiva paşi spre el.

— Te sfătuiesc să te îmbraci în haine civile şi… să dispari, a rostit cu o vagă căldură în glas.

Cred că îl mustra conştiinţa.

— Vă salut, *Herr Feldmarschall,* s-a mărginit Heinrich să-i răspundă.

A ieşit din sală. În noaptea aceea l-am văzut pentru ultima oară…

Am rămas până în zori la cartierul general al lui von Kluge. Asistaţi de Blumentritt şi de ofiţerii din statul său major, am discutat o serie de ipoteze în legătură cu desfăşurarea operaţiilor din Normandia. Nici unuia din cei prezenţi nu-i era însă gândul la bătălia din nord. Ne împărtăşeam opiniile cu un fel de automatism uşor de înţeles. Stăteam în jurul mesei cu hărţi, dar în realitate nu făceam decât să aşteptăm comunicatele care soseau cu regularitate.

Cu puţin înainte de ora 1, am ascultat la radio glasul hârâit al lui Hitler, care clama cu indignare:

— Camarazi germani! Dacă vă vorbesc astăzi, o fac în primul rând spre a vă dovedi că nu am fost rănit şi că sunt deplin sănătos, iar în al doilea rând, spre a vă dezvălui o crimă fără seamăn în istoria Germaniei. O clică restrânsă, alcătuită din ofiţeri ambiţioşi, iresponsabili şi totodată lipsiţi de bun-simţ şi de inteligenţă, a pus la cale un complot care urmărea să mă elimine nu numai pe mine, dar şi întregul stat-maior al *Wehrmachtului*. Bomba plasată de colonelul conte von Stauffenberg a explodat la doi metri în dreapta mea, rănind serios pe câţiva dintre credincioşii şi preţioşii mei colaboratori. Unul dintre aceştia a şi murit. În ceea ce mă priveşte, am scăpat neatins, cu excepţia câtorva zgârieturi, contuziuni şi arsuri fără importanţă. Socotesc acest miracol drept o confirmare a înaltei sarcini pe care mi-a încredinţat-o Providenţa… Banda de criminali va fi nimicită fără milă! Ordon tuturor autorităţilor militare să nu dea ascultare ordinelor emise de această ceată de uzurpatori. Datoria tuturor autorităţilor este să-i aresteze, iar dacă

vor încerca să reziste, să-i împuşte fără avertisment. A sosit timpul să ne răfuim cu aceşti tâlhari aşa cum suntem obişnuiţi noi, naţional-socialiştii!”

Ascultam copleşiţi discursul furibund al *Führerului*. Ştiam ce va urma. Von Kluge îşi muşca nervos buzele. Blumentritt stătea încruntat şi îşi frământa din când în când nervos mâinile. Ceilalţi ofiţeri îşi aruncau pe furiş priviri înspăimântate. Ce amploare vor lua represaliile lui Hitler era întrebarea pe care şi-o puneau cu toţii. Numeroşi ofiţeri cârtiseră împotriva *Führerului* şi a modului cum conducea războiul. Şi cum delatorii nu lipseau, fiecare ofiţer se gândea acum că la dosarul său existau piese care-i oglindeau părerile, expunându-l unor sancţiuni a căror seriozitate trebuia să fie pe măsura ameninţărilor împroşcate de Hitler la radio.

Amiralul Krancke şi generalul Hannesse n-au mai fost nevoiţi să intervină, pentru că la Paris lucrurile s-au limpezit în aceeaşi noapte, după cum am fost informaţi la telefon de generalul von Boineburg însuşi. Din ordinul lui von Stupnagel, în jurul orei 1, Boineburg a eliberat pe toţi S.S.-iştii arestaţi, iar pe *Brigadeführerul S.S.* Oberg l-a poftit cu toate menajamentele la hotelul „Raphael”, unde ambasadorul Abetz a jucat rolul de împăciuitor. Cu tact diplomatic, a demonstrat celor prezenţi – printre care se afla şi Stupnagel – că orice antagonisme trebuie să dispară, faţă de marea bătălie în care se află angajată Germania. Spre câştigarea acestei bătălii supreme trebuie canalizate toate energiile. Oberg şi Stupnagel au acceptat formula. De ochii lumii, s-a lansat oficial zvonul că arestarea *S.S.*-iştilor nu fusese decât un „exerciţiu de alarmă”. Pretextul nu putea înşela însă pe nimeni. Lumea l-a acceptat totuşi pentru valoarea lui nominală. La dedesubturi nu îndrăznea nimeni să se mai gândească.

Stupnagel şi Oberg au ciocnit câte o cupă de şampanie, sub privirile fals binevoitoare ale lui Abetz. La auzul acestei veşti, von Kluge a făcut haz de necaz.

— Extraordinar om şi acest Abetz! Nu se putea o soluţionare mai elegantă. Mă bucură când încurcăturile se termină cu bine…

Nu ştiu dacă în inima sa era tot atât de liniştit pe cât voia să pară. Poate că în naivitatea lui îşi închipuia că toate dificultăţile se vor aplana, iar lucrurile vor reintra în normal. Aş paria însă că şi el, ca şi mine, nu a putut să închidă ochii în cele câteva ore de odihnă pe care ni le-am îngăduit după lunga conferinţă nocturnă.

Mi s-a oferit ospitalitate într-o încăpere a castelului. Ore de-a

rândul m-am frământat într-un pat cu baldachin, fără să mă pot liniști. La 8 m-am îmbrăcat şi am coborât în cabinetul lui Blumentritt. L-am găsit bărbierit proaspăt şi pus la punct, ca un tânăr ofiţer care se pregăteşte să plece la bal. Numai ochii obosiţi, roşii, îi trădau zbuciumul lăuntric. Blumentritt nu participase activ la complot. Dar sufleteşte rămânea alături de complotişti.

— Ce noutăţi, Blumentritt? l-am întrebat, aşezându-mă pe un scaun.

— Nu am aflat mare lucru, în afară de faptul că Himmler şi Goebbels au reuşit să-şi impună definitiv autoritatea la Berlin. Se pare că s-ar fi operat multe arestări. Numai zvonuri. Şi acestea răspândite cu teamă… îmi permiteţi să vă ofer o cafea?

— Mulţumesc, Blumentritt. Sunt sătul de erzaţuri.

După o ultimă întrevedere cu von Kluge, care mi-a cerut să sporesc sprijinul aerian în sectorul Şt.-Lo, am plecat la Paris, în timpul discuţiilor, nu rostise nici un cuvânt despre evenimentele din ajun.

La 10 şi jumătate am ajuns la palatul Luxembourg. Generalul Hannesse mi-a prezentat – foarte agitat – raportul asupra ultimelor evenimente. L-am ascultat cu răbdare, deşi le cunoşteam pe cele mai multe încă de la Roche-Guyon. Ultima ştire m-a zguduit însă profund. Colonelul Brücker din Comandamentul Militar al Franţei îi comunicase că generalul von Stupnagel primise ordin să se prezinte neîntârziat la Berlin.

— Asemenea acte de gravă insubordine nu pot rămâne nepedepsite, mi-a declarat cu aprindere Hannesse.

I-am ordonat să convoace în aceeaşi după-amiază o conferinţă a comandanţilor de mari unităţi, să discutăm posibilitatea intensificării operaţiilor aeriene pe frontul din Normandia.

De la palatul Luxembourg am plecat la hotelul „Crillon”. Voiam să-l văd pe Karl, să aflu cum îşi petrecuse noaptea şi cum se mai simţea. Am avut satisfacţia să-l găsesc înfruptându-se cu poftă dintr-un mic dejun frugal. Era bine dispus, deşi paloarea din obraji nu-i dispăruse.

— Te-a mai văzut vreun doctor? l-am întrebat.

— Doi chirurgi, a replicat. Trimişi de Merian, care a şi venit de câteva ori să mă vadă. S-a purtat foarte frumos cu mine.

— Am să-i mulţumesc. Ce-au spus doctorii?

— Că am o constituţie de fier, deşi par plăpând ca o fetiţă. Comparaţia cu fetiţa m-a cam şifonat.

Am râs.

— Lasă, Karl. Vei avea tot timpul să arăţi ca un moş. Tinereţea nu durează la infinit. Ai să regreţi înfăţişarea aceasta. Ai să istoriseşti nostalgic nepoţilor: „Eh, copii, dacă aţi şti cât de frumos am fost cândva…”

În clipa aceea a intrat colonelul Merian. Părea neliniştit.

— Un mesaj pentru dumneavoastră, *Herr General.* Sunteţi chemat de urgenţă la Rastenburg.

Nici nu am tresărit, deşi vestea era alarmantă. Îmi venise deci şi mie rândul.

— Merian, cheamă te rog la telefon Comandamentul Militar al Franţei. Vreau să vorbesc cu generalul Stupnagel.

A format numărul. Nici nu l-am auzit vorbind. Gândurile îmi zburau aiurea. De ce mă chemaseră la Rastenburg şi nu la Berlin?

— *Herr General* von Stupnagel a plecat cu maşina acum câteva minute, mi-a raportat Merian.

— Mulţumesc. Ordonă şoferului să se pregătească de drum. Într-o jumătate de oră vreau să plec. Spune-i lui von Geist să vină până la mine.

— Am înţeles, *Herr General,* a rostit grav Merian.

Am desluşit în glasul lui un accent trist. Îl îngrijora soarta care părea să mi se hărăzească?

— Merg şi eu cu dumneata, *Onkel* Eugen, mi-a vorbit ferm Karl.

— Nici nu poate fi vorba, Karl. Ai nevoie de odihnă, să te restabileşti. Am să-ţi dau un concediu de zece zile. Dacă va fi nevoie, îl reînnoim.

Karl s-a apropiat de mine.

— *Onkel* Eugen, uneori sunt mai încăpăţânat decât un catâr. Dacă refuzi să mă iei cu dumneata, am să plec singur la drum. Cu destinaţia Rastenburg.

Gestul lui m-a înduioşat.

— În primul rând, n-ai să poţi pătrunde la Rastenburg, Karl. Acolo nu se intră oricum. În al doilea rând, e bine să stai cât mai departe de mine în cursul zilelor care vor urma.

— Ţi-e teamă, *Onkel* Eugen, să nu fiu implicat în complot!

L-am privit lung, apoi am rostit cu seriozitate.

— Într-o oarecare măsură.

— Ştiu destul de multe, *Onkel* Eugen, ca să nu mă aştept la menajamente din partea lor. Dacă vor ajunge la dumneata, vor ajunge şi la mine.

Ca să nu îl irit – mi-era atât de milă – m-am prefăcut că cedez.

— Bine. Accept să vii la Berlin, dar nu mai înainte de trei zile.

— De ce trei zile?

— Puţină odihnă, puţin vin negru, care să-ţi refacă sângele, puţină distracţie… Apoi, remontat, porneşti la drum. În regulă?

— În regulă, a acceptat în cele din urmă.

Speram ca în trei zile să mi se lămurească situaţia. În bine, sau în rău. Am stat de vorbă şi cu von Geist. I-am dat în primire arhiva mea. Toate hârtiile personale le-am ars. Am avut o scurtă convorbire şi cu nepotul meu Erich şi cu Merian. Ca şi lui von Geist, le-am trasat instrucţiuni precise.

— Dacă voi fi implicat în ancheta care indiscutabil se va deschide, şi veţi fi interogaţi, să declaraţi că nu aţi ştiut nimic despre existenţa acestui complot. Dacă vi se va spune că am făcut mărturisiri susceptibile să vă implice în proces, să ştiţi că acestea sunt manevre utilizate adeseori de anchetatori şi că nu am făcut şi nu voi face niciodată declaraţii compromiţătoare pentru voi. Voi şti să-mi asum în exclusivitate răspunderea actelor mele.

Înainte de plecare, l-am rugat pe von Geist să-l pregătească şi pe Karl pentru orice eventualitate. Mie îmi venea greu să-i vorbesc. Ştiam cât este de loial şi mai ştiam că nu va accepta niciodată să se apere.

La 11 am părăsit Parisul. În afară de şofer, nu mă însoţea decât un *Feldwebel* bine înarmat. Refuzasem o escortă numeroasă. Chiar dacă pe drum aş fi fost victima unui atentat, n-aş fi avut ce regreta. Viaţa nu-mi mai rezerva decât mizerii. Am folosit ruta Epernay-Châlons-sur-Marne-Verdun-Metz. Ştiam că trebuia să traversez regiuni păduroase, bântuite de *maquisarzi.* Era însă preferabil acest itinerar celui prin Nancy. Nu voiam să creez complicaţii suplimentare Colettei în cazul că aş fi căzut din nou în mâinile cetei sale de partizani.

De data aceasta am ordonat şoferului să circule cu viteză moderată. Nu mă grăbeam să ajung la Rastenburg. Ştiam că la capătul drumului nu mă aşteptau bucurii. Căutam să prelungesc agonia? Poate.

Prin toate localităţile prin care am trecut, atât în Franţa, cât şi Germania, n-am întâlnit decât chipuri sumbre şi buze ferecate. Oamenii erau atât de înfricoşaţi, încât nu îndrăzneau nici să te privească în ochi.

În trecere prin Berlin m-am oprit la Statul-Major al Aerului, cu

scopul mărturisit de a cere un sprijin sporit în piloţi şi aparate de luptă pentru frontul din Normandia. În realitate, speram să mai aflu noutăţi în legătură cu atentatul, cu represiunile iniţiate. Chiar dacă nu participasem activ la declanşarea complotului, din motivele ştiute, fusesem totuşi la Paris în acel timp, iar legăturile mele prieteneşti cu unele dintre căpeteniile conspiraţiei nu constituiau o taină pentru nimeni. Trebuia totodată să mă interesez dacă Göring continua să se afle la Rastenburg sau dacă se înapoiase la Karinhall.

La Statul-Major al Aerului am întâlnit o mare animaţie. Ofiţerii se agitau ca nişte furnici intrate în panică. Îngrijorarea întuneca toate frunţile. Majoritatea condamnau cu violenţă complotul şi Armata de uscat, în sânul căreia „se mai aflau încă duşmani ai regimului”. Resentimentul lor era prada şi unei nenorociri care m-a impresionat şi pe mine. Generalul Korten, şeful Statului-Major al Aerului, care se aflase în sala hărţilor în momentul exploziei, fusese grav rănit. Adjunctul său mi-a declarat că, potrivit ultimelor informaţii sosite de la spitalul unde fusese internat rănitul, starea acestuia era disperată. L-am întrebat dacă au mai fost şi alte victime. Mi-a răspuns evaziv.

— Zvonurile circulă, *Herr General.* Eu nu mă ghidez după zvonuri.

Am înţeles. Se închisese în el. Mă bănuia, sau pur şi simplu se temea să vorbească? A doua variantă, cred, era cea mai plauzibilă.

Mi-am continuat drumul spre Rastenburg cu trenul. La *O.K.W.* am fost supus unui sever şi vexant examen corporal. Tratamentul era de altfel aplicat tuturor celor care intrau sau ieşeau. *S.S.*-iştii căutau cu turbare arme.

Îndată după instalarea mea am fost chemat de Göring în pavilionul său. *Feldmarschallul* m-a primit plimbându-se nervos prin încăperea care-i servea drept cabinet.

— Urâtă afacere, principe! mi-a declarat după ce mi-a strâns mâna. Cu energie şi căldură, ca de obicei.

Semn bun. Rolul meu în complot nu fusese încă dibuit.

— Este o adevărată minune că *Führerul* a scăpat cu viaţă. Dar pronia a voit acest lucru, spre binele poporului german.

Am surprins în glasul lui un accent ciudat. Vorbele nu erau rostite cu sinceritate. Jucau rolul unui paravan menit să-i ascundă adevăratele gânduri. Göring nu era bucuros de salvarea miraculoasă a lui Hitler. Dacă Hitler ar fi murit în ajun, el, Göring, ar

fi fost la ora aceasta stăpânul Germaniei.

— Vinovaţii trebuie să fie aspru sancţionaţi, rosti sentenţios. Toţi generalii care au năzuit să-l suprime pe *Führer* şi să împingă Germania într-un război civil merită spânzurătoarea! Au murit din cauza lor sau sunt pe moarte câţiva dintre cei mai credincioşi colaboratori ai *Führerului*. Îi cunoaşteţi şi dumneavoastră, principe. Generalul Korten, colonelul Brandt, stenograful Berger, generalul Schmundt... şi Bodenschatz a fost rănit grav.

Îmi părea rău de Korten, de Schmundt, de Bodenschatz. Colaborasem cu ei şi îi apreciam într-o oarecare măsură.

— Şi acum să discutăm despre altă chestiune, zise Göring, punând astfel capăt introducerii. Himmler este pe punctul de a deveni un personaj foarte important. Foarte, foarte important. În anumite cercuri – nu pot rosti nume, dar dumneavoastră cred că ştiţi despre cine este vorba – se vorbeşte că *Reichsführerul S.S.* n-ar fi străin de tot ceea ce s-a întâmplat. Chiar dacă nu a făcut parte din complot, a ştiut însă de existenţa lui. Era imposibil să nu ştie, dacă ţinem seama de reţeaua de spioni pe care-i are în slujbă. Cred că sunteţi de acord cu mine, nu-i aşa? Ei bine, nu va ezita să lovească în stânga şi în dreapta. Am asistat la ultima lui întrevedere cu *Führerul*. A făgăduit că va face să cadă multe capete. Acest zel era firesc să placă. Göring s-a rezemat de birou şi şi-a încrucişat braţele la piept: Poziţia mea a rămas neschimbată. Continui să mă menţin în rezervă. Nu vreau să mă uzez. Germania şi *Wehrmachtul* au încă nevoie de braţul meu...

Se uită cu dezgust în jur. Îl indispuneau cămăruţa în care i se instalase cabinetul, pădurea care se vedea prin fereastra deschisă.

— Nu-mi place atmosfera de aici. Mă înăbuşă. Parcă aş fi într-o colivie...

Se încovoiase de spinare. S-ar fi zis că o mare greutate îi apăsa umerii. Păstră câteva clipe tăcerea. Privea undeva în gol. Căzuse parcă în transă. Auzisem că se droghează. Comportarea lui confirma bănuielile. Îşi scutură capul, desprinzându-se din reţeaua de păianjen a fantasmagoriilor sale.

— Ieri a fost şi Mussolini pe aici. Era consternat. *Führerul* l-a dus să vadă locul atentatului. Mussolini se uita perplex la urmele exploziei. Se gândea probabil că îl aşteptau şi pe el astfel de încercări.

Göring a râs, apoi a rostit maliţios:

— Îşi face însă iluzii. Nimeni n-are să atenteze la viaţa lui, fiindcă

nu mai e decât o fantoşă în mâinile noastre. O biată fantoşă, pe care o trage de sfori Rahn, ambasadorul nostru la Roma... Rectific, ambasador în Italia decapitată, în Italia fără capitală. *Führerul* l-a condus pe Duce până la tren. Înainte de a-şi lua rămas bun, i-a declarat cu afecţiune: „Ştiu că pot să mă bizui pe dumneavoastră şi vă rog să mă credeţi când vă spun că vă consider cel mai bun prieten. Poate singurul pe care-l am pe lume".

Göring era rănit în amorul său propriu. Ultima frază a lui Hitler nu era o simplă formulă protocolară, ci reflecta o convingere intimă. Stăpânul Germaniei nu mai avea încredere în nimeni. Nici în foştii lui camarazi de luptă, din „epoca eroică" a partidului.

L-am lăsat pe Göring cu reflecţiile, cu amărăciunile şi cu fantasmele lui şi am plecat spre sala de conferinţe.

— Ce spuneţi, *Herr General,* de nemernicii care au atentat la viaţa iubitului nostru *Führer*? m-a întrebat Keitel, manifestând o indignare spectaculoasă.

De sinceritatea mâniei lui nu mă îndoiam. Căderea sa imediată şi definitivă ar fi fost o concluzie logică a exterminării lui Hitler. Toţi îl urau pe militarul acesta îngâmfat, prost şi servil. Ceilalţi ofiţeri prezenţi îşi aruncau priviri piezişe. Se suspectau unii pe alţii.

Sosirea *Führerului* a fost salutată cu un cor de *„Heil Hitler!"* rostit pe diverse voci cu aceeaşi însufleţire de comandă. *Führerul* n-a schiţat nici un gest. S-a apropiat de masă, a aruncat o privire asupra hărţilor, apoi a rostit pentru toată lumea:

— Germania se zbate în cel mai cumplit război de apărare pe care l-a cunoscut vreodată omenirea, iar dumnealor săvârşesc atentate! De data asta n-o să ne pierdem vremea cu proceduri complicate. O să ne dispensăm de tribunalele militare. Îi vom târî pe toţi în faţa Curţii de Justiţie Populară. N-o să ne pierdem vremea ascultându-le balivernele. Curtea va acţiona cu viteza fulgerului. Iar sentinţa va fi executată la două ore după pronunţare. Prin spânzurătoare! Fără milă...

Hitler era atât de furios, încât cred că nu a înţeles nimic din darea de seamă asupra operaţiilor militare, prezentată de Jodl. Îşi încleşta şi îşi descleşta pumnii, îşi încorda muşchii fălcilor şi din timp în timp înghiţea câte două sau trei pastile viu colorate, preparate de doctorul Morell, şi aliniate pe masă, în faţa sa.

Aproape de sfârşitul expunerii lui Jodl şi-a făcut apariţia Göring. Stătea deoparte, temându-se parcă să nu intre în raza vizuală a lui Hitler. După Jodl a vorbit Keitel despre necesitatea stabilizării

Frontului de Est, apoi mi s-a dat cuvântul. Trebuia să fac o expunere asupra operaţiilor aeriene din Normandia. Nu am avut multe de spus, fiindcă aportul aviaţiei noastre era neglijabil. Hitler dădea impresia că mă ascultă, dar gândurile îi zburau aiurea. Mi-am dat seama de acest lucru, fiindcă la un moment m-a întrerupt, strigând furios:

— Ticăloşii!... Nemernicii!... Demenţii!... Am să le scot eu din cap visele de mărire! Năpârcile!... Le-am dat grade, decoraţii, solde grase, dotaţii princiare... Şi care le-a fost mulţumirea?... Viperele!... Nici unul n-are să-mi scape. Nimic nu-i va mai feri de mânia mea!... *Meine Herren*, continuăm mâine conferinţa. Destul pe ziua de azi!...

A ieşit urmat de *S.S.*-işti, care-l escortau în permanenţă. Ofiţerii rămaşi în sala de conferinţe au schimbat priviri timide. Explozia de furie a *Führerului* îi siderase. În aceeaşi seară, în vreme ce mă aflam în camera mea din pavilion, am primit o convocare din partea Comisiei speciale *S.S.* care ancheta evenimentele de la 20 iulie. Keitel îmi vorbise în treacăt despre acest organism creat ad-hoc. Mai multe nu ştiam. Nu aveam pe cine să întreb şi nici nu cred că aş fi găsit pe cineva dispus să-mi facă destăinuiri. Când m-am prezentat lui Keitel şi i-am cerut permisiunea de a pleca la Berlin, spre a mă înfăţişa în faţa comisiei, m-a privit ciudat. Cred că în clipa aceea m-a şi văzut cu laţul de gât.

— Mâine trebuia să vă continuaţi expunerea în faţa *Führerului.* Dar dacă sunteţi invitat în faţa comisiei... desigur, am să vă justific absenţa... Lumânarea comisiei este datoria fiecărui bun german, *Herr General*.

La despărţire a evitat să-mi întindă mâna. Pentru el eram ciumat. M-am înapoiat în camera mea, mi-am făcut bagajele şi în aceeaşi noapte am plecat la Berlin. Am ajuns în capitală dimineaţa la 8. M-am instalat la hotel, m-am odihnit o oră, apoi am plecat la sediul *Gestapoului,* unde aveau să se desfăşoare lucrările comisiei. Nu s-ar putea spune că nu am încercat o strângere de inimă în clipa în care *Mercedesul* meu a oprit în faţa clădirii care adăpostea birourile centrale ale celei mai odioase instituţii din Germania. Dar nu îmi era frică. Mă pregătisem sufleteşte pentru cele mai întunecate perspective, înainte de a urca treptele de la intrare, am bombat pieptul, am aruncat o privire plină de sfidare asupra clădirii, apoi m-am avântat în necunoscut. Ofiţerul de serviciu, căruia i-am înmânat convocarea, m-a privit ciudat. Era foarte tânăr. Nu-şi însuşise încă acea comportare rece, neutră, dar atât de fioroasă, a

gestapoviştilor experimentaţi. Un gradat *S.S.* m-a condus prin mai multe coridoare până în faţa unei uşi înalte, pe care mi-a deschis-o. Am intrat într-o încăpere în care se aflau trei inşi în uniformă *S.S.*. Un *Obersturmbannführer*, un *Sturmbannführer* şi un gradat care bătea la o maşină de scris. La apariţia mea au luat poziţia de drepţi. Cei doi ofiţeri s-au prezentat. Nu le-am reţinut numele. Poate că eram prea agitat. M-a surprins, ce-i drept, primirea pe care mi-au făcut-o. Mă aşteptasem să fiu tratat ca un simplu prevenit. M-au poftit să iau loc pe un scaun, s-au instalat la două birouri, apoi a început interogatoriul. Nu pot să-i spun altfel, deşi *Obersturmbannführerul* a avut grijă să mă prevină că am fost chemat numai spre a lumina comisia asupra câtorva conspiratori, pe care i-aş fi cunoscut personal.

— Vrem să ştim, a continuat, dacă în cadrul relaţiilor dumneavoastră de serviciu sau de prietenie cu aceşti oameni i-aţi auzit sau i-aţi văzut manifestându-şi vreodată prin cuvinte sau prin gesturi ostilitatea faţă de *Führer* şi faţă de orânduirea naţional-socialistă. Vă rugăm să reţineţi că nu vi se poate imputa faptul că aţi fost prieten cu individul Heinrich von Stupnagel. Nu aveaţi desigur de unde să ştiţi că sub uniforma lui acoperită cu decoraţii se ascunde sufletul unui trădător.

Întrebările erau insidioase şi de răspunsurile pe care aveam să le dau depindea soarta mea. Jucam în acel moment o carte mare. Cert este că anchetatorii nu ştiau mare lucru despre mine, căci mi se adresau cu tot respectul, în vreme ce se refereau la Heinrich folosind termenul de „individ”.

— Înainte de a ne răspunde, a glăsuit *Obersturmbannführerul*, ţin să vă informez că Stupnagel a încercat să se sinucidă, dar nu a reuşit decât să se rănească. Frica de răspundere, de consecinţele inevitabile ale actului său l-au determinat să ajungă la această extremitate… Vă ascultăm, *Herr General*.

Dacă aveam să le spun că Stupnagel nu criticase niciodată regimul sau pe Hitler, *S.S.*-iştii ar fi tras imediat concluzia că încerc să-mi acopăr prietenul şi în acelaşi timp să mă eschivez. Era imposibil să nu fie informaţi că avusesem adeseori o atitudine critică faţă de conducerea războiului.

— *Herr Obersturmbannführer,* i-am răspuns fără să mă grăbesc, admit că am discutat adeseori cu generalul Heinrich von Stupnagel…

— Nu este cazul să-i mai acordaţi titulatura de general…

— Mă iertaţi, dar până la ora actuală nu ştiu să existe ordin, hotărâre judecătorească sau dispoziţie supremă, care să-i fi ridicat gradul. Dacă dumneavoastră sunteţi încunoştinţaţi, aceasta este altă chestiune...

Obersturmbannführerul a tuşit spre a-şi drege glasul. Replica mea l-a stingherit. Şi-a mângâiat cu palma începutul de chelie, apoi şi-a împreunat mâinile pe masa de lucru.

— Se vor lua măsuri în acest sens, *Herr General.* Pot să vă asigur. Trădătorii nu sunt demni să poarte grade şi uniformă militară... Continuaţi, vă rog, ideea pe care aţi început să o formulaţi.

— Cum v-am spus, am discutat în câteva rânduri chestiuni de război. Ultimele eşecuri militare de pe Fronturile de Est şi de Vest nu ne-au lăsat indiferenţi. Aşteptam rezultate spectaculoase de pe urma utilizării armelor noastre secrete, dar pentru moment deplângeam lanţul de insuccese militare înregistrate.

— Aceste insuccese au fost atribuite conducerii supreme a armatei?

Întrebarea voia să fie abilă.

— *Führerul* dispune de un vast stat-major, *Herr Obersturmbannführer.* Nu există o responsabilitate unică...

— Înţeleg, a replicat anchetatorul. Observaţiile critice erau de ordin general.

— Evident

Sturmbannführerul a găsit cu cale să intervină. Era blond, suplu şi avea nişte ochi reci şi ficşi ca de peşte.

— Stupnagel nu v-a făcut niciodată aluzii la necesitatea vreunei schimbări în cadrul înaltului comandament al armatei?

— Nu-mi amintesc să fi specificat nume, *Herr Sturmbannführer.*

S-a uitat lung la creionul cu care se juca.

— Armatele, grupurile de armate sunt conduse de generali, nu-i aşa? Nu aţi rostit niciodată numele acestor generali?

— Nu trebuie să uitaţi, *Herr Sturmbannführer* că în calitatea mea de general inspector al *Luftwaffe* am menirea să discut operaţiunile de război, să inspectez unităţile de pe front şi din ţară, să critic sau să aprob ordinele emise de diverşi comandanţi de mari unităţi... Generalul von Stupnagel are, sau avea, largi atribuţiuni în cadrul funcţiunilor sale de comandant militar al Franţei. În această calitate puteam discuta orice chestiuni legate de operaţiunile de război...

— Mă tem că m-aţi înţeles greşit, *Herr General*, m-a întrerupt

suav *Sturmbannführerul*. Prima mea întrebare a fost precisă şi se referea la înaltul Comandament al Armatei.

— În ceea ce mă priveşte, am ripostat cu duritate, am adus adeseori critici aspre generalului Jodl şi chiar Feldmarschallului Keitel. Este incontestabil că anumite hotărâri militare luate de *O.K.W.*...

— Cu alte cuvinte, de *Führer*...

— Şi de *Führer,* dacă vreţi, nu au dat rezultatele scontate, deoarece aveau la bază premize greşite...

Obersturmbannführerul a zâmbit în mustaţă.

— *Herr General* este foarte explicit. Responsabilitatea eşecurilor revine, în esenţă, conducătorilor de armate, fie ei generali sau *Feldmarschalli*. *Führerul* nu poate să greşească, nu-i aşa, *Herr General?*

— În această privinţă v-am spus ce aveam de spus.

Interogatoriul a continuat în acest ritm aproape trei ore.

A fost un fel de meci între două pisici şi un şoarece, care nu voia să se lase prins. M-au chestionat asupra lui Stauffenberg, a lui Olbricht, a lui Beck, a lui Feligiebel. O luptă strânsă, înverşunată, la sfârşitul căreia am ieşit extenuat. *Sturmbannführerul* era exasperat fiindcă nu reuşise să mă încolţească, în ciuda întrebărilor sale meşteşugite. *Obersturmbannführerul* îmi părea mai puţin ostil. Poate că era doar un procedeu îndemânatec, spre a-mi câştiga încrederea. Le cunoşteam artificiile.

— Vom continua mâine de dimineaţă această instructivă convorbire, mi-a vorbit *Obersturmbannführerul* cu exagerată amabilitate.

Am străbătut, la plecare, aceleaşi coridoare sumbre şi reci. Ofiţerul de serviciu m-a lăsat să ies, cu vădit regret. Îi plăceau victimele. Cât mai numeroase. Şi încerca o adevărată voluptate când aceste victime erau de înalt rang. I-am desluşit reflecţiile numai după modul în care se uita la decoraţiile şi la epoleţii mei.

Am făcut o plimbare cu maşina în afara Berlinului. Nu voiam să mai văd oameni. Tot felul de gânduri mi se învălmăşeau într-un adevărat caleidoscop. Abia într-un târziu m-am înapoiat la hotel. Nu-mi era foame. Când sunt foarte enervat am senzaţia că mi se înnoadă stomacul. Tânărul de la recepţie, îndată ce m-a văzut, m-a anunţat că de repetate ori am fost chemat la telefon de Paris. Cine putea fi? Von Geist, von Kluge, Karl, Erich?

— Acum o oră a sosit din Franţa şi aghiotantul dumneavoastră,

Herr General. Va aşteaptă sus, în apartament.

— Mulţumesc. Dacă mă cheamă iarăşi Parisul, îmi dai imediat legătura.

Eram furios şi în acelaşi timp mişcat de gestul lui Karl. Împotriva opreliştilor mele, venise la Berlin. Intrase în gura lupului. Dacă aş fi simţit că lucrurile ar fi luat o întorsătură proastă, intenţionam să-i dau de veste, pe căi ocolite, să se facă nevăzut. L-am găsit în salonul apartamentului meu, ascultând la un aparat de radio uvertura din *Maeştrii cântăreţi din Nürnberg,* cântată atât de tare, încât vibrau ferestrele. Avea braţul imobilizat într-o eşarfă. I-am făcut semn să micşoreze intensitatea sunetului. Mi-a răspuns tot prin semne că zidurile au urechi. I-am apreciat prudenţa. Şi-a apropiat faţa de a mea.

— Opresc muzica după ce voi termina tot ce am să-ţi spun, *Onkel* Eugen. Aseară a fost arestat la Paris Erich.

— Graffenstein?

— Da. Nepotul dumitale. L-au ridicat de lângă mine. Venise în camera mea să se intereseze cum o duc cu braţul. L-au luat pe sus. N-a apucat decât să-şi prindă buzele între degete, făcându-mi astfel un discret, dar elocvent semn că gura îi va fi pecetluită, orice s-ar întâmpla. La Paris au mai fost arestaţi şi câţiva ofiţeri din statul-major al lui von Stupnagel. Am venit dinadins ca să te informez.

I-am pus mâna pe umărul teafăr.

— Mulţumesc. Karl. Acum poţi să pui radioul mai încet.

A micşorat volumul emisiunii, lăsând simfonia să se audă doar ca un murmur.

— Nu trebuia să pleci de la Paris în halul acesta, l-am mustrat. Doctorii ţi-au prescris odihnă.

— Am preferat să fiu lângă dumneata, *Onkel* Eugen. Erai prea singur… A zâmbit. L-am adus şi pe Helmuth.

Iniţiativa aceasta nu mi-a displăcut. Aveam nevoie de o ordonanţă. Atâta vreme cât Helmuth îmi va păzi lucrurile, nimeni nu-mi va cotrobăi prin bagaje fără ştirea mea. Doar dacă vor veni cu mandat de percheziţie… Nu aveam nici o piesă compromiţătoare asupra mea. Dar agenţii *Gestapoului* ar fi fost capabili să-mi strecoare prin lucruri vreun document care m-ar fi putut incrimina.

— Îţi mulţumesc din nou, Karl. Eşti un băiat bun.

M-a privit cu dragoste filială.

— Cuvintele dumitale mă bucură, *Onkel* Eugen, mai mult decât toate laudele care mi s-au adus vreodată.

Am luat prânzul împreună. Meniul era alcătuit dintr-o ciorbă incoloră, o bucată de pâine neagră, cleioasă, şi un erzaţ de cafea îndulcită cu zaharină. Vinul a fost în schimb excelent.

— Ce bine ar fi dacă omul s-ar putea hrăni numai cu vin! a grăit Karl.

Helmuth ne-a servit ţigări americane, aduse tot de Karl.

— Pradă de război, a zâmbit acesta.

A zbârnâit telefonul.

— Parisul! a exclamat Karl, după ce a dus receptorul la ureche.

Mi l-a înmânat. Am auzit glasul înfundat, ca din butoi, al lui von Geist. Nici telefoanele nu mai funcţionau cum trebuie.

— Vă dau o veste neplăcută, *Herr General*. În cursul dimineţii, după plecarea dumneavoastră, mi s-a adus la cunoştinţă că Rudi a fost rănit pe frontul din Italia.

— Grav? am întrebat cu emoţie.

— Specialiştii sunt însă optimişti. Îi vor face o trepanaţie. A avut ghinion. Abia sosise la unitatea sa.

— Îmi pare foarte rău, von Geist.

— Eu ce fac, *Herr General?* Rămân la Paris? Vin după dumneavoastră la Berlin?

— Aşteaptă ordinele mele. Deocamdată nu ştiu nici eu cum vor evolua lucrurile.

Abia am terminat convorbirea cu von Geist că telefonul a zbârnâit iarăşi.

— Halo! *Herr General* von Altenburg? am auzit un glas afectat la celălalt capăt al firului.

— Eu. Cine întreabă?

— Am onoarea să vă salut, *Herr General*. Vă vorbeşte *Obergruppenführerul* Heinrich Müller.

Şeful *Gestapoului* îmi făcea primejdioasa cinste de a mă chema personal la telefon.

— Aş dori să stăm puţin de vorbă în cursul acestei după-amiezi. V-ar deranja să-mi faceţi o vizită în jurul orei cinci?

— Sunt la dispoziţia dumneavoastră, *Herr Obergruppenführer*. Unde vă găsesc?

— La sediul *Gestapoului*. V-aş fi poftit la mine acasă. Din nefericire, am atâta de lucru, încât în mod practic mi-am mutat domiciliul la *Gestapo.* Nu mai îmi văd familia cu zilele. Contez deci pe dumneavoastră la ora cinci.

Am închis telefonul, apoi m-am uitat la ceas.

— Patru fără douăzeci, am rostit. Karl, hai să facem o scurtă plimbare cu maşina. Ajută la digestie. Până la cinci sunt liber.

Abia după ce ne-am instalat în *Mercedes* şi am ridicat geamul care ne despărţea de şofer i-am vorbit fără înconjur:

— Laţul se strânge, Karl. Mă tem că la ora aceasta situaţia mea e serios compromisă. Mă întreb de ce nu m-au arestat până acum? Poate că le sunt mai de folos în libertate. În orice caz, cel mai înţelept lucru pe care-l ai de făcut, Karl, este fie să pleci la părinţii tăi la Bochum, fie să te topeşti undeva prin munţii Tirolului. Dacă poţi, este preferabil să treci în Elveţia. Războiul nu va mai dura mult. Iar riscul de a fi dat dezertor nu va mai prezenta în curând nici o importanţă. Cel de-al treilea *Reich* se va prăbuşi foarte curând. Proscrişii de azi vor fi învingătorii de mâine. Dacă, bineînţeles, vor reuşi să supravieţuiască zvârcolirilor sfârşitului. Agonia Germaniei naziste va fi grea, Karl. Am să încerc să obţin de la amiralul Canaris un paşaport fals pentru tine.

— Inutil, *Onkel* Eugen. Ţi-am mai spus, rămân alături de dumneata.

— Eşti inconştient sau nebun, Karl?

— Poate că sunt fanatic, *Onkel* Eugen. Nu mă crezi capabil? Pune-mă la încercare!

Am ridicat din umeri. Nepăsarea tinereţii e dezarmantă. Am scrutat chipul lui Karl. Am citit în ochii lui o hotărâre atât de fermă, încât am rămas uimit. Eram curios să ştiu cât de adânci erau convingerile lui.

— În definitiv, ce ai tu de împărţit cu regimul acesta? Părinţii tăi sunt onoraţi de Hitler şi de întreg regimul nazist. Iar într-o zi, nu prea îndepărtată, vei fi stăpânul unui uriaş complex industrial producător de armament şi de maşini grele. Te aşteaptă o existenţă de sibarit şi de plutocrat. De ce să rişti totul?

Mi-a zâmbit. Un zâmbet luminos, aproape vesel, foarte puţin potrivit cu vorbele care aveau să urmeze:

— Fac parte dintr-o generaţie de tineri care au început să aprecieze libertatea, care refuză jugul aurit acceptat cu seninătate, cu dăruire chiar, de nişte înaintaşi idiotizaţi de propaganda nazistă. Dacă pui într-o tipsie a cântarului toate avantajele enumerate de dumneata şi în cealaltă tipsie libertatea singură şi goală, aleg fără ezitare libertatea. Dispreţuiesc livreaua galonată a slugilor de lux şi sunt gata să o schimb oricând cu sărăcia unui om stăpân pe viaţa, pe voinţa şi pe năzuinţele lui.

Am înţeles. Am înţeles foarte bine. Karl n-avea suflet de valet. Primejdia nu numai că nu îl înspăimânta, ci îi crea o stare de exaltare insuflându-i puteri noi, voinţa de a se orienta în lupte, de a învinge. Înfăţişarea lui plină de eleganţă nu-ţi sugera o forţă lăuntrică atât de dârză, de îndărătnică.

I-am surâs.

— Pot să mor liniştit, Karl. Ştiu că va avea cine să continue lupta… cu sorţi sporiţi de izbândă. Trebuie să fii însă prudent. Să nu le cazi în gheare.

— Voi avea toată grija, *Onkel* Eugen.

Ajunsesem în Grunewald, pe marginea lui Havel See. Nu eram departe de locul în care mă întâlnisem ultima oară cu Canaris.

— Să ne întoarcem în oraş, Karl. Nu vreau să întârzii la *rendez-vous*-ul cu *Obergruppenführer*ul Müller.

În trecere prin Zehlendorf, am oprit în dreptul unui telefon public. Am intrat în cabină şi, după ce am închis uşa, am format numărul lui Canaris. Aveam să mă folosesc de limbajul convenţional, hotărât dinainte.

— Alo! *Herr* Canaris, vă rog.

La celălalt capăt al firului mi-a răspuns un glas aspru, necunoscut.

— Pentru moment lipseşte. Cine întreabă?

Tonul nu permitea confuzie. Am lăsat telefonul în furcă şi m-am înapoiat în maşină.

— Dă-i drumul! am ordonat şoferului prin interfon.

M-am întors spre Karl:

— Am încercat să vorbesc cu amiralul Canaris. Mi-a răspuns un glas tipic de *gestapovist.* Bietul Canaris! înseamnă că l-au arestat şi pe el.

Mă întrebam adeseori ce rol jucase Canaris în cadrul ultimelor evenimente. Îi servise pe complotişti. Era însă cu desăvârşire sincer? Nu o făcea spre a-şi pregăti o ieşire onorabilă din scenă în eventualitatea – tot mai probabilă – a prăbuşirii celui de-al treilea *Reich?*

Cred că la ora aceasta *Gestapoul* făcea felurite investigaţii să afle de la ce post telefonic fusese chemat amiralul Canaris. Trăiam un coşmar oribil. Voi mai apuca vreodată zile senine? Mă îndoiam.

La 5 fără cinci am ajuns în faţa sediului *Gestapoului.* La 5 precis am intrat în cabinetul de lucru al lui Müller. *Obergruppenführerul S.S.* s-a ridicat de la birou şi mi-a ieşit în întâmpinare cu mâna

întinsă.

— Punctualitate britanică! a rostit. Mă onorează. Vă rog, luaţi loc.

Mi-a oferit cu un gest un fotoliu plasat în faţa biroului său. Un zâmbet larg îi plutea pe buze. Cordialitatea personificată. Ochii îi erau însă răi şi plini de viclenie. Aveam senzaţia că mă aflu în faţa unei reptile. Cunoşteam reputaţia lui Müller din descrierea pe care mi-o făcuse odată Canaris. Ştiam că şeful *Gestapoului* era un adversar feroce al lui Himmler şi al favoritului acestuia, Walter Schellenberg, şeful *S.D.*-ului. Mai ştiam că era omul lui Bormann. Acel Bormann care mă ura fiindcă nu i-l dădusem pe mână pe Himmler, destăinuindu-i tot ce discutasem cu acesta la Paris.

— Îmi permiteţi să vă ofer un coniac? m-a îmbiat, plin de voie bună.

— Vă mulţumesc. Am luat masa târziu şi am încheiat-o cu două pahare de coniac. Vreau să am capul limpede.

Müller a descris un gest larg.

— Trebuie să ştiţi că vă aflaţi în faţa unui prieten. Lumea şi-a făcut o idee greşită despre *Gestapo.* Îşi închipuie că instituţia aceasta reprezintă o sperietoare. *Gestapoul* are şi misiunea de a-i ajuta pe cei buni, de a-i feri de neplăceri, de primejdii... îmi permiteţi să-mi torn un pahar de coniac?

— Vă rog.

Încerca să-mi adoarmă vigilenţa.

— Poate că veţi accepta până la urmă şi dumneavoastră un păhărel. În sfârşit, să revin la subiectul acestei întrevederi. Sunteţi desigur curios să ştiţi de ce v-am invitat, nu-i aşa?

— Perspicacitatea nu vă lipseşte, i-am zâmbit. Este adevărat. Sunt foarte curios.

— Eram sigur, a rostit după ce şi-a golit paharul. Pentru că vă preţuiesc, *Herr General,* am să vă vorbesc deschis. Ca între doi prieteni.

— Mă onoraţi, i-am spus.

A clipit, plin de voie bună.

— Onoarea este a mea. Dar să continui. Sunt oameni – răuvoitori, desigur – care pretind că aţi fi unul dintre corifeii complotului eşuat la 20 iulie.

L-am privit calm. Fără să rostesc un cuvânt. A continuat:

— Ei bine, am refuzat să dau crezare acestor aserţiuni. Am indiciile mele precise care mă îndreptăţesc să trag concluzii contrare. Nu numai că nu sunteţi ostil marelui nostru *Führer* şi

partidului, dar v-aţi manifestat hotărât refuzul de a colabora cu un înalt personaj, care a încercat să vă propună o alianţă puţin ortodoxă…

M-am încruntat uşor, spre a-i da impresia că încerc să-mi răscolesc amintirile.

— Nu ştiu la ce situaţie vă referiţi!

— Câtă eleganţă sufletească! a exclamat Müller. Generozitatea dumneavoastră vă onorează.

A făcut o pauză. Şi-a strâns nodul de la cravată şi şi-a îndreptat tunica.

— Uneori, *Herr General,* excesul de sentimente frumoase strică.

Müller nu-şi dezminţea reputaţia. Animozitatea lui împotriva lui Himmler nu scăzuse. Jocul lui de acum se încadra în aceeaşi luptă surdă împotriva şefului său suprem. Lucra singur? Se făcuse din nou unealta lui Bormann, ca şi în cazul doctorului Langbehn?

— Viaţa dumneavoastră este foarte preţioasă pentru noi, *Herr General*. Vom lua măsuri speciale de securitate. Aveţi mari duşmani. Mari şi puternici. Cred că bănuiţi şi dumneavoastră. Nu-mi este cu putinţă să vă spun mai mult. Într-o zi însă sper să pot vorbi. În ziua aceea îmi veţi mulţumi, *Herr General*.

Îmi oferi o havană.

— Fumaţi? Nu? îmi pare rău. Şi-o aprinse.

— Vom întări statul-major al inspectoratului dumneavoastră general cu un ofiţer superior *S.S.*

Am înţeles. Îmi anexau un spion care avea să mă supravegheze în permanenţă.

— Oficial, va avea misiunea să facă legătura cu *Waffen S.S.* şi cu Comandamentul Armatei de rezervă, care – cred că sunteţi informat – a fost recent încredinţat *Reichsführerului S.S.* Heinrich Himmler.

Când rosti acest nume, zâmbetul lui Müller se transformă într-un rictus. Himmler cunoştea desigur sentimentele pe care i le nutrea subalternul său. Cum de nu izbutea să-l înlăture? Ajunsese Bormann atât de puternic încât reuşea să menţină în fruntea *Gestapoului* un personaj care-şi manifesta aproape făţiş ostilitatea împotriva conducătorului suprem al corpului *S.S.*? Atunci cum se explica înscăunarea lui Himmler în locul lui Fromm? Himmler săvârşise o performanţă pe care înaintaşul lui Rohm se străduise zadarnic să o realizeze. Tocmai acum, când se apropia de zenitul carierei sale, când îşi instala autoritatea şi asupra unor unităţi din

Wehrmacht, era atât de vulnerabil?

Müller se ridică de pe scaun.

— Vă rog să mă iertaţi că mi-am îngăduit să vă invit până aici. V-am dat în schimb veşti bune, nu-i aşa? Mi-a strâns călduros mâna. Şi încă ceva, *Herr General.* Aţi fost rugat să vă prezentaţi şi mâine de dimineaţă Comisiei speciale de anchetă. Această măsură se revocă. Sunteţi liber să vă deplasaţi oriunde vă cheamă ocupaţiile dumneavoastră. Am onoarea să vă salut, *Herr General*. Şi ori de câte ori veţi simţi nevoia să staţi de vorbă cu un prieten, să-i împărtăşiţi grijile, să vă destăinuiţi, nu şovăiţi să-mi călcaţi pragul.

— Sunt mişcat de bunăvoinţa dumneavoastră, *Herr Obergruppenführer,* i-am răspuns cu afectată amabilitate.

De sinceritatea prieteniei lui aveam toate motivele să mă îndoiesc. Aghiotantul său personal m-a condus până la maşină. În timp ce traversam holul de la intrare, m-am încrucişat cu *Obersturmbannführerul* care mă anchetase de dimineaţă. M-a salutat cu respect. În privirea lui am desluşit însă o expresie bizară, pe care nu mi-a fost greu să o interpretez. *Obersturmbannführerul* vedea în mine un suspect. Oricare ar fi fost manifestările de prietenie ale *Obergruppenführerului* Müller, în ochii lor rămâneam un complice al complotiştilor compromişi la 20 iulie.

M-am înapoiat la hotel. Karl mă aştepta, plin de îngrijorare. Când i-am povestit cum stau lucrurile, i s-au luminat ochii.

— Înseamnă că pericolul a trecut! a rostit cu însufleţire.

— Înseamnă că sunt pus sub o supraveghere foarte severă, Karl. Tu nu ai auzit de acele personaje suspectate de poliţie, dar care sunt lăsate în libertate spre a fi urmărite pas cu pas?

— Crezi că…

— Nu cred. Sunt sigur. M-au lăsat în libertate fiindcă vor să lovească prin intermediul meu într-un foarte important personaj.

Am purtat această primejdioasă convorbire în barul hotelului, aproape gol la ora aceea.

În aceeaşi noapte, după cină, *Obergruppenführerul* Müller m-a chemat la telefon. Era târziu. Mă pregăteam de culcare.

— Să-mi iertaţi acest apel telefonic tardiv, a rostit şeful Gestapoului. Am ţinut să fiu consecvent cu cele discutate cu dumneavoastră în cursul acestei după-amiezi. Locotenent-colonelul conte von Graffenstein-Islingen, arestat aseară, a fost pus în libertate acum o oră. Din ordinul meu. Dacă nu mă înşel, locotenentul-colonel von Graffenstein este nepotul dumneavoastră?

— Da, *Herr Obergruppenführer.* Şi vă mulţumesc mult pentru eliberarea lui.

— Măsurile de represiune dau adeseori naştere la abuzuri, a reluat Müller. Anchetatorii au interpretat greşit unele indicii – după părerea mea – lipsite de importanţă.

— *Herr Obergruppenführer*, vă admir pentru luciditatea şi spiritul de justiţie…

— Când plecaţi din Berlin? m-a mai întrebat.

— În cursul zilei de mâine. Mă înapoiez la Rastenburg şi la cartierul general *Luftwaffe*.

— Vă urez drum bun, *Herr General.*

A doua zi am plecat la Rastenburg. Keitel m-a primit zâmbindu-mi cu falsă prietenie.

— Mă bucur că aţi fost scos din cauză. Unii pretindeau că ar plana serioase bănuieli asupra dumneavoastră.

— Greşelile sunt omeneşti, *Herr Feldmarschall*.

— Chiar acum zece minute am semnat un ordin prin care *Standartenführerul* Ernst Gerlach a fost numit ofiţer de legătură al *O.K.W.*-ului cu inspectoratul dumneavoastră general. Este un ofiţer destoinic, pe care vă puteţi bizui.

Am rămas siderat. De ce îl numeau tocmai pe Gerlach? Nu ştiau oare că Gerlach îmi este frate vitreg? Ori îl aleseseră dinadins, închipuindu-şi că faţă de o rudă voi fi mal puţin rezervat şi că treptat voi aluneca pe panta destăinuirilor?

— Am auzit că fiul dumneavoastră a fost grav rănit pe front, reluă Keitel. Vă rog să primiţi expresiunea simpatiei mele şi totodată felicitări pentru comportarea sa vitejească. Am aflat toate acestea de la *Standartenführerul* Gerlach, care este un mare admirator al dumneavoastră şi al fiului dumneavoastră. Când credeţi că vă puteţi înapoia la Paris?

— Cât de curând, *Herr Feldmarschall*.

— Zilele acestea va trebui să inspectaţi şi unităţile noastre aeriene din România. Nu mai este nevoie să vă subliniez importanţa petrolului românesc, singura noastră resursă de combustibil acum, după ce fabricile noastre de benzină sintetică sunt bombardate aproape zilnic de aviaţia inamică.

După întrevederea cu Keitel, m-a chemat la telefon cartierul general *Luftwaffe.* Trebuia să mă prezint imediat Reichsmarschallului Göring. În mai puţin de trei sferturi de oră am parcurs cei şaizeci de kilometri care despărţeau Comandamentul

Suprem al *Wehrmachtului* de la Rastenburg de cartierul general al lui Göring. Era pe înserat. Soarele în asfinţit îmbrăca pădurea într-o hlamidă de purpură, care se îmbina armonios cu zonele verzui de umbră. Deşi ne apropiam de sfârşitul lui iulie, domnea o răcoare plăcută. Firea îşi etala gătelile ei cele mai fermecătoare. Viaţa ţinea să-mi demonstreze că este o plăcere să fie trăită şi că pentru a o păstra, merită să te lupţi cu ghearele şi cu dinţii. Karl stătea lângă mine. Era gânditor. Gândurile lui nu puteau fi trandafirii. Umbra unui surâs îi plutea totuşi pe buze. Tinereţea îmbracă până şi urâtul în haine de sărbătoare.

Göring m-a primit fără martori în cabinetul său. Mi-a strâns mâna cu multă cordialitate.

— Nu vă închipuiţi cât mă bucur, principe, că v-aţi întors iarăşi printre noi…

Îmi vorbea de parcă m-aş fi înapoiat din împărăţia morţii. Poate că avea dreptate. Reveneam dintre morţi.

— Nici-o clipă n-am acceptat gândul că aţi putea fi implicat în complot. Am fost convins că este o manevră a lui Himmler, care încearcă să mă lipsească de unul din cei mai apropiaţi colaboratori şi în acelaşi timp să compromită aviaţia. Himmler este perfid, principe. Vrea să demonstreze *Führerului* că şi printre aviatori a încolţit sămânţa trădării. Himmler susţine că întreaga armată, inclusiv aviaţia, este putredă, defetistă, lipsită de combativitate, că ofiţerii din *Wehrmacht* sunt laşi, refractari, animaţi de un îngust spirit de castă şi că dispreţuiesc din tot sufletul pe camarazii lor din corpul *S.S.*… Şi eu şi Bormann ne-am ridicat împotriva acestui punct de vedere. Luă de pe masă un ordin scris, pe care îşi aruncă privirile. Uitaţi-vă, chiar azi Bormann a dat o directivă care intră în contradicţie cu opiniile lui Himmler. Făcu lectura cu glas tare: „*Führerul* şi-a exprimat dorinţa ca, după stabilirea responsabilităţilor şi după soluţionarea problemelor ridicate de evenimentele din 20 iulie, nimeni să nu-şi mai permită a ofensa în ansamblu corpul ofiţerilor, al generalilor, al nobilimii, precum şi cele trei armate, de uscat, de aer şi de mare, care alcătuiesc *Wehrmachtul”.* Poftiţi, principe, citiţi şi dumneavoastră!

După ce îmi înmână documentul, începu să se plimbe prin cameră.

— Refuz să cred că vreun aviator a fost capabil să săvârşească oribila crimă de a ridica mâna împotriva *Führerului*. În sânul lui *Luftwaffe* nu există trădători. Toţi ofiţerii sunt devotaţi partidului şi

celui de-al treilea *Reich.*

Demagogia lui Bormann era explicabilă. Se erija în apărătorul armatei spre a lovi în pretenţiile lui Himmler, care voia să-şi aservească *Wehrmachtul.* Nici lui Bormann, nici lui Göring şi nici lui Goebbels nu le convenea o sporire a puterii lui Himmler şi o consolidare a autorităţii acestuia asupra armatei. Chestiunea succesiunii şefiei statului îi preocupa pe toţi liderii în egală măsură. Toţi se luptau pentru păstrarea unui echilibru de forţe care să nu permită favorizarea unui lider al partidului în dauna celorlalţi colegi.

— Complotul, a continuat Göring, a scos la iveală dihonia care dăinuie între căpeteniile partidului. Curând după explozie a avut loc o discuţie penibilă în faţa *Führerului* şi a lui Mussolini. Ribbentrop, care era de faţă, a avut neobrăzarea să-mi reproşeze mie şi celorlalte căpetenii ale armatei precara situaţie militară în care ne aflăm. Vă mărturisesc, principe, că n-am mai putut suporta. I-am adus aminte de falimentul politicii lui externe, care ne-a adus aici. A ridicat atunci glasul. În clipa aceea, principe, am văzut roşu: „Dacă nu-ţi ţii gura, comis-voiajor împuţit, te trăsnesc în cap cu bastonul ăsta de mareşal. Nu te-ai priceput, *Herr* Ribbentrop, decât să vinzi şampanie infectă clienţilor pe care i-ai tras pe sfoară!” Ribbentrop s-a făcut verde. „Sunt încă ministru de Externe şi, în această calitate, am dreptul să pretind a fi tratat cu respect, chiar şi de un *Reichsmarschall.* Iar numele meu este *von* Ribbentrop!” Auzi neruşinare, să-mi scoată ochii cu particula lui nobiliară, obţinută prin mijloacele pe care le ştim cu toţii. Apoi cineva a amintit trădarea lui Rohm. Evocarea acestui nume l-a trezit pe *Führer* din toropire. Explozia lui de mânie ne-a cutremurat: „Ceea ce i-am făcut lui Rohm şi complicilor săi este nimic faţă de ceea ce am să le fac trădătorilor de azi. Am să-i nimicesc pe toţi, fără cruţare, iar pe nevestele şi pe copiii lor am să-i internez în lagăre de concentrare”. Mussolini se îngălbenise ca o stafie. Îi venea să leşine. Numai eu mi-am păstrat cumpătul…

Gasconada lui Göring mă amuza. Îşi încheie naraţiunea gâfâind ca un alergător după o cursă lungă. Se aşează istovit pe scaunul său.

— Nu o duc bine cu sănătatea, principe. Am palpitaţii, obosesc repede, nervii m-au lăsat… Războiul, responsabilităţile care-mi incumbă m-au uzat. Dar nu regret. Mă sacrific pe altarul patriei şi al partidului.

Obrajii lăsaţi, guşa flască, cearcănele pronunţate aveau o tentă verde-pământie. Nici gesturile nu-i mai erau sigure. Mâinile erau

agitate de un tremur continuu.

— Acest complot trebuie să ne trezească din letargie, principe, a reluat aproape cu ton de implorare. Trebuie să facem ceva, astfel ca flota aeriană să răsară din cenuşă ca pasărea Phoenix. Să recâştigăm încrederea *Führerului*. Toată puterea este în mâna noastră. Şi fabrici şi oameni ne sunt la dispoziţie. Nu ne rămâne decât să-i utilizăm... Dacă va fi nevoie, vom construi uzine subterane... În sfârşit, trebuie să existe o soluţie... Trebuie! Colaboratorii mei nu reuşesc să o găsească. Poate că o veţi găsi dumneavoastră...

Aproape că se jeluia. M-a impresionat penibil. Toată aroganţa şi trufia lui de odinioară se sfârşiseră.

— M-am gândit să vă ofer postul lui Korten.

Am schiţat un gest negativ.

— Vă mulţumesc pentru încredere. Nu sunt făcut pentru funcţia de şef de Stat-Major al *Luftwaffe.*

— Ştiu. Ca şi Rommel, preferaţi contactul direct cu frontul îndeletnicirilor birocratice. Doriţi o flotă aeriană?

— Vă mulţumesc încă o dată, *Herr Reichsmarschall*. Prefer funcţia de general inspector. Îmi permite să am o privelişte de ansamblu...

Nu am recunoscut, fireşte, că în calitatea mea de general inspector de armată mă bucuram de o mai mare libertate de acţiune.

— Cum doriţi, principe. Tot ce pot să vă spun este ca am ajuns la concluzia dumneavoastră referitor la acordarea priorităţii aviaţiei de luptă asupra celei de bombardament. Ca să putem reconstrui uzinele distruse de aviaţia inamică, trebuie să asigurăm o apărare eficace a teritoriului... Am să susţin punctul dumneavoastră de vedere şi în faţa *Führerului*.

La ora aceasta mă interesa foarte puţin dacă *Führerul* îşi va însuşi, ca şi Göring, concluziile mele.

— Ar trebui să vă trimit pe Frontul de Est, dar şi în Vest este necesară prezenţa dumneavoastră. Generalii noştri de aviaţie sunt nişte impulsivi, care nu văd mai departe de lungul nasului... Poate că veţi găsi un mijloc spre a salva situaţia...

Se întrerupse. Îşi dăduse desigur seama că îmi cerea imposibilul. Miracolele erau apanajul altor timpuri. Göring rămăsese cu bărbia înfiptă în piept şi cu mâinile întinse pe masa de lucru. Tunica albă, cu multe zorzoane. Îi atârna pe torsul slăbit. Ridică fruntea. Ochii îi

erau stinşi. Părea epuizat, ca o lămâie stoarsă până la ultima picătură.

— Să-mi telefonaţi zilnic din Franţa, rosti împleticit. Zilnic!

Cred că avea imperioasă nevoie de droguri, iar prezenţa mea îl împiedica să şi le administreze.

— La revedere, principe. La revedere!

Lăsă iarăşi capul în piept. Am ieşit încet, ca din camera unui bolnav. Nu-l invidiam pe Göring. Nesiguranţa funcţiei mele era preferabilă puterii lui care începea să se surpe. Eu mă voi putea eventual salva. Göring era însă definitiv condamnat. Ca şi Hitler. Providenţa care îl salvase la 20 iulie îi rezerva de bună seamă un sfârşit şi mai îngrozitor.

M-am înapoiat la Rastenburg, de unde aveam să mă îmbarc în trenul pentru Berlin. În cursul scurtei mele şederi la *O.K.W.*, mi s-a prezentat oficial şi Gerlach, care avea să-şi ia postul în primire. În atitudinea lui se amestecau, abil dozate, familiarismul şi respectul datorat unui şef ierarhic.

— *Führerul*, mi-a explicat generalul Burgdorf, şeful personalului superior al armatei, doreşte ca *Standartenführerul* Gerlach să fie reprezentantul său direct pe lângă dumneavoastră. Veţi avea în *Standartenführerul* Gerlach un colaborator preţios.

Era limpede. Din clipa aceasta, Gerlach avea să mă urmărească tenace, ca o umbră. Eu, care refuzasem întotdeauna să accept rude sub comanda mea, aveam acum în subordine un frate vitreg şi doi nepoţi. În situaţia în care mă aflam, nu-i puteam însă proteja. Dimpotrivă, pentru Karl şi pentru Erich, eram un balast. Iar în Ernst Gerlach aveam un duşman.

În aceeaşi noapte am plecat cu trenul la Paris. Ce căutam în Vest, n-aş putea să spun. Mergeam să inspectez o flotă aeriană care în mod practic dispăruse de pe cerul Franţei. Îndeplineam o misiune „de rutină”. Agitaţia febrilă din jurul meu era totuşi preferabilă unei inactivităţi care m-ar fi silit să mă gândesc numai la complicaţiile în care mă zbăteam, ca o insectă prinsă într-o pânză de păianjen.

Era aproape 3 noaptea când am trecut prin Berlin. Stăteam singur în compartimentul meu şi mă întreţineam cu un pahar de coniac. O carte deschisă – asupra căreia nu reuşisem să mă concentrez – zăcea aruncată pe patul acoperit cu cearşafuri strălucitor de albe. Nu îmi era somn. O greutate supărătoare îmi apăsa creierul, iar inima îmi palpita din când în când, zbătându-se

în piept. Lăsasem fereastra deschisă. Luna răspândea o lumină alburie, lăptoasă, care învăluia câmpia, trenul şi năvălea în compartimentul meu. Însoţitorul vagonului îmi adusese o sticlă cu apă minerală.

Cineva a bătut uşor în uşă.

— Intră!

În prag a apărut Ernst Gerlach, în uniforma lui de *S.S.*-ist.

— Pot să intru? m-a întrebat.

— Pofteşte. Ia loc pe banchetă.

Ocupam singurul fotoliu din cabină. Se aşeză cu grijă pe cuşetă.

— N-aş fi îndrăznit să ciocănesc în uşă dacă nu l-aş fi văzut pe însoţitor aducându-ţi apă minerală. Nu-mi era nici mie somn. Stăteam pe culoar şi contemplam peisajul nocturn. Mi-am spus că e mai plăcut să-ţi petreci timpul în doi. Insomnia şi singurătatea nu sunt deloc agreabile.

Am sunat pe însoţitor, care a adus un pahar şi pentru Ernst. Am oferit fratelui meu un coniac.

— *Prosit!* mi-a urat, înainte de a-şi gusta băutura.

— *Prosit!*

— Bun coniac! a rostit.

A tăcut câteva clipe. Mă uitam pe fereastră.

— Eugen, aş vrea să-ţi pun o întrebare.

Am întors capul spre el.

— Ştii de ce am fost ataşat pe lângă persoana dumitale?

Întrebarea era directă. Foarte directă. Am răspuns simplu.

— Bănuiesc.

— Îţi datorez o explicaţie, Eugen. Ţi-o datorez, aşa cum îţi datorez şi viaţa.

Falsa lui sinceritate mă scârbea.

— Să nu mai vorbim despre aceasta, Ernst.

— De ce să nu vorbim? Se spune că recunoştinţa este o floare rară. Mie îmi place să o cultiv.

— Dă? Foarte frumos.

Tonul meu incolor l-a descumpănit. Nu voiam să-mi dezvălui încă bateriile, spunându-i tot ce ştiam în legătură cu pretinsele lui sentimente de recunoştinţă.

— Ştii de ce eşti liber în clipa aceasta, Eugen?

— Trebuia să fiu arestat?

— Da.

— Nu ştiam.

— Acum poţi să afli. Eşti liber fiindcă te urăsc doi oameni mari şi puternici.

— Ce paradox!

— Da. Este un paradox. Ura lor îţi garantează pentru moment securitatea personală.

— Nu e posibil să fii mai explicit?

— Voi încerca, deşi acest lucru poate să mă coste capul.

— Ştiu. Recunoştinţa îţi dă ghes să-mi vorbeşti…

— Nu fi ironic, Eugen!

— Nu sunt ironic.

— Vrei să mă asculţi?

— Te ascult cu tot interesul.

— Şi Himmler şi Bormann ştiu că eşti unul dintre corifeii complotului. Ştiu cu precizie, dar nu au probe. Lipsa probelor nu ar constitui o problemă insolubilă, fiindcă sub tortură ţi s-ar smulge orice mărturisiri.

— Din ce în ce mai interesant.

— Nu-i aşa? Şi tonul lui era ironic. Îmi dai voie să continui?

— Desigur.

— Himmler te urăşte fiindcă ai făcut parte dintr-un complot care urmărea răsturnarea unui regim ce constituia temeiul puterii lui. Te mai urăşte fiindcă ţi-a făcut o propunere de colaborare pe care i-ai respins-o.

— De unde ştii?

— Ştiu. Dar şi de data aceasta lipsesc probele. Lui Himmler i-ar fi convenit un complot, însă concretizat în sensul intereselor sale. Dumneavoastră, generalii, aţi declanşat lovitura de stat fără să ţineţi seamă de năzuinţele lui. Acum se răzbună. Şi răzbunarea sa va fi cruntă. Pe dumneata, Eugen, te urăşte mai mult decât pe toţi ceilalţi generali la un loc.

— De ce?

— Fiindcă îl ai la mână. Aţi purtat o discuţie confidenţială, a cărei dezvăluire l-ar costa nu numai funcţia, ci şi viaţa.

— Dacă discuţia purtată are implicaţii atât de grave, aceleaşi consecinţe le-aş putea suferi şi eu.

— Fireşte.

— Atunci de ce sunt liber?

— Fiindcă te urăşte şi Bormann. Aici intervine însă o deosebire. Himmler vrea să te ucidă, ca să dispară orice posibilitate de a se vedea compromis. Bormann vrea să te păstreze în viaţă, ca să-l

demaşti până la urmă pe Himmler.

— Ernst, am să intru în jocul dumitale, în construcţia dumitale sau a acelora care ţi-au transmis-o. Dacă discuţia pe care am avut-o cu Himmler a fost confidenţială, de unde se ştie la ce s-a referit ea? Dacă am făcut parte din complot, de ce nu există nici o probă a acestei participări? Lipsa de probe nu o declar eu, ci dumneata! Deci, lăsând la o parte astfel de... hm! Carenţe ale logicii formale, să presupun că tot ce spui e exact...

Ernst mă asculta răbdător, privindu-mă fără expresie. Departe de a mă irita, atitudinea lui mă făcea să fiu calm şi lucid. Trebuia să joc cât mai exact o piesă pe care amândoi o ştiam falsă. Am continuat:

— După ce va obţine declaraţiile mele, Bormann nu va ezita să mă lichideze. Din moment ce nu-i voi mai fi util...

— Judeci foarte lucid, Eugen.

— Concluzia este limpede, am replicat. Dacă voi continua să tac, barca mea va continua să plutească pe marea dezlănţuită de furiile celor doi titani.

— Da şi nu, rosti Ernst. Poate că Himmler va reuşi să te lichideze. Un accident poate interveni oricând. Cunoşti sfârşitul generalului von Fritsch pe frontul din Polonia! Se zvoneşte că un *S.S.*-ist i-a tras un glonte în cap. Şi dumitale ţi s-ar putea întâmpla acelaşi lucru.

— Înţeleg.

— Există şi altă variantă. Bormann să obţină din altă sursă probele de care are nevoie. În momentul acela eşti pierdut. Te va lăsa pradă zbirilor lui Himmler. Iar pe Himmler îl va doborî la momentul ales de el.

— Cu alte cuvinte, situaţia mea este desperată.

— Oarecum, a zâmbit Ernst.

— Atunci nu-mi rămâne decât să aştept inevitabilul.

— Nu e soluţia cea mai bună. În prăbuşirea dumitale îl vei târî şi pe Rudi. Cunoşti hotărârile *Führerului* referitoare la familiile complotiştilor.

Am râs.

— Rudi este un nazist atât de fanatic, încât vor ezita să-l interneze în lagăr. Poziţia lui Rudi e sigură. Ceilalţi copii ai mei nu mai depind de puterile *Führerului*, ale lui Himmler şi ale lui Bormann.

— Îi uiţi pe Karl von Bruck şi pe Erich von Graffenstein, nepoţii dumitale.

— Karl şi Erich sunt şi nepoţii dumitale, Ernst.

— Karl, da. Erich este nepotul dumitale prin alianţă. Cu mine n-are nici-o legătură. Nici soarta lui Karl nu m-ar preocupa îndeosebi. Legăturile mele cu familia von Bruck au fost ca şi inexistente. S-au preocupat vreodată baronii von Bruck de soarta copilandrului care a crescut printre curvele din Hamburg?

— Nici principii von Altenburg nu s-au preocupat. Dar nu din vina lor. Nu aveau de unde să ştie în ce situaţie te afli.

— Ar fi putut să se intereseze, Eugen.

Am pus mâinile pe măsuţa de lângă fereastră. Contururile paharului şi ale sticlei de coniac se proiectau pe mâneca vestonului meu.

— Cumplit trebuie să ne mai urăşti, Ernst.

Şi-a aşezat mâinile pe genunchi.

— De ce să nu fiu sincer... într-o vreme v-am urât de moarte. Eraţi puternici voi pe atunci. Cu timpul însă mi-a trecut. Astăzi sunt eu cel puternic. În orice caz, mai mult decât dumneata, Eugen. Baronii von Bruck sunt încă foarte puternici. Mă depăşesc cu mult. Dar Karl von Bruck este în mâna mea.

— Eşti sigur, Ernst?

— Absolut. Soarta lui rămâne legată de a dumitale. În aceeaşi situaţie se află şi Erich von Graffenstein. Dacă te vei prăbuşi, îi vei târî după dumneata.

L-am privit lung. Sub pretext că îmi caut ţigările, aş fi putut să întind mâna până la revolver, să-l scot din teaca lui de piele şi să-i descarc toată încărcătura de gloanţe în piept. L-aş fi răzbunat pe Willi. În clipa de faţă, însă, acest deznodământ nu m-ar fi servit cu nimic. Trebuia să-mi salvez mai întâi nepoţii. De Karl eram mai legat decât de Rudi. După aceea va suna şi ceasul răfuielilor.

— Să rămânem la oile noastre, zise Ernst. Există totuşi o soluţie ideală. Îl înfunzi pe Himmler, iar eu îţi asigur trecerea în Elveţia. Şi dumitale şi nepoţilor...

Şi în locul lui Himmler va veni alt Himmler. Cel de-al treilea *Reich* trebuie să dureze o mie de ani. O mie de ani de fericire. A murit Himmler, trăiască Himmler...

— Poţi să lupţi împotriva unui individ, dar nu şi împotriva unui sistem.

Am clătinat din cap.

— Nu am nimic de declarat, Ernst.

Rictusul i-a schimonosit din nou buzele.

— Nu-i nimic. Aştept. Am tot timpul.

— Cum ţi-e voia.

— Cu un singur corectiv, Eugen. Dacă se vor ivi probe împotriva dumitale, nici Dumnezeu nu te va mai putea salva. Şi se vor ivi aceste probe.

Am ridicat din umeri.

— Ţi-am mai spus. Nu am ce declara. Acum fii amabil şi lasă-mă să mă culc.

Ernst a sărit în picioare.

— Iartă-mă dacă te-am plictisit cu prezenţa mea.

— Nu m-ai plictisit. Am purtat o conversaţie instructivă.

Ernst mi-a urat noapte bună. Apoi s-a retras. Când a închis uşa în urma lui, am tras adânc aerul în piept. În lipsa lui atmosfera se făcuse mai curată. Am scos din valiză portretul Elissei şi l-am aşezat pe măsuţa de la căpătâiul cuşetei.

M-am dezbrăcat şi m-am strecurat sub cuvertură. Prin geamul deschis intra în cabină miros de fân proaspăt cosit…

*

Către sfârşitul lui iulie am asistat la dislocarea liniilor noastre de apărare din Franţa şi la străpungerea săvârşită de americani, care au reuşit să ajungă într-un iureş până la Avranches. Bombardierele inamice vărsau, pe lângă torentul de bombe, şi valuri de napalm, care se aprindeau învăluind în flăcări trupele noastre aflate în plină retragere. Hitler sancţiona insuccesele, destituind generali. Aceasta era unica soluţie la care mai putea apela. Spargerea frontului din Normandia avea să aibă consecinţe de o gravitate excepţională. Blindatele inamice, reţinute până atunci de barajul trupelor noastre, s-au revărsat ca un imens tăvălug peste teritoriul Franţei, măturând orice rezistenţă.

Contraofensiva ordonată de Hitler, care visa să taie în două invazia inamică, l-a silit pe von Kluge să angajeze în luptă ultimele sale unităţi de elită. Hitler promitea să trimită în ajutor sute de tancuri, sute de avioane şi noi divizii de infanterie… Blindatele, bombardierele, avioanele de luptă, marile unităţi motorizate, existau însă numai pe hârtie şi în imaginaţia lui Hitler. În preajma declanşării ofensivei, generalul Warlimont. Adjunctul lui Jodl, a sosit la Cartierul general al lui von Kluge, cu un mesaj imperios din partea lui Hitler: „Spune-i *Feldmarschallului* să nu mai privească în urmă, ci numai înainte…” Von Kluge era timorat. Ştia că asupra lui

planau suspiciuni. Loialitatea sa faţă de *Führer* era discutabilă. *Reichsleiterul* Ley, ministrul Frontului Muncii, clama plin de indignare că toţi nobilii din *Wehrmacht* trebuie spânzuraţi.

Contraofensiva a fost compromisă şi de ordinele contradictorii ale lui Hitler. Operaţiile militare începute la 7 august ora 00.00 au echivalat cu o bătălie disperată împotriva unor forţe terestre mult superioare şi a unor forţe aeriene inamice care stăpâneau în exclusivitate cerul.

Avioanele pe care von Kluge îmi pretindea să i le furnizez, în baza făgăduielilor *Führerului*, întârziau să-şi facă apariţia. Contraofensiva s-a înnămolit datorită propriei ei neputinţe. Cele două armate germane din zona Falaise-Argentan-Avranches, care se încăpăţânau – datorită ordinelor isterice ale lui Hitler – să continue o operaţie militară sortită eşecului, s-au văzut la un moment dat ameninţate cu încercuirea. La 14 august înaltul Comandament German din Vest şi-a recunoscut înfrângerea. Von Kluge a cerut autorizaţia de a se retrage din punga de la Falaise.

În aceeaşi noapte ni s-a semnalat dispariţia *Feldmarschallului*. Se ştia că von Kluge plecase să inspecteze trupele noastre din zona periclitată. Cineva a lansat zvonul că *Feldmarschallul* ar fi rămas în mod deliberat în punga de la Falaise, fie spre a se preda inamicului, fie spre a trata cu acesta capitularea armatelor germane din Vest.

Ernst Gerlach mi-a declarat cu această ocazie:

— Von Kluge şi-a dezvăluit în sfârşit jocul. Trădarea lui va face să cadă multe capete.

De la *O.K.W.* soseau repetate apeluri telefonice. Hitler pretindea să fie informat de soarta *Feldmarschallului.* Era convins, se pare, de defecţiunea lui von Kluge.

Mă aflam în acea vreme la cartierul general al Grupului de armate Vest. Statul Major al *Feldmarschallului* îşi pierduse capul. Generalul Blumentritt era vânăt de supărare.

— Mă gândesc cu groază la ceea ce ne aşteaptă, mi-a mărturisit.

Curând după ora prânzului, a sosit de la O.K.W. Un ordin semnat de Hitler. Generalul Hausser avea să preia provizoriu comanda Grupului de armate Vest, până la numirea unui succesor al lui von Kluge. Aşteptam cu toţii să se abată asupra noastră un nou val de arestări, care să se suprapună arestărilor operate de Comisia specială de anchetă a complotului din 20 iulie. Ca să descriu tensiunea nervoasă în care ne aflam cu toţii ar fi fastidios şi inutil.

În cursul nopţii următoare, von Kluge şi-a făcut apariţia. Convoiul

lui de maşini fusese atacat de avioane inamice, care-i distruseseră camioneta radio, îi avariaseră propriul automobil, uciseseră sau răniseră pe unii dintre însoţitorii săi.

— Am trecut prin momente pe care n-am să le uit, mi-a declarat.

Era plin de noroi, avea uniforma ruptă, emoţia şi durerea îl sluţiseră. Arăta ca o fantomă.

— Toată ziua a trebuit să stăm ascunşi într-un lan de grâu, ca să scăpăm de atacurile aeriene inamice, mi s-a destăinuit posomorât. A fost un adevărat infern...

Înapoierea Feldmarschallului a fost anunţată O.K.W.-ului. Răspunsul lui Hitler nu a întârziat. *Feldmarschallul* nu mai era autorizat să îşi inspecteze trupele din linia întâi şi nici să se mai apropie de punga de la Falaise. Până la noi ordine, îşi va exercita comanda de la cartierul său general, sub supravegherea permanentă a unui ofiţer *S.S.* şi lui von Kluge îi era dat acum să trăiască experienţa mea. Hitler începuse de aproape un an sistemul de a-şi impune „reprezentanţii personali" pe lângă generalii care nu-i mai inspirau încredere deplină. „Reprezentanţi personali", care nu erau în realitate decât nişte gardieni cu insigna „cap de mort" la caschetă.

În noaptea de 16 spre 17 august von Kluge a ordonat evacuarea pungii de la Falaise, fără să mai aştepte încuviinţarea *Führerului*. Spectacolul la care asistase în cursul acelei inspecţii plină de peripeţii îl făcuse să ajungă la concluzia că orice continuare a rezistenţei ar fi constituit un sacrificiu gratuit.

În primele ore ale dimineţii următoare *Feldmarschallul* Model şi-a făcut apariţia la cartierul general. Suplu, rigid, cu monoclu, cu uniforma strânsă pe corp şi împodobită cu cele mai înalte distincţii militare, arunca priviri ironice asupra ofiţerilor care-i ieşiseră în întâmpinare.

— *Herr Feldmarschall,* s-a adresat lui von Kluge, *Führerul* a aprobat evacuarea pungii de la Falaise.

Von Kluge a zâmbit satisfăcut. Înţelepciunea măsurilor sale nu mai era contestată.

— Totodată, a continuat Model, vă aduc la cunoştinţă hotărârea *Führerului* care a binevoit să-mi încredinţeze comanda Grupului de armate Vest.

Tot sângele s-a scurs din obrajii lui von Kluge. Fără să spună un cuvânt, a luat scrisoarea pe care i-a înmânat-o Model. A desfăcut-o, şi-a aruncat ochii asupra conţinutului, apoi ni s-a adresat cu un

calm desăvârşit:

— *Meine Herren, Führerul* mi-a ridicat comanda. *Herr General* Blumentritt, vă rog să citiţi cu glas tare acest ordin.

Mesajul lui Hitler era de o duritate incalificabilă. Uitând de serviciile pe care i le adusese von Kluge în cursul campaniilor din est şi din vest, încheia cu o frază umilitoare: „Nu mai sunteţi calificat să vă exercitaţi comanda în vest. Ca atare, v-am trecut la dispoziţia înaltului comandament al *Wehrmachtului*".

În clipa aceea von Kluge şi-a dat – cred – pentru prima dată seama de imensa greşeală pe care o săvârşise, refuzând să se solidarizeze cu complotiştii. Regretele erau însă târzii. Erorile se plătesc scump.

— *Herr Feldmarschall*, sunt gata să vă cedez comanda, s-a adresat lui Model. Formalităţile de predare-primire le vom încheia în cursul acestei zile... Blumentritt, la ora 5 maşina mea să fie gata de plecare.

În aceeaşi dimineaţă am primit şi eu un ordin de la *O.K.W.*, transmis prin cartierul general *Luftwaffe.* Trebuia să plec neîntârziat în România. Generalul Friessner, comandantul Grupului de armate Ucraina-Sud, semnala complicaţii politice la Bucureşti.

Am dat ordine în consecinţă ofiţerilor mei, iar după ce mi-am luat rămas bun de la von Kluge şi de la Model – acest monument de aroganţă – am plecat la Paris. Trenul meu de comandament mă aştepta sub presiune.

Plecarea mea din capitala Franţei a coincis cu un eveniment politic semnificativ. *Monsieur* Pierre Laval, şeful guvernului francez de la Vichy, părăsea Parisul, escortat de o formaţie a *Gestapoului* şi se îndrepta spre inima Germaniei. În aceeaşi zi, Hitler a hotărât să abandoneze sudul Franţei. Înaintarea aliaţilor debarcaţi în Provence nu mai putea fi zăgăzuită. Digurile germane se prăvăleau pe toate fronturile...

La 18 august am sosit cu trenul la Bucureşti. Pe peronul gării Mogoşoaia mă aşteptau ministrul plenipotenţiar von Killinger, generalul Hansen, generalul Gerstenberg, Helfferich, şeful *Gestapoului* şi însoţitorii lor. I-am poftit în vagonul meu salon, unde am avut o primă luare de contact. Le-am expus motivul sosirii mele. Înaltul Comandament al *Wehrmachtului* era intrigat de rapoartele generalului Friessner, care stăruia să atragă atenţia *Führerului* asupra situaţiei explozive din România. Generalul

Friessner se temea de o schimbare radicală a politicii României faţă de Germania. Serviciile noastre de informaţii semnalau o stare de spirit alarmantă în rândurile populaţiei şi ale armatei române. O repetare a loviturii de stat din Italia ar descoperi nu numai spatele grupului de armate Ucraina-Sud, dar ar compromite şi desfăşurarea operaţiilor militare în Balcani.

— Îngrijorarea generalului Friessner este lipsită de orice temei, a intervenit von Killinger. Orientarea politică a României nu va suferi nici o schimbare. Mareşalul Antonescu este devotat *Führerului* şi Germaniei, iar regele Mihai nu îndrăzneşte să-i iasă din cuvânt. Cu prilejul ultimei sale întrevederi cu *Führerul*, mareşalul a declarat solemn că va lega soarta poporului român de a celui german şi că va merge până la moarte alături de noi. Răspund de loialitatea Mareşalului! încheie cu patos von Killinger.

— Adevărul este că toate pârghiile Statului sunt în mâinile lui Antonescu. Nu se face o mişcare în ţară fără ştirea sa, întări generalul Hansen afirmaţiile diplomatului.

Helfferich, şeful *Gestapoului,* care stătuse până atunci în rezervă, găsi necesar să-şi spună cuvântul. Am remarcat cu acest prilej că purta insignele de *Sturmbannführer.* Himmler îi răsplătise serviciile şi devotamentul, înaintându-l în grad.

— Îmi permiteţi să nu împărtăşesc optimismul dumneavoastră, zise Helfferich.

De când luase locul lui Grunau, câştigase în prestanţă. Afecta o poză plină de importanţă, de gravitate. Aerele lui de superioritate erau de-a dreptul groteşti.

— Şeful Siguranţei române mi-a semnalat o agitaţie subterană suspectă, confirmată şi de agenţii mei. Comuniştii, şi de altfel întreaga opoziţie, îşi ridică tot mai vehement glasul împotriva guvernului.

— Lasă-i să critice, zise von Killinger. Vorbele n-au costat niciodată nimic. Bârfelile politice constituie adeseori o binevenită supapă de siguranţă… Oamenii care înjură şi clevetesc, trec rareori la acte…

Gerstenberg clătină din cap.

— Numai dacă ar exista un aparat care ne-ar permite să citim gândurile curate ale românilor, aş avea încredere în ei.

Von Killinger îşi biciui cu mănuşile genunchiul.

— Să nu exagerăm, *meine Herren*. Generalul Friessner a propus *Führerului* ca toate unităţile ale *Luftwaffe* de pe teritoriul României,

precum şi *Feldjandarmerie, Gestapoul* şi chiar agenţii diplomatici, să treacă în subordonarea comandamentului Grupului de armate Ucraina-Sud. Nu cred însă că *Reichsmarschallul* Hermann Göring va aproba ca artileria antiaeriană şi aviaţia să iasă de sub comanda sa directă. Nici *Reichsführerul* Himmler nu va admite ca armata să ia sub controlul ei *Gestapoul.* Cât priveşte Excelenţa sa Joachim von Ribbentrop. Sunt sigur că va respinge orice imixtiune a armatei în treburile noastre diplomatice. Fiecare departament trebuie să-şi păstreze autonomia. Vă rog să raportaţi la *O.K.W.* punctul nostru de vedere, zise von Killinger. Am şi avut grijă să informez Ministerul Afacerilor Externe, asupra intenţiilor generalului Friessner.

Mi-am stăpânit râsul. Departamentul Afacerilor Externe nu mai era de multă vreme decât un minister fantomă, iar Ribbentrop o fantomă de ministru. M-am ridicat de pe scaun.

— *Meine Herren,* am să avizez. Chiar în cursul acestei zile voi face o vizită la cartierul general al Grupului de armate Ucraina-Sud. Vreau să stau de vorbă cu generalul Friessner.

— I-am cerut o nouă escadrilă de vânătoare pentru apărarea regiunii petrolifere, zise Gerstenberg. A aprobat acest lucru, dar până în prezent nu am primit nimic.

— Bine, Gerstenberg. Am să văd ce este de făcut.

M-am întors spre Helfferich.

— Ce mai ştii de predecesorul dumitale? Acum câteva luni l-am văzut – dacă nu mă înşel – pe peronul unei gări. Praga sau Varşovia. Era în drum spre front.

Helfferich ridică dezolat mâna.

— Nu-l fericesc pe *Sturmbannführerul* Grunau, *Herr General.* Ştiţi, poate, că a fost retrogradat.

— Ştiu.

— Acum două săptămâni a căzut prizonier la ruşi.

— Aşa?

— Se pare că i se va face un proces. Este acuzat că ar fi ucis un mare număr de prizonieri ruşi în primul an de campanie din Rusia. Ridicol, nu-i aşa? Ce putea să facă? Primise ordine de sus.

Am zâmbit ironic.

— Şi dumneata ai executat prizonieri ruşi?

— Am participat la câteva execuţii, a rostit cu mândrie *S.S.*-istă. Sub aparenta lui bravadă se strecura însă o teamă insidioasă, pe care nu reuşea să şi-o ascundă în întregime.

— Ai grijă să nu cazi în mâna ruşilor, i-am spus maliţios.

Nu mi-a răspuns dar am văzut că îl trece un fior. După plecarea acestor personaje, am ordonat să mi se pregătească maşina. În ciuda insistenţelor lui Karl, care dorea să mă însoţească până la Slănic, l-am lăsat la Bucureşti.

— Ai să faci bine să te instalezi la hotel şi să mă aştepţi până la înapoierea mea. Nu eşti încă restabilit.

Karl s-a îmbufnat ca un copil.

I-am zâmbit.

— Nu mă sili să fac uz de autoritate. Vrei să-ţi dau câteva zile de arest la domiciliu? Poate numai aşa ai să te linişteşti, în definitiv, nu-ţi vreau decât binele.

Karl s-a resemnat surprinzător de repede.

— Bine. Atunci am să-mi găsesc altă ocupaţie.

— Slavă Domnului. Dar să fie cât mai sedentară.

— De acord. Făgăduiesc să nu ies din cameră câteva zile în şir.

— Cuminţenia ta mă bucură, Karl.

În vreme ce mă pregăteam de drum, Gerlach a intrat în cabinetul meu de lucru din vagon. Părea îngândurat. Ţinea sub braţ o mapă cu documente.

— Câteva hârtii cer a fi rezolvate grabnic, Eugen.

A aşezat mapa deschisă pe birou.

— Nu eşti în apele dumitale, Ernst, i-am spus. Ce te preocupă?

Mi-a arătat prima adresă din vraful de hârtii oficiale.

— Citeşte, te rog.

Mi-am aruncat ochii asupra documentului. Comandamentul trupelor *S.S.* Mă încunoştinţa că îmi delegase un nou ofiţer de legătură, *Obersturmführerul* Kurt Ross, care va fi subordonat *Standartenführerului* Ernst Gerlach.

— Eh, ce-i cu asta? l-am întrebat.

— Sunt şi eu pus sub supraveghere.

— De cine?

— În nici un caz de Bormann sau de Müller. Aici şi-a vârât coada Himmler. Vrea să fie încunoştinţat de toate mişcările dumitale şi ale mele... Nu uita, Eugen, că sunt înzestrat cu un al şaselea simţ, care nu m-a înşelat niciodată.

Gerlach nu se lăuda. Era într-adevăr înzestrat cu un al şaselea simţ. Ostilitatea mea ascunsă nu-i scăpase. Ştia că îl pândeam. Dar se prefăcea că nu observă.

Mi-am aruncat ochii şi asupra celorlalte hârtii, apoi am închis mapa.

— Pot să mai aştepte. Peste zece minute plecăm la cartierul general al lui Friessner. Să fii gata.

Gerlach a luat mapa de pe birou.

— Aş vrea să-ţi spun câteva cuvinte, Eugen.

— Da? În legătură cu ce?

— Cu situaţia noastră.

— Te rog să fii concis, fiindcă ne aşteaptă un drum lung.

Nu l-am poftit să se aşeze pe scaun.

— Suntem de multe zile împreună, Eugen.

— Ei, şi?

— Pentru mine au fost zile de vacanţă.

— Ştiu că n-ai prea avut mare lucru de făcut.

— Pardon. Mi se încredinţase o misiune, dar n-am dus-o la îndeplinire. Nu mi-ai permis să o îndeplinesc.

— Ernst, îţi pierzi vremea. Bucură-te mai departe de vacanţă şi lasă-mă să-mi văd de treburi. Îţi suport compania fiindcă nu am altă alternativă. Dar de poveţele tale scuteşte-mă.

— Sosirea lui Ross complică lucrurile.

— Pentru mine sunt şi aşa destul de complicate, Ernst.

Gerlach şi-a netezit cu mâna rămasă liberă colţurile gurii.

— Mă uimeşte tenacitatea dumitale, Eugen. Nu înţeleg de ce înfrunţi cu atâta seninătate primejdii care în orice clipă ar putea deveni mortale.

— Poate că nu am nimic de ascuns, Ernst, sau poate că am planurile mele. Şi într-un caz, şi în celălalt, dumneata nu poţi avea o utilitate…

— De a doua alternativă nu mă îndoiesc. Ce n-aş da să-ţi cunosc aceste planuri! Ne-ar feri pe amândoi de mari dezagremente.

— Prezenţa lui Ross te-a tulburat prea tare.

— Recunosc. M-a tulburat foarte tare. Se pregătesc lucruri mari. N-ar fi exclus să plătim amândoi cu capul.

— Nu înţeleg de ce ai plăti dumneata?

— Explicaţia e simplă: n-am reuşit să te conving sau să te demasc. Şi neîndeplinirea unei misiuni atrage consecinţe…

— Sunt de părere să abandonezi, Ernst. Anunţă-ţi şefii că nu am nimic de spus.

— Prefer, totuşi, să-mi continui vacanţa lângă dumneata. E mai agreabil şi poate că, în cele din urmă, se lămuresc lucrurile…

— Nu mă întrebi şi pe mine ce prefer?

— Nu. Ar însemna să-mi spui ceva dezagreabil. Vreau să evit

situaţiile ireparabile.

— Cred că va trebui să te deprinzi cu gândul înfrângerii.

— Nu. Niciodată nu am dat înapoi.

— Atunci suportă riscurile. Am să-ţi spun şi eu câteva adevăruri. Primul: mi-ar plăcea să te văd cât mai puţin.

— Regret, Eugen! Am ordinul să nu te scap din ochi.

— În cazul acesta te rog să reduci la minimum relaţiile verbale.

Gerlach s-a înclinat.

— Cum doreşti. Dar sunt convins că într-o zi are să-ţi pară rău. Ai să recunoşti – prea târziu – că ţi-am dorit numai binele.

— Să lăsăm poveştile pentru adormit copiii, Ernst. Destul cu vorba. Pregăteşte-te de drum!

A izbit călcâiele şi a ieşit întunecat din cabină.

Zece minute mai târziu am plecat cu maşina spre Slănicul Moldovei. În afară de nelipsitul Gerlach, eram însoţit de von Geist, de Merian şi de Erich von Graffenstein. Ne deplasam în trei maşini, escortate de motociclişti. Ross se instalase în automobilul lui Erich. Îşi luase deja aere de cuceritor. Tânărul acesta avea o mutră care cerea palme. Relieful accentuat al oaselor feţei, pielea care bătea într-un alb bolnăvicios cu reflexe verzui, ochii aspri, de o fixitate derutantă, expresia lor impenetrabilă, îl făceau extrem de antipatic. Era de o politeţe rece, enervantă. Nici Gerlach nu-l putea suferi.

Am ajuns la cartierul general al lui Friessner la 3 după amiază. Cerul se înnoura a furtună. Stăruia o căldură umedă, lipicioasă. Aerul nemişcat te învăluia într-un fel de masă pufoasă, supărător de fierbinte. Caroseria maşinii frigea. Coloanele de infanterişti, germani întâlniţi pe şosea, păreau alcătuite din schelete îmbrăcate în uniforme prea mari.

L-am găsit pe generalul Friessner în mijlocul ofiţerilor săi de stat major, studiind harta frontului din Moldova. Părea tulburat. Ultima oară îl văzusem la *O.K.W.*, în preziua numirii sale în fruntea Grupului de armate Nord. Pe atunci era plin de optimism. N-aş putea spune că era un mare strateg. La comanda Grupului de armate Nord nu se remarcase prin soluţii geniale. Este adevărat că în anul de graţie ’944 nici un general n-ar fi putut obţine rezultate mai bune. Cei mai capabili nu reuşiseră decât să încetinească ritmul înaintării inamicului.

Iniţiativa operaţiilor militare ne scăpase de multă vreme din mână.

Euforia pe care Friessner o încercase în primele zile după

înscăunarea sa la comanda Grupului de armate Nord se spulberase repede. Pe parcurs avusese tot timpul să se trezească la realitate. Minunile, pe care crezuse că va fi în stare să le săvârşească, se dovediseră a fi tot atât de intangibile ca şi mirajele din deşerturi. Eşecurile îi tăiaseră elanul. Acum privea evenimentele cu realism şi cu acea doză de amărăciune pe care ţi-o imprimă convingerea că totul este pierdut şi că orice eforturi suplimentare sunt zadarnice.

Friessner slăbise. Grijile îi ninseseră părul, iar privirea îi era încărcată de tristeţe. Cum m-a văzut, m-a dus în faţa hărţilor. Mi-a arătat linia frontului.

— Ruşii pregătesc o mare ofensivă în sectorul nostru. Serviciile noastre de informaţii – puţinele de care mai dispunem – şi aviaţia de recunoaştere au semnalat suspecte mişcări de trupe. Ruşii sunt maeştri în camuflarea pregătirii ofensivelor. Deplasările masive de trupe nu pot scăpa însă la infinit nedetectate.

— *Führerul* nu crede în posibilitatea unei ofensive sovietice în acest sector, i-am răspuns.

— În acest caz va avea o mare dezamăgire, a rostit Friessner.

— N-ar fi prima şi nici ultima.

— Ofensiva aceasta, continuă Friessner, nu m-ar îngrijora atâta, dacă nu aş avea indicii că în curând se va produce în România o explozie antigermană, cu efecte – mă tem – pustiitoare pentru noi.

Îmi arătă iarăşi linia frontului.

— Dacă ofensiva rusească va fi precedată, însoţită, sau urmată de o schimbare a orientării politice a României şi de intrarea armatei acestei ţări în rândurile duşmanilor noştri, vom fi prinşi între două focuri. Ştiţi ce ar însemna?

— Ştiu. Un dezastru.

— În zona frontului, reluă Friessner, dispunem de 400 000 de oameni, în zona etapelor – de 157 000, iar în zona interioară – de 60 000. Chiar dacă adăugăm cei 25 000 de oameni afectaţi apărării regiunii petrolifere şi cei 40 000 de membri ai grupului etnic german, instruiţi de *S.S.,* suntem foarte departe de cei 929 000 de soldaţi ai Fronturilor 2 şi 3 Ucrainene. Ieşirea din dispozitiv sau, cu atât mai mult, trecerea armatelor române de partea aliaţilor ne-ar da lovitura de graţie. Nu, nu mai că ne-ar slăbi iremediabil potenţialul de război, dar l-ar spori considerabil pe cel al inamicului.

Argumentele lui Friessner nu erau noi pentru mine.

— Atâta vreme cât România va fi aliata noastră, continuă generalul, vom rămâne stăpânii Balcanilor şi ai Dunării, cea mai

importantă şi economică arteră de circulaţie din centrul şi sud-estul Europei. Dacă România ne părăseşte sau trece de partea aliaţilor, legăturile noastre cu Bulgaria, Grecia, Albania vor fi definitiv tăiate, iar trupele germane din aceste ţări vor fi prinse ca într-o imensă cursă de şoareci. Vor fi sau capturate sau, în cel mai bun caz, silite să părăsească atât de pripit Balcanii, încât se va produce o dezorganizare totală.

— Sunt de acord cu dumneavoastră, *Herr General*.

— Păstrarea României în tabăra noastră ar prezenta însă multiple şi foarte serioase avantaje. Condiţiile de teren sunt prielnice unei apărări realizate cu forte relativ reduse. Ne-ar permite să ne menţinem poziţiile multă vreme pe aliniamente tari şi succesive, ceea ce ar pune capăt înaintării vertiginoase a ruşilor.

— V-aţi stabilit aliniamentul de apărare în eventualitatea unei ofensive puternice, sovietice, care ar sparge frontul actual? l-am întrebat.

— Evident. Carpaţii Orientali – zona fortificată Focşani-Nămoloasa-Brăila, apoi de-a lungul Dunării până la vărsarea în Marea Neagră. Ne vom sprijini pe aproximativ 1 600 de cazemate de beton, echipate cu armament antitanc şi automat, dispuse pe trei linii, şanţuri antitanc şi aproape două mii de lăcaşuri de tragere din beton, pentru armament antitanc şi automat, la care se adaugă numeroase şi vaste câmpuri de mine. Toate vor stăvili iureşul blindatelor ruseşti…

— Numai dacă…

— Numai dacă românii rămân aliaţii noştri, completă Friessner.

— Şi ca să rămână, aţi luat vreo măsură?

— Am luat. Am dispus alternarea marilor unităţi germane cu cele române, din motive de siguranţă…

— Foarte bine, am replicat. Dar nu v-aţi gândit că o defecţiune a românilor ar duce la sfărâmarea iremediabilă a frontului nostru? Fiecare mare unitate românească va juca rolul unei pene înfipte în dispozitivul nostru de apărare, ceea ce va permite ruşilor să execute străpungeri multiple şi simultane? Vă daţi seama de consecinţe?

— Cea mai bună formulă ar fi dezarmarea unităţilor româneşti, zise Friessner. Dar în condiţiile actuale o asemenea soluţie nu-mi pare viabilă.

— Şi *O.K.W.*-ul şi von Killinger au o părere foarte bună despre Antonescu, am spus.

— Din nefericire pentru noi, Antonescu nu este armata română! ...

— Aveţi dreptate. După câte sunt informat, propaganda comunistă s-a infiltrat serios în rândurile soldaţilor români.

— Credeţi că numai ale soldaţilor? Pe foarte numeroşi ofiţeri români nu mai putem conta.

Era atât de cald în sala hărţilor, încât am simţit nevoia să ieşim la aer. În faţa clădirii în care Friessner îşi stabilise cartierul general, se aflau câţiva copaci rotaţi. Ne-am refugiat la umbra unuia din ei, sub care fuseseră instalate scaune şi o masă. Fiindcă nu mâncasem încă, am acceptat să fiu invitatul lui Friessner la un prânz, care mi s-a părut foarte îmbelşugat după sărăcia alimentară din Germania. Peşte, supă de găină, friptură de pasăre, desert şi un vin de Cotnari cu un buchet mai bogat.

Domnea o linişte atât de adâncă, încât auzeam bâzâitul bondarilor care se zbenguiau printre ramurile arborelui.

— Frontul este suspect de tăcut, am spus.

— Tăcerea din preajma furtunii, *Herr General*, zise Friessner.

Conversaţia a alunecat pe alte făgaşuri. Am ajuns să discutăm despre muzica lui Wagner şi despre rolul pe care l-a jucat acest mare compozitor în viaţa regelui Ludwig al II-lea al Bavariei. Friessner îmi descria tocmai castelul de la Schwanstein, când apăru aghiotantul său.

Friessner îşi aruncă privirile asupra notei telefonice adresate lui personal.

— Mareşalul Antonescu îşi anunţă vizita la cartierul meu general, îmi spuse.

— A fixat data?

— 20 august 1944. Cred că n-ar fi rău să asistaţi la această întrevedere.

— Voi face tot posibilul, i-am făgăduit.

— Unde v-aţi stabilit cartierul general? m-a întrebat Friessner.

— La Bucureşti. La nord de pădurea Băneasa. Am vrut să fiu aproape de cele două puncte nevralgice ale României: capitala, cu importanta ei industrie, şi zona petroliferă Ploieşti.

Când am vorbit de Bucureşti, Friessner s-a întunecat la faţă.

— Bucureştiul, ca şi Parisul, au jucat un rol nefast asupra moralului trupelor noastre staţionate în aceste garnizoane. Le-au moleşit, le-au tocit combativitatea, le-au rupt de realitate. Nu glumesc! Deunăzi, generalul Gerstenberg îmi declara că o singură

baterie de artilerie antiaeriană luată de la Ploieşti i-ar ajunge ca să facă ordine la Bucureşti, în cazul că s-ar încerca un *pronunciamento* care ar tinde să lovească în interesele noastre. Ascultaţi inepţie! Şi von Killinger îmi vorbea deunăzi de uşurinţa cu care trupele germane au făcut ordine la Roma, după ce Badoglio a încercat să ne tragă pe sfoară.

— Românii sunt mai primejdioşi decât italienii, i-am ripostat.

La cafea, Friessner mi-a dezvăluit planurile sale:

— Dacă situaţia din România va continua să evolueze în sensul de care v-am vorbit, voi recurge la măsuri extreme, deşi în general evit să creez conflicte cu efecte ireversibile.

— Şi care sunt aceste măsuri?

— Ocuparea militară a României.

Am clătinat din cap cu îndoială.

— Mă tem că la ora actuală o asemenea măsură este irealizabilă. Cea mai bună soluţie ar fi evacuarea Balcanilor şi folosirea pe frontul rusesc a armatelor dispersate în sud-estul Europei. Din nefericire, nici această formulă nu este convenabilă, fiindcă am pierde petrolul românesc.

— Potrivit opiniei dumneavoastră, suntem într-un impas total?

Răspunsul meu afirmativ l-a dezorientat. M-a privit cu reproş. Mă socotea defetist? Cred că eram cel mai realist dintre noi doi.

După desert, m-am ridicat de la masă.

— Cu tot regretul, sunt nevoit să vă părăsesc. În noaptea aceasta trebuie să fiu la Bucureşti, iar mâine am să inspectez regiunea petroliferă. Mă voi strădui să procur lui Gerstenberg escadrila de vânătoare de care are nevoie.

— Vă mulţumesc. În ceea ce mă priveşte, nu mă pot dispensa de nici un avion. Inferioritatea noastră aeriană este şi aşa destul de accentuată.

Am plecat de la cartierul general al lui Friessner foarte indispus de întorsătura pe care o luau evenimentele. Temerile lui erau justificate. I le împărtăşeam. N-am avut niciodată păreri bune despre „alianţa” noastră cu românii. Nu fiindcă nu aş fi avut încredere în corectitudinea conducătorului României.

Partenerul de rea-credinţă nu fusese în nici un caz el. Falsitatea noastră nu putea însă fi tăgăduită. Machiavelismul lui Hitler şi al lui Ribbentrop putea fi acum plătit cu aceeaşi monedă. Căpeteniile politice româneşti ne asigurau de toată simpatia şi prietenia, dar în ascuns ni se pregăteau, fără ştirea sau voia lor, lovituri fatale. Sau

ei ştiau? Participau la pregătirea lor?

Noaptea, la 11, am ajuns la Bucureşti. Înainte de a mă despărţi de von Geist, i-am ordonat să grăbească instalarea cartierului meu general la nord de pădurea Băneasa.

— Se pare că voi rămâne mai multă vreme în România, îmi voi păstra apartamentul la hotel, de formă, dar mă voi stabili la Băneasa. Este mai prudent.

Înainte de a mă retrage în apartamentul meu de la Athenee Palace, care fusese reparat într-un timp record, am trecut pe la Karl. Eram dornic să aflu cum se mai simte. Pe sub uşa lui se strecura o geană de lumină. Am ciocănit.

I-am auzit glasul.

— Cine e?

— Eu, Altenburg!

Mi-a deschis imediat şi m-a poftit înăuntru. Era în halat de noapte. Pe masa din mijlocul odăii se aflau tot felul de unelte minuscule, asemenea celor folosite de ceasornicari. Era acolo şi o tabacheră de aur masiv. Şuruburi, sârme şi alte piese mărunte erau aşezate într-o aparentă dezordine.

— Ce mai face rănitul nostru? l-am întrebat zâmbind.

M-a poftit să iau loc. El a rămas în picioare.

— Rănitul este foarte ocupat.

— Văd. Ce meştereşti acolo?

Mi-a răspuns senin.

— O bombă.

Am sărit de pe scaun.

— Ce spui? Glumeşti?

— Nu glumesc deloc. Este pe terminate.

În clipa aceea m-am îndoit serios de integritatea lui mintală.

— Cu toţi *S.S.-iştii* aceştia pe capul nostru, te-ai apucat să fabrici bombe?

— Tocmai de aceea, a replicat calm. Cine şi-ar închipui că în asemenea condiţii ar îndrăzni cineva să fabrice bombe?

— Eşti inconştient, Karl.

— Nu sunt. Lasă-mă să-ţi explic.

— Înainte vreme te fereai să vorbeşti de teama microfoanelor ascunse prin mobile.

Karl şi-a vârât mâinile în buzunarele halatului de mătase.

— Frumoasă atitudine faţă de generalul tău, am rostit.

A izbucnit în râs, apoi şi-a scos mâinile din buzunare.

— Eşti adorabil când te superi, *Onkel* Eugen. Şi acum să te liniştesc cu privire la microfoane. În lipsa dumitale n-am stat inactiv. Am făcut rost de un detector.

Mi-a arătat, cu un gest, o cutie pătrată, neagră, alezată în colţul camerei.

— Dacă dau *S.S.*-iştii peste el? am exclamat.

— N-au cum să dea. În camera mea are acces numai Helmuth.

— Mulţumesc. Mi-ai corupt şi ordonanţa.

— În Helmuth am încredere. Iar dacă *S.S.*-iştii vor dibui totuşi detectorul, am un argument pregătit. Nu fac decât să mă conformez imperativelor afişate pe toate zidurile! „Fiţi vigilenţi! Şi pereţii au urechi!” Discuţiile strict secrete, purtate la comandamentul nostru, nu vor risca să cadă în stăpânirea agenţilor stipendiaţi de spionajul anglo-american.

Vorbele lui Karl nu erau lipsite de sens. Băiatul acesta, care arăta ca un tipic *fils a papa,* avea în realitate un cap organizat.

— Şi dacă vor da de bomba aceasta?

— Cum să dea peste ea? O port în permanenţă asupra mea. E o simplă tabacheră.

— Vorbeşti serios?

— Cum nu se poate mai serios. Un înveliş de aur, o încărcătură de trotil, şi o capsă din fulminat de mercur.

— Cu mecanism de ceas?

— Fără nici un mecanism. Se declanşează la simpla apăsare.

— Operatorul trebuie deci să se sacrifice. Crezi că se vor găsi amatori?

— De ce nu? Unul dintre amatori se află sub ochii dumitale, *Onkel* Eugen.

Ceea ce până la un moment dat mi se păruse o glumă căpăta deodată un aspect foarte grav. Sub aparenta nonşalantă a lui Karl. Se profila o atitudine de o fermitate surprinzătoare. Băiatul acesta se avânta, cu o temeritate pe care nu îndrăzneam să o califlc, într-o aventură care putea să-l coste scump. Nu mă speria riscul de a mă vedea implicat într-un nou complot. Şi aşa, viaţa mea atârna de un fir de aţă. Voiam să-l feresc însă pe Karl de un sfârşit îngrozitor. Omul care îşi joacă existenţa pe o carte, are o şansă din două de a câştiga. Cei care fac *kamikadze* se jertfesc chiar în cazul unei izbânzi. Câţiva ofiţeri germani încercaseră acelaşi procedeu spre a-l suprima pe Hitler. Am admirat întotdeauna spiritul de sacrificiu al acestor oameni. Acum, când un tânăr din propria mea familie se

pregătea să realizeze un asemenea proiect, priveam totul cu alţi ochi.

— Te admir pentru curajul tău, Karl. Te-ai gândit însă la celălalt aspect al chestiunii? Cum ai să ajungi în prezenţa lui Hitler?

— M-am gândit şi la asta, zise Karl. În lipsa dumitale, a sosit un ordin telefonic de la *O.K.W.* Pe data de 24 august eşti convocat la Rastenburg spre a raporta concluziile dumitale asupra situaţiei din România. Nimic nu te împiedică să mă iei cu dumneata. Ştiu că vom fi supaşi unei percheziţii corporale. Chiar dacă tabachera mea le va trezi curiozitatea, o vor deschide şi vor da peste câteva ţigări frumos orânduite. Are însă fundul dublu. Acolo se află încărcătura de trotil.

Ideea nu era atât de irealizabilă pe cât îmi păruse la prima examinare. Important era să ajungi la Hitler. Pentru mine ar fi fost foarte uşor acest lucru.

— Dragul meu Karl, află că m-ar tenta să fac pe cobaiul în această… operaţie.

Fraza, rostită cu toată convingerea, m-a surprins şi pe mine. Îmi e greu să descriu stupefacţia zugrăvită pe chipul lui Karl.

— Nu! Asta, nu! a rostit cu hotărâre. Iei autorului meritele ideii şi ale aplicării ei. Tot ce te rog este să mă ajuţi să ajung la Hitler!

Am rostit cu răbdare, ca şi când aş fi avut de-a face cu un copil recalcitrant pe care voiam să-l aduc pe drumul cel bun:

— Dacă atentatul reuşeşte, şi Hitler va fi spulberat odată cu tine de explozia bombei, voi fi tras la răspundere pentru că te-am adus cu mine…

— Va fi greu să dovedească…

— Nu va fi greu deloc. Va trebui să mă sinucid ca să scap de torturi. Deci cea mai bună soluţie este să operez eu…

M-a privit cu neîncredere. I-am vorbit cu blândeţe:

— Ţi-e teamă că am să distrug bomba?

A clătinat din cap, făcând să-i cadă pe frunte o şuviţă de păr blond.

— Ah, nu! M-am gândit numai că dumneata eşti mai util ţării dacă rămâi în viaţă…

— Bine. Până la 24 august vom mai reflecta. Tot ce pot să-ţi spun este că în principiu îţi accept ideea.

I s-a luminat faţa.

— Mi-a fost teamă că ai să mă consideri neserios, *Onkel* Eugen.

L-am bătut pe umăr.

— Eşti un băiat excepţional, Karl. Mă mândresc cu tine.

— Adevărat?

Am făcut mâna pumn şi am ridicat degetul cel mare în sus. Unul din semnele favorite ale aviatorilor. Karl a făcut acelaşi gest.

— Pe viaţă şi pe moarte! a rostit surâzând.

— Pe viaţă şi pe moarte, băiatule drag! Acum culcă-te!

— Nu se poate. Mai am de lucru la bombă.

— Bine. Nu uita însă că eşti convalescent.

M-am înapoiat în apartamentul meu. Mă agitau cele mai ciudate simţăminte.

Terminasem inspecţia unităţilor de artilerie antiaeriană din regiunea Ploieşti, când Ernst Gerlach mi-a vorbit în treacăt; despre sinuciderea lui von Kluge. Fratele meu vitreg simţea o adevărată voluptate să-mi furnizeze ştiri neplăcute. Îi iertam răutatea, fiindcă puteam să fiu, graţie lui, la curent cu o serie de evenimente care altfel mi-ar fi scăpat. Se spune că *un homme averti en vaut deux.* Gerlach era convins că arestările operate în rândurile ofiţerilor superiori şi generalilor, pe care mi le înşiruia cu diabolică satisfacţie, aveau să-mi surpe moralul. Se petrecea însă un fenomen contrariu. Tentativele acestea insidioase îmi sporeau dârzenia, iar în ofiţerii care-mi împărtăşeau convingerile găseam un suport moral deosebit de eficace. Karl îmi oferea acum posibilitatea să intru din nou în arenă.

După demiterea sa ruşinoasă, von Kluge plecase cu maşina spre Berlin. Pe drum a ordonat şoferului să facă un popas. Era în apropiere de Metz. Von Kluge a coborât ca să-şi mai dezmorţească picioarele. Neobservat de nimeni, a înghiţit conţinutul unei fiole cu otravă. Dus la spital, a sucombat la scurt timp după aceea. Asupra lui s-a găsit o scrisoare către Hitler. *Reproches d'amour*.

Tot Gerlach îmi dezvăluise şi împrejurările încercării de sinucidere a lui Stupnagel, săvârşită în condiţii asemănătoare, dar cu vreo trei săptămâni înainte. Spre deosebire de von Kluge, Stupnagel îşi trăsese un foc de revolver în tâmplă, dar nu reuşise decât să se rănească grav. Pierzându-şi vederea. Acum se afla sub anchetă şi în curând urma să fie judecat, împreună cu coloneii von Linstow şi Finck şi cu locotenent-colonelul von Hafacker. Ştiam de la Gerlach că toţi aceştia fuseseră supuşi unor torturi cumplite, spre a fi se smulge numele complotiştilor care nu fuseseră încă descoperiţi, dar că, în ciuda acestui tratament, nu semnaseră

declaraţii compromiţătoare pentru nimeni. Nu-mi făceam iluzii asupra soartei lor. Ştiam – tot de la Gerlach – cum se desfăşurase procesul căpeteniilor complotului care acţionaseră la Berlin. După un simulacru de dezbateri, Roland Freisler – judecătorul care obţinuse pedeapsa capitală şi pentru Willi – pronunţase sentinţa de condamnare la moarte a Feldmarschallului von Witzleben, precum şi a generalilor von Hase, Stieff şi Hoepner, la care se adăugau câţiva ofiţeri superiori şi inferiori, în frunte cu tânărul conte Peter Yorck von Wartenburg.

Gerlach stăruise să-mi repete cu lux de amănunte interogatoriile umilitoare la care acuzaţii fuseseră supuşi de Freisler, precum şi executarea sentinţei de condamnare la moarte, îmi descrisese cu vervă cârligele de abator, folosite de data aceasta pentru spânzurarea lui von Witzleben şi a celorlalţi ofiţeri. Nu uitase să-mi relateze arestarea lui Goerdeler. A contelui Helldorf, a generalului Fromm, a amiralului Canaris şi a altor personaje implicate în complot. Ţin minte că Gerlach stăruise să-mi zugrăvească ultimul prânz pe care Wulf von Hassel îl luase, în compania celor doi fii ai săi, la restaurantul hotelului „Adlon”. Câteva ore mai târziu, von Hassel fusese arestat.

— Şi nu uita că abia a început dansul, îmi spunea Gerlach cu satisfacţie. Listele cu indivizii compromişi în complot cresc zi de zi. Până acum au depăşit câteva sute. Dar cred că în curând vor ajunge la ordinul miilor…

Stilul judecătorului Freisler nu mă surprindea. Arbitrarul era la modă în cel de-al treilea *Reich.* Condamnările la moarte rostite cu regularitate de către Curtea Populară nu făceau decât să oglindească lipsa oricărui spirit de justiţie. Fratele colonelului von Stauffenberg şi un nepot al lui Stupnagel fuseseră arestaţi, iar viitoarea lor condamnare la moarte era mai mult decât sigură, deşi aceştia nu avuseseră nici un amestec în complot. Şi cazul lor nu era unic.

Mai mult însă decât orice, mă îndurerase constituirea acelui, juriu de onoare; alcătuit din militari, care avea misiunea să excludă din *Wehrmacht* pe ofiţerii bănuiţi a fi participat la complot, pentru a permite *Gestapoului* să-i ancheteze şi tribunalelor speciale să-i judece, deşi, potrivit legilor în vigoare, ofiţerii nu puteau fi judecaţi decât de instanţe militare. Nu mă mira faptul că generalii Guderian, Specht, Schroth şi Kriebel, la care se adăugaseră ulterior generalii Burgdorf şi Maisel – creaturile devotate ale lui Hitler – acceptaseră

să facă parte din acest juriu. Cei mai mulţi erau nişte arivişti dispuşi să plătească oricât de scump gradele, decoraţiile şi înaltele comandamente. Mă întrista însă faptul că *Feldmarschallul* von Rundstedt – acest om pentru care avusesem într-o vreme un adevărat cult – încuviinţase să prezideze juriul, acoperind cu autoritatea şi prestigiul numelui său o instanţă constituită ilegal, pentru a servi interesele lui Hitler. În ziua în care am aflat acest lucru, am simţit că se frânge ceva în mine. Îmi pierdusem respectul pentru o figură, care în ochii mei luase proporţii de legendă.

Kaltenbrunner şi *Obergruppenführerul S.S.* Müller nu lipseau de la nici una din şedinţele juriului. În acest mod supravegheau îndeaproape pe toţi membrii instanţei. Cred însă că nici unuia dintre aceştia nu i-ar fi trecut prin minte să dea hotărâri contrare ordinelor lui Hitler, care pretinsese ca „toţi complotiştii să fie exterminaţi”. Guderian, de pildă, fusese numit, îndată după evenimentele de la 20 iulie, şef de stat-major al armatei de uscat. Unul dintre primele lui ordine de zi specifica: „Orice ofiţer de stat-major trebuie să fie un ofiţer naţional-socialist

Seara, când am ajuns la Bucureşti, Gerlach mi-a mai adus o veste:

— A fost arestat şi Schlabrendorff! a exclamat cu însufleţire. Totodată s-a aflat că generalul von Tresckow, despre care se spunea că ar fi căzut pe front, s-a sinucis în realitate.

N-am comentat vestea. În sinea mea i-am plâns şi pe Schlabrendorff şi pe von Tresckow. Nu puteam să uit tentativa lor nereuşită de a arunca în aer avionul *Führerului*.

Gerlach era înciudat fiindcă nu făceam aprecieri în jurul ştirilor pe care mi le servea cu atâta bunăvoinţă.

— Eşti mai flegmatic decât un englez! mi-a spus odată. Sau te temi să vorbeşti în prezenţa mea? Rău faci, Eugen. Ai în mine nu numai un frate ci şi un prieten sincer.

Ştiam cât preţuia această prietenie..

N-am putut să asist la întrevederea dintre generalul Friessner şi mareşalul Antonescu. Reorganizarea unităţilor aeriene şi antiaeriene, care asigurau protecţia zonei petrolifere, îmi solicita toată atenţia. Generalul Gerstenberg mi-a raportat în ziua aceea morfolindu-şi furios cuvintele:

— Al şaptesprezecelea tren petrolier trimis spre patrie a fost incendiat pe valea Prahovei. Lipsa de benzină poate avea consecinţe mai grave decât zece bătălii pierdute.

Eram de acord cu Gerstenberg. Pe de altă parte, ajunsesem sa mă întreb dacă n-ar fi fost preferabil pentru Germania să se epuizeze toate resursele de benzină. Războiul s-ar fi încheiat cu câteva luni mai repede, evitând poporului german un cortegiu de orori pe care l-ar fi sporit orice zi de prelungire a măcelului. Începusem să-l înţeleg pe generalul conte Schwerin, care jucase un rol echivoc în timpul contraofensivei noastre împotmolite în punga de la Falaise. Şi el urmărise să scurteze acest calvar.

La 20 august Fronturile 2 şi 3 Ucrainene au declanşat ofensiva pe care Friessner o aştepta cu teamă de aproape două săptămâni. Încă din prima zi, diviziile ruseşti au executat străpungeri adânci în dispozitivul Grupului de armate Ucraina-Sud. La 21 august, Iaşul a căzut în mâinile ruşilor. Veştile sosite din oră în oră la cartierul meu general erau înspăimântătoare. Armata a 6-a era ameninţată cu încercuirea.

La 22 am făcut o vizită lui Friessner, pe front. Cu acest prilej am putut să-mi dau seama de proporţiile dezastrului care ne ameninţa. Am bâjbâit aproape cinci ore până am reuşit să ajungem la cartierul general al grupului de armate. Friessner era descompus. Cu o oră înainte, avusese o întrevedere cu mareşalul Antonescu.

— Pe propria mea răspundere, mi-a declarat Friessner, am ordonat retragerea generală. Am convenit cu Antonescu să organizăm rezistenţa în Carpaţii Răsăriteni şi pe linia fortificată Focşani-Nămoloasa-Brăila. România, mi-a spus Antonescu, este gata să-şi îndeplinească până la capăt obligaţiile. Nu-şi va precupeţi sacrificiile şi la nevoie va recurge la războiul total. I-am atras iarăşi atenţia asupra atmosferei nesigure de la Bucureşti şi asupra manevrelor din culise ale opoziţiei. Antonescu m-a asigurat că armata română este alături de el şi că de la generalul comandant de armate şi până la ultimul soldat toţi îşi vor face cu prisosinţă datoria.

— Şi dacă linia fortificată Focşani-Nămoloasa-Brăila cedează?

— Constituim un nou front pe versantul estic al Munţilor Apuseni. Dar nu cred că linia fortificată va ceda.

Gerlach, Ross, precum şi von Geist asistau la această discuţie. Gerlach era îngândurat. Ross asculta însă cu totală detaşare vorbele lui Friessner. Nu păreau să-l intereseze operaţiile militare. Avea alte preocupări.

Friessner m-a condus în faţa mesei cu hărţi. Îmi arătă spărtura executată de Frontul 2 Ucrainean în zona Paşcani-Podul Iloaiei-Iaşi.

— Breşa, largă de 120 de kilometri, are o adâncime de 60 de kilometri. Dincoace, în sectorul Frontului 3 Ucrainean, ruşii au realizat o străpungere adâncă de 70 de kilometri. Cele cinci corpuri de armată rămase în această pungă, îmi arătă el intrândul aproape sugrumat între cele două străpungeri inamice, au primit ordin să se retragă. Cu cele 6 corpuri de armată germane şi române amplasate pe aliniamentul Carpaţilor Orientali, declanşăm un atac de flanc asupra ruşilor. Vom realiza astfel o mişcare de învăluire care va duce la încercuirea şi nimicirea celor două fronturi ucrainene.

Planul era bine conceput. Dar pentru aceasta era imperios ca forţele germane şi româneşti să colaboreze strâns. Friessner punea însă sub semnul întrebării loialitatea acestor aliaţi.

— Generalii români manifesta tot mai făţiş veleităţi de independenţă faţă de noi. Patru divizii româneşti au părăsit poziţiile îndată după declanşarea ofensivei ruseşti, retrăgându-se spre sud. Comandanţii Armatelor 3 şi 4 Române sunt refractari executării planurilor de operaţii ordonate de noi. Starea de spirit a întregii ofiţerimi române mă îngrijorează.

Iritat, Friessner izbi cu pumnul în masă:

— În situaţia actuală, o defecţiune a românilor ne-ar distruge.

Friessner contempla mohorât hărţile întinse pe masă. Stătea imobil, ca şi când l-ar fi împietrit gândurile urâte. Ridică încet privirile spre mine.

— Am neapărată nevoie de un sprijin aerian, mi-a spus. Cu trei sau patru escadrile de *Stukas,* nimicesc coloanele de blindate ruseşti, le sfărâm ofensiva…

Eram îndurerat, fiindcă nu-l puteam ajuta cu nimic.

— Va trebui să vă bizuiţi numai pe resursele proprii, *Herr General.* Mă străduiesc de patru zile să obţin o nouă escadrila pentru protecţia regiunii petrolifere. N-am reuşit să fac nimic, deşi am bătut la uşile tuturor mărimilor…

Friessner întoarse capul. Se uită câteva clipe la peisajul care se desfăşura dincolo de ferestrele deschise. Copaci imenşi scăldaţi în lumina purpurie a soarelui care cobora spre asfinţit.

— În sectorul central al frontului, zise el, domneşte acalmia. Ruşii şi-au întrerupt ofensiva. Nu puteţi lua de acolo câteva avioane?

Zgomotul canonadei care acompaniase până atunci discuţiile noastre scădea în intensitate, ca după un răstimp să se intensifice iarăşi, asemenea unor modulaţii executate de un fantastic instrument muzical.

— Avioanele de pe frontul central, i-am explicat, sunt folosite pentru înăbuşirea revoltei din Varşovia. Sub zidurile Varşoviei se desfăşoară o bătălie de o cruzime care depăşeşte orice limite.

Gerlach, care nu participase până atunci la discuţii, interveni cu intonaţie batjocoritoare în glas:

— Polonezii vor fi în curând striviţi. Aşa se va întâmpla şi la Bucureşti dacă românii vor avea proasta inspiraţie să ne joace festa.

M-am întors spre el şi l-am privit cu dispreţ.

— Uiţi, *Herr Standartenführer*, că polonezii luptă folosindu-se doar de resurse locale. Românii au la dispoziţie armate întregi. Numai aici, pe frontul Moldovei, dispun de 23 de divizii, faţă de 21 de divizii germane. Aceasta trebuie să-ţi dea de gândit. Mai au şi aviaţie...

— Să încerce numai să se răscoale împotriva autorităţii noastre! stărui Gerlach.

I-am întors spatele.

— *Herr General*, m-am adresat lui Friessner, nu vă făgăduiesc nimic. Voi încerca totuşi să vă procur întăriri aeriene. Să nu vă aşteptaţi la minuni. Puterile mele sunt limitate de însăşi penuria noastră de avioane. Dacă am fi dispus de o aviaţie puternică, alta ar fi fost soarta războiului. La ora actuală aviaţia noastră este la pământ.

Ofiţerul cu transmisiunile intră în sală. Se opri în dreptul meu.

— *Herr General*, sunteţi chemat de *O.K.W.* Puteţi vorbi de aici, zise el arătându-mi unul din telefoanele de campanie orânduite pe o masă. Lângă fereastră.

Am dus receptorul la ureche.

— Vorbiţi cu *Herr Feldmarschall* Keitel, am auzit un glas cu inflexiuni imperturbabile de telefonist bine dresat.

A răsunat apoi vocea lui Keitel.

— Cum merg treburile prin România?

— Destul de prost. Ce-aţi hotărât în legătură cu avioanele pe care vi le-am cerut pentru protecţia regiunii Ploieşti?

— Am să vi le procur, a replicat Keitel. Am vorbit personal cu Göring. Mi le-a făgăduit în cel mai scurt timp.

Eram lămurit. Cunoşteam valoarea făgăduielilor *Reichsmarschallului.*

— Acum avem însă alte griji, mai stringente.

— Ce s-a mai întâmplat?

Eram pregătit să mi se vestească cele mai oribile catastrofe.

— Punga de la Falaise s-a închis. Opt divizii au fost nimicite. Alte şapte au reuşit să iasă din încercuire, dar fără materiale şi cu efectivele reduse la mai puţin de jumătate.

— Era de aşteptat. O ofensivă lipsită de un sprijin aerian corespunzător nu poate avea o soartă mai bună.

Keitel a tuşit iritat. Nu-i plăcuse probabil replica mea. A reluat comunicarea, ignorându-mi întreruperea:

— Ca şi când n-ar fi fost de ajuns dezastrul de la Falaise, a mai intervenit o complicaţie. Parisul e…

Câteva pârâituri în aparat m-au făcut să nu pot prinde restul comunicării.

— Alo! Nu se aude…

— Parisul e în plină insurecţie, a repetat Keitel. *Führerul* a ordonat lui Choltitz să incendieze oraşul.

M-au potopit amărăciunea şi indignarea. Distrugerea Parisului ar fi o crimă. Keitel n-a mai aşteptat răspunsul meu.

— Va trebui să rezolvaţi cât mai grabnic misiunea dumneavoastră în România şi să plecaţi pe Frontul de Vest.

— Prezenţa mea în Franţa nu cred că îşi va mai avea rostul dacă nu mi se va da şi posibilitatea de a oferi un sprijin material comandamentelor respective. Cred că se pot dispensa de încurajările mele platonice şi de cuvintele mele de consolare.

— Veţi putea dispune de un apreciabil număr de avioane.

— Veţi dispune şi de carburant?

— Milch mi-a promis că va face imposibilul.

Am suspinat. Ştiam că şi eu cerusem imposibilul, după cum Milch şi Göring făgăduiseră imposibilul.

— Când trebuie să plec în Franţa?

— Cât mai grabnic. Veniţi mai întâi la Rastenburg. *Führerul* vrea să stea de vorbă cu dumneavoastră. Are să vă trimită avionul său personal.

Mi-am amintit brusc de tabachera lui Karl. Pe băiatul acesta mi-l adusese Dumnezeu.

— Sunt la dispoziţia dumneavoastră, *Herr Feldmarschall*.

— La Bucureşti e linişte?

— Până acum totul e în ordine.

— Friessner ne-a bombardat cu o serie de rapoarte alarmante… Deci nu e cazul să ne facem griji…

— Să sperăm că nu.

— Bun. În cursul zilei de mâine. Avionul *Führerului* va sosi la Bucureşti. Probabil pe înserat. Zborurile de noapte sunt mai sigure.

Convorbirea telefonică s-a încheiat, lăsându-mi o impresie amarnică.

— Ce spune? m-a întrebat Friessner.

I-am repetat vorbele lui Keitel. Generalul şi-a dus mâna la frunte.

— Eram sigur că aşa are să se întâmple. Este un fel de reacţie în lanţ. Va veni şi rândul Bucureştiului. O simt!

Apăsat de gânduri negre, am părăsit Cartierul general al lui Friessner. Un simţământ ciudat îmi spunea că îl vedeam pe acest om pentru ultima oară. Soarele cobora domol spre apus. Peste fire se lăsase o răcoare plăcută.

Parbrizul maşinii mele s-a făcut ţăndări sub impactul unei pietre, care l-a lovit apoi pe şofer în obraz. Năucit, acesta a scăpat volanul. Maşina a intrat într-un şanţ, din fericire puţin adânc, aşa că nu s-a răsturnat. În aceeaşi clipă am observat un copil care se ascundea într-un tufiş.

— Ticălosul! a exclamat Gerlach, scoţând fulgerător pistolul şi trăgând asupra copilului.

În ultima clipă, am avut prezenţa de spirit să-l lovesc peste braţ. Glontele şi-a schimbat traiectoria, găurind acoperişul maşinii.

— Ai ajuns să faci război copiilor, Gerlach? i-am strigat cu asprime.

M-a privit furios.

— Dacă ne omora?

— Nu ne-a omorât, am replicat. Copiii au reacţii imprevizibile. Nu-i poţi face răspunzători de actele lor.

Am coborât din maşină, urmat de Gerlach, şi de Karl, care stătuse pe bancheta din faţă. Şoferul şi-a şters cu batista obrazul însângerat, apoi, ajutat de ceilalţi şoferi din convoiul maşinilor mele, a readus automobilul pe şosea.

Când m-am urcat în maşină, am crezut că zăresc prin verzişul tufişurilor silueta unui copil. Şoferul a demarat.

— Troglodiţi! a rostit Gerlach furios. Animale! Le-am adus pe tavă civilizaţia, cultura şi ei ne întâmpină aruncând cu pietre!

Era zadarnic să-i răspund. Orice argument i-aş fi adus, n-aş fi reuşit să-l conving.

Începuse să se întunece, când am fost din nou opriţi. Podul peste care trecea şoseaua fusese bombardat de ruşi. Traversarea râului, nu prea lat în acest sezon, se făcea pe un pod improvizat de

genişti. Trebuia să părăsim şoseaua, să ne strecurăm pe o variantă care cobora până la marginea apei şi după aceea să ne angajăm pe pod. Lăţimea acestuia nu permitea circulaţia în două sensuri. Fiindcă se acorda prioritate convoaielor militare, civilii erau obligaţi să aştepte ore întregi până li se dădea autorizaţia să treacă. Zeci. Poate sute de căruţe, trăsuri, maşini se îmbulzeau de o parte şi de alta a râului.

Când am ajuns la capătul podului, un obstacol neaşteptat ne-a barat trecerea. Un autocamion militar românesc derapase şi rămăsese cu o roată în gol. Câţiva soldaţi români, ajutaţi de pontonieri germani, se străduiau să scoată autocamionul din încurcătură. Gerlach a coborât din maşină şi s-a îndreptat spre grupul de oameni. De la locul meu puteam să văd şi să aud tot ce se întâmplă.

Înfuriat că este obligat să îşi piardă vremea, Gerlach a dat ordin soldaţilor germani să răstoarne autocamionul în albia râului. Românii n-au înţeles la început despre ce e vorba. Dar când geniştii noştri au pus umărul la maşină, spre a-i face vânt peste marginea podului, şoferul autocamionului a început să protesteze. Când a văzut că argumentele lui nu au nici o trecere, s-a repezit la unul dintre soldaţii germani, care împingeau în dreptul roţilor din spate, şi i-a dat brânci. Restul s-a petrecut cu viteză uluitoare. Gerlach a scos pistolul şi a tras un glonte în pieptul românului. Acesta s-a clătinat, a căzut în genunchi, apoi s-a prăvălit pe-o parte.

Soldaţii români s-au năpustit asupra geniştilor noştri. Gerlach a tras câteva focuri în aer, dar n-a reuşii să-i intimideze pe români. Încăierarea risca să ia proporţii. Am sărit din maşină. Urmat de ofiţerii mei, m-am repezit în mijlocul încăierării. Nu ştiu nici acum cum de am reuşit să domolesc spiritele. M-au ajutat şi doi ofiţeri români. Fără intervenţia lor, cred că lucrurile ar fi degenerat într-o luptă generală. Ofiţerul român cel mai vechi în grad a încercat să-l aresteze pe Gerlach. Lucrurile ameninţau să ia din nou o întorsătură urâtă. Am intervenit iarăşi. L-am asigurat că împuşcarea şoferului român nu va rămâne nepedepsită şi că ofiţerul *S.S.* care săvârşise această faptă va fi deferit justiţiei militare germane, conform uzanţelor. Spre a-i dovedi buna mea credinţă, m-am prezentat. Ofiţerul român a ezitat câteva clipe. A aruncat o privire încărcată de ură asupra lui Gerlach. Apoi mi-a îngăduit să-l iau cu mine.

Abia după ce am trecut podul şi ne-am văzut în drum spre

Bucureşti, am respirat în voie.

— Eşti iresponsabil, Gerlach! l-am mustrat cu violenţă. Dacă n-aş fi fost de faţă la scena aceasta oribilă, ai fi fost acum ciuruit de gloanţe. Râul ţi-ar fi fost mormânt. Şi nu ai fi căpătat decât ceea ce meritai.

Stătea răsturnat pe banchetă şi rânjea nepăsător.

— A îndrăznit să ridice mâna asupra unui soldat german.

— Aceasta nu justifică asasinatul pe care l-ai săvârşit.

Gerlach a râs.

— Ştiu că dacă ţi-ar sta în putinţă, m-ai trimite în faţa Curţii Marţiale. Îţi cunosc simpatia pentru români.

— Ţin totuşi să te asigur că voi raporta crima aceasta gratuită şefilor dumitale ierarhici.

— Poate că soldatul român pe care l-am ucis azi ar fi tras mâine asupra unui soldat german.

— Crezi că poţi invoca o scuză atât de stupidă în faţa unui tribunal militar?

Gerlach a făcut un gest de indiferenţă.

— N-am să ajung acolo. Poţi să fii sigur.

În tot acest timp, Karl nu scosese un cuvânt. Sunt însă sigur că fierbea. Din clipa aceea n-am mai schimbat un cuvânt cu Gerlach.

Aproape de Bucureşti, Gerlach a ieşit din muţenia sa.

— Să facem pace, Eugen, mi-a vorbit cu ton prietenos.

Nu-i vedeam faţa, fiindcă era întuneric în maşină. Nu-i desluşeam decât luciul dinţilor albi, etalaţi probabil într-un larg zâmbet.

— Suntem doar fraţi, a adăugat.

Nu i-am răspuns.

— Cum vrei, a reluat după un timp. Ar fi fost totuşi preferabil să păstrăm relaţii cordiale.

Am ripostat cu asprime:

— Din momentul acesta relaţiile noastre se vor limita strict la obligaţiile de serviciu, *Herr Standartenführer.*

— Prea bine, *Herr General,* mi-a răspuns calm.

Moartea şoferului român îmi îngăduise să lepăd masca. Era mai bine aşa.

Am ajuns în Bucureşti noaptea la orele 2. După ce m-am retras în apartamentul meu, l-am chemat pe Karl.

— Ai văzut ce s-a întâmplat?

— Am văzut, *Onkel* Eugen. Şi sunt copleşit de indignare. Acest

frate vitreg al dumitale este un criminal înnăscut.

— Fratele meu vitreg, Karl, este şi unchiul tău vitreg. Dar nu pentru asta te-am chemat. Mâine seară avionul personal al *Führerului* va ateriza la Bucureşti. Sunt chemat la Rastenburg.

A oftat adânc.

— Când trebuie să pleci la Rastenburg?

— Mâine seară.

— Bine. Până mâine seară ai tabachera. Mai trebuie să pun ceva la punct. Nu-mi place cum funcţionează capsa.

— Eşti un băiat înţelegător, Karl!

— Mulţumesc, *Onkel* Eugen.

— Acum du-te şi te culcă. Este târziu. Mâine vom avea mult de lucru.

S-a îndreptat spre uşă. A pus mâna pe clanţă, apoi mi-a zâmbit.

— Noapte bună, *Onkel* Eugen.

— Noapte bună, Karl.

După plecarea lui Karl, m-am aşezat într-un fotoliu şi mi-am îngropat capul în mâini. Se apropia deznodământul. Îl aşteptam cu înfrigurare. Un simţământ în care se îmbinau teama şi bucuria. Teamă la gândul că aş putea să dau greş, bucurie anticipată, fiindcă eram totuşi convins că tentativa aceasta va fi încununată de succes. Am întâmpinat zorile stând în acelaşi fotoliu. Helmuth a rămas foarte surprins când m-a găsit îmbrăcat. Se obişnuise să mă trezească din somn înainte de a-mi servi micul dejun.

M-am dezbrăcat, am făcut un duş fierbinte, apoi m-am întins pe pat.

— Dacă adorm, să mă trezeşti la nouă, i-am poruncit lui Helmuth.

Helmuth a venit să mă trezească, aşa cum îi ordonasem. M-am îmbrăcat degrabă, apoi am cerut la telefon Preşedinţia Consiliului de Miniştri. Voiam să obţin o audienţă la mareşalul Antonescu. Românii dispuneau încă de importante formaţii de luptă aeriană, afectate apărării Bucureştiului şi altor centre urbane de seamă. Dacă Mareşalul ar accepta să cedeze generalului Friessner o parte din aceste formaţii, s-ar mai remedia dezechilibrul existent între forţele noastre aeriene şi cele ale inamicului.

Directorul de cabinet al lui Antonescu m-a informat că acesta nu se afla la Preşedinţie. De îndată ce va lua legătura cu conducătorul statului, îmi va comunica ora la care voi putea fi primit.

Ciudat! Voiam să se termine cât mai repede războiul şi, cu toate

acestea, mă străduiam să obţin avioane de la români, spre a prelungi agonia. Era aici o aparentă inconsecvenţă. În realitate, mă gândeam la poporul meu. Voiam să întârzii o inevitabilă invazie inamică. Până acum cizmele duşmanilor nu încălcaseră încă pământul Germaniei. Nu mă aşteptam din partea lor la menajamente. Nu mă resemnam totuşi să asist la un final îngrozitor. Nu eram înspăimântat fiindcă mă temeam de ce putea să se întâmple familiei mele. Demult nu mai aveam familie. Greşesc! Îl am pe Rudi. Mi-am amintit Parabola fiului risipitor. Cu toate păcatele lui, Rudi este sânge din sângele meu. Dacă a contribuit la asasinarea legală a fratelui sau, Providenţa va avea grijă să-l pedepsească. Eu nu pot să-mi asum rolul justiţiei. Îl mai am şi pe Karl, acest nepot admirabil care îmi este tot atât de devotat ca şi un fiu. Prezenţa lui în preajma mea, în aceste zile întunecate, a fost o mare mângâiere. Nici pe Erich nu-l pot uita, deşi îmi este mai puţin apropiat decât Karl. Erich e mai rece. Mai cumpătat. E şi firesc, a atins vârsta maturităţii. Entuziasmul, efervescenţa tinerească s-au topit. Astăzi este un bărbat în toată firea, care priveşte lucrurile cu înţelepciune.

Mă pregăteam să cobor în sala hărţilor, unde aveam să asist la conferinţa cotidiană, când Karl şi-a făcut apariţia în apartamentul meu. Purta insigna de rănit în război şi „Crucea de Fier”, pe care le primise recent.

Karl mi-a urat „bună dimineaţa” cu imperturbabila lui voioşie. Cred că băiatul acesta ar fi în stare să râdă şi în faţa plutonului de execuţie. Fericită fire.

A scos din buzunarul de la piept tabachera de aur şi a pus-o pe masă.

— Capsa funcţionează acum perfect, mi-a spus.

Mângâia tabachera ca pe un obiect drag.

— Eşti sigur, *Onkel* Eugen, că nu pot ajunge în prezenţa lui Hitler?

I-am răspuns ferm:

— Sunt sigur, Karl. Dacă ai stărui să operezi personal, am risca să stricăm totul.

Karl a zâmbit.

— Mă împiedici, *Onkel* Eugen, să intru în istorie. Dacă aş fi reuşit să-l ucid pe zugrav…

— Poţi intra în istorie, Karl, şi fără să te foloseşti de uşa morţii… Ai o viaţă întreagă înaintea ta. Te aşteaptă înfăptuiri mari… Sunt

convins că n-ai să te iroseşti în fleacuri cotidiene, ca restul oamenilor. Eşti făcut din alt aluat, Karl.

A suspinat.

— Să-ţi arăt cum funcţionează dispozitivul de aprindere, *Onkel* Eugen.

Mi-a dat explicaţiile necesare. Tabachera era o minune de ingeniozitate. Dacă o deschideai, ţigările aşezate în ordine nu-ţi trezeau nici un fel de bănuială. Un buton, ascuns înăuntru, sub dispozitivul de deschidere al tabacherei, dar care se putea manevra cu o simplă apăsare de unghie, făcea să se aprindă capsa.

Am vârât tabachera în buzunar.

— N-am să te fac de râs, Karl.

M-a privit lung cu ochii lui atât de strălucitori.

— Sunt convins, *Onkel* Eugen.

L-am tratat cu o ţigară din vechea mea tabacheră.

— O folosesc pentru ultima oară, i-am spus. De acum înainte mă voi rezuma la tabachera pe care mi-ai oferit-o. N-am să mă mai despart de ea până în clipa în care am s-o folosesc.

Am trecut în cabinetul meu de lucru, instalat la parter. Von Geist mi-a adus la semnat corespondenţa strict secretă.

— Azi am primit dosarul lui Ross, îmi spuse el. I-am frunzărit foile calificative. Se bucură de aprecieri elogioase din partea ofiţerilor săi ierarhici.

— Toţi *S.S.*-işti încercaţi, nu-i aşa?

— Fireşte.

— Am văzut că poartă şi „Crucea de Fier”.

— I s-au răsplătit „actele de vitejie;”, *Herr General*, a rostit cu dispreţ. Ross a făcut parte – printre altele – dintr-un *Einsatzkomando* care a reuşit să lichideze numeroase grupuri de partizani din Polonia şi Rusia. A participat la „Operaţia *Cottbus”* sub comanda generalului S.S. Gottbertf precum şi la „curăţirea” ghetoului din Rovno. Aş putea să citez şi „operaţia de pacificare” a răscoalei evreieşti din Varşovia, în ’943. Ştiţi ce se ascunde în dosul acestor fraze laudative?

— Ştiu, von Geist. Ştiu. M-a informat şi Canaris. La început nu-mi venea să cred. Apoi m-am înclinat în faţa evidenţei.

Von Geist puse mâna pe „Crucea de Fier” aninată la gât.

— A ajuns să-mi fie ruşine că port această decoraţie, care astăzi recompensează şi crimele *S.S.*-iştilor.

Mi-am prins fruntea în mâini.

— Am câteodată impresia că lumea întreagă a înnebunit. Asistăm la nişte aberante răsturnări de valori, dragul meu von Geist. Poate că într-o zi cerul se va limpezi. Atunci veţi privi în urmă cu oroare…

— Vom privi, *Herr General*, m-a corectat.

Am clătinat din cap.

— Eu nu voi mai apuca acele zile senine, spre care năzuim cu toţii. N-am făcut totul, von Geist. N-am ştiut ce să fac. Iar când am ştiut, sau am crezut că ştiu, n-am făcut. Am o vină teribilă, von Geist: o singură vină. Cu urmări ireparabile. O vină pe care o împart de altfel cu foarte mulţi, camarazi de ai mei. Am început prea târziu lupta împotriva lui Hitler. L-am lăsat să-şi consolideze puterea, şi abia după aceea am pornit la atac, şi nici atunci cu toată convingerea, nici atunci cu seriozitate. Disproporţia de forţe se făcuse prea mare. Rezultatul s-a văzut la 20 iulie… în sfârşit, ce să mai discutăm… Regretele tardive sunt sterile… Să sperăm că vom mai putea face ceva…

Mi-am dus instinctiv mâna la tabachera dăruită de Karl. Pe care o purtam în buzunarul de la piept. M-am recules, apoi am trecut la altă ordine de idei.

— Va trebui să ne pregătim iarăşi de plecare, von Geist. *Führerul* mi-a dat ordin să inspectez Frontul de Vest. Trebuie să-l sprijin pe generalul Desloch…

Am sunat. Lui Karl, care şi-a făcut apariţia, i-am ordonat să-mi dea legătura cu cartierul general al generalului colonel Otto Desloch. Comandantul Flotei a 3-a aeriene din Franţa.

— Imediat. *Herr General*, a replicat Karl cu spartană precizie.

Mi-a revenit în minte chipul Feldmarschallului Sperrle. Pe care *Führerul* îl înlocuise cu Desloch, în speranţa că acest general va obţine rezultate mai bune. Sperrle îşi părăsise comandamentul, stigmatizat de aprecierile aspre ale lui Hitler. Care îl destituise pentru incapacitatea lui patentă. Desloch primise o moştenire grea. Tot atât de grea ca şi moştenirea primită de Model. Nici Iisus Cristos, cu toate minunile lui, n-ar mai fi putut face ceva pentru Germania.

Am căpătat relativ uşor legătura cu Desloch.

— *O.K.W.*-ul mi-a anunţat apropiata dumneavoastră sosire în Franţa, mi-a vorbit. Mi s-a mai spus că veţi trece şi pe la Rastenburg. Vă rog să faceţi tot posibilul spre a-mi procura cel puţin cincizeci de bombardiere suplimentare. *Führerul* mi-a ordonat

personal să supun unui bombardament de nimicire cartierele răsculate din Paris. O acţiune menită să semene spaima printre parizieni.

— După câte ştiu, la Paris se mai află trupe germane, *Herr General.* Riscaţi să provocaţi pierderi grele în rândurile propriilor noştri soldaţi.

— Aceleaşi obiecţii le-a făcut şi generalul von Choltitz, a replicat Desloch. Ordinele *Führerului* sunt însă categorice, îmi permit să vă repet cuvintele sale: „Flota a 3-a *Luftwaffe* va nimici cu bombe explozive şi incendiare cartierele oraşului în care au fost semnalate focarele răscoalei”. Generalului von Choltitz nu-i rămâne decât să evacueze trupele germane din cartierele destinate a fi bombardate.

— Presupun că veţi executa bombardamentele noaptea.

— Evident. Ziua aparatele noastre ar fi ţinta atacurilor aviaţiei de vânătoare inamice.

— Cum veţi delimita în timpul nopţii cartierele ocupate de răsculaţi de cele rămase în mâinile noastre?

Desloch a tuşit încurcat.

— Condiţiile de vizibilitate fiind aproape nule. Nu se poate vorbi de bombardarea unor obiective precise… Vom provoca, desigur, pierderi trupelor noastre. Dar sacrificiile omeneşti sunt preferabile pierderii unor bombardiere imposibil de înlocuit la ora actuală, după cum prea bine ştiţi şi dumneavoastră… Îmi pare rău, *Herr General,* dar nu avem de ales. Dacă în cursul acestei zile generalul von Choltitz nu reuşeşte să înăbuşe răscoala, la noapte voi executa misiunea ce mi s-a încredinţat. Parisul va suferi soarta Hamburgului.

— Parizienii vor avea de lucru cu Desloch şi cu Choltitz, rosti von Geist posomorât. Desloch va executa cu stricteţe ordinele *Führerului*. Iar von Choltitz este un tip de o dârzenie fără pereche. A participat la asediul Sevastopolului. În momentul în care oraşul acesta fortificat a căzut în mâinile noastre, von Choltitz nu mai avea sub comanda sa decât trei sute de supravieţuitori din cei cinci mii de soldaţi cu care plecase la asalt. Omul acesta se va îngropa sub ruinele oraşului, dar nu va ceda o palmă de pământ.

— *L’homme propose…* von Geist.

— Aveţi dreptate. La ora actuală e greu să faci pronosticuri…

Vocea lui era lipsita de expresie.

— De câtva timp, mă munceşte un gând, adăugă. Ma întreb în mâinile cui voi cădea prizonier? La ruşi sau la anglo-americani?

Întrebarea lui a rămas fără răspuns. În aceeaşi clipă Karl a pătruns în încăpere.

— Acum câteva secunde am primit o comunicare telefonică de la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, *Herr General*. Mareşalul Antonescu v-a fixat audienţă pentru mâine de dimineaţă la ora zece.

Am înclinat din cap.

— Mulţumesc, Karl.

Însemna că trebuia să-mi amân plecarea pentru ziua următoare. Nu puteam părăsi Bucureştiul înainte de a sta de vorbă cu Mareşalul.

— De audienţa mea de mâine, m-am adresat lui von Geist, depinde soarta Balcanilor. Dacă Antonescu va accepta să sporească efortul de război al României, suntem salvaţi… Cel puţin pentru un timp…

I-am comunicat telefonic lui Keitel motivul pentru care eram nevoit să-mi amân cu 24 de ore plecarea din Bucureşti. A acceptat motivele invocate de mine.

Am luat masa de prânz în compania ofiţerilor mei. Plana o atmosferă de înmormântare. Toţi mâncau în tăcere. Gerlach mă privea din când în când pe furiş. Mă prefăceam că nu-l observ. Îl ignoram făţiş. Şi ofiţerii mei îl ţineau în carantină. Gerlach era nevoit să se întreţină numai cu aghiotantul său. Von Geist nu-i adresa cuvântul decât în relaţiile de serviciu. Gerlach resimţea înciudat indexul la care se vedea pus. Ross era însă indiferent. Dacă ofiţerii îi adresau cuvântul, răspundea. Dacă nu, păstra netulburat tăcerea.

Eram la desert când m-a chemat la telefon Sultana Basarab. Aflase că sosisem la Bucureşti şi voia să mă vadă. I-am făgăduit că după ora 7 îi voi face o vizită. După prânz am încercat să mă odihnesc puţin. Domnea o căldură înăbuşitoare, pe care ventilatorul electric din camera mea o punea în mişcare, dându-mi o senzaţie de răcorire factice. Întins pe o canapea, am frunzărit jurnalele româneşti – lucru pe care îl făceam ori de câte ori mă aflam în România – apoi am încercat să adorm. Somnul m-a furat pe nesimţite. Plăcerea aceasta n-o mai încercasem de multă vreme. M-am trezit la 6. Pe o măsuţă din apropiere mă aştepta o oranjadă cu gheaţă. Helmuth era o ordonanţă foarte atentă. Mi-am îmbrăcat ţinuta cea mai bună. Ştiam că Sultanei îi plăceau eticheta şi un oarecare decor.

La 7 precis maşina mea a oprit în faţa casei cu lei. Am urcat scările de marmură. Lăstun, majordomul, mi-a deschis, cu aceeaşi calmă. Şi demnă încetineală. M-a condus prin câteva coridoare răcoroase, până la salonul „Louis XIV”, care privea spre grădina vastă din spatele casei. Un adăpost rudimentar, săpat în pământ, făcea un fel de cocoaşă dizgraţioasă printre rondurile cu trandafiri. Parfumul trandafirilor pătrundea suav în încăperea împodobită cu superbe tapiserii ce înfăţişau campaniile Regelui Soare.

Sultana era singură. M-a surprins acest lucru, fiindcă de obicei o găseam înconjurată de nepoţi sau de prieteni. Mi-a părut schimbată în rău. Părul era coafat impecabil, bijuteriile îi scânteiau, rochia de mătase neagră, brodată cu jeuri. Era de o distincţie gravă. Ochii inteligenţi îi luminau faţa. Ceva însă distona. Abia atunci am observat că mâna stângă îi zăcea moale pe genunchi. Sultana şi-a coborât privirile asupra mâinii sale. Pe care o examină ca pe un obiect străin de ea.

— Credeam că nu se remarcă.

Uşoara-i contrarietate din glas nu a durat decât câteva clipe. A ridicat asupra mea o privire calmă, surâzătoare.

— Voiam să păstrez taina, adăugă. Dar la vârsta mea asemenea cochetării nu-şi mai au rostul. Am suferit un atac de congestie cerebrală.

— Îmi parc rău, Sultana, i-am spus. De ce nu m-ai anunţat?

A ridicat uşor mâna dreaptă, făcând să-i scânteieze inelele de pe degetele-i grăsuţe şi albe.

— La ce bun, Eugen? Comedia trebuie să se termine odată. Credeam că am să apuc sfârşitul războiului. Acum sunt sigură că nu voi avea parte de această bucurie.

O rodeau aceleaşi presentimente ca şi pe mine. Această constatare mi-a făcut-o şi mai simpatică. Proximitatea morţii pe care o aşteptam amândoi ne apropia sufleteşte.

— Acum câteva zile am visat-o pe Elissa, a rostit oftând. Stătea acolo, lângă cămin. Purta o rochie albă, bogat drapată, ca şi femeile din străvechea Eladă. Nu avea nici o podoabă. Era însă tânără şi atât de frumoasă... Se făcea că intrasem în salon. Prezenţa ei nu m-a mirat. „Ce bucuroasă sunt că te văd, i-am spus. Mi-era atâta dor de tine”... Mi-a surâs. Surâsul acela inimitabil, care-ţi mângâia sufletul şi îţi izgonea supărările. Un surâs care oglindea de data aceasta nu numai bunătatea-i nemărginită, dar şi o pace, o fericire care dădeau chipului ei o magnifică strălucire. „Să

te bucuri, mi-a spus Elissa cu glasu-i cald. Să te bucuri mult, fiindcă în curând amărăciunile au să te părăsească”… Apoi s-a topit în aer… Eram după boală, Eugen. M-am trezit din somn plângând de fericire.

Ochii i se umeziseră. I-am mângâiat mâna albă.

— Tâlcul visului e limpede ca apa de izvor, Sultana. Ai să te faci în curând sănătoasă…

— Cât eşti de bun, Eugen. Nu încerca să mă înşeli! De ce vrei să-mi strici bucuria? Tâlcul visului e altul. Şi tu îl ştii. De atunci plutesc pe aripi de nori. Mă simt uşoară… uşoară ca un fulg… A zâmbit iarăşi: Nu te uita că sunt atât de planturoasă. Am început să mă desprind de învelişul acesta de carne… Da, da. Să nu mă priveşti neîncrezător! Vino şi stai pe canapea aici, lângă mine.

Mi-a făcut loc. Răspândea un parfum proaspăt de lavandă şi flori de câmp.

— Mai rămâi mult timp la Bucureşti? m-a întrebat cu interes.

— Mâine seară, cel mai târziu, plec la Paris.

Sultana a surâs extatic.

— Paris! a exclamat. Ce fericit eşti!

— Parisul nu mai este oraşul paradisiac pe care-l cunoşti dumneata, Sultana.

— Ştiu, Eugen. Am auzit la radio. Îmi pare rău că n-ai să fii de faţă, să-mi închizi ochii. Am să-ţi fac o destăinuire, Eugen. Pe toţi ginerii mei i-am iubit. Pe tine însă te-am preţuit cel mai mult.

— Îţi mulţumesc, Sultana. M-ai preferat fiindcă am fost soţul Elissei.

— Ai dreptate. Elissa a fost cea mai drăgălaşă dintre fetele mele. Celelalte, după ce s-au măritat, s-au rupt de mine. Numai Elissa a rămas apropiată de inima mea… Acum sunt fericită fiindcă ştiu că am s-o întâlnesc…

— Pe front lucrurile merg rău, nu-i aşa? a adăugat după un timp.

— Rău, Sultana. Foarte rău.

— Lucrurile au să se schimbe în bine, mi-a spus. Nici nu-ţi închipui cât de bine are să fie. Să ai încredere. Omenirea va ieşi din infernul acesta… Regret doar că Albert, Willi şi Uwe n-au să vadă zorile… Dar să lăsăm subiectele triste. În curând au să vină câţiva invitaţi. Mai vorbeşte-mi până atunci despre tine…

Am zâmbit trist.

— Dacă ţi-aş vorbi despre mine. Ar însemna să te indispun. N-aş putea să-ţi spun nimic îmbucurător…

M-a mângâiat pe braţ.

— Are să fie bine, Eugen. Are să fie bine. Să nu uiţi vorbele mele.

Uşa s-a deschis. Majordomul a apărut grav şi a anunţat cu glasul lui răspicat şi solemn:

— Doamna Smaranda Paltin.

Nu aveam dispoziţie să mă întreţin cu invitaţii Sultanei. Dar nu îndrăzneam să o supăr, plecând imediat. Ghicindu-mi gândurile, Sultana mi s-a adresat rugătoare:

— Fă-mi plăcerea să rămâi la cina, Eugen. Poate că ne vedem pentru ultima oară.

N-am mai ezitat.

— Bine, Sultana. Rămân.

Smaranda Paltin a intrat purtându-şi pe trupul elefantin rochia de voal cu flori mari. Cerceii cu solitari i se legănau la urechi. Deşi avea peste 70 de ani, era insistent fardată. Mi-a întins degetele acoperite cu inele.

— Ce mai faci, principe? Am auzit că aliaţii vă dau mult de furcă.

— Din nenorocire, doamnă, trebuie să recunosc că lucrurile nu merg tocmai…

— Domnii Pavel Sturzoiu şi Jean Daniel, anunţă iarăşi majordomul.

Doi bătrâni, primul subţire şi cochet, al doilea gras şi cu reverele hainei presărate cu fire de tutun, intrară în salon, li mai văzusem în casă la Sultana. Sturzoiu era profesor universitar, moşier şi mare amator de pocher. Daniel era bancher şi arhimilionar.

Mai înainte de a le fi strâns mâna, Smaranda izbucni *ex abrupto:*

— N-aştept să vină ruşii peste noi! rosti categoric, clătinând cu energie capul şi făcând să-i scapere cerceii.

— Şi unde o să plecaţi, scumpă doamnă? întrebă blazat profesorul.

Îi sărută mâna, apoi se aşeză cu precauţie pe un fotoliu. Am avut impresia că fiecare mişcare făcea să-i scârţâie oasele.

Smaranda Paltin încreţi din sprâncene. Expresia de contrarietate întipărită pe chipul ei nu îi altera înfăţişarea majestuoasă, accentuată de părul alb.

— Unde am să plec? În Spania. Sau în Portugalia. Radomir nu a plecat cu tot neamul lui în Portugalia?

— Radomir a adus servicii mari regimului, scumpă doamnă. Servicii pe care soţul dumneavoastră Luca Paltin nici nu le-ar fi conceput. Fiţi sigură că nu veţi obţine paşaport.

— Crezi că Luca ar fi în stare să se ploconească Mareşalului pentru un biet paşaport? Am maşină. Am să fug cu maşina.

— Eu n-am unde să fug, zise Sturzoiu. N-am avut nici măcar prevederea să-mi creez depozite în străinătate. Toată averea mea e investită în pământ.

— Prost plasament, zise bancherul, care începuse să-şi răsucească o ţigară. Trebuia să achiziţionezi acţiuni. Uşor de purtat, oricând negociabile, nu le afectează grindina şi nici seceta.

Daniel era atât de bogat, încât ar fi putut să fumeze numai ţigări egiptene sau havane de mare lux. Dar prefera mahorcă pe care o răsucea în foiţă, ca ţăranii. Gusta îndeosebi acest mod de a fuma, sau o făcea din zgârcenie?

— N-am încredere în bănci, spuse Sturzoiu.

— Atunci suferă consecinţele neîncrederii dumitale.

Sturzoiu râse ironic.

— Crezi că mâine ai să fii menajat, Daniel?

— Cred în puterea marii finanţe internaţionale, rosti cu emfază.

Alt bătrân îşi făcu apariţia. Un fel de ruină omenească. Capul, mâinile, picioarele îi tremurau. Era atât de prăpădit, încât ai fi zis că dintr-o clipă într-alta are să se disloce în bucăţi care se vor rostogoli pe parchet. În ciuda permanentei sale frământări, păstra în orbita stingă un monoclu înrămat cu aur. Purta o cămaşă strălucitor de albă, cravată albă, mănuşi albe, manşete scrobite, albe, ghetre albe. Numai costumul de stofă fină. Englezească, era cenuşiu. Domnul Anatol Serghie, membru al „Jockey Club”-ului şi proprietarul unor vestite grajduri cu cai de curse, era unchiul industriaşului Raul Gandara.

— Ce mai fac fetele şi băieţii? întrebă jovial şi scârţâit Serghie.

I se răspunse cu o clătinare din cap. Serghie se lăsă să cadă pe un fotoliu.

— Şi dumneata ai de gând să rămâi în ţară? îl întrebă Smaranda Paltin pe Daniel.

— Totul e în funcţie de împrejurări, scumpă doamnă. Chiar dacă voi pleca, nu voi rupe legătura cu ţara. Voi lăsa împuterniciţi să mă reprezinte.

— Săracii de ei! exclamă Smaranda.

— Incontestabil, am să-i evacuez dacă tăvălugul frontului va trece peste Bucureşti. Nu cred însă că ruşii vor izbuti să spargă linia fortificată Focşani-Nămoloasa. Frontul se va stabiliza. Nu-i aşa, principe? Cel puţin până la debarcarea aliaţilor în Balcani.

— Au debarcat aliaţii în Balcani? întrebă senil unchiul lui Paul Gandara.

La 80 de ani i se sclerozase şi judecata şi auzul şi aparatul locomotor.

— N-au debarcat şi nici n-au să debarce! îi urlă în ureche Sturzoiu.

— Rău, rău de tot, mormăi Serghie.

Serghie plictisea pe toată lumea. Era însă tolerat, ca un fel de moaşte pe care drept-credincioşii le respectă, deşi nu au sub ochi decât nişte ciolane roase de vreme.

— Aţi auzit ce a păţit amanta lui Metaxa? sări Daniel la alt subiect.

Toate privirile se îndreptară spre bancher. Daniel îşi umezea cu vârful vânăt al limbii foiţa ţigării făcute sul.

— Spune, emule, odată, ce a păţit? întrebă Smaranda.

Bancherul îşi contemplă ţigara răsucită artistic şi îi vârî capătul între buzele-i groase şi vinete. Majordomul se materializă în preajma bancherului, căruia îi oferi focul unui chibrit. Lăstun n-ar fi folosit pentru nimic în lume bricheta, acest instrument vulgar. Sultana abia reuşise să-l convingă a trece de la lumânare la chibrituri. Înainte vreme Lăstun se înfiinţa ceremonios cu flăcăruia unei lumânări ori de câte ori invitaţii aveau nevoie să-şi aprindă ţigările.

— S-a înecat în lacul de la Scăeni, rosti în sfârşit Daniel.

— S-a înecat? Cu ce s-a înecat? Cu un os de peşte? întrebă Serghie în culmea curiozităţii.

— Cu un os de caracatiţă! îi strigă Sturzoiu.

— Ei drăcie! exclamă Serghie.

— Zi mai departe, Daniel! îl îndemnă Sturzoiu.

— Se plimba cu barca pe lac.

— Singură?

— Valetul lui Metaxa trăgea la rame.

— Am înţeles, grăi cu dublu sens Smaranda. S-au hârjonit în barcă. Şi s-au răsturnat în lac.

— Aşa se pare, zise Daniel.

— Dacă nu mă înşel, Metaxa e internat în spital, interveni Sturzoiu.

— Da. L-au operat de prostatită. Se pare că suferă de cancer.

— I s-a adus la cunoştinţă moartea amantei?

— I s-a adus. Cu menajamente.

— Nu trebuia. Durerea ar fi putut să-i înrăutăţească boala.

— Nu i-a înrăutăţit-o. Dimpotrivă. Aşteaptă să se vindece. E încredinţat că moartea i-a luat amanta în locul lui. *Mutatis mutandis.*

— Cine a murit? întrebă Serghie.

— Mareşalul von Kluge! îi urlă profesorul la ureche.

Îmi zâmbi, cerându-mi pe această cale scuze pentru nevinovata lui glumă.

— Ai ascultat radio Londra, principe? mă întrebă Smaranda.

— Nu prea am timp, doamnă, să ascult emisiunile de radio, i-am răspuns cu amabilitate.

— Se pare că la Paris s-au împuţit lucrurile, zise Daniel, aruncându-mi o privire piezişă.

Sultana se încruntă, indispusă de expresia vulgară a bancherului.

— Ah, ce dor mi-e de un *chemin-de-fer* la Cazinoul din Monte-Carlo! rosti nostalgic Smaranda Paltin.

— Şi mie de marele Derby! adăugă elegiac Sturzoiu. Parcă mă văd în loja „Jockey Club”-ului de la Longehamp. Caii aleargă… spectatorii din tribune aplaudă… toaletele femeilor…

— Femei? Hi-hi-hi, tot ştrengar ai rămas. Sturzoiule, chicoti Serghie. Numai la femei ţi-e gândul… Când eram tânăr, alergam cu limba scoasă după Cleo de… de… de… cum dracu o mai chema? Na. Că am uitat!

— De Merode, completă Smaranda. Ştim povestea. Ne-ai spus-o de o sută de ori.

— V-am vorbit eu de Cleo? chiţăi bătrânul. Extraordinar!

Eram uluit. Aveam impresia că mă aflu într-un cenaclu de fantome venite din altă lume. Preocupările, amintirile, problemele lor erau atât de departe de ale mele, de ale lumii întregi! Mă întrebam dacă nu mă rătăcisem printre nişte umbre? Nici pe Sultana n-o mai recunoşteam. Urmărea cu politicos dar prefăcut interes conversaţia oaspeţilor. Gândurile ei erau însă departe. Nu-mi puteam explica de ce rămăseseră la Bucureşti fosilele acestea vii. Nu se temeau de bombardamente, ca atâţia cetăţeni ai capitalei, refugiaţi la ţară? Poate că nu cunoşteau simţământul fricii fiindcă erau deja morţi. Morţi, ca şi mine… Nu! Nu trebuie să dau drumul hăţurilor! Ascultam ca prin vis conversaţia dezlânată a bătrânilor. Chicotelile aiurite ale lui Serghie, aforismele lui Daniel, amintirile răsuflate ale lui Sturzoiu…

— Doamnă, cina este servită! vesti Lăstun.

Sultana se uită cu tristeţe la ceas.

— Cum? S-a şi făcut ora nouă? N-a venit nici Luca, nici Raul, nici generalul Arbore... Şi Alexandru îmi făgăduise că va veni. Alexandru, fiul lui Vladimir Vulturescu.

Nu-l mai văzusem demult pe Alexandru. Ştiam că era mobilizat în aviaţie. Avea gradul de sublocotenent, sau de locotenent. Cu toate acestea, nu mi-l imaginam decât copilandru, în pantaloni scurţi şi alergând prin grădină laolaltă cu verii săi.

— Câţi ani are Alexandru? am întrebat-o.

— Douăzeci şi trei, zise Sultana, ridicându-se anevoie din fotoliu.

I-am oferit braţul. Mi-a acceptat cu recunoştinţă sprijinul. Ne-am îndreptat spre sufragerie. Sultana îşi târa anevoie piciorul stâng. Mi s-a adresat în şoaptă:

— Mă bucur că mi-ai oferit tu braţul înaintea lui Sturzoiu sau a lui Serghie. Cât sunt ei de pricăjiţi, ne-am fi prăvălit împreună pe parchet.

Smaranda Paltin, care purta în spinare mai puţini ani decât Sultana, ne urma vioaie, la braţul lui Sturzoiu. Daniel şi Serghie încheiau cortegiul. Când am străbătut marele salon, în drum spre sufragerie, Serghie s-a oprit priponindu-se de una din coloanele de marmură care sprijineau cupola centrală.

— O clipă, să-mi trag răsuflarea! vorbi subţire, ca o babă. Ehe, au trecut vremurile când valsam în salonul ăsta trei nopţi şi trei zile la rând. „Eşti un dansator fără pereche”, îmi spunea Cleo. Cleo de... de... de...

— Merode! completă Sultana.

— Da, da, Merode. Luaţi-o înainte. Vin şi eu... Grele mai sunt şi picioarele astea!... Afurisit de grele!

Lăstun l-a sprijinit cu bunăvoinţă.

Ne-am aşezat în jurul mesei pregătite pentru douăsprezece persoane. Numai cinci oaspeţi răspunseseră la invitaţia Sultanei. Cina, servită sub strălucirea candelabrelor, era tare tristă. Florile răspândite pe masă cu somptuoasă profuziune evocau ofrandele aduse morţilor. Şi sfeşnicele cu lumânări aprinse căpătau o semnificaţie lugubră.

Numai Smaranda Paltin mai alimenta conversaţia cu subiecte legate toate de evenimente petrecute cu mulţi ani în urmă, la Paris, la Viena sau la Londra.

— Ce-o fi cu Luca de nu mai vine? rosti ea, întrerupându-şi comentariile asupra unei reprezentaţii wagneriene pe care o

văzuse pe scena operei din Weimar. Îmi făgăduise că are să vină la cină, după ce se va întâlni la club cu prietenii săi politici.

Chiar atunci s-a deschis brusc uşa. Luca Paltin şi-a făcut o intrare furtunoasă, nemaiîngăduind lui Lăstun să-l anunţe potrivit ceremonialului. Se opri spre a răsufla, apoi se apropie de masă şi se sprijini de ea în pumni, ca şi când s-ar fi pregătit să ţină un discurs.

— Aţi auzit emisiunea de la Radio Bucureşti? rosti el în loc de bună seara.

— Nu. Ce spune? întrebă Sultana.

— Să nu-mi repeţi ultimul comunicat al *Führerului*, rosti plictisit Sturzoiu.

— Regele a anunţat la radio ieşirea noastră din alianţa cu puterile Axei! declară teatral noul sosit. În oraş circulă zvonul că Antonescu ar fi fost arestat.

— Eşti sigur, Luca? întrebă Sultana, neîncrezătoare.

— Sigur! Am auzit cu urechile mele. Se pare că au fost arestaţi şi câţiva miniştri, în frunte cu Mişu Antonescu. Smaranda, am venit să te iau. Te duc până acasă, cu maşina, apoi mă întorc la club. Acolo se bate fierul. N-ar fi exclus să mi se ofere un portofoliu în noul guvern.

Ochii îi scăpărau. Se şi vedea mare demnitar, cu decoraţiile pe piept şi cu jobenul în mână, depunând jurământul în faţa regelui.

Smaranda Paltin interveni viforoasă:

— Aş pune pariu că la ora aceasta toate portofoliile au şi fost distribuite.

Deodată privirile tuturor s-au îndreptat asupra mea. Abia în clipa aceea şi-au dat seama că eram de faţă.

— Cred că politica externă nu ne va schimba fundamental, a rostit Luca Paltin cu jenă.

M-am ridicat de la masă.

— Îmi dai voie, Sultana, să mă retrag. I-am sărutat mâna. Sper să ne mai vedem, i-am spus.

Sultana m-a privit cu ochii umeziţi de emoţie. În clipa aceea eram în mod virtual un duşman al ţării ei. Cred însă că Sultana nu vedea în mine decât pe ginerele ei şi că făcea. Abstracţie de uniforma pe care o purtam.

Lăstun a intrat în sufragerie. Umbla mai gârbovit ca de obicei. Purta pe palma stânga. Întinsă ca o tavă, un aparat telefonic auriu.

— Sunteţi chemat la telefon, domnule general, a rostit cu

însufleţire.

Şi Lăstun renunţase la masca sa de servitor suprastilat. A branşat aparatul la priza din sufragerie.

— Poftiţi, domnule general.

Ştiam că voi primi veşti proaste. În clipa aceea am avut impresia că se bucură. Până atunci nu mi se arătase niciodată ostil.

Am luat receptorul. Aş fi preferat să nu răspund în prezenţa atâtor oameni nerăbdători să urmărească pe chipul meu oglindirea unor emoţii pe care le bănuiau. Eram însă hotărât să-i dezamăgesc. Orice mi s-ar comunica, îmi voi păstra calmul, în clipa în care am dus receptorul la ureche, mă aşteptam la cele mai rele veşti.

— Alo! am rostit cu glas molcom.

Am auzit glasul lui Karl. Era zguduit de emoţie. Tonul lui rămânea totuşi oficial.

— *Herr General* von Altenburg?

— Da. Ce este, Karl?

Când mi-a recunoscut vocea, l-am auzit răsuflând uşurat.

— Ah, de când te caut, *Onkel* Eugen! Am răscolit oraşul, în cele din urmă am apelat la Helmuth, care mi-a dat ideea să te caut la doamna Basarab. Ai auzit poate comunicatul transmis în emisiunea de la 10 a postului de radio Bucureşti?

— Nu l-am auzit personal, dar am fost informat.

— Aici e mare vânzoleală. Mareşalul Antonescu a fost arestat. Killinger a făcut o vizită la palat şi i-a cerut eliberarea. A întâmpinat un refuz categoric. La ora aceasta suntem în stare de război cu România. *O.K.W.*-ul a fost informat. *Feldmarschallul* Keitel te-a căutat de două ori la telefon.

— Bine, vin imediat, i-am spus.

— *Onkel* Eugen!

— Da!

— Te rog să fii foarte atent. Militarii germani sunt atacaţi pe stradă. Cred că ar fi înţelept să-ţi trimitem o escortă.

— Nu, Karl. Am complica lucrurile. Plec îndată spre cartierul general. Am închis telefonul. M-am adresat Sultanei şi oaspeţilor ei: Regret că trebuie să mă lipsesc de plăcuta dumneavoastră companie.

Am salutat, izbind milităreşte călcâiele. N-am mai întins nimănui mâna.

— Vă rog, vă rog! a bâiguit Sturzoiu.

— De ce pleci, generale? a chiţăit Anatol Serghie. Stai cu noi, să

comentăm evenimentele.

Am ieşit din sufragerie, urmat de Lăstun, care m-a condus până afară, la maşină. Noaptea era adâncă. La adăpostul întunericului speram să mă pot strecura până la Băneasa.

— Scoate fanionul! am ordonat şoferului.

Câteva împuşcături au tulburat liniştea nopţii. M-am urcat în maşină.

— La cartierul general!

Şoferul a pus maşina în mişcare. În interiorul limuzinei era o căldură sufocantă. Am lăsat toate geamurile deschise. Am ieşit în stradă.

— Ocoleşti Calea Victoriei şi o iei în sus pe Filantropia.

Voiam să evit intersecţiile şi piaţetele importante, puncte de trecere care se şi aflau probabil sub controlul românilor.

Am părăsit Calea Victoriei, luând-o la stingă pe strada Sevastopol. Pe un drum ocolit, am ieşit în bulevardul Filantropia. La un colţ de stradă, cineva a îndreptat o lanternă electrică asupra maşinii mele.

— Repede! am ordonat şoferului.

Am auzit două împuşcături. Şi o a treia.

— Unde suntem? am întrebat.

— Ieşim în bulevardul Mărăşti, *Herr General*.

Noaptea era atât de întunecoasă. Încât nu vedeam decât pata de lumină albastră din faţa maşinii.

— Pe ce drum putem ajunge la Băneasa fără să trecem pe şoseaua Kisseleff?

— Putem coti pe lângă Hipodrom, *Herr General*. Este un drum care se desparte în două. Cel din stânga o ia spre Mogoşoaia, cel din dreapta se înfundă în pădurea Băneasa.

— Bine. Nu opreşti dacă ţi se face semn. Ai înţeles?

— Am înţeles, *Herr General!*

Pe bulevardul Mărăşti ne-am încrucişat cu o coloană de soldaţi români în marş.

Şoferul meu nu era prost. A stins toate luminile maşinii. Cum se descurca prin întunericul acela, nu ştiu. Cert este că am ieşit nesupăraţi la rondul al treilea al şoselei Kisseleff, unde am cotit la stânga spre Hipodrom. Acolo ne-a întâmpinat primul cordon de soldaţi români.

— Drumul! am strigat şoferului.

Maşina s-a avântat cu viteză maximă printre soldaţii care ne

somau să oprim. În ultimul moment s-au aruncat lateral, descărcându-şi carabinele în urma noastră. Am auzit impactul gloanţelor în geamul de la spate şi în portbagaj.

Ciudat! Nu-i uram pe români fiindcă trecuseră de partea duşmanilor noştri. Ştiam însă că episodul acesta avea să ne coste foarte scump. Plăteam încă o poliţă, aşa cum mai plătisem altele la Roma şi la Paris. Era tulburător paralelismul acesta dintre Paris şi Bucureşti.

— Alt cordon! rosti şoferul.

— Nu văd nimic, am spus.

Pentru ochii mei panglica vag alburie a şoselei era singurul lucru vizibil. Şi aceasta numai până la o oarecare distanţă.

— Sunt ca nişte umbre de-a lungul şoselei, adăugă şoferul.

— Dacă te somează, să te prefaci că opreşti. În ultimul moment să apeşi până la fund pe accelerator.

— Am înţeles, *Herr General.*

Încercam zadarnic să străpung cu privirile bezna. Ochii începuseră să mă lase. Trebuia deci să renunţ şi la pilotaj. Vârsta îşi cerea drepturile.

Deodată am zărit o siluetă neagră în faţa maşinii. Maşina a încetinit mersul, apoi a ţâşnit ca din praştie. Am avut impresia că aripa a izbit ceva moale.

— Am lovit un om, zise şoferul.

În urma noastră au răpăit câteva focuri de armă. Am simţit un şoc care mi-a aruncat cascheta de pe cap. Am ridicat-o de pe banchetă, unde căzuse. Era cert că mi-o găurise vreun glonte.

— Cred că au lovit rezervorul de benzină, zise şoferul. Uitaţi cum scade nivelul la indicator. Bine că nu am luat foc.

— Să ajungem barem până la marginea pădurii, i-am spus. Printre copaci o putem lua şi pe jos.

Pădurea Băneasa era împănată de trupe germane. Odată ajunşi acolo, scăpăm de pericole. Liziera pădurii a apărut deodată în faţa noastră, profilându-se destul de limpede. Dacă luna ar fi ieşit mai demult după tivul norului, acum am fi zăcut în vreun şanţ, striviţi de miile de kilograme ale limuzinei.

Am intrat sub bolta copacilor. Şoferul a respirat adânc.

— Am ajuns la liman, *Herr General!*

I-am făgăduit două sticle de coniac franţuzesc. Le merita pe deplin.

Când am sosit la cartierul general, ofiţerii m-au primit cu bucurie.

Karl jubila. Von Geist, flegmaticul von Geist, pe care numai muzica îl impresiona, era copleşit de emoţie. Şi Gerlach era bucuros că mă vedea teafăr. Dar din alte motive. Dacă aş fi murit, sau aş fi căzut prizonier, pierdea Bormann una dintre cele mai puternice arme împotriva lui Himmler. Armă încă ipotetică, dar susceptibilă să aibă efecte distrugătoare dacă ar fi pusă în mişcare.

— Ei, ce noutăţi? i-am întrebat.

— Killinger a dat un ultimatum regelui. Ultimatumul a fost respins, zise von Geist.

— Vreau să vorbesc la telefon cu Legaţia germană.

Am trecut în sala hărţilor, urmat de ofiţeri. Harta Bucureştiului, cu întreg dispozitivul trupelor noastre din capitală şi din împrejurimi, era deja întinsă pe masă.

— În ultimele două ore s-au semnalat ciocniri între formaţii româneşti şi germane, aici, aici şi aici! zise von Geist, arătându-mi pe hartă câteva puncte din cartierele centrale şi mărginaşe ale oraşului.

— Toate acestea dovedesc o lungă şi eficientă pregătire, am opinat.

Un ofiţer intră aferat.

— *Herr General,* comunicaţiile telefonice cu Legaţia germană sunt întrerupte.

— Era de aşteptat, am spus.

— Trebuie să trecem la represalii, a rostit Gerlach.

I-am ignorat propunerea. Am observat că începe să fiarbă.

— Sunt tăiate şi legăturile telefonice cu Misiunile militare ale Armatelor de uscat, de aer şi de marină, a raportat ofiţerul. Trupe româneşti şi formaţii de civili înarmate asigură paza Palatului Telefoanelor, a staţiei de radiodifuziune, a instituţiilor de stat şi a tuturor obiectivelor care prezintă un interes militar.

Von Geist înconjurase cu roşu aceste obiective.

— Încercaţi să obţineţi legătura prin firele de campanie. Dacă nu, prin radio. Legăturile telefonice cu Germania sunt încă în funcţiune?

— Şi cu Germania şi cu Frontul de Est. Prin fire de campanie.

Am cerut legătura cu generalul Friessner. Ofiţerul a ieşit spre a executa ordinul.

Ofiţerul cu transmisiunile s-a înapoiat.

— *Herr General*, aveţi la telefon Comandamentul Grupului de armate Ucraina Sud.

Am ridicat receptorul.

— Alo! *Herr General* Friessner?

— Eu sunt. Cine întreabă?

— Generalul von Altenburg. Vă salut.

— Sunt foarte bucuros că am putut da de dumneata! a exclamat Friessner. Am primit de la Bucureşti veşti contradictorii. Situaţia este confuză, nu-i aşa? De ce nu au intrat încă în acţiune trupele noastre? *Führerul* mi-a ordonat să arestez pe rege şi pe membrii noului guvern. Nu am nici o veste de la Hansen...

Legătura s-a întrerupt brusc. N-am mai auzit în receptor decât un fel de bâzâială.

— Alo! Alo!... Generalul Friessner?... Alo!... Ce se întâmplă, von Geist?... Să se restabilească legătura cu Friessner!

Maiorul Ritter a intrat grăbit în încăpere. M-a salutat cu un zgomotos:

— *Heil Hitler!* A adăugat apoi emoţionat: Sunteţi chemat de *O.K.W.! Herr Feldmarschall* Keitel! Vorbiţi, vă rog, la aparatul acesta, adăugă, arătându-mi unul din telefoanele aliniate pe masă.

Am recunoscut imediat glasul aspru, teatral, al *Feldmarschallului.*

— *Herr General* von Altenburg? V-am căutat de mai multe ori, fără să pot da de dumneavoastră, a rostit cu reproş. Aveţi un stat-major ineficient, *Herr General.*

Am ripostat cu duritate:

— Pentru aceasta m-aţi chemat, *Herr Feldmarschall?*

Replica mea l-a descumpănit. A ezitat câteva clipe înainte de a-mi răspunde:

— Acesta e numai un aspect al problemei. Lovitura de stat de la Bucureşti v-a prins pe toţi nepregătiţi.

— *Herr Feldmarschall,* imputarea aceasta să o faceţi ministrului plenipotenţiar al Reichului, şefilor de misiuni militare şi reprezentanţilor *R.S.H.A.*-ului, aflaţi de câţiva ani în România. Eu am sosit la Bucureşti abia acum cinci sau şase zile.

— De ce n-a reuşit Killinger să constituie un nou guvern în România? Ce se întâmplă cu Hansen, cu Gerstenberg, cu toţi ceilalţi?

— Nu pot să vă furnizez încă nici o explicaţie. Pentru moment situaţia este neclară. Potrivit informaţiilor fragmentare obţinute până acum, toţi şefii de misiuni s-ar afla blocaţi în Bucureşti.

— S-au lăsat prinşi în cursă ca nişte novici. Este de neiertat!

Pe fundalul vocii grave a lui Keitel, am auzit zbieretele isterice

ale lui Hitler. Nu-i distingeam cuvintele, dar puteam să-mi dau seama cât este de furios.

— Un moment! *Führerul* vrea să vă vorbească personal.

Am auzit zgomotul pe care l-a făcut receptorul în clipa în care Hitler l-a smuls din mâna lui Keitel.

— Ruşine! Ruşine! Ruşine! a urlat *Führerul*.

Am îndepărtat câteva clipe receptorul de lângă ureche, ca să nu mă asurzească.

— Armata germană s-a acoperit de ruşine! vocifera Hitler coleric.

Parcă îl vedeam învineţindu-se, cu ochii ieşiţi din orbite, cu vinele de la gât şi de la tâmple umflându-se gata să se spargă.

— Comandantul Marelui Paris nu este în stare să înăbuşe câteva focare insurecţionale, deşi este sprijinit de blindatele lui Model şi de bombardierele lui Desloch! Iar la Bucureşti, Hansen şi Gerstenberg sunt ţinuţi în şah de o armată de desculţi.

Subestimarea adversarului, de care Hitler se făcuse de atâtea ori vinovat. Îşi găsea şi în cazul acesta ilustrarea.

— I-am dat ordin lui Choltitz să dea foc Parisului, să-l transforme într-un morman de ruine. Acelaşi ordin i l-am dat lui Friessner pentru Bucureşti. Şi Parisul şi Bucureştiul trebuie să aibă un sfârşit apocaliptic! Europa întreagă are ochii îndreptaţi asupra acestor două oraşe. Represaliile trebuie să fie exemplare! *Herr General* von Altenburg, ordon! Veţi coordona personal operaţiile de distrugere a Parisului şi a Bucureştiului, afectând pentru aceasta toate avioanele de luptă şi de bombardament disponibile. Veţi executa aceeaşi misiune ori de câte ori se vor mai semnala insurecţii în marile oraşe ale ţărilor ocupate.

Îl auzeam gâfâind. Aspira şuierat aerul.

— Pierderea Parisului ne-ar şterbi prestigiul. Pierderea Bucureştiului ar fi însă o catastrofă. Este inutil să subliniez importanţa strategică a Carpaţilor în sistemul nostru de apărare. Pierderea României ar atrage pierderea grânarului românesc, pierderea petrolului românesc. Şi aceasta ar fi pentru noi o lovitură mortală. Ştiţi prea bine că uzinele noastre de benzină sintetică nu pot face faţă cerinţelor. Lipsa tot mai acută de benzină ne împiedică să angajăm în luptă totalitatea avioanelor şi tancurilor noastre blindate…

Repeta o teorie pe care o cunoşteam de multă vreme. Ceea ce ţinea atunci de domeniul ipotezelor intra acum în domeniul unei realităţi cumplite.

— I-am ordonat şi lui Friessner, vă ordon şi dumneavoastră! Rupeţi unităţi de pe front, unităţi de infanterie, unităţi de blindate şi în special bombardiere şi expediaţi-le la Bucureşti. Aviaţia de pe toate fronturile este de resortul dumneavoastră. Veţi aprecia şi decide cuantumul forţelor aeriene necesare nimicirii Parisului şi a Bucureştiului. V-am trimis avionul meu. Vă veţi stabili cartierul general la *O.K.W.*, spre a avea o privelişte de ansamblu. Veţi lucra direct cu mine!

Glasul lui atinsese iarăşi stridenţele marilor sale crize de furie.

— Nu concep să pierdem România! Auziţi? Nu concep! NU CONCEP!

Răcnetele lui delirante făceau să-mi vibreze timpanele.

— Am ordonat Grupului de armate Ucraina-Sud să facă imposibilul pentru zdrobirea românilor! Nu vreau să pierd Carpaţii! Nu vreau să pierd petrolul! Nu vreau!... Nu vreau!... Jodl! Ia notă! Killinger va fi trimis în faţa judecăţii unui tribunal special. Mă asigura că nici o frunză nu se mişcă în România fără ştirea sa. Ha! Nici-o frunză! Şi lovitura românilor a fost pregătită sub ochii lui, fără ca el să prindă de veste... Incapabilul! Şi pe şeful *Gestapoului* din România să-l trimiţi în judecată! Vreau să-l văd atârnând în spânzurătoare! Am să-i spânzur pe toţi agenţii *R.S.H.A.*-ului din România şi pe toţi imbecilii, de la *Feldwebel* şi până la general, care au stat ca nişte tembeli, permiţând organizarea acestei lovituri... *Herr General,* mi s-a adresat iarăşi. I-am ordonat lui Friessner să constituie un nou guvern, sub conducerea unui filogerman. Până acum Friessner n-a făcut nimic. Vă încredinţez acum dumneavoastră aceeaşi misiune. În acest scop vă veţi prelungi şederea în România încă 24 de ore. Îndeplinirea acestei misiuni vă va aduce bastonul de mareşal, *Herr General* von Altenburg!

Glasul lui se umflă iarăşi, căpătând accente furibunde.

— Trebuie să păstrăm bastionul Carpaţilor! Retranşaţi în această fortăreaţă naturală, vom avea timpul să desăvârşim armele noastre secrete!

Exasperant se mai repeta Hitler!

— Cu ajutorul acestor arme voi nimici toate capitalele ţărilor aflate în război cu noi. Le voi şterge de pe faţa pământului!... Voi face să dispară până şi amintirea lor!

Îi auzeam pumnii izbind frenetic într-o masă care răsuna lugubru în Bunkerul de la Rastenburg...

— Războiul acesta nu-l vom termina decât pe scut sau sub scut!

a încheiat, citând faimosul legământ al romanilor: victorie sau moarte.

Convorbirea s-a curmat brusc. Am lăsat receptorul să cadă în furcă. Mi se cerea să bombardez sălbatec Bucureştiul. Eram pus în aceeaşi dilemă ca şi von Choltitz. Cum puteam să bombardez un oraş încă împănat cu germani?

— Ce facem? m-a întrebat Gerlach.

— Aşteptăm! am răspuns sec. Nu vom trece la represalii înainte de a evacua trupele germane din Bucureşti.

De acest pretext aveam de gând să mă ţin cu ghearele şi cu dinţii.

Aproximativ un sfert de oră după convorbirea cu *Führerul* m-a chemat la telefon Friessner. Legătura cu cartierul său general fusese restabilită. Friessner mi-a comunicat că în urma convorbirii purtate cu *Führerul*, a ordonat *Brigadeführerului S.S.* Hoffmeier, pe care l-a numit comandantul trupelor germane masate în regiunea Ploieşti, să constituie o coloană alcătuită din unităţi de artilerie antiaeriană cu care să pornească în marş forţat spre Bucureşti, cu misiunea de a ocupa punctele strategice ale oraşului, de a elibera pe mareşalul Antonescu şi pe miniştrii săi şi de a restabili situaţia dinaintea loviturii de stat de la 23 august. Încredinţase lui Hoffmeier această misiune, deoarece generalul Gerstenberg se afla împreună cu generalul Hansen la Legaţia germană.

Friessner era încredinţat că nu voi ridica obiecţiuni împotriva ordinelor sale, pe care le dăduse de altfel conformându-se instrucţiunilor primite din partea *Führerului*. A trebuit să-mi dau asentimentul, cu atât mai mult cu cât mi-a comunicat că *Führerul* fusese de acord ca unităţile de artilerie antiaeriană din România – care depinseseră până atunci direct de Göring – să treacă sub comanda sa.

Noaptea la ora 3, Karl m-a anunţat că eram chemat la telefon de Legaţia germană. Am răspuns imediat. Generalul Hansen îmi telefona chiar din cabinetul lui von Killinger. În urma unor tratative purtate cu palatul regal, se convenise ca generalul Gerstenberg să fie pus în libertate cu condiţia de a împiedica gruparea din pădurea Băneasa de a ataca Bucureştiul.

O jumătate de oră după această convorbire, Gerstenberg a sosit la cartierul meu general, însoţit de doi ofiţeri români, care-i asiguraseră libera trecere. Am fost de acord cu punctul de vedere al lui Hansen, care susţinea că este înţelept să ne retragem trupele

din România, fără a provoca inutile vărsări de sânge. Ralierea mea la opinia lui Hansen nu era suficientă, întrucât trupele trecuseră sub comanda lui Friessner.

Gerstenberg a chemat la telefon cartierul general al Grupului de armate Ucraina-Sud, spre a solicita şi acordul lui Friessner. Ceea ce mă aşteptam, s-a întâmplat. Friessner s-a opus categoric acestei măsuri, sub cuvânt că promisiunea lui Gerstenberg smulsă sub ameninţarea forţei era nulă şi neavenită. În consecinţă, Gerstenberg urma să preia comanda grupării Băneasa, în scopul ocupării Bucureştiului.

Am luat receptorul din mâna lui Gerstenberg şi am încercat să-i demonstrez lui Friessner că formaţiile germane din România erau dispersate în mijlocul românilor, care ne priveau cu ostilitate şi care n-ar ezita să sprijine cu armele acţiunea trupelor româneşti. Spre a supune din nou această ţară, va trebui nu numai să-i dezarmăm trupele – ceea ce nu era deloc uşor – ci să luăm cu asalt fiecare localitate, fiecare stradă, fiecare casă. Exemplul Parisului şi al Varşoviei, trebuiau să ne fie pildă. Friessner a rămas inflexibil. Frontul său avea nevoie de un spate acoperit. Nu concepea să se retragă fără luptă din România, chiar dacă această acţiune ar fi să se încheie cu un dezastru.

— Se va încheia cu un dezastru, *Herr General*, i-am declarat cu tristeţe.

— Riscurile războiului! a replicat cu încăpăţânare.

Gerstenberg s-a supus ordinelor lui Friessner. Prima lui măsură a fost de a aresta pe cei doi ofiţeri români care-l conduseseră până la Băneasa.

Pornisem pe un drum fără întoarcere…

Karl îşi aprinse o ţigară. Cu un bobârnac, aruncă chibritul, care descrise un arc de cerc luminos, înainte de a cădea în iarbă. Un arc de cerc vast ca un curcubeu descrise şi avionul de luptă german atins de proiectilele trasoare ale bateriei A.A. amplasate la liziera pădurii Băneasa. Avionul se prăbuşi în poziţiile româneşti, dincolo de rambleul căii ferate Bucureşti-Constanţa. Explodă. O imensă jerbă incandescentă, fantastic joc de artificii, ţâşni spre zenit.

— De ce toate acestea? am rostit cu tristeţe. De ce?

Din văzduh se cernea ploaie fină de cenuşă, ca în preajma unui vulcan în erupţie. Coloana de fum care se ridica deasupra avionului sfărâmat se înfrăţea sus, departe, cu altă coloană de fum, uriaşă,

învolburată, străbătută de. Flăcări şi zebrată de fulgerele portocalii ale exploziilor ce ţâşneau din rezervoarele de benzină ale „Distribuţiei”. Alte coloane de fum se vălătuceau deasupra Bucureştiului. Culmile lor se umflau, se lăţeau, se revărsau, contopindu-se într-un imens nor negru, ca păcura, înroşit pe dedesubt de vâlvătaia purpurie care încorona ca un nimb oraşul. Viziune haotică, de o măreţie stranie, înspăimântătoare.

Trupele noastre îşi stabiliseră poziţiile pe liziera pădurii Băneasa. Dincolo, în liniile româneşti, scăpărau intermitent gurile tunurilor, ale mitralierelor, ale armelor automate. Victoria uşoară pe care o prevăzuseră Friessner şi căpeteniile de *O.K.W.* ameninţa să se transforme într-un dezastru.

Veştile primite prin radio – şi prin puţinele fire de campanie care mai rămăseseră intacte – erau copleşitoare.

În Bucureşti centrele de rezistenţă germane se prăbuşeau pe rând. Cu puţin timp înainte avusesem o ultimă convorbire la telefon cu maiorul Dietmar Wagner, de la Misiunea aeriană germană.

— Muniţia este pe sfârşite, îmi vorbise gâfâind. Dacă în maximum o jumătate de oră nu primim ajutoare, suntem nevoiţi să ne predăm.

Maiorul încheiase convorbirea fără a mai folosi formula: *„Heil Hitler!”.*

Ajutorul pe care-l aştepta Dietmar nu avea să se materializeze niciodată. Trupele germane masate la nord de capitală erau blocate de români. Aviaţia noastră, care continua să bombardeze Bucureştiul, provoca distrugeri masive, dar care nu aveau nici-o influenţă asupra desfăşurării luptelor de la Băneasa.

Peste o jumătate de oră reuşisem să obţin iarăşi la telefon Misiunea aeriană germană. De la celălalt capăt al firului îmi răspunsese un glas în cea mai curată limbă românească:

— Alo! Cine întreabă?

Închisesem telefonul. Cunoşteam tâlcul acestei replici.

Prin radio reuşisem să stabilim legătura cu Misiunea militară germană pentru Armata de uscat, găzduită în sediul Şcolii Superioare de Război. Am putut să schimb câteva cuvinte cu colonelul von Haugwitz.

— În momentul acesta mi-am terminat ultima ţigară, mi-a vorbit cu forţată voioşie. Cred că va trebui să iau la rând chiştocurile din scrumieră. Cercul asediatorilor continuă să se strângă. Poziţia dominantă a clădirii ne permite să ţinem sub focul armelor

automate unităţile româneşti. Dar rezistenţa noastră nu poate dura la infinit.

Glasul lui s-a frânt. I-am desluşit deprimarea pe care nu mai era în stare să şi-o ascundă.

— Dacă trupele germane nu vor reuşi să pătrundă în capitală, soarta noastră este pecetluită…

Până mai ieri, von Haugwitz crezuse încă în victorie. Acum îşi pierduse, cred, ultima speranţă într-o ieşire onorabilă din război.

L-am întrebat pe von Haugwitz dacă mai avea vreo veste de la inginerul Haag. Mi-a răspuns că nu mai ştia nimic despre el sau despre fabrica lui. De altfel, ce importanţă mai aveau toate acestea?

Şi de pe front primeam ştiri rele. Trecerea României în tabăra Naţiunilor Unite a creat condiţii militare excepţional de favorabile pentru acţiunile armatei ruseşti. Grupul de armate Ucraina-Sud, lipsit de sprijinul trupelor române, era ameninţat cu încercuirea. Spatele neasigurat nu-i mai permitea să se retragă în condiţii acceptabile pe linia fortificată în care Friessner îşi pusese atâtea nădejdi. Prăbuşirea frontului din Moldova nu mai era decât o chestiune de zile.

Întârziasem plecarea la *O.K.W.* din cauza unui defect la unul din motoarele avionului trimis de *Führer*. Mecanici lucrau zi şi noapte spre a executa reparaţiile necesare. Acest răgaz neprevăzut mă silise să asist în continuare la luptele de la Băneasa.

Stăteam împreună cu Gerstenberg şi cu ofiţerii mei de stat-major aproape de liziera pădurii Băneasa şi urmăream desfăşurarea operaţiilor. Şi Gerstenberg era deprimat.

— Am făcut o mare greşeală că nu ne-am retras în ordine, mi-a mărturisit.

Chipul lui de copil bătrân era răvăşit. Întrevedea dezastrul. A continuat:

— Am fost ispitit la un moment dat să explic generalului Friessner că atacul asupra Bucureştiului nu este soluţia cea mai bună, a adăugat posomorât. Mi-a fost însă teamă că voi fi trimis în faţa Curţii Marţiale.

— Ai crezut vreo clipă că ai să poţi ocupa Bucureştiul?

— Am crezut atâta vreme cât m-am bizuit pe exploatarea elementului surpriză. Din nefericire, românii ne-o luaseră înainte. Mi-am dat seama prea târziu de acest lucru.

Un tânăr ofiţer de aviaţie a apărut în fugă. S-a oprit în faţa mea

şi m-a salutat scurt.

— Reparaţia s-a efectuat, *Herr General*. Avionul vă aşteaptă. Românii atacă viguros aerodromul.

Mi-am luat rămas bun de la Gerstenberg.

— Îţi urez succes, generale!

Gerstenberg m-a privit pieziş, dar n-a rostit nici un cuvânt.

M-am urcat în maşină, urmat de von Geist şi de Karl. În vreme ce automobilul străbătea aleile pădurii, îndreptându-se spre sediul cartierului meu general, de unde aveam să iau documentele secrete şi hărţile pe care trebuia să le înfăţişez *Führerului*, m-am adresat lui von Geist:

— Faţă de informaţiile primite de pe întreg cuprinsul României, mă tem că trenul nostru de comandament nu va mai ajunge la destinaţie.

A înclinat capul în semn de încuviinţare. Am continuat:

— Aş fi preferat să vă scot pe toţi din România pe calea aerului. Dar nu este posibil. Nu dispunem decât de un singur avion de transport. Te las pe dumneata să stabileşti numele oamenilor – ofiţeri, subofiţeri şi soldaţi – care îşi vor lua zborul cu acest avion. Vei pleca şi dumneata odată cu ei. Vă aştept la statul-major. Restul să vină cu trenul. Cât mai urgent. Vor reuşi poate să se descurce.

Maşina a oprit în faţa edificiului care adăpostea cartierul meu general. Era mare forfoteală. Soldaţi echipaţi de drum scoteau din clădire armament, lăzi de campanie cu aparatură şi arhive, pe care le încărcau în camionete. Totul se făcea în acompaniamentul tunurilor care bubuiau în sudul pădurii.

Helmuth mă aştepta în faţa casei, cu valiza mea gata pregătită. Îmi părea rău că nu-mi era îngăduit să-l iau în avionul *Führerului*.

— Karl, fii bun te rog şi adu-mi servieta cu documente. Ia-ţi şi tu valiza. Mă însoţeşti până la Berlin.

A sărit din maşină şi s-a îndreptat în fugă spre clădire. A urcat scările, sărind câte două trepte deodată. Şi von Geist a coborât din maşină. Era trist. Viitorul era mai incert, mai nebulos ca niciodată.

Helmuth a pus valiza lângă şofer. Şi el era mohorât.

— Mai ai vreo veste de la copii? l-am întrebat, ca să-l mai înseninez.

Cea mai mare bucurie a lui era să mă interesez de cei pe care-i lăsase acasă.

— Nici o veste, *Herr General,* mi-a răspuns.

— Von Geist, după ce vă înapoiaţi în Germania, să-i dai o

permisie de cinci zile. Să-şi vadă nevasta şi copiii.

Faţa lui Helmuth s-a înseninat.

— Să trăiţi, *Herr General!* a exclamat în culmea fericirii.

Mă întrebam dacă ordinul meu va putea fi pus în aplicare şi dacă războiul nu se va încheia pentru Helmuth într-un lagăr de prizonieri, mai înainte de a-şi fi văzut familia.

Un *Scharführer S.S*. se apropie de maşină.

— *Herr General,* sunteţi chemat la telefon de Comandamentul Grupului de armate Ucraina Sud. O comunicare urgentă.

— Bine. Vin imediat.

Am coborât din maşină.

— Karl să mă aştepte, i-am spus lui von Geist.

L-am urmat pe *Scharführer*. Am urcat scara şi am intrat în holul clădirii. După lumina puternică de afară, penumbra dinăuntru îmi părea şi mai adâncă. *Schar*führerul mi-a arătat uşa deschisă a unui birou lung, în fundul căruia se ghicea o masă.

— Aveţi legătura la telefon din această cameră.

Am intrat. L-am văzut pe Gerlach stând în picioare, în dreptul uneia din ferestre. Doi S.S.-işti încadrau uşa. Lângă birou, în fund, se afla Ross. Mă privea cu ochii lui rotunzi, lipsiţi de expresie. M-am apropiat grăbit de aparatul telefonic, aşezat pe birou. Când am întins mâna spre receptor, am auzit glasul lui Gerlach, dindărătul meu, venind ca de la o mare distanţă:

— Inutil, *Herr General.*

M-am întors brusc spre el.

— Nu înţeleg!

Chipul lui oglindea un triumf indescriptibil.

— *Herr General,* sunteţi arestat.

Mi-am încleştat fălcile. Îmi întinsese o cursă. Am ripostat aspru:

— Arestat? Din ordinul cui?

— Comisia de anchetă a complotului din 20 iulie, a rostit răspicat.

Scandase cuvintele rar, asemenea picăturilor de apă, care cad una câte una, la intervale regulate, din tavanul unei peşteri, clipocind pe învelişul apelor negre de dedesubt.

Doi S.S.-işti au intrat în cameră, escortându-l pe Karl, care era palid ca un mort.

— Din ordinul aceleiaşi comisii, a continuat Gerlach, l-am arestat şi pe locotenentul Karl von Bruck.

— Stupid! am exclamat cu dispreţ. Nici Karl von Bruck şi nici eu

nu am avut nici o legătură cu complotul.

Gerlach a râs în colţul gurii.

— Nu am căderea să apreciez acest lucru. Pot să vă informez doar că fiul dumneavoastră, Rudolf, este de altă părere. Acum douăzeci şi patru de ore a semnat o declaraţie, potrivit căreia dumneavoastră şi locotenentul von Bruck aţi purtat o lungă convorbire cu contele von Stauffenberg în ajunul complotului.

— Nu este adevărat! am rostit cu energie. Fiul meu este grav rănit.

— A fost operat la cap şi şi-a revenit. Aflând despre mârşavul complot săvârşit împotriva *Führerului*, primul său gând a fost să depună mărturie împotriva dumneavoastră şi a nepotului dumneavoastră. Rudolf von Altenburg este un adevărat german.

Eram uluit. Rudi, fiul meu, mă denunţase!... Persevera să calce pe drumul pe care i-l deschiseseră educatorii săi naţional-socialişti. Îşi trădase fratele, iar acum îşi trăda tatăl.

Ştiam ce va urma. Aveam să fiu hărţuit în interogatorii interminabile, iar dacă nu voi face mărturisirile aşteptate, mă vor supune torturilor. Bormann mă avea acum în mână. Regretam numai că îl târam şi pe Karl după mine. Voi clama în faţa anchetatorilor nevinovăţia lui Karl.

Gerlach făcu un semn lui Ross, care se apropie de mine. Întinse mâna cu palma în sus.

— Vă rog să-mi predaţi armele dumneavoastră, *Herr General!*

Mi-am scos pistolul de la centură şi i l-am înmânat.

În aceeaşi clipă, ofiţerul de aviaţie care-mi anunţase repararea avionului a intrat grăbit în cameră.

— *Herr General*, românii atacă...

I-a vederea lui Ross care îmi lua arma, a rămas uluit.

— Urmaţi-ne! mi se adresă Gerlach.

M-am uitat la ofiţer, la Gerlach, la Ross...

Deodată acesta a ridicat pistolul pe care mi-l luase, şi a îndreptat gura ţevii spre mine. Am ridicat instinctiv mâna într-un gest inutil de apărare.

— Ce faci!?! a urlat Gerlach.

Arma a scuipat două focuri. Am simţit o lovitură ca de pumn în pântece. La început amorţite, apoi urmate de o arsură năprasnică. Eram buimac, dar nu mi-am pierdut cunoştinţa. L-am văzut ca prin vis pe Gerlach aruncându-se asupra lui Ross, pe care l-a dezarmat.

— Ce-ai făcut, nenorocitule!?! Ai merita să te împuşc pe loc!

Ross l-a privit fix, cu ochii lui de peşte.

— M-am temut să nu cadă în mâna românilor…

Ticălosul! Altul era mobilul gestului său. Mă împuşcase fiindcă primise ordin. Himmler nu voia să ajung în faţa comisiei de anchetă.

Karl a vrut să alerge spre mine ca să mă sprijine. Unul din *S.S.*-işti a încercat să-l împiedice, dar Karl i-a dat un brânci şi m-a prins în braţe în clipa în care eram pe punctul de a mă prăbuşi. M-a aşezat pe un scaun, în vreme ce Gerlach urla zănatec:

— Arestaţi-l pe Ross! Şi chemaţi repede un doctor! Generalul von Altenburg trebuie să scape cu viaţă! Alergaţi după un doctor!

Unul din *S.S.*-işti a ieşit din cameră. Celălalt a rămas să-l păzească pe Ross. Gerlach s-a apropiat de mine.

— Am să te scap, Eugen!

Îmi vorbea aproape cu compătimire.

— Trebuie să te scap de moarte.

Încercam o satisfacţie bizară când vedeam cât este de supărat. Am senzaţia că mă sfârşesc. Dacă voi muri, Karl va fi supus unor torturi inimaginabile. O pânză întunecată mi s-a aşternut pe ochi. Arsura din pântece este intolerabilă. Simt pe limbă gust de sânge…

Privirea lui Karl mă imploră. L-am înţeles…

Mi-am încordat puterile.

— Aprinde-mi o ţigară, Karl!

— Să nu-ţi facă rău, zise Karl grijuliu.

Mi se taie respiraţia. Am horcăit. Ştiu că voi muri. Pentru mine totul s-a terminat. Mă gândesc la Karl… Bietul Karl!

L-am văzut deschizând tabachera.

O lumină mare, puternică, orbitoare… O bubuitură dureroasă… Lumină albă, vie, copleşitoare, de sfârşit de lume… Lumină!… Totul se năruie… Beznă Torente de beznă… Neant…

— Ridicolul este dezonorant, Eugen. Şi tu ai reuşit să atingi culmile ridicolului.

Vorbele acestea rostite de Ernst Gerlach pe fundalul unui huruit de avion au fost primele pe care le-am auzit după ce m-am desprins cu eforturi penibile din tenebrele stării de inconştienţă.

Spun penibile, fiindcă trecerea de la bezna nefiinţei la luciditate am făcut-o cu preţul unor suferinţe psihice inimaginabile. Mă luptam parcă să mă rup dintr-o masă amorfă, întunecată, care mă ţinea cu un fel de gheare nevăzute.

Când am deschis ochii şi am văzut plecat asupra mea chipul lui

Ernst, crispat de un rictus plin de răutate, am încercat o senzaţie de repulsie. Are capul bandajat şi pungi vinete sub ochi, care-l fac aproape de nerecunoscut. Dar vocea lui aspră, metalică, nu mă înşală.

— Cu o maşină infernală de proporţii minuscule, cu o jucărie, tu şi cu nepotul tău aţi încercat să vă sacrificaţi şi să mă imolaţi şi pe mine, ca într-o arhisiropoasă melodramă de bulevard, îmi şopteşte sarcastic.

Râde şi mă priveşte cu un fel de amuzament feroce.

— Bietul meu Eugen! Voi ofiţerii din *Wehrmacht* sunteţi de un comic irezistibil. Nu mă mai mir de ce atâtea atentate puse la cale de voi împotriva *Führerului* au eşuat lamentabil. Daţi dovadă de un diletantism rizibil. De ce nu vă vedeţi de arta voastră militară? Din păcate, nici în domeniul ăsta n-aţi dat rezultate extraordinare. Dacă aţi fi fost mai competenţi, n-am fi ajuns aici.

Tonul lui persiflant mi-a biciuit organismul mai aprig decât o injecţie cu adrenalină. Am simţit cum sângele începe să-mi pulseze în vine. Totodată m-a copleşit o necuprinsă tristeţe. Moartea, acest suprem refugiu pentru oamenii ajurai la limitele extreme ale disperării, îmi refuzase graţia unui final brusc.

— Trebuie să-i mulţumeşti tânărului medic care te-a reanimat, scumpul meu Eugen. Zelul cu care te-a smuls din ghearele morţii merită toate laudele, nu-i aşa? Dacă n-ar fi fost el, te-aş mai fi putut eu duce la Berlin?

Râde iarăşi cu acea sadică superioritate a anchetatorului conştient de atotputernicia lui asupra omului pe care-l anchetează. Exultă, fiindcă mă aflu la discreţia lui.

— Müller are să-mi fie recunoscător că i te duc plocon. Acum va avea în sfârşit posibilitatea să te silească să vorbeşti… Eh, nu va fi prea uşor pentru tine, după ce li se vor da mâna liberă *S.S.*-istilor să te lucreze. Până la urmă vei spune şi cât lapte ai supt de la ţâţă… Ah, am impresia că te deranjează acest limbaj vulgar. Ştiu că îţi place vorbirea elegantă, rafinată, ca şi mediul în care te complăceai. Eh, de azi înainte s-a terminat cu huzurul, cu interioarele somptuoase, cu avioanele personale, cu trenurile speciale, cu atmosfera coruptă a înaltelor comandamente… În curând te vei limita la pereţii văruiţi ai unei celule şi la conversaţii nu tocmai amuzante cu anchetatorii din *S.S.*…

Sunt întins pe o targă, într-un avion militar de transport, aflat în plin zbor. Am braţul bandajat. Încerc instinctiv să-l mişc, dar mă

săgetează o durere ascuţită. Sunt ameţit şi am o continuă senzaţie de vomă. Şi pieptul mă face să sufăr, şi capul.

Probabil că am scăpat fără voie un geamăt. Ernst mă priveşte cu falsă compasiune.

— Te doare, Eugen?... Ce rău îmi pare. Vezi, aşa se întâmplă când te joci cu focul. Chicoteşte:

— Ai vrut realmente să mori. Sau ai încercat să mă sperii? În orice caz, socotelile nu ţi-au ieşit. Chipul său radiază. E în elementul lui: Ţi-ai pierdut trei degete de la mâna dreaptă, te-ai rănit la cap, la pântece şi la piept. Nu destul de grav, încât să faci o călătorie fără bilet de întoarcere în imperiul lui Hades, dar destul ca să suferi al dracului. Acum eşti sub efectul sedativelor şi nu prea simţi durerile. Dar peste câtva timp au să te chinuiască îngrozitor... Din nefericire, m-ai rănit şi pe mine. Te informez că ţin mult la integritatea mea corporală. N-am scăpat eu neatins de pe front, ca să fac cunoştinţă cu moartea prin intermediul tău. Satisfacţia de a te fi arestat m-a costat destul de scump. O rană la cap nu e o glumă. Dar am să fiu recompensat, şi asta îmi întăreşte moralul. Vezi, tu ai ajuns general-colonel fiindcă taică-tău te-a turnat prinţ. Eu, fiu al unui pârlit medic de provincie, trebuie să mă ridic prin propriile mele merite. Sunt nevoit să mă caţăr călcând la nevoie peste cadavre... Chiar şi pe cadavrul tău, Eugen, deşi îmi eşti frate. Îţi fac o mărturisire, scumpul meu. Pun interesele partidului naţional-socialist mai presus de fireasca mea afecţiune pentru tine. Te sacrific, dragul meu, fără nici un scrupul.

Vorbele, privirile lui împroaşcă venin. Mă uluieşte atâta ură. Cred că în străfundurile creierului său se ascunde o demenţă incipientă, care are toate şansele să progreseze rapid.

Am vrut să întorc capul, să scap de privirile lui malefice. Junghiurile din piept şi din cutia craniană se repetă fulgerător. Rămân nemişcat... Ochii mi se împăienjenesc. Simt că mă pierd. S-a deschis o uşă şi apare un tip în alb. Probabil medicul. Îl văd ca prin ceaţă.

— Nu-l obosiţi, *Herr Standartenführer*. Are nevoie de linişte. Dacă vreţi să ajungă viu la Berlin, trebuie să-l menajăm. Şi aşa am riscat mult transportându-l în starea gravă în care se află.

Nu mai ştiu ce a răspuns fratele meu vitreg, fiindcă în juru-mi s-a făcut întuneric...

Stările de luciditate – foarte scurte, de altfel – alternează cu prăbuşiri în hăuri negre, fără fund.

Am senzaţia că timpul se opreşte, iar după o stagnare a cărei durată nu o pot aprecia, se pune iarăşi în mişcare…

M-am trezit într-un pat de spital. Un bec alb, fără abajur, aninat de tavan, aruncă o lumină care mă orbeşte.

La picioarele patului picotează pe un scaun un *S.S.*-ist în uniformă. Stă cu braţele încrucişate şi cu bărbia înfiptă în piept. Sforăie uşor. La un moment dat tresare, ridică ochii spre mine şi mă priveşte.

Are irişi de un albastru-spălăcit şi o mustăcioară îngustă sub nas, atât de nepotrivită cu fizionomia lui, încât pare lipită cu pap. Mustaţa îi dă înfăţişarea unei caricaturi a lui Hitler sau a lui Charlot. Mă priveşte lung, inexpresiv. Buzele îmi ard. Limba îmi este uscată şi aspră. Mă chinuie setea.

S.S.-istul se ridică de pe scaun şi se îndreaptă spre chiuveta din colţul încăperii. Ia de pe o poliţă un pahar. Îl umple cu apă şi, după ce îl duce la gură, îl varsă în chiuvetă. Cred că a intuit setea mea şi a făcut toată această manevră spre a mă chinui.

Nu i-aş cere un strop de apă chiar dacă aş simţi că începe să-mi ardă stomacul.

Se aşază iarăşi pe scaun, îşi încrucişează braţele şi închide ochii. Îmi dau seama că mă priveşte printre genele-i atât de rare încât par năpârlite.

Îmi fuge gândul la Willi. Mi se strânge inima. Cât trebuie să fi suferit în celulele *Gestapoului.* Bietul copil! Acum îi împărtăşesc soarta. Ciudat, şi el şi eu suntem victimele lui Rudi. Educaţia nazistă a făcut din Rudi un denunţător ordinar. Mă întreb dacă nu are remuşcări. Dar pot oare naziştii să încerce asemenea simţăminte umane? Ideologia naţional-socialistă a făcut din oameni automate, brute…

Mi-e sete. Mi-e îngrozitor de sete…

Când deschid ochii, văd că ferestrele sunt acoperite de un strat sidefiu de ceaţă. S-a luminat de ziuă.

O infirmieră intră şi, fără să se uite la S.S.-ist, care se ridică de pe scaun şi face câteva mişcări de înviorare, vrea să-mi ia temperatura.

— Apă, rostesc cu preţul unui mare efort.

Observă probabil că buzele îmi sunt uscate. Ia de pe noptieră e linguriţă, o umple cu apă şi mi-o dă să beau. O sorb cu aviditate. Niciodată nu mi s-a părut apa mai bună. După ce îmi ia temperatura şi o notează pe graficul de la picioarele patului, iese.

Acum, după ce am băut stropii aceia de apă, mă simt parcă mai bine.

Cad apoi într-o stare de amorţire din care nu mă smulge decât intrarea doctorului, dornic să mă examineze. Mă cercetează din priviri, apoi îmi ia pulsul. Intră şi sora. Medicul îi face cu voce scăzută unele recomandări, apoi iese. Infirmiera, între două vârste, înaltă şi uscată, nu scoate o vorbă. Îmi face două injecţii. Pare-se un sedativ, căci adorm…

O înţepătură în braţ, aproape de încheietura mâinii sănătoase, mă scoate din amorţeală. Mi se face o perfuzie…

Nici nu ştiu când s-a lăsat seara. Lumina becului din tavan mă incomodează, dar nu mă plâng. Alt *S.S.*-ist mă veghează. Este ceva mai tânăr şi are un bot proeminent ca de viezure.

Sirenele încep brusc să urle vestind alarma aeriană. Vuietul lor modulat îl face pe *S.S.*-ist să se urnească de pe scaun şi să treacă la fereastră. Îl înspăimântă moartea. Am asupra lui avantajul de a nu mă teme de moarte. O doresc, o chem…

Aud bubuiturile scurte ale tunurilor antiaeriene. Se aud şi bubuituri mai grave, acoperite la un moment dat de huruitul unor avioane. Huruitul lor masiv indică o invazie aeriană inamică deosebit de puternică. Bombardamentul se dezlănţuie.

Pereţii spitalului prind să se clatine. Din tavan cade puţină tencuială.

S.S.-istul este mai galben decât o lămâie. După un timp violenţa bombardamentului scade. Apoi nu se mai aude nici huruitul avioanelor. Încetează şi tirul artileriei antiaeriene…

Atacurile aeriene inamice se repetă şi ziua şi noaptea. Între timp sunt supus unui tratament intensiv. Doctorii vor să mă pună cât mai repede pe picioare, să mă predea în stare bună *Gestapoului.*

Monotonia zilelor care se scurg încet începe să mă apese. De când sunt internat în spital, nu mi-a vorbit nimeni. Singurele cuvinte pe care le aud sunt recomandările făcute de medic infirmierei.

Starea sănătăţii mele se ameliorează cu excepţia durerilor de cap, care sunt din ce în ce mai violente.

Într-o dimineaţă medicul mă priveşte lung.

— Primejdia a trecut. Te poţi considera salvat, îmi spune.

— Ar trebui să-ţi mulţumesc, dar nu o fac, îi răspund. N-am motive să mă bucur.

Ridică din umeri.

— Ne facem datoria.

S.S.-istul cu bot de viezure mustăceşte ca şi când ar fi adulmecat ceva.

Durerile mi s-au domolit. Pot să mişc braţul. Şi capul mi s-a mai limpezit. Mi se fac în continuare perfuzii.

În ziua în care mi s-a dat pentru întâia oară puţină supă, şi-a făcut apariţia şi Ernst Gerlach. Îşi poartă cu cochetărie uniforma S.S. Capul nu-i mai este bandajat. La un semn al lui, *S.S.*-istul cu bot de viezure iese din încăpere. Ernst se aşează pe scaunul rămas liber. Mă priveşte un timp cu simpatie.

— Mă bucur. Eugen, că ai scăpat cu viaţă.

Sinceritatea vibrantă din glasul lui nu reuşeşte să mă convingă. Este prea bine trucată.

Nu răspund. Tăcerea mea nu-l dezorientează. Este probabil pregătit pentru orice reacţie aş avea.

— În curând ai să fii transferat în Prinz Albrechtstrasse, a continuat. Ştii ce-i acolo?

Ştiam. Sediul *Gestapoului.* Nici nu am clipit.

— Acolo şi-au făcut stagiul şi Stupnagel şi Linstow şi Finck, înainte de a fi spânzuraţi. Tot acolo au fost torturaţi şi Witzleben şi Hoepner şi Stieff şi Yorck şi Hagen şi alţi ofiţeri din *Wehrmacht.* Toţi au terminat atârnând în laţurile prinse de cârligele abatorului, a adăugat Ernst cu cruzime. Pot să te informez în plus că von Hafacker, unul dintre complotiştii de la Paris, a făcut destăinuiri complete. Asta l-a scăpat până acum de spânzurătoare.

N-am răspuns nici de data aceasta

— Hafacker a denunţat câteva personalităţi de prim rang, a căror participare la complot nu era cunoscută încă autorităţilor. Printre aceştia se află şi Rommel. Marele Rommel! Să te strâmbi de râs, nu altceva!

Ernst râde cu poftă. Hohoteşte cu un fel de voluptate. Deodată se opreşte, ca şi când ar fi pus un capac râsului. Chipul lui redevine serios.

— Din nefericire, Eugen. În şiragul de nume citate de Hafacker figurează şi numele tău.

Făcu o pauză, spre a citi pe chipul meu efectul cuvintelor lui. Impasibilitatea mea l-a dezamăgit.

— Declaraţiile, compromiţătoare pentru tine, ale lui Hafacker, la care se adaugă acuzaţiile categorice ale fiului tău, nu pot avea decât un singur final: spânzurătoarea.

Pentru întâia dată am rupt mutismul în care mă cufundasem:

— Au pierit atâţia oameni până acum, încât spectacolul morţii nu mă mai înspăimântă.

— Nici când eşti actor?

Zâmbesc ironic:

— Nu mă cunoşti îndeajuns, Ernst Gerlach. Este regretabil pentru tine…

— Regretabil? De ce?

— În cariera pe care ţi-ai ales-o trebuie să fii un bun psiholog.

Face o schimă.

— În Prânz Albrechtstrasse n-ai să mai ai timp pentru asemenea considerente. Duelurilor psihologice anchetatorii de acolo le preferă torturile. Nici unul dintre anchetaţi, începând cu *Feldmarschallul* von Witzleben şi terminând cu ultimul ofiţeraş din *Wehrmacht,* n-a scăpat de torturi. Cei care s-au sinucis înainte de a fi arestaţi au dat dovadă de înţelepciune. Au evitat chinurile suplimentare ale anchetei, care s-ar fi încheiat tot cu moartea. Din păcate pentru tine, sinuciderea – această supremă cale de a escamota o răfuială mai mult decât dezagreabilă – îţi este refuzată. Eşti în permanenţă supravegheat de oamenii noştri. Îşi petrece mâna prin păr: Sunt sincer îndurerat pentru tine, Eugen. Când mă gândesc ce te aşteaptă…

Găsesc puterea să râd. Se întunecă brusc la faţă:

— Ilaritatea ta nu-şi are rostul. Când ai să fii supus la cazne, n-ai să mai râzi. Există totuşi o cale să le eviţi. Să spui tot ce ştii despre Himmler.

Râd iarăşi:

— Nu te temi că într-o zi Himmler are să afle ce unelteşti în spatele lui?

— Am protectori mari, Eugen. Protectori care ar putea să te ajute şi pe tine. Dacă declaraţiile tale l-ar înfunda pe Himmler, ţi-aş garanta un paşaport pentru Elveţia.

— Dă-mi voie să mă îndoiesc de garanţiile voastre.

— Ai să fii supus torturilor, Eugen, iar până la urmă ai să declari totul.

Am teoriile mele în această privinţă, care nu concordă cu punctul lui de vedere. Bineînţeles, mă feresc să i le dezvălui.

— Stăruieşti în refuzul tău, Eugen? mă întreabă.

— Nu am ce spune.

Suspină adânc.

— Bine. Facă-se voia ta. Să nu spui că nu te-am prevenit. Ah, şi încă ceva! Curtea de onoare, prezidată de *Feldmarschallul* Keitel, de von Rundstedt şi de Guderian, ţinând seamă de probele furnizate de Comisia specială de anchetă, a hotărât degradarea ta şi ştergerea din controalele armatei. În felul ăsta ai devenit un simplu particular care poate fi judecat de instanţele civile, în speţă de Curtea Poporului.

Ciudat. Vestea servită de Gerlach nu m-a impresionat deloc. Mă aşteptam la o asemenea măsură. Mă mâhneşte doar semnătura lui von Rundstedt pe documentul care mă excludea din armată. N-aş fi crezut că şi omul acesta va ajunge să execute servil ordinele lui Hitler.

Ernst se ridică de pe scaun.

— Îmi pare rău că n-am căzut la înţelegere. Acum vei intra pe mâna lui Kaltenbrunner. Te plâng cu anticipaţie.

Îl las să plece fără să-i răspund. Trec două zile. Sunt transferat într-o celulă din odiosul sediu al *Gestapoului.*

Este ciudat cât de repede o clădire ajunge să se identifice cu oamenii care o ocupă. Când pătrunzi în edificiul din Prinz Albrechtstrasse, ai senzaţia că trăieşti un coşmar. Zidurile, uşile, ferestrele îţi sunt ostile. Vor parcă să te strivească, să te stoarcă de substanţă, să te depersonalizeze. De altfel, din clipa în care ai păşit pragul acestei clădiri, îţi pierzi numele şi devii un simplu număr de ordine.

Acoliţii lui Kaltenbrunner m-au lăsat să aştept în celulă mai multe zile, înainte de a mă trimite în faţa anchetatorilor. Procedeul urmăreşte să-ţi pună la grea încercare nervii. Nimic nu este mai cumplit decât incertitudinea.

În celulă domneşte uneori o căldură sufocantă. Ai senzaţia că te afli într-o baie de aburi uscaţi. Am auzit că aceasta face parte din torturile la care sunt supuşi toţi cei care cad pe mâna *S.S.*-iştilor. Un bec de peste două sute de lumini – extrem de puternic, faţă de dimensiunile restrânse ale încăperii – arde zi şi noapte, împiedicându-te adeseori să adormi. Am auzit că hrana redusă la minimum reprezintă încă unul din mijloacele de tortura. Pe mine nu mă supără deloc, fiindcă, datorită probabil stării sănătăţii mele, nu mi-e deloc foame. Ciorba lungă, dezgustătoare, servită pe un fund de gamelă, o restitui de cele mai multe ori neatinsă.

După o astfel de cină, pe care n-am onorat-o nici cel puţin cu o privire, a intrat în celulă un *S.S.*-ist cu grad de *Sturmbannführer.*

M-a măsurat cu privirile din cap până în picioare, apoi mi s-a adresat cu superioritate, ca şi când ar fi avut în faţa sa un paria.

— Gardienii mi-au raportat că refuzi să mănânci. Îţi atrag atenţia că te putem hrăni şi cu forţa. Nu tolerăm greva foamei.

Se răsuceşte pe călcâie şi iese.

A doua zi au început interogatoriile.

Îmbrăcat în nişte haine civile ponosite, pe care mi le-a aruncat un gradat *S.S.*, m-am pomenit luat mai mult pe sus şi dus într-o cameră în care m-au orbit două lămpi de birou cu becuri puternice. Îndreptate în plin asupra mea. M-au aşezat pe un scaun de lemn, cu spătar, apoi au început să curgă întrebările.

La început banale, ca la orice interogatoriu. Numele, prenumele, şi aşa mai departe.

Pe indivizii care mă interoghează nu-i văd decât sub forma unor umbre care se mişcă dincolo de lămpile aţintite spre mine. Culmea este că tot acest ritual, menit să bage spaima în anchetaţi, nu-mi face nici o impresie.

Mă întreabă unul din ei ce părere am despre război.

— Războiul? Îl putem socoti pierdut.

— Defetism! exclamă primul anchetator. Cu generali ca dumneata nu este de mirare că nu l-am câştigat până acum. L-aţi sabotat pe *Führer*. Aţi sabotat Germania naţional-socialistă… Pff! O bandă de trădători!

Apoi a trecut brusc la complotul din 20 iulie.

— Ştim că ai făcut parte din grupul mârşav al ticăloşilor care au pus la cale asasinarea *Führerului*. Ce rol ai avut în acest complot.

Era inutil să neg. Dacă mă îndoiam în ceea ce priveşte denunţul lui Hafacker, aveam în schimb certitudinea că Gerlach nu minţise când îmi vorbise de acuzaţiile aduse de Rudi. Trebuia să dau însă răspunsuri care să nu compromită pe nici un complotist încă în viaţă.

— Am purtat adeseori discuţii cu generalul von Stupnagel.

— Generalul? Trădătorul vrei să spui…

Întreruperea este destinată să-mi răvăşească logica explicaţiilor.

— Am discutat adeseori cu von Stupnagel probleme legate de desfăşurarea operaţiilor militare pe diferitele fronturi şi am ajuns la concluzia că o continuare a războiului în actualele condiţii echivalează cu o sinucidere.

— Interesant! Voiaţi să salvaţi Germania, „ajunsă pe marginea prăpastiei”, rosteşte cu ironie un glas dogit.

— Încercam să salvăm ce mai putea fi salvat.

— Cui aţi atribuit vina?

— Înaltului Comandament al *Wehrmachtului.*

— Extraordinar! Propria voastră incapacitate n-aţi invocat-o? Şi ca să puneţi capăt acestei „dezastruoase” stări de lucruri, v-aţi gândit că cel mai potrivit lucru este să suprimaţi dintr-o singură lovitură pe marele nostru *Führer* şi pe colaboratorii lui cei mai devotaţi. Minţile voastre criminale n-au găsit altă soluţie decât pe cea mai odioasă…

— Văd că răspundeţi în locul meu.

— Ai altă versiune?

— Cea reală. Von Stupnagel şi cu mine am căzut de acord că numai o schimbare de orientare politică ar scuti Germania de o continuare a unui calvar ce nu mai poate fi tolerat.

Unul dintre anchetatori izbucneşte în râs. Un râs batjocoritor, care sună mai dezagreabil decât un behăit de ţap.

— Voi, doi ofiţeri mărginiţi, puneaţi la cale linia politică a *Reichului.* Uitaseră̆ţi probabil ordinul marelui nostru *Führer* cu nr. 1 din 13 ianuarie 1940, care stabileşte că „nici un ofiţer sau reprezentant al autorităţilor civile nu trebuie să cunoască decât atât cât este necesar pentru îndeplinirea propriilor sale sarcini”. Nu vă socoteaţi legaţi de ordinele *Führerului*, fiindcă în sufletul vostru spurcat încolţise încă de atunci buruiana rebeliunii. N-aţi trecut la acte, fiindcă aţi socotit că nu sosise încă momentul. Pândeaţi însă din umbră, ca nişte briganzi…

A intervenit glasul dogit al celuilalt anchetator:

— Este limpede! Aţi complotat împotriva *Führerului* şi a guvernului celui de-al treilea *Reich.* De aici şi până a organiza atentatul de la 20 iulie nu mai era decât un pas.

— Cine a mai asistat la aceste discuţii? mă întreabă primul anchetator.

— Nu-mi amintesc să mai fi fost altcineva de faţă. Ah. Da! A fost odată prezent colonelul Linstow, şeful de stat-major al lui Stupnagel. Am grijă să citez numai numele unor personaje caro traversaseră demult apele Styxului.

— Eşti incorigibil, Altenburg. „Fostul” colonel Linstow! mă corectează unul dintre anchetatori. Nu era de faţă şi Hafacker?

— Nu.

— Ciudat. Hafacker a declarat altfel.

— Nu ştiu ce motive l-au determinat să spună un neadevăr…

În clipa aceea am simţit o lovitură cumplita în ceafă. Am avut senzaţia că îmi plezneşte creierul mic.

— Asta ca să ţi se mai învioreze memoria, mă avertizează anchetatorul cu behăit de ţap. O să revenim la Hafacker şi la Stupnagel. Acum să ne spui ce legături ai purtat cu fostul general Beck şi cu ceata lui de lepădături?

— Chestiuni de serviciu.

— Cu Stauffenberg n-ai discutat nimic?

Intram acum în domeniul declaraţiilor lui Rudi. Nu ştiam ce putuse inventa fiul meu, naţional-socialistul. Am hotărât să evoluez cu prudenţă, afectând o aparentă sinceritate.

— Relaţii de serviciu, am repetat.

— Nimic altceva?

— M-a vizitat odată la locuinţa mea din München.

— Aha! Şi ce aţi discutat? Tot chestiuni de serviciu?

— Ne-am exprimat nemulţumirea faţă de modul cum se desfăşurau operaţiile militare.

— Despre atentatul pe care-l plănuia nu a venit vorba?

— Nu.

— Se mai afla cineva în locuinţa dumitale când ai primit vizita lui Stauffenberg?

Eram sigur că Rudi vorbise şi despre Karl.

— Fiul meu Rudi şi nepotul meu, locotenentul Karl von Bruck. Evident, şi câţiva servitori. Pot să afirm cu toată siguranţa că nici fiul şi nici nepotul meu n-au asistat la întrevederea mea cu Stauffenberg.

Probabil că erau informaţi de acest lucru, căci n-au mai insistat.

— Maşina infernală aflată asupra dumitale la Băneasa cărui personaj era destinată?

În jurul acestei chestiuni era necesar să fiu cu multă grijă. Trebuia să-l feresc pe Karl. Mă întrebam dacă l-au arestat şi pe el. În caz că da, ce anume declarase?

Am dat o explicaţie aiurea.

— Era unul din acele obiecte cu capcane aruncate din avioanele aliate. O găsisem întâmplător şi o duceam la Ministerul Aviaţiei ca să fie studiată.

— Minţi! răcneşte anchetatorul cu glas dogit. Minţi ca un porc! Maşina infernală a fost fabricată de nepotul tău, Karl von Bruck.

— Asta acum o aflu, am răspuns cu aparent calm.

În realitate m-a cuprins panica. Însemna că bietul Karl fusese

arestat şi supus torturilor. Altfel n-ar fi vorbit.

— Era o maşină infernală care trebuia să servească la un nou atentat împotriva *Führerului*! zbiară celălalt anchetator. Karl von Bruck a făcut declaraţii complete. Ce-ai de spus?

— Fie că a înnebunit, fie că a fost silit să declare nişte nerozii. Altfel nu le pot califica…

O nouă lovitură în ceafă, extrem de violentă de data aceasta, mă proiectează cu fruntea de masa din faţa mea. Cred că şocul mi-a spart arcada, căci sângele a început să mi se scurgă şiroaie pe obrazul stâng.

— Vom relua interogatoriul după ce ai să chibzuieşti câteva ore asupra nesăbuinţei de a încerca să ne induci în eroare. Nu uita, Altenburg, că te putem face să vorbeşti. Am înfrânt noi voinţa unor tipi mai încăpăţânaţi decât tine. Ştim să folosim la nevoie şi metode drastice. Te sfătuiesc să nu le încerci pe propria ta piele. Goerdeler, îl cunoşti, cred, a făcut declaraţii complete, evitând astfel să guste amărăciunea torturilor. Dacă vrei să le încerci, n-ai decât. Luaţi-l! a ordonat el gardienilor, care m-au şi încadrat.

Când m-am ridicat în picioare, m-a cuprins o ameţeală atât de puternică, încât abia am scăpat să nu cad. Şi grumazul mă doare înspăimântător.

Ajuns în celulă, m-am întins pe pat şi am respirat adânc. Nu voi scoate un cuvânt în plus, orice mi s-ar întâmpla! Şi nici n-am să mă sinucid. Voi aştepta să fiu trimis în faţa tribunalului. Ştiu că voi pieri în ştreang. Voi împărtăşi soarta atâtor oameni care s-au ridicat împotriva tiraniei. Voi muri păstrându-mi demnitatea, aşa cum sunt sigur că şi-a păstrat-o şi Willi!

Ciudat! Adversităţile mă oţelesc. Spectrul torturilor, al morţii, în loc să mă înspăimânte, mă îndârjesc…

Poate că gândurile mele, exteriorizate în cuvinte, ar părea grandilocvente, ieftine. Cei care au trecut prin ceea ce trec eu acum sunt sigur însă că m-ar înţelege…

Interogatoriile continuă…

A doua zi, a treia zi, a patra zi, am apărut iarăşi în faţa anchetatorilor, invizibili pentru mine, datorită becurilor care mă orbesc. Ameninţările, insultele, loviturile alternează cu declaraţii pline de bunăvoinţă, în care mi se făgăduieşte clemenţa… Dar cu o condiţie… Să dezvălui numele tuturor complicilor.

Uneori interogatoriul durează, după socotelile mele, o oră sau două. Alteori se prelungeşte până ce mă prăbuşesc, lipsit de

vlagă…

Când gardienii mă aduc pe braţe în celula mea, aruncându-mă ca un pachet pe patul strâmt, se scurge mult timp până îmi revin în fire. Pot să-mi dau seama de acest lucru după mâncarea care mi se serveşte la prânz şi seara. Aceste elemente sunt singurele pe care le folosesc pentru calcularea timpului…

S-au scurs două săptămâni sau mai multe. N-aş putea să precizez. Nu am posibilitatea să crestez pe un lemn scurgerea zilelor, fiindcă nu dispun de instrumentele necesare, iar uneori zac într-un fel de semiletargie – în special după interogatoriile prelungite şi condimentate cu lovituri – perioade de timp imposibil de definit…

De câte ori mă înapoiez în celulă, vlăguit, zdrobit, năuc, dar nu umilit, stau de vorbă cu umbrele copiilor mei, cu Elissa, cu părinţii şi cu strămoşii mei… Se angajează un dialog mut, dar în închipuirea mea plin de elocvenţă. Câteodată îmi zic că am ajuns pe marginea nebuniei, că aceste convorbiri cu morţii sunt consecinţa unui dezechilibru nervos datorat condiţiilor în care mă aflu. Că sunt victima unor halucinaţii… Apoi mă las iarăşi în voia fantasmelor. Sau poate că nu sunt fantasme? Poate că fiinţele care mi-au fost cele mai apropiate sufleteşte îmi întind mâna de undeva de dincolo de mormânt… mă încurajează, mă mângâie…

Apar în jurul meu şi Willi, decapitatul, şi Uwe, copilul care nu a apucat să păşească pragul adolescenţei, şi Albert, captivul, şi Elissa. Rudi nu apare niciodată. Nu apar decât ceilalţi, fiindcă sunt morţi. Înseamnă că şi Albert a păşit în împărăţia umbrelor. De aceea vine alături de fraţii lui, de Elissa… Într-o zi apare în celulă şi umbra lui Karl… Mă priveşte cu ochii lui strălucitori şi plini de vioiciune… Zâmbeşte. Abia acum înţeleg că nici Karl nu se mai află printre cei vii… Dacă aş fi asistat la executarea lui, n-aş fi fost mai sigur că a murit…

Confirmarea sfârşitului său o capăt în cursul unui nou interogatoriu.

— Karl von Bruck, nepotul dumitale, Altenburg, s-a spânzurat în închisoare. Şi-a făcut din fâşiile cămăşii sfâşiate un laţ pe care l-a prins de gratii. Eh, o lepădătură mai puţin. Nu înţeleg de ce s-o fi grăbit! Aveam să-l servim, prompt şi conştiincios, ceva mai târziu. Cred că s-a chinuit enorm stând cu picioarele pe pământ şi lăsându-şi trupul să atârne totuşi în laţul prins de gratii… Şi ăsta e un fel de curaj.

Ce ironie a soartei. Ultimul descendent al dinastiei von Bruck a murit în arestul *Gestapoului.* Ucis de naziştii pe care dinastia i-a sprijinit cu atâta zel. Alianţa dintre baronii von Bruck, făuritori de tunuri, şi partidul naţional-socialist s-a încheiat fiindcă ambele părţi aveau interese convergente. Molohul nazist este însă nesăţios. A început să-şi mănânce prietenii de ieri. Cred că la ora actuală Friedrich von Bruck, fratele meu vitreg, îşi muşcă pumnii de durere. Plăteşte cu sângele propriului său fiu beneficiile fabuloase realizate datorită politicii agresive a lui Hitler. Se pare că există o providenţă…

Glasul dogit al anchetatorului invizibil din dosul lămpilor aţintite spre mine prinde să hohotească:

— Karl von Bruck a murit, dar ne-ai rămas în schimb tu, Altenburg! Vom avea grijă ca tu să nu-ţi poţi pune capăt zilelor. Trebuie să mori executat de mâna noastră…

Îl aud fără să-l văd.

Deodată încep să râd.

— Nu te văd, anchetatorule, fiindcă şi tu eşti o umbră. Sau ai să fii în curând… Foarte curând! Mai curând decât te aştepţi!

Un pumn mă pocneşte peste gură. Simt gustul dulceag al sângelui pe buze. Altă lovitură mă culcă la pământ.

Nu mai ştiu ce se întâmplă cu mine. Mă cufund în întuneric.

Când mă trezesc, constat că sunt întins pe pat, în celulă. Chinurile mele nu s-au încheiat încă. Mă doare capul îngrozitor. Şi capul mă doare, şi braţele mă dor… îmi duc mâna la gură. Buzele îmi ard ca focul…

Într-un târziu intră un *S.S.*-ist. Îl văd ca un fel de pată cenuşie, care se mişcă pe fundalul pereţilor proaspăt zugrăviţi ai celulei.

Mă ia de braţ şi mă ridică în picioare. Mă priveşte critic.

— Ţi-ai mânjit de sânge şi cămaşa şi haina… Ah, murdar mai eşti!

Cheamă alt *S.S.*-ist. Nu ştiu ce grad are. Îmi aduce altă cămaşă, alte haine. Înainte de a-mi schimba veşmintele, îmi toarnă în cap o găleată cu apă atât de rece, de parcă ar fi scoasă de la gheaţă.

— Hai! Trezeşte-te odată! Stai ca o momâie. Nu eşti în stare nici să te dezbraci şi să te îmbraci singur. Eh, prinţul s-a deprins să fie slujit de servitori…

Mă scot apoi pe culoar. Cei doi *S.S.*-işti mă ţin unul de un braţ, al doilea de celălalt braţ. Dacă nu m-ar sprijini, m-aş nărui pe ciment.

Mă împing într-un ascensor, apoi mă scot pe o uşă într-o curte

interioară, cu ziduri cenuşii, înalte. Mă uit instinctiv spre cer. Demult nu l-am mai văzut. Şi el e trist, cenuşiu... Pe jos s-a aşternut un strat subţire de zăpadă... înseamnă că a venit iarna... Că întreaga toamnă mi-am petrecut-o între pereţii celulei, răspunzând la interogatorii şi încasând lovituri... Aerul rece de afară mă înviorează puţin...

Intru cu însoţitorii mei pe o uşă strâmtă, străbat un coridor înţesat cu *S.S.*-işti, care se uită la mine ca la o dihanie, şi pătrund într-un fel de anticameră cu covoare pe jos şi cu o secretară blondă care bate la maşină. Nici nu îşi aruncă privirile asupra mea. Este deprinsă probabil cu asemenea spectacole. Mai deprinsă chiar decât *S.S.*-iştii de pe coridor, care se uitau totuşi la mine.

Cei doi inşi care mă sprijină mă introduc într-un cabinet de lucru vast, cu ferestre înalte, cu covoare adânci şi cu fotolii multe. La biroul mare se află un individ căruia nu-i desluşesc trăsăturile. Slăbiciunea mea fizică îmi aşterne în faţa ochilor o pânză de negură, un fel de pâclă jucăuşă.

— Aşezaţi-l pe un fotoliu! porunceşte individul de la masa de lucru.

Vocea lui îmi pare vag cunoscută.

Am băgat de seamă ca prin vis că S.S.-iştii au ieşit şi că am rămas singur cu individul de la birou.

— Nu mă mai cunoşti, Altenburg? mă întreabă nedumerit. Sunt Müller, şeful *Gestapoului.*

Am închis ochii, încercând să-mi fac orânduială în gânduri*

— Müller... am bâiguit. Müller!

Mă priveşte cu afectată milă.

— Rău ai ajuns, Altenburg. Atât de rău, încât aş săvârşi o crimă dacă ţi-aş întinde mâna. Înţelegi?

Îşi aprinde e ţigară.

— Fumezi? mă întreabă:

Am clătinat negativ din cap.

— Faci rău că mă refuzi. În sfârşit... Să intrăm în subiect. Ţi-ai pus vreodată întrebarea de ce nu ai ajuns încă în faţa Curţii Poporului?

— Nu, am răspuns.

— Bizar! Eşti în asemenea măsură lipsit de curiozitate? Te-am scăpat până acum de şireang. Pentru asta ar trebui să-mi fii recunoscător. Eşti pensionarul *Gestapoului,* începând din luna august. Mai precis, de la sfârşitul ei. Acum suntem în ianuarie.

Ştiai?

Am clătinat iarăşi negativ din cap.

— Dacă ai răspunde la bunăvoinţa mea cu bunăvoinţă te-aş scuti de multe neplăceri.

Mi-am amintit de Gerlach. Şi Müller îmi propunea un târg.

— Dă-mi o declaraţie amănunţită asupra discuţiei purtate cu Himmler. Ştii, atunci, la Paris!

— Nu am ce să-ţi spun, *Herr* Müller, am deschis, în sfârşit gura, rostind pentru prima oară câteva vorbe inteligibile.

— De ce nu vrei să-ţi uşurezi situaţia?

Am ridicat din umeri.

Müller aspiră un fum de ţigară, pe care-l expiră apoi, suflându-mi-l în nas. Fumul îmi face greaţă.

— Te-aş putea sili să vorbeşti, dar nu o fac, Altenburg. Declaraţia dumitale o voi păstra în propriul meu seif. Nimeni, nu va şti de ea. Nimeni. Îţi garantez. În schimb, îţi ofer un paşaport pentru Elveţia.

Am râs.

— Mai degrabă un paşaport pentru iad.

— Nu, nu! răspunde Müller. Vorbesc foarte serios. Şi te asigur că îmi respect cuvântul.

L-am întrebat, cuprins de exasperare:

— De ce nu mă spânzuraţi mai repede? Să terminăm odată.

Îmi zâmbeşte cu falsă bunăvoinţă:

— Asta e doar începutul, Altenburg. Mai târziu ai să mă rogi în genunchi să te spânzur. Hm! Ei, îmi spui ce ştii?

— Nu ştiu nimic…

Cu un efort mi-am recâştigat calmul. Nu dezvăluiam discuţia purtată cu Himmler, fiindcă numai în chipul ăsta puteam rămâne în viaţă.

— Nu fi absurd, Altenburg. Ai încă viaţa înainte. Elveţia, libertatea, te aşteaptă. Ei, ce zici?

— N-am ce să vă spun!

Müller suspină lung.

— Păcat! Aş fi putut să fac multe pentru dumneata. Sunt înzestrat cu o mare doză de răbdare. Am să aştept să revii la sentimente mai bune.

Apăsă pe o sonerie. Un ofiţer *S.S.* se iveşte în pragul uşii, lipindu-şi călcâiele.

— Ordonaţi, *Gruppenführer!*

— Duceţi-l în celulă!

Pe acelaşi drum, *S.S.*-iştii mă cară în gaura infectă unde sunt întemniţat.

Interogatoriile au reînceput. Dure, obsedante…

S-a mai scurs un timp nedefinit. Nu mai sunt în stare să-l calculez după numărul meselor servite. Plutesc între vis şi viaţă. Aproape că am reuşit să mă detaşez de lumea celor vii…

Vaietele sirenelor care vestesc alarmele aeriene se îmbină într-un jalnic cor cu vaietele încarceraţilor aduşi pe braţe sau pe targă după interogatoriile luate cu preţul unor cazne care depăşesc prin rafinamentul lor torturile Inchiziţiei. Peste toate se aştern huruitul bombardierelor inamice şi bubuiturile violente ale exploziilor care fac să se cutremure din temelii pereţii închisorii.

Bombardamentele aeriene aproape că nu se mai opresc. Momentele de răgaz se fac din ce în ce mai scurte. Mă întreb adeseori de ce nu cade o bombă şi peste sediul *Gestapoului,* astfel încât să îngroape sub dărâmături şi pe încarceraţi şi pe asupritorii lor.

De la o vreme *S.S.*-iştii sunt tot mai neliniştiţi. Citesc în ochii lor spaima pe care o întâlnesc şi în ochii captivilor. Poate că groaza *S.S.*-iştilor este şi mai mare. Noi, încarceraţii, nu mai avem ce pierde. La urma urmei, moartea sub dărâmăturile clădirii este preferabilă morţii prin spânzurătoare. Dacă aliaţii ar ajunge la Berlin, soarta prizonierilor nu ar deveni mai rea. În schimb, pentru *S.S.*-işti viitorul se înfăţişează în culori foarte întunecate. Toţi ştiu că au să figureze pe listele celor acuzaţi de crime de război şi de crime împotriva umanităţii.

Nu mai cunosc mersul operaţiilor militare. Dar după expresia de groază care se aşterne pe chipul lor când bombardamentele inamice fac să se zguduie pământul, dar mai ales după acea alterare a trăsăturilor feţei, consecinţă a nopţilor nedormite, a grijilor tot mai apăsătoare, a spaimei inspirate de viitorul plin de ameninţări, pot să-mi dau seama că lucrurile nu merg deloc bine pentru Germania.

Într-o zi intră în celula mea un gardian pe care nu l-am mai văzut până atunci. Este foarte tânăr şi poartă peste ochiul stâng o legătură neagră. După ce pune pe masă gamela cu ciorbă lungă, mă priveşte câteva clipe cu ochiul său teafăr, apoi, adunându-şi tot curajul, mi se adresează în şoaptă:

— Vă rog să mă iertaţi, alteţă, numele meu este Johann Dietrich. Sunt fiul bătrânului Dietrich, grădinarul dumneavoastră. Nu ştiu

dacă vă mai amintiţi de mine. Când aţi plecat pe front, în ’939, eram încă un copil.

Îl privesc cu atenţie. Trăsăturile lui îmi par vag familiare. Dar legătura neagră de pe ochiul stâng mi-l înstrăinează.

— Johann! am rostit. Johann!

Deodată mi-l amintesc. Dietrich mi-l prezentase odată. Era foarte mândru de odrasla sa. Johann avea pe atunci ochi inteligenţi şi duri, care te priveau ciudat, îmbinând respectul cu un fel de sfidare ce răbufnea asemenea scânteierilor focului acoperit de cenuşă. Dietrich mi-a declarat atunci că fiul lui se făcuse remarcat prin zelul său în *Hitlerjugend.*

Johann îşi duce degetul la buze, făcându-mi semn să tac, apoi iese.

A doua zi s-a înfăţişat iarăşi cu mâncarea..

— Mă iertaţi că ieri n-am putut sta mai mult. Dacă zăbovesc, atrag atenţia. Am vrut să vă spun că m-am înrolat într-o unitate de tancuri *S.S.* pe Frontul de Est. Acolo mi-am pierdut ochiul. Pentru că nu mai puteam fi folosit în cadrele armatei active, m-au trecut în rândul gardienilor de închisoare.

Pare nu numai descumpănit, dar şi profund rănit în amorul său propriu.

— Nu-mi place meseria de gardian, îmi spune.

Am zâmbit.

— Ţintiseşi mai sus, Johann, nu-i aşa?

Înclină capul, îmbufnat ca un copil. Johann nu este prea departe de vârsta copilăriei. Grijile şi războiul l-au maturizat înainte de vreme.

Acum mi-l aminteam bine. Păstram însă o bănuială. Nu cumva mi-l trimiseseră spre a-mi smulge cine ştie ce declaraţii compromiţătoare?

— Îmi pare bine că te văd, Johann.

Am luat gamela şi am început să mănânc fără grabă.

Johann a şovăit câteva clipe, apoi a adăugat cu glas şi mai scăzut:

— În mine puteţi avea încredere, alteţă. Ce-am văzut până acum m-a scârbit şi de *Hitlerjugend* şi de *S.S.*

A părăsit celula, încuind uşa în urma lui. Suspiciunile mele s-au stins cu totul. Situaţia în care mă aflu e atât de gravă, încât orice ar declara Johann nu mi-ar complica-o mai mult.. Am hotărât deci să mă las în voia valurilor.

Interogatoriile au început să se răărească. În mod practic am recunoscut tot ce mi se imputa. Nu am rostit nume de persoane aflate în viaţă, oricâte presiuni s-au făcut asupra mea. Anchetatorii sunt desigur convinşi că nu pot scoate mai mult de la mine.

Johann îmi aducea, odată cu mâncarea, şi veşti dinafară. Frânturi de comunicate militare, comentarii asupra vieţii mizerabile a berlinezilor, supuşi zi şi noapte bombardamentelor inamice, reduşi la o cvasifoamete din cauza lipsei tot mai acute de alimente, demoralizaţi de neîntreruptul şir de înfrângeri ale armatelor germane.

Într-o zi apare radios.

— Alteţă, vă aduc veşti mari. În Vest, *Feldmarschallul* von Rundstedt a reuşit să spargă frontul inamic. Tancurile noastre au pătruns adânc în spatele americanilor. Se pare că aliaţii vor fi aruncaţi în Atlantic. Apoi trupele noastre din Vest vor fi trimise pe Frontul de Est, spre a întări unităţile de acolo. Se spune că primăvara ne va găsi la Paris şi la Moscova.

„Poate în calitate de prizonieri”, am replicat mintal, foarte puţin încrezător în acest reviriment.

Succesele militare ale Germaniei naziste au determinat şi o sensibilă schimbare în atitudinea lui Johann. A devenit - poate fără să-şi dea seama – mai reticent, mai distant. Fumurile succesului n-au durat însă mult. Într-o zi, Johann a intrat în celulă, copleşit de o disperare care dădea chipului său o expresie patetică.

— Ofensiva din Ardem a fost zdrobită, m-a anunţat cu durere în glas. Comunicatele militare vorbesc despre retrageri elastice, despre replieri pe poziţii dinainte stabilite... Palavre! Palavre!... Anglo-americanii ne-au prăpădit. Iar pe Frontul de Est ruşii au reluat ofensiva.

Johann a redevenit supus, prietenos, grijuliu pentru sănătatea mea. Într-o zi m-a anunţat că mă va duce la baie.

Am primit vestea cu o bucurie necuprinsă. Pentru prima dată după câteva luni de detenţie mi se permite să fac o baie. Murdăria în care sunt obligat să trăiesc mă demoralizează mai cumplit decât toate celelalte neajunsuri la un loc.

Baia aceea a însemnat pentru mine o desfătare de neînchipuit. Johann mi-a făcut rost de o coajă de săpun, care mi s-a părut mai minunat decât toate sărurile parfumate pentru baie folosite acasă. Am stat sub duş aproape un sfert de oră. Când am ieşit de acolo, m-am simţit renăscut. Lui Johann îi datorez privilegiul de a mă fi

putut bucura atâta vreme de apă caldă. Ceilalţi încarceraţi abia dacă sunt lăsaţi să stea câteva minute sub duş, inclusiv săpunitul.

M-am înapoiat în celulă. Am senzaţia că baia m-a purificat. Mă întind pe pat şi, cu mâinile făcute cruce sub cap, îmi îngădui să mă cufund într-o plăcută reverie.

Johann intră aducându-mi mâncarea. Pune gamela pe masă, apoi se apropie tiptil de mine şi îmi strecoară o lamă de ras.

O iau şi îl privesc cu recunoştinţă. Îmi face semn să nu rostesc un cuvânt de mulţumire.

Apoi iese.

O lamă de ras în celulele *Gestapoului* însemna mare lucru. Câţi dintre condamnaţii care aşteaptă să fie duşi la spânzurătoare n-ar renunţa la mântuirea sufletului în schimbul unui astfel de obiect, care le-ar permite să dispară dintre cei vii, tăindu-şi vinele. Gândul că pot să evit spânzurătoarea mă reconfortează.

Bietul Johann! Şi-a riscat viaţa pentru a-mi uşura trecerea hotarului care desparte viaţa de eternitate.

Seara, când aduce cina, citesc în ochii lui o expresie de stupoare, ca şi când faptul de a mă fi găsit în viaţă l-ar fi izbit neplăcut. Expresia aceasta nu durează decât o secundă. Pune pe masă gamela, îmi zâmbeşte prietenos şi părăseşte fără zgomot celula.

Scena aceasta mută m-a tulburat. Atitudinea lui Johann este enigmatică. Reflectând mai temeinic, am început să desprind din nebuloasa impresiilor din primul moment ipoteze care mă pun în faţa unui mare semn de întrebare. Da! Johann era dezamăgit. Dacă păstra pentru mine sentimente de afecţiune, de respect, aşa cum voia să mă convingă, firesc ar fi fost să se bucure că trăiam încă. Bănuielile mele, adormite un timp, se trezesc iarăşi. Nu cumva Johann este un agent al lui Himmler? Sinuciderea mea ar pune definitiv capăt temerilor *Reichsführerului S.S* că l-aş putea denunţa.

Complicaţiile acestea neaşteptate mă smulg din amorţeala intelectuală în care mă cufundasem în ultimele săptămâni, fac să reînvie energia latentă, dârzenia, setea de luptă care m-au animat o viaţă întreagă.

Este adevărat, mijloacele mele de apărare se reduc aproape la zero. Trebuie să-mi folosesc toate resursele minţii să contracarez planurile duşmanilor mei. Bătălia care se dă în jurul meu, între Bormann şi Himmler, ia proporţii.

Şi durerile de cap care nu mai încetează…

În zilele următoare am urmărit cu atenţie comportarea lui

Johann. Sunt conştient că mă pândeşte. Îmi aduce scurte ştiri dinafară, dar nu ştiu ce încredere mai pot avea în ele. În largă măsură acestea corespund aşteptărilor şi presupunerilor mele. Înfrângerile militare, pierderile în oameni şi materiale cresc în amplitudine şi frecvenţă. Înregistrate pe un grafic, ar înscrie desigur o curbă spectaculos ascendentă.

Şi în concepţiile mele despre lume, despre viaţă s-a produs o schimbare. Nu mai vreau să mor. Trebuie să trăiesc, să fiu martorul ultimelor zvârcoliri ale naziştilor mari sau mărunţi, să mă bucur din tot sufletul când Hitler şi acoliţii lui vor fi trimişi în faţa plutonului de execuţie. Căci hotărârea luată de aliaţi la Casablanca, în privinţa criminalilor de război, a rămas neclintită. Mai mult ca sigur că figurez şi eu pe listele întocmite de americani, de englezi şi de ruşi. În faţa tribunalelor lor am totuşi perspectiva de a fi judecat cu imparţialitate, lucru care mi se refuza astăzi.

În miez de iarnă, un nou val de arestări a făcut ca beciurile *Gestapoului* să devină neîncăpătoare. În celula mea este adus un individ grăsun, între două vârste, plin de vânătăi. Poartă încă uniforma militară, căreia i s-au smuls gradele şi insignele.

Gardienii au instalat pentru el un pat de campanie, peste care au aruncat o pătură, apoi s-au retras. După ce ne-am văzut singuri, individul m-a privit lung.

— Mă iertaţi, nu sunteţi dumneavoastră generalul principe von Altenburg-Delmond?

Înclin din cap.

— Fostul general! subliniez.

Tipul zâmbeşte sărman.

— Abia v-am recunoscut. Îmi permiteţi să mă prezint. Colonelul Hermann Blaskowitz, din Corpul 8 de tancuri.

Salutul său militar, executat conform celor mai stricte canoane, are ceva insolit în ambianţa celulei.

— M-au arestat acum câteva zile, îmi explică. M-au ridicat din mijlocul soldaţilor mei şi m-au adus aici.

Chipul îi este descompus. Spaima, umilinţele îndurate, loviturile primite au făcut din acest om un fel de gelatină care tremură la fiecare zgomot.

Mă întreb dacă nu joacă teatru, dacă nu este un agent provocator. Blaskowitz suferă de o dezlănţuită logoree. Vorbeşte fără a se opri, incoerent, confuz, vădind o gravă deteriorare a echilibrului nervos.

Într-un târziu adoarme, epuizat de efortul său verbal. Se trezeşte abia când ni se aduce cina. Se aruncă asupra gamelei cu ciorbă ca şi când n-ar mai fi mâncat de câteva zile. Eu nu m-am atins de porţia mea. După ce soarbe hulpav ultima lingură se uită cu o intensitate bolnăvicioasă la gamela mea.

— Mă ţin nemâncat *S.S.*-iştii ăştia! Lipsa de hrană mă ucide.

Îi arăt cu un gest porţia mea.

— Ia-o! îl poftesc. Nu mi-e foame.

Înghite în sec, în vreme ce ochii încep să-i sticlească de bucurie.

— N-aş vrea să vă privez...

Dar a şi întins mâna, înşfăcând gamela. Hăpăie ciorba până la fund, apoi răsuflă adânc:

— Mi-am mai împrospătat forţele, rosteşte. Ţin să vă mulţumesc pentru bunătate.

Apoi se culcă. Adoarme imediat. Somnul îi este însă chinuit de coşmaruri. Se zbate, geme, corpul i se cutremură spasmodic, sudoarea i se prelinge pe frunte, pe obraji.

În celulă domneşte o căldură infernală. Becul puternic ne inundă cu lumina lui albă, orbitoare. Îl văd şi cu ochii închişi.

Nu este chip să adorm. Mă perpelesc în pat, când pe o parte, când pe alta, căutând o poziţie mai comodă. Oasele mă dor. Nu mă pot obişnui cu scândurile astea tari, acoperite doar cu o pătură. Haina păturită îmi serveşte drept pernă.

Cred că a trecut de miezul nopţii, când năvălesc în celulă doi gardieni. Îl înşfacă pe colonelul ameţit încă de somn şi îl târăsc după ei.

Peste câteva ore îl aduc pe o targă. Îl aruncă pe patul lui, apoi părăsesc celula. Faţa bietului colonel este tumefiată. Buza de jos, sfâşiată, lasă să i se vadă dinţii. Cămaşa îi este plină de sânge.

Îl doftoricesc aşa cum mă pricep. Avem apă în celulă, aşa că îi pun comprese, ca să-i mai uşurez durerile. Îl privesc plin de compătimire. Nu-l mai bănuiesc că ar fi agent provocator.

Într-un târziu se trezeşte din leşin. Printre gemete, se lansează într-o nouă revărsare de vorbe. Abia îl înţeleg. Bolboroselile lui au ceva patetic.

Rosteşte numele soţiei lui, ale celor trei fiice, apoi prinde să înşiruie tot felul de personaje din *O.K.W.* pe care şi le aminteşte.

— Mă cunoaşte şi *Feldmarschallul* Keitel... Ştie că sunt un soldat cinstit... că mi-am slujit cu credinţă patria... că m-am supus directivelor partidului naţional-socialist... că n-am crâcnit, oricât de

absurde ar fi fost ordinele primite... M-a lăsat totuşi să fiu târât din arest în arest, ca un borfaş de rând... Acum mă acuză că aş fi complotat împotriva *Führerului*... Vă rog să mă credeţi că n-am nici un amestec... Sunt victima unor calomnii... îşi trece exasperat mâna prin păr: Este de neconceput. Noi, ofiţerimea germană, am uşurat ascensiunea naţional-socialismului. I-am acordat girul nostru... Şi naziştii şi noi, militarii, am urmărit acelaşi ţel: desfiinţarea Tratatului de la Versailles.

Vorbeşte ore întregi, apoi adoarme.

Se trezeşte abia când ni se aduce nelipsita ciorbă şi boţul de pâine neagră şi tare, hrana noastră cotidiană. Ca şi în ziua precedentă, îi cedez partea mea de ciorbă. Mi-e de-ajuns pâinea.

După prânz l-au luat din nou la interogatoriu. De data aceasta se înapoiază peste câteva ore, mai puţin şifonat de specialiştii în torturi.

— Mi-am zis că dacă tot mă vor spânzura, aşa cum li s-a întâmplat atâtor camarazi ai mei, barem să fiu scutit de chinuri. Până mi se va instrui procesul, poate se schimbă ceva în Germania. În ritmul în care înaintează aliaţii, sfârşitul nu mai e departe, *Herr General.*

Raţionamentul acesta îl făcusem şi eu într-o vreme. Acum mi-am schimbat optica.

Au trecut aproape zece zile de când împart celula cu Blaskowitz. În tot acest timp eu n-am fost niciodată chemat la interogatoriu. Johann continuă să ne servească mâncarea, dar nu mai schimbă cu mine decât vagi semne. Pretinde că s-ar teme de Blaskowitz. Către sfârşitul acestei perioade, colonelului i s-a adus la cunoştinţă că va fi trimis în faţa Curţii Poporului. Vestea îl deprimă profund.

— Prea repede! Prea repede! repetă, clătinând cu disperare capul. Mă vor judeca şi mă vor lichida mai înainte ca regimul să se năruie... Prea repede!... Prea repede!...

Deznădejdea nu i-a istovit pofta de mâncare. Înfulecă literalmente ciorba şi boţul de pâine, apoi se aruncă şi asupra gamelei mele. Îmi făcusem obiceiul să i-o cedez.

— Să nu bage de seamă împuţitul ăsta de gardian că tot eu mănânc şi porţia dumneavoastră, îmi spune. Altfel e în stare să nu v-o mai aducă. Da, da! Trebuie să ne hrănim! Numai aşa ne putem menţine în viaţă. Ştiu, numai un miracol ne mai poate salva. Dar eu cred în miracole. Nu este oare un miracol prăbuşirea atotputernicului *Reich* naţional-socialist? Cine ar fi crezut că va fi

înfrânt? Armatele noastre cuceriseră trei sferturi din Europa. Nordul Africii era în mâna noastră. Şi deodată a început să ne meargă prost. De ce? Dumnezeu a hotărât să-i pedepsească pe nazişti. Mă întreb însă de ce ne pedepseşte şi pe noi, care suntem nevinovaţi?

Colonelul Blaskowitz era de o naivitate incredibilă. Nu-şi dădea seama cât eram de vinovaţi şi noi, militarii...

Am întrerupt conversaţia fiindcă tocmai ni se aducea mâncarea. Johann pune pe masă gamelele, pâinea, apoi se retrage tăcut.

Ca de obicei, Blaskowitz îşi goleşte din câteva sorbituri gamela. Apoi se uită întrebător la ciorba mea rămasă neatinsă. Manevra aceasta se repetă zi de zi. Colonelul nu îmi cere în mod direct mâncarea, iar eu pretind că nu mi-e foame. Adevărul este că ciorba aceea lungă îmi face o mare scârbă.

Cu îngăduinţa mea, Blaskowitz trage gamela spre el şi îşi vâră lingura în lichidul gălbui, apătos. O duce la gură. Soarbe ciorba şi deodată încremeneşte. Sta câteva clipe, apoi scapă lingura din mână. Ochii îi ies din orbite, faţa i se înverzeşte, membrele încep să-i tremure. Gemând. Se prăbuşeşte pe pardoseala de ciment. Se zvârcoleşte, în vreme ce în colţurile gurii îi apare o spumă albicioasă-gălbuie.

Înspăimântat, încep să bat cu pumnii în uşă strigând după ajutor. Colonelul se zbate ca o găină cu capul tăiat. Mai bine de zece minute zbier ca un zănatic, fără să apară vreun gardian. În sfârşit, Johann şi un *S.S.*-ist intră în celulă. Se uită amândoi la Blaskowitz, care s-a făcut pământiu.

— S-a otrăvit! exclamă S.S.-istul. De unde dracu şi-o fi făcut rost de otravă?

— O fi ţinut-o ascunsă prin vreo cusătură a hainei, opinează Johann.

Îl privesc semnificativ. Ştiu de unde a provenit otrava. Nu-mi răspunde la privire.

— Du-te după doctor! porunceşte *S.S.*-istul, întorcându-se spre Johann.

Medicul apare peste câteva minute. Nici nu se osteneşte să-l examineze pe bietul colonel, agitat de slabe convulsii.

— Probabil cianură! rosteşte gânditor.

Au plecat cu toţii, luându-l pe Blaskowitz pe o targă.

Din ziua aceea nu l-am mai văzut pe Johann. Bietul Blaskowitz! A înghiţit otrava destinată mie. Poate că e mai bine pentru el. Moartea prin spânzurătoare, cu toate pregătirile ei, ar fi fost mai

cumplită…

N-au mai adus pe nimeni în locul lui Blaskowitz…

Zilele se deapănă iarăşi monotone. Dacă se pot totuşi numi monotone nesfârşitele alarme aeriene şi bombardamentele repetate la intervale tot mai scurte. Huruitul bombardierelor se aude până în străfundurile subsolurilor *Gestapoului.*

Mă gândesc la Uwe. Mă aşteaptă oare acelaşi sfârşit?

La interogatorii nu mă mai cheamă. M-au uitat? Ipoteza aceasta nu-mi pare credibilă.

Stările de veghe şi de somn se succed într-o ambianţă de îndobitocire. Durerile de cap mă chinuie cumplit…

Câte zile au mai trecut? Le-am pierdut socoteala. Să se fi terminat luna ianuarie? Poate că şi februarie şi-a epuizat filele de calendar. Cine ştie?

Într-o seară, după cină, *S.S.*-iştii vin să mă ia cu ei. Străbat din nou labirintul de coridoare şi de scări şi mă trezesc în cabinetul lui Müller.

Mă priveşte pe deasupra ochelarilor.

— Ei, ai de gând să vorbeşti?

Iarăşi „afacerea Himmler”. Dacă l-aş denunţa pe *Reichsführerul S.S.,* aş furniza încă o piesă în dosarul întocmit de Bormann împotriva duşmanului său de moarte. Himmler nu s-ar nărui, fiindcă are încă mare trecere în ochii lui Hitler, dar eu, lipsit de acest *atu*, aş ajunge pe mâna călăului.

Trebuie deci să tac. Tăcerea este ultima mea şansă.

— Nu am nimic de spus.

Müller nu mă supune la torturi, fiindcă o declaraţie împotriva lui Himmler, smulsă în asemenea condiţii, nu numai că i-ar complica situaţia, dar ar şi fortifica poziţia *Reichsführerului S.S.*

Müller clatină înciudat din cap.

— Eşti încăpăţânat, Altenburg. Îmi ridic aripa de deasupra dumitale.

S.S.-iştii mă târăsc iarăşi în celula mea.

Aştept să se materializeze ameninţarea lui Müller.

Am început să resimt lipsa lui Johann. Prin el păstram cel puţin o legătură – vai, cât de fragilă – cu lumea dinafară.

Nervii mi s-au tocit în aşa hal, încât nu mai îmi face nici o impresie ameninţarea de a fi rechemat în faţa anchetatorilor. Sunt pregătit sufleteşte pentru orice eventualitate. Moartea care l-a secerat pe Blaskowitz mă poate înşfăca oricând şi pe mine. Dacă

Himmler şi-a pus în gând să mă ucidă, viaţa mea nu mai are nici un preţ.

Anchetatorii mă cheamă iarăşi în faţa lor. Sunt invizibili, în dosul paravanelor de lumină care mă orbesc. Mă anunţă că voi fi trimis în faţa Curţii Poporului. Aceasta înseamnă că Müller s-a ţinut de cuvânt şi a renunţat la serviciile mele. Poate să fie însă şi o simplă încercare de a mă intimida. Timpul îmi va arăta care dintre ipoteze este cea valabilă.

S.S.-iştii îmi aduc nişte haine civile, mult prea largi pentru mine. Îmi pun lanţuri la mâini şi la picioare, apoi mă urcă într-o autodubă cu compartimente strâmte, ca nişte carcere, fără ferestre şi fără lumină electrică. Pereţii de metal sunt reci ca gheaţa. În celelalte se află desigur alţi încarceraţi, căci le aud zgomotul lanţurilor şi paşii răsunând pe podeaua de fier.

Nici la începutul călătoriei şi nici la sfârşitul ei nu am văzut vreo frântură de cer. Plecarea s-a făcut dintr-un gang lung şi vast cât un tunel, iar la sosire am coborât tot într-un gang, dar cu dimensiuni ceva mai restrânse. Amândouă sunt însă la fel de fioroase.

După mine sunt scoşi din dubă şi ceilalţi prizonieri. Lanţurile de la picioare, târâte pe pardoseala de piatră, stârnesc ecouri metalice. Străbat nişte coridoare interminabile şi o mare sală de aşteptare înţesată de împricinaţi, care mă privesc cu o curiozitate avidă. Este pentru prima oară că dau ochi cu publicul în postura mea de deţinut. Mă întreb dacă mă cunoştea cineva. Nu încerc însă vreun simţământ de ruşine sau cel puţin de jenă fiindcă port lanţuri la picioare şi sunt escortat de gardieni. Prin însăşi prezenţa mea pe sălile tribunalului în postură de puşcăriaş, manifest divorţul dintre mine şi conducătorii celui de-al treilea *Reich.*

Gardienii îmi deschid o uşă şi mă introduc într-un fel de anticameră cu pereţii lambrisaţi şi cu bănci orânduite pe margini. Îmi îngăduie să mă aşez pe o bancă. Unul dintre gardieni – căci sunt patru la număr – îşi împinge cascheta pe ceafă şi începe să fluiere cântecul lui Horst Wessel. Ceilalţi trei au început să vorbească despre prostituate şi despre isprăvile lor amoroase. Toarnă tot felul de glume deocheate, presărate cu expresii vulgare, triviale, ca şi când nici n-aş fi de faţă.

Aşteptarea se prelungeşte. Pe ceilalţi deţinuţi nu i-am mai văzut.

La un moment dat se deschide o uşă. Doi gardieni intră, precedându-l pe maiorul Fabian von Schlabrendorff, care poartă de asemenea lanţuri la picioare. Întâlnirea aceasta neaşteptată ne

surprinde pe amândoi în egală măsură. Nu ne adresăm însă nici un cuvânt, deoarece cunoaştem consemnul. Privirile noastre sunt însă mai elocvente decât cele mai măiestrite vorbe. Ultima oară ne-am văzut pe Frontul de Est, cu prilejul eşuării atentatului organizat de generalul-maior von Tresckow împotriva lui Hitler.

Între timp, gardienii mi-au scos lanţurile de la mâini.

Un aprod bagă capul pe uşă.

— Aduceţi-l în sală pe acuzatul Altenburg-Delmond.

Unul dintre gardieni mi se adresează cu asprime:

— Haide! Scoală-te mai repede de pe bancă! Tribunalul n-are timp de pierdut!

Mă execut fără grabă, tocmai fiindcă ştiu că încetineala gesturilor mele îi scoate din fire.

Gardianul care a fluierat până atunci cântecul lui Horst Wessel mă îmbrânceşte spre uşă.

— Mişcă-te! Te târăşti ca un melc!

Arunc o ultimă privire lui von Schlabrendorff, care mă încurajează cu un surâs aproape imperceptibil, apoi intru în sala tribunalului.

Sala este mare, luminoasă.

Freisler, asasinul fiului meu Willi, prezidează Curtea. Acum se pregăteşte să mă asasineze şi pe mine, cu toate formele legale pe care i le pune la îndemână justiţia naţional-socialistă. Justiţia aceasta nu mai este demult oarbă. Sentinţele se dau potrivit ordinelor primite de sus.

Servilismul lui Freisler faţă de Hitler nu constituie o excepţie. Mai toţi judecătorii sunt nişte valeţi ai regimului. Cei care şi-au manifestat independenţa şi spiritul de dreptate au fost demult înlăturaţi.

Publicul din sală nu mă interesează. Ştiu că este alcătuit din slugi ale regimului şi că misiunea lor este să-şi manifeste aversiunea faţă de odioşii „duşmani” ai lui Hitler şi ai celui de-al treilea *Reich.*

Sunt împins într-o boxă. Mi se indică să mă aşez pe o bancă între doi gardieni. Înapoia mea fac de gardă câţiva poliţişti înarmaţi. Un avocat pe care nu-l cunosc se apropie de mine. Mă priveşte cu un fel de milă dispreţuitoare.

— Sunt apărătorul dumitale desemnat din oficiu, mi se adresează cu voce joasă, gravă. Am studiat cu atenţie dosarul dumitale. Voi încerca tot ce-mi va sta în putinţă spre a-ţi uşura situaţia. Din nefericire, fapta dumitale este atât de gravă, încât mă

îndoiesc că am să pot face mare lucru. Eh! Dumnezeu cu mila!

A vorbit şoptit, dar suficient de tare spre a fi auzit de către persoanele din imediata noastră apropiere. Exprimându-şi dezaprobarea-i fermă faţă de „crima” mea, îşi înscrie încă o faptă meritorie pe certificatul care-i atestă civismul, devotamentul faţă de partidul naţional-socialist.

Se aşază apoi la locul lui.

Freisler răsfoieşte dosarul meu. Are faţa osoasă, ochii răi, buzele subţiri. O chelie vastă i-a invadat ţeasta, mărginită deasupra urechilor şi la ceafă de un păr moale şi rar. Are degete subţiri ca nişte gheare. Subţire îi este şi nasul.

Grefierul îmi strigă numele. Freisler îmi face semn să trec în faţa sa. Escortat de doi gardieni, ies din boxă şi mă opresc în faţa unei mese mici şi joase, plasată în faţa preşedintelui Curţii.

Cei doi gardieni s-au aşezat pe câte un scaun, în stânga şi în dreapta mea, iar eu am rămas în picioare. Acuzatul nu are dreptul să stea jos în tot timpul procesului. Ca şi ceilalţi complotişti judecaţi de Freisler, port haine civile. Vestonul, mult prea larg, atârnă ca un clopot. Pantalonii, de asemenea, cu un număr sau două mai mari decât măsura mea, au tendinţa să cadă în jos. Silindu-ne să ne prezentăm în faţa Curţii în hainele acestea ponosite, mult prea ample pentru noi, Freisler vrea să ne facă ridicoli în faţa publicului.

În momentul în care Freisler începe să-mi ia interogatoriul: – numele, prenumele, locul şi data naşterii, şi aşa mai departe – se aprind nişte proiectoare, care-şi îndreaptă fascicolele asupra mea.

În primul moment am rămas oarecum descumpănit, apoi mi-am amintit că toate dezbaterile sunt filmate din ordinul personal al *Führerului*. Seara, după ce-şi încheie „istovitoarele treburi de stat”, Hitler urmăreşte, din sala-i personală de proiecţie, batjocura la care sunt supuşi atentatorii la viaţa lui.

— Recunoşti vina care ţi se impută? mă întreabă Freisler înainte de citirea rechizitoriului.

— Da! rostesc fără şovăire.

— Ei, bravo! Iată în sfârşit, un criminal care-şi recunoaşte crima. Eşti o pasăre rară, Altenburg! mi se adresează cu ironie.

Procurorul dă citire rechizitoriului. Vreo douăzeci de pagini, în care sunt enumerate cu lux de amănunte capetele de acuzare: rebeliune, participare la complot, înaltă trădare, defetism, îndemn la revoltă. Relaţiile mele cu şefii complotului din 20 iulie sunt expuse pe larg. Procurorul încheie cerând condamnarea mea la

moarte.

Nu îmi fac iluzii asupra a ceea ce va urma. Ştiu că sentinţa mea de condamnare este semnată dinainte şi că procesul nu este decât o caricatură judiciară. Cel puţin să părăsesc cu demnitate scena.

Freisler mă ia din nou în primire. Vorbeşte strident, sacadat, amintind lătratul unei javre arţăgoase:

— Recunoşti că la cercetările dinaintea arestării dumitale ai minţit pe anchetatori, afirmând că nu ai participat la complot?

Întrebarea este abilă. Freisler încearcă să mă pună în postura unui laş.

Răspund cu brutalitate:

— Da. Am minţit. Am minţit ca să pot rămâne în libertate, să pot acţiona în continuare.

Replica mea l-a luat prin surprindere. S-a aşteptat la altă justificare.

— Vasăzică, eşti un criminal înrăit! Un bandit lipsit de orice scrupule! Nici în ceasul al doisprezecelea nu eşti în stare să apreciezi gravitatea gestului dumitale! Recunoşti că ai purtat discuţii cu Beck şi cu von Stauffenberg, cu von Stupnagel şi cu Olbricht, în vederea eliminării *Führerului*?

— Da. Am purtat astfel de discuţii. Am socotit că numai printr-o schimbare de regim războiul fatal în care suntem angajaţi ar putea fi încheiat cu un ceas mai devreme.

— Sinceritatea dumitale vădeşte nu numai sfruntarea unui criminal înrăit, ci şi inconştienţa unui pigmeu care şi-a închipuit că ar putea, împreună cu o mână de tâlhari – cu grade înalte în armată – să preia comanda supremă a *Wehrmachtului* şi să trădeze interesele poporului german, vânzându-l aliaţilor.

Mă priveşte cu ură, tamponându-şi cu batista fruntea asudată.

— Când l-ai primit pe von Stauffenberg în reşedinţa dumitale de la München şi ţi-a vorbit despre complot, cum de te-a lăsat conştiinţa să nu-l pocneşti cu pumnul între ochi şi să-l dai pe mâna autorităţilor? Ai raportat cuiva discuţia purtată cu von Stauffenberg?

— Nu.

— Dacă te-ai fi dus la iubitul nostru *Führer* şi l-ai fi prevenit de ceea ce se pregăteşte, ţi-ai fi asigurat recunoştinţa armatei şi a poporului german. Numele dumitale ar fi rămas înscris cu litere de aur în cartea faptelor memorabile ale germanilor din toate timpurile. Dar n-ai făcut acest lucru, fiindcă erai putred până în

măduva oaselor, fiindcă socoteai, în prosteasca-ţi vanitate, că aţi putea suplini geniul marelui nostru *Führer,* că aţi putea acţiona mai bine decât conducătorul nostru al tuturora, omul care a extins frontierele *Reichului* până la extremele limite, care a asigurat patriei noastre o glorie nepieritoare. Nu te-ai gândit la consecinţele publicării unui comunicat oficial care ar fi anunţat armata şi poporul german că genialul nostru *Führer* a fost ucis mişeleşte şi că o ceată de aventurieri, în frunte cu Beck şi cu von Witzleben, au preluat puterea? Nu te-ai gândit că toţi germanii s-ar fi ridicat spre a vă linsa?

Am simţit că mi se urcă sângele în cap. N-am mai ţinut seama că sunt acuzat, că am interesul să mă apăr, nu să acuz. Am ripostat dârz:

— M-am gândit că numai în acest chip ar putea fi salvate vieţile a milioane de germani, care mor astăzi fără rost nu numai pe câmpurile de bătălie, ci şi în oraşele şi satele supuse neîntreruptelor bombardamente aeriene inamice.

— Superioritatea aeriană a inamicului este temporară, Altenburg. Armele noi pe care le pregăteşte *Führerul* vor schimba radical faţa războiului. Dacă astăzi aliaţii ne mai potopesc cu bombardamentele, este datorită dumitale şi celor de o teapă cu dumneata. Aţi sabotat maşina de război germană!

— Nu ştiam de existenţa acestui capăt de acuzare, am replicat. Pe front mi-am făcut întotdeauna datoria, chiar dacă am socotit în sufletul meu că mă băteam pentru o cauză pierdută. Duşmanii Germaniei sunt şi duşmanii mei.

— Ce vorbe sforăitoare, Altenburg! Aţi vrut să repetaţi isprava mişelească a lui Badoglio. Unde te aflai în ziua atentatului?

— În drum spre Paris.

— Aha! Ţi-a fost frică să participi la complot. Ai preferat să te afli departe de focarele de la Berlin, Rastenburg şi Paris.

— *O.K.W.*-ul îmi încredinţase misiunea să inspectez şi să reorganizez unităţile aeriene din Franţa.

— Cum s-ar spune, i-ai lăsat pe alţii să facă treaba în locul dumitale, ca apoi să te aşezi la ospăţul gata pus. Numai că nu ţi-au ieşit socotelile aşa cum ai fi vrut. Din lucrările de la dosar reiese că nu eşti membru al partidului naţional-socialist. Slavă Domnului! Prin prezenţa dumitale în rândurile lui i-ai fi adus numai dezonoare. Apropo, de ce nu te-ai înscris în partidul nostru?

— N-am fost de acord cu ideologia naţional-socialistă.

— Ah, da! Înţeleg! Dumneata erai prieten cu evreii şi cu toţi cei pe care-i supăra gloria crescândă a Germaniei naţional-socialiste.

— Am fost şi sunt adversarul ideologiilor tiranice. Am doar vina că un timp le-am aplicat.

Deodată şi-a muşcat buzele. Ştiam că făcuse parte din rândurile partidului comunist şi că mai târziu trecuse la naţional-socialişti. Renegaţii sunt întotdeauna excesiv de zeloşi. Speră ca în felul acesta să-şi facă uitat trecutul.

Fiindcă i-am surprins punctul slab, am replicat cu dispreţ:

— În privinţa ideologiei comuniste sunteţi mai competent decât mine.

Freisler s-a înverzit. A aruncat în jur priviri piezişe, spre a surprinde reacţia publicului şi a magistraţilor. Dar personajul acesta era prea temut ca oamenii să-şi permită a-şi oglindi pe chip expresii echivoce.

— La interogatoriu ţi-ai recunoscut vina…

— Da! Am recunoscut! Sunt vinovat că am îngăduit, mai mult decât atât, că am creat în mod indirect condiţii favorabile regimului naţional-socialist spre a se instala la putere, să se consolideze şi să declanşeze acest război nefast.

— Omul ăsta e nebun! a strigat Freisler, sărind de pe scaun. Nebun de legat! Pronunţă asemenea blasfemii în faţa unei instanţe judiciare germane! Pedeapsa cu moartea este prea puţin pentru…

În aceeaşi clipă au început să urle sirenele, anunţând alarma aeriană. Deşi vuietul lor îi acoperă glasul, Freisler continuă să vorbească. Dar cuvintele lui nu se mai aud. Evocă un actor mediocru, care rosteşte o tiradă într-un film mut. În locul pianului care acompania odinioară reprezentaţiile cinematografice, acum se ridică impresionante vaietele sirenelor.

Mărturisesc că am primit ca un semn divin apariţia bombardierelor. Aş fi fericit să cadă o bombă peste sala tribunalului, ca să se termine odată comedia aceasta grotescă. Acel *Deus ex machina* atât de obişnuit în dramele antice a adus un deznodământ neprevăzut procesului meu. Aproape simultan cu alarma, au început să se audă şi bubuiturile exploziilor. De la o vreme incursiunile aeriene inamice au devenit atât de frecvente, încât nu mai poate fi respectat programul care impune o anumită perioadă de timp între alarmă şi bombardamente.

Pământul a început să se clatine, zidurile să se crape…

— La adăpost! a urlat cineva.

Un poliţist mă apucă cu putere de braţ şi mă târăşte după el.

Publicul din sală aleargă spre uşi. Freisler se agită ca un zănatic, străduindu-se să domine zgomotul cu lătratul lui isteric.

Tras de poliţist, am traversat anticamera, am ieşit pe un culoar şi am pornit pe nişte scări în jos. Totul s-a petrecut în mai puţin de un minut.

Ciudat! Trăiesc nişte clipe demenţiale, dar nu îmi este frică. Poate fiindcă ştiu că moartea mi-a însemnat deja fruntea.

Pereţii tribunalului se zguduie. Deodată, o explozie puternică face să se deschidă tavanul. Văd o lumină orbitoare, apoi totul se cufundă în întuneric...

*

Reluarea contactului cu realitatea am făcut-o în împrejurări stranii. Sunt într-un pat de spital. Patul se zguduie odată cu clădirea lovită probabil de vreo bombă, căci din tavanul brusc fisurat prinde să cadă moloz şi bucăţi de tencuială.

O infirmieră stă cu mâinile încleştate de patul meu şi se uită terorizată la plafonul zebrat de crăpături. Pacienţii din paturile învecinate cu al meu se privesc înspăimântaţi, aşteptând să se prăbuşească zidurile peste noi.

Sunt năuc. Mă întreb dacă visez, sau dacă procesul meu a fost un vis...

Un gradat *S.S.,* cu caschetă pe cap şi cu o privire rătăcită de groază, se uită în jur căutând parcă un punct de sprijin.

După un timp, zgomotul exploziilor încetează. Sirenele sună, anunţând încetarea alarmei.

Mă uit la tovarăşii de suferinţă din celelalte paturi. Unii au capul bandajat, alţii braţele ori picioarele puse în atele ghipsate. În patul din stânga mea zace gardianul care m-a scos din sala de şedinţă. Picioarele îi sunt prinse de asemenea în aţele ghipsate. Cred că i-au administrat sedative puternice, căci doarme adânc.

A apărut un doctor tânăr. Îşi aruncă privirea asupra fişei de la picioarele patului meu, apoi îmi zâmbeşte. Are o figură deschisă, ochi limpezi, reconfortanţi.

— De data asta aţi scăpat relativ uşor. Câteva contuzii şi o comoţie destul de puternică.

Îmi vorbeşte cu deferenţă, ca şi când n-aş fi un simplu deţinut.

— Când îl putem ridica? întreabă *S.S.*-istul care nu se urneşte de la picioarele patului meu.

— În câteva zile, răspunde domol doctorul. Trebuie să se odihnească, să se refacă…

S.S.-istul mă fixează cu dispreţ. Îşi spune desigur că este inutil să fiu îngrijit, de vreme ce tot aveam să pier atârnat în ştreang.

Ridică din umeri.

— Vă pierdeţi vremea, se adresează doctorului.

— Fiecare ne facem meseria aşa cum ne pricepem mai bine, răspunde tânărul medic, uitându-se la mine.

În clipa aceea am desluşit în ochii lui o înţelegere care mi-a încălzit sufletul. În lumea aceasta nu am deci numai duşmani. Sunt încredinţat că îmi cunoaşte povestea, dar nu mă tratează cu ostilitate. Îmi împărtăşeşte probabil convingerile…

Zilele de refacere prescrise de el se scurg cu încetineală, în prezenţa *S.S.*-istului nu vorbesc cu nimeni. Când iese pentru câteva minute – fiindcă l-au îmboldit unele nevoi fiziologice – vecinii mei de pat îmi şoptesc la repezeală noutăţi. Nici ei nu-mi sunt ostili. Până şi gardianul mă priveşte cu simpatie.

— Am avut mare noroc amândoi, îmi spune el într-o zi. Când bombele au căzut asupra tribunalului, au murit zeci de oameni. Şi preşedintele Freisler a murit. L-au găsit strivit sub un bloc de beton. L-au recunoscut după robă şi după insignele de la piept. Actele le avea în haina rămasă în cabinetul său de lucru.

„Încurcate sunt căile tale, Doamne! mi-am zis cu smerenie. N-aş fi crezut să moară Freisler înaintea mea.”

S-au scurs şi zilele fixate pentru convalescenţă.

În curând mă văd iarăşi într-o celulă din sediul *Gestapoului*. Procesului meu i s-a fixat un nou termen de judecată. Sunt mulţumit că nu mai trebuie să mă înfăţişez lui Freisler. Procesul se amână de câteva ori. Abia către mijlocul lui martie sunt adus din nou în faţa Curţii Poporului.

Preşedintele completului de judecată este acum un oarecare Dr. Khrone, un ins pe atât de tăcut şi de calm, pe cât fusese Freisler de zgomotos şi de coleric.

De data aceasta sorţii par să-mi fie favorabili. Dosarul meu, distrus în timpul bombardării tribunalului, a fost incomplet reconstituit. Declaraţia lui von Hafacker nu mai există. A dispărut şi denunţul lui Rudi. Au rămas doar copiile unor declaraţii făcute de mine în faţa anchetatorilor, prin care recunoşteam parţial participarea mea la complot. Împotriva acestora nu-mi va fi greu să lupt. Pe vremuri am studiat şi dreptul. Evident, de atunci au trecut

câteva decenii, în cursul cărora am pierdut orice contact cu ştiinţele juridice. Mai păstrez însă noţiuni care-mi permit să ajung la concluzia că este preferabil să mă apăr singur.

Am refuzat serviciile unui avocat din oficiu, care mai mult mi-ar fi complicat situaţia. Cunosc laşitatea acestor avocaţi.

Tribunalul a admis să-mi pledez singur cauza. Apărarea mea se întemeiază pe următorul argument: declaraţiile mi-au fost smulse de anchetatori în urma torturilor la care am fost supus. În aceste condiţii îşi pierd orice valoare.

Completul de judecată a urmărit cu atenţie pledoaria mea. Preşedintele tribunalului nu m-a întrerupt şi nici nu a încercat să mă încurce, procedeu folosit cu predilecţie de Freisler.

Probabil că anchetatorul-şef, despre care am aflat mai târziu că se numeşte Hobecker, a recunoscut folosirea unor mijloace nu tocmai ortodoxe pentru a smulge declaraţii deţinuţilor, căci tribunalul a acceptat argumentele mele. Cred că îngăduinţa sa este datorată şi descurajării cercurilor conducătoare naţional-socialiste faţă de succesele înregistrate de aliaţi. Prăbuşirea celui de-al treilea *Reich* a devenit o certitudine chiar şi pentru cei mai fanatici nazişti. Până şi gardienii de la închisoare au devenit mai timoraţi.

Procurorul, ţinând seama de argumentele mele, a pus concluzii de achitare. Tribunalul şi-a însuşit punctul său de vedere, pronunţându-se în acest sens.

Câteva zile mai târziu, am auzit că şi von Schlabrendorff a fost achitat pe baza aceloraşi concluzii.

N-aş putea spune că hotărârea tribunalului mi-a produs o satisfacţie deosebită. Am nervii atât de tociţi, încât nici suferinţele şi nici bucuriile nu mai ating intensităţi mari. Privesc evenimentele – chiar şi acelea care mă interesează direct – cu o apatie totală.

Achitarea de către tribunal nu a atras şi eliberarea mea din închisoare. În noaptea următoare, gardienii m-au urcat într-o autodubă care a pornit spre o destinaţie necunoscuta Nu pot să-mi dau seama cât a durat drumul. Ore, zile? Durerile de cap tot mai violente mă fac să mă zvârcolesc ca un vierme prins în vârful ascuţit al nadei.

În miez de noapte am ajuns, în sfârşit, la destinaţie. Domneşte o beznă adâncă. Fiindcă bombardamentele aeriene inamice *non-stop* impun un camuflaj strict. Încadrat de doi işti, am intrat într-o clădire joasă, cu un coridor lung, luminat zgârcit de un bec albastru. Se deschide o uşă şi mă pomenesc într-o încăpere joasă, văruită, cu

nelipsitul portret al *Führerului* aninat pe un perete între două steaguri cu zvastica.

La o masă de lucru tronează un *Sturmbannführer* cu o mutră efeminată. Îşi examinează atent unghiile manichiurate. Ridică asupra mea ochii albaştri, cu gene lungi, dar cu o expresie atât de rea, încât îmi încrâncenează pielea. Tipul sadicului cu înclinaţii spre rafinament. Cred că adoră muzica preclasică şi animalele. Are degete subţiri, fine, de pianist.

Îşi aruncă privirile asupra hârtiei pe care i-a predat-o unul dintre gardienii mei, apoi mă măsoară din cap până în picioare.

— Altenburg-Delmond! exclamă, zâmbind cu falsă veselie. Te aşteptam. Scrie aici, adăugă arătându-mi hârtia de pe masă, că tribunalul te-a achitat.

Izbucneşte în râs. Un râs tăcut, care-i urâţeşte faţa cu trăsături atât de regulate.

— E mai cuminte să nu-ţi faci iluzii, ca să nu ai deziluzii. Ştii cine a spus vorbele astea, Altenburg? Stendhal. Un franţuz mai puţin degenerat decât compatrioţii lui. Poate fiindcă era de origine germană. Cine intră la Flosenburg nu mai iese viu... Ah, poate că nu ştii? Eşti oaspetele lagărului de la Flosenburg. Poate că ai auzit ce faimă are. N-ai auzit? Vei avea tot timpul să afli.

Apasă pe butonul unei sonerii. Un tip îndesat, cu ochi mici, negri, în uniformă de gardian-şef, intră şi îşi izbeşte marţial călcâiele.

— Pentru dumnealui regim solitar, îi porunceşte *Sturmbannführerul,* arătându-mă cu mâna-i deosebit de îngrijită. Întoarce iar privirile spre mine: Celulă personală, cu tot confortul, Altenburg. Hai, duceţi-l!

Îşi examinează din nou unghiile, uitând de prezenţa mea.

— Mişcă! se răsteşte la mine unul dintre *S.S.*-işti.

Când am ieşit pe coridor, mi-a trântit un pumn în ceafă.

— Nu ştii să zici şi *trăiţi* când ieşi din biroul unui comandant *S.S.*? Ei, las', că-ţi facem noi educaţia!

Îmi mai aplică un pumn în şale, proiectându-mă de un perete. Gardianul-şef ne urmează, jucând în palmă nişte bile.

Străbatem un coridor, ieşim într-o curte şi intrăm în alt coridor. Uşi straşnic ferecate sunt plasate de o parte şi de alta a culoarului. Miroase a formol. Mirosul puternic de formol nu reuşeşte să acopere o duhoare greţoasă, pe care mi-a trebuit ceva timp ca să o pot identifica: fum, carne şi grăsime arsă.

S.S.-iştii deschid o uşă şi mă îmbrâncesc înăuntru. O trântesc

apoi în urma mea. Aud zgomotul cheii răsucindu-se în broască. Mă uit în jur. O lumină slabă, izvorâtă dintr-un bec electric ofticos, îmi îngăduie să desluşesc un pat de scânduri, cu o pătură deasupra şi cu o pernă. O masă de lemn şi un scaun completează mobilierul. Fereastra, plasată atât de sus, încât abia o pot atinge ridicând braţele deasupra capului, este acoperită cu scânduri.

Mă aşez pe pat şi îmi cufund capul în palme. M-am deprins cu umilinţele, cu loviturile, cu frica aceea insidioasă care-ţi frământă măruntaiele, încleştându-le parcă într-un pumn nevăzut. Nu mi-am făcut nici-un moment iluzia că achitarea tribunalului va fi operantă. Cunoşteam procedeele *Gestapoului.* Acum le simt pe pielea mea.

Cheia se răsuceşte în broască. Un gardian intră, aducându-mi o cană cu apă. Iese fără să-mi acorde o privire.

Mă întind pe pat; Cred că am adormit pe nesimţite, căci la un moment dat mă trezeşte zgomotul unor paşi în faţa uşii celulei. I-am identificat uşor. Paşi de deţinuţi, şovăielnici, târşiţi, şi paşi de gardieni, apăsaţi, autoritari, plini de aroganţă. Da, da! Şi paşii pot fi aroganţi... Apoi se îndepărtează, pierzându-se treptat...

Am închis ochii. Deodată îi redeschid, trezit din toropeală de răpăitul unor salve de arme automate. Mai trece un timp şi aud iarăşi paşi. Dar numai tropăitul arogant al cizmelor cu ţinte ale gardienilor. Apoi se aşterne liniştea.

Zilele şi nopţile se perindă iarăşi. Liniştea este întreruptă de paşii care trec prin faţa celulei mele. La dus paşi şovăielnici şi paşi aroganţi. La întoarcere numai paşi aroganţi. Între dusul şi întorsul lor, răpăitul armelor automate. Ştiu ce înseamnă. Execuţii!

Spre deosebire de celula fără ferestre din sediul berlinez al *Gestapoului,* aici am o fereastră care-mi îngăduie să-mi dau seama de trecerea zilelor şi a nopţilor. Deşi este acoperită cu scânduri, pot vedea printre ele dungi subţiri de lumină. Ce înviorătoare sunt aceste dungi de lumină...

Paşii – dusul şi întorsul lor – mă înnebunesc. Au început să mă urmărească şi în somn. Mă întreb când se va întâmpla ca şi ceilalţi deţinuţi să asculte cu inima strânsă – aşa cum ascult şi eu acum – paşii mei printre paşii altor inşi duşi la locul de execuţie.

Aud câteodată şi urlete animalice de durere, şi sudălmi.

Într-o noapte, după trecerea şi înapoierea paşilor, se deschide uşa celulei şi în prag apare Ernst Gerlach, fratele meu vitreg. Suplu, cochet, cu cascheta, împodobită cu capul de mort, lăsată uşor pe spate, îmi zâmbeşte cu afecţiune. Am crezut la început că sunt

victima unui coşmar.

— Lasă-ne singuri! porunceşte gardianului, care stă ţeapăn înapoia sa.

Gardianul se execută.

— Iată-ne iarăşi împreună! rosteşte Ernst cu bunăvoinţă.

Dacă nu i-aş cunoaşte firea, poate că m-aş lăsa înşelat de expresia duioasă a ochilor lui.

— Eh, sângele apă nu se face! spune, aşezându-se pe scaunul de lângă masă.

Examinează cu atenţie tăblia mesei, să constate dacă este sau nu murdară, apoi, satisfăcut de rezultatul investigaţiei, îşi sprijină braţul pe ea.

Mă ridic în capul oaselor, deşi capul mă doare de îmi plezneşte.

— Nu te bucuri că mă vezi, Eugen? mă întreabă.

Nu-i răspund.

Mă mustră în glumă, agitându-şi degetul arătător spre mine:

— *Naughty boy!* exclamă cu prietenie. *Naughty boy!*

Îşi scoate cascheta şi o pune cu fundul în jos pe masă, lângă cana de metal plină cu apă.

— Ei, nu te-ai săturat de existenţa asta celulară?

Continui să păstrez tăcerea.

— Nu vrei să vorbeşti? mă întreabă, clătinând din cap cu afectată tristeţe. Hm! Ai îndrăgit atât de mult temniţa, încât nu te mai interesează libertatea. Să ştii că oferta mea rămâne deschisă. O mică declaraţie în legătură cu discuţia purtată la Paris…

Îl privesc cu răceală, cu detaşare, ca şi când aş avea de-a face cu o vietate lipsită de importanţă.

— Ştii de unde vin acum, Eugen? De la Buchenwald. Am făcut o inspecţie la lagărul de acolo. L-am văzut printre alţii pe prietenul tău, generalul von Falkenhausen… Te uiţi la mine de parcă n-ai şti de cine îţi vorbesc. Falkenhausen, fostul comandant militar al Belgiei! Este exact în situaţia ta. Îţi trimite salutări. Mai este acolo şi generalul von Rabenau. Ce cucernic om şi acest von Rabenau! Când înalţă rugi către Dumnezeu şi către legiunile de sfinţi, ai zice că îi comandă ca pe câmpul de instrucţie.

Scoate din buzunar o tabacheră şi o deschide îmbietor.

— Îmi permiţi să-ţi ofer o ţigară?

N-am fost niciodată un fumător pasionat. Acum însă aş fi simţit o plăcere nebună să aspir aroma unei ţigări, dar m-am abţinut să-i accept invitaţia.

— Nu fumez! răspund sec.

Ernst îmi zâmbeşte cu bonomie.

— În sfârşit, ai vorbit! înseamnă că gheaţa a început şi se spargă. N-are nici un rost să dăinuie supărarea între noi. Ce-a fost a fost! Să ştergem cu buretele neînţelegerile! Uite, acum vreau să te ajut. De aceea te sfătuiesc să cazi la înţelegere cu Bormann. Evenimentele se desfăşoară cu o rapiditate deconcertantă. Aliaţii au pătruns adânc pe teritoriul Germaniei. De îndată ce americanii se vor întâlni cu ruşii, va ţâşni scânteia! Da, da! Între anglo-americani şi ruşi domneşte o mare duşmănie. Când trupele lor se vor încăiera, Eisenhower va apela la ajutorul nostru. Căci şi noi suntem occidentali, ca şi ei. Asta nu trebuie să o uite domnii de la Washington, Paris şi Londra. Noi avem experienţa luptei cu ruşii. Ajutorul nostru va fi nepreţuit. Dar există un clenci. Anglo-americanii nu vor să negocieze cu *Führerul*. Himmler ştie acest lucru şi încearcă să angajeze tratative cu Occidentul, ca să fie recunoscut şef al Reichului german după retragerea de la putere a lui Hitler. Occidentalii nu vor trata însă decât cu Bormann, care nu s-a compromis în nici un chip. Ascultă-mă pe mine. Eugen! Dacă întorci macazul, ai toate şansele să te reabilitezi, să primeşti poate din nou o comandă militară. De ce nu?... Îmbrăţişează cauza lui Bormann! Nu mai sta la gânduri.

Mă uit la el şi mă întreb dacă nu a înnebunit. Divagaţiile lui vădesc, în cel mai fericit caz, o totală ignorare a realităţii, îşi fac iluzii toţi aceşti naziştii care îşi închipuie că situaţia se va răsturna cu o sută optzeci de grade în favoarea lor. Ce nevoie au anglo-americanii de Germania muribundă? De resturile armatei germane epuizate? De căpeteniile naziste atât de grav compromise? Toţi aceştia presupun că este destul să-l înlăture pe Hitler, pentru ca aliaţii să-i accepte la masa negocierilor...

— Dacă Himmler va fi exclus din competiţie şi Bormann va rămâne singurul purtător de cuvânt autorizat al partidului naţional-socialist, şi tu şi eu am ajunge foarte departe.

Ernst Gerlach a început să mă amuze. Este orb sau încearcă să mă tragă de limbă? Refuz să cred că omul acesta, atât de calculat, de perfid, poate să dea dovadă de o asemenea inconştienţă.

Îşi aprinde o ţigară, apoi îşi vâră tabachera în buzunar şi se ridică de pe scaun.

— Văd că nu vrei să vorbeşti, îmi spune cu părere de rău. Păcat!

Deodată rămâne nemişcat, ca un câine de vânătoare care simte

brusc prada. Îşi încordează auzul. Stă aşa câteva clipe.

— Auzi? mă întreabă.

În clipa aceea desluşesc nişte trageri de artilerie foarte îndepărtate.

— Americanii! şopteşte Ernst. Se apropie. Canonadele lor se aud. Pentru că îţi sunt prieten, am să-ţi fac o destăinuire. Veţi fi mutaţi cu toţii de aici, ca să nu cădeţi în captivitatea americanilor.

Îşi pune cascheta pe cap şi mă salută milităreşte.

— Te las cu bine, Eugen. Dacă ai să te răzgândeşti, să-mi trimiţi vorbă. Va fi destul să comunici comandantului de lagăr că vrei să vorbeşti *Standartenführerului S.S.* Ernst Gerlach. Să ne vedem cu bine, Eugen.

Când să iasă din celulă, se opreşte cu mâna pe clanţă. Îmi aruncă o privire peste umăr.

— Am uitat să-ţi spun. Fiul tău, Rudi, a fost dat dispărut în timpul luptelor din Ardeni. Odată cu ieşirea lui din scenă şi cu distrugerea dosarului tău la Berlin, cele mai importante piese care te puteau incrimina au dispărut. Ai avut noroc, Eugen. Şi generalul Speidel a avut noroc. Comisia militară de onoare l-a socotit nevinovat. Ha-ha! Ce farsă! Speidel, nevinovat! Tu, nevinovat! Von Falkenhausen, nevinovat! Von Schlabrendorff, nevinovat! Mai rămâne să fie şi Canaris declarat nevinovat!… Dar ia aminte, Eugen! Războiul nu s-a terminat încă. În ochii *S.S.*-ului sunteţi vinovaţi. Şi astăzi puterea o deţine *S.S.*-ul. Tribunalele? Vax! Armata? Vax! Poliţia? Vax! *S.S.*-ul e totul. *S.S.*-ul şi partidul. Tatăl şi Dumnezeul nostru! Dacă vom fi învinşi pe câmpurile de bătălie, vom continua lupta subteran. Vom arunca Europa în aer. Da! da! Vom arunca Europa în aer!…

Iese trântind uşa în urma lui. Gardianul are grijă s-o încuie imediat.

Restul nopţii am rămas treaz. Ascult cu ochii deschişi canonadele americane şi îmi spun că se apropie ziua Judecăţii de Apoi…

A doua zi de dimineaţă primesc ordin să mă pregătesc de drum. În curte sunt încadrat într-o coloană de prizonieri. Nişte dube negre ne transportă la gară. Acolo suntem urcaţi în câteva vagoane de marfă. Primăvara se simte în aer. Vremea a început să se încălzească, iar în atmosferă plutesc miresme proaspete. Sau poate aşa mi se pare mie după mirosul greu de sânge şi de carne arsă din lagăr.

O alarmă aeriană ne întârzie plecarea până seara. Odată cu căderea nopţii se lasă şi frigul. Majoritatea prizonierilor sunt numai

în haină, fără pardesie sau paltoane. Cine are un fular de lână sau un pulover se poate socoti fericit.

Am mers cu trenul toată noaptea, făcând dese opriri în gări pe jumătate distruse de bombardamente. În ziua următoare ne continuăm drumul cu iuţeală de melc. Linia ferată este stricată în numeroase locuri şi trebuie să aşteptăm până ce o repară echipe de lucrători feroviari extenuaţi.

Ajungem la Dachau abia în noaptea următoare. În ciuda orei târzii, comandantul lagărului îmi face trista cinste de a mă chema în biroul său.

Când am intrat, escortat de doi gardieni – măsurile de precauţie în ceea ce priveşte persoana mea sunt foarte stricte – şeful lagărului, un ins plin de impertinenţă, mă examinează prin lentilele groase ale ochelarilor.

— Altenburg-Delmond, nu-i aşa?

Ochii lui bulbucaţi ca de broască întârzie câteva clipe asupra hainelor mele ponosite.

— Mă întreb cum de nu îţi crapă obrazul de ruşine să umbli în halul ăsta! N-ar fi fost mai frumos să porţi acum uniforma militară? În loc să-ţi serveşti patria, în momentele astea grele, ai preferat să te înhăitezi cu nişte tâlhari care nu merită numele de oameni. Acum suferi consecinţele. Ţi-ai făcut-o cu propria ta mână. În sfârşit, ce să-ţi mai fac morală? Este inutil... Aici ai să faci parte din grupul special. Numai „crema” societăţii, adaugă cu ironie. O „cremă” mai otrăvitoare decât veninul de cobră. Asta nu înseamnă că ai să te bucuri de privilegii. Ţi-am rezervat tot regim celular. După câte văd, îţi prieşte. Ai făcut siluetă... Izbucneşte în râs. Duceţi-l în apartamentul rezervat!

Şi aici, la Dachau, miroase a carne arsă. Mirosul acesta a îmbibat parcă şi pereţii.

Zilele au prins iarăşi să se rostogolească. Izolarea în care sunt ţinut mă împiedică să aflu noutăţi dinafară. Într-o seară gardianul intră în celulă.

— Adună-ţi boarfele! îmi porunceşte. Hai, mai repede!

„Boarfele” mele se reduc la două batiste, la o cămaşă de schimb şi la alte câteva nimicuri, printre care gamela proprie.

Gardianul mă scoate în curte şi îmi ordonă să mă alipesc unui grup de prizonieri, care aşteaptă, ca şi mine, purtând diferite bocceluţe. Am surpriza să recunosc printre camarazii de captivitate pe bancherii Thyssen şi Schacht, pe Kurt von Schuschnigg, fostul

cancelar al Austriei, cu membrii familiei sale, pe principii Philip von Hessen şi Friedrich von Preussen, pe generalul von Falkenberg. Pe toţi i-am cunoscut în anii de libertate. Mai sunt printre noi femei şi copiii. Câţiva ţipi vorbesc englezeşte. Revederea atâtor cunoscuţi în acest loc sinistru mă umple de tristeţe. Nu ştiam ce vină li s-ar putea imputa copiilor în afară de faptul că părinţii lor „păcătuiseră” faţă de *Führer* şi de regimul nazist.

Von Falkenberg este într-o situaţie similară cu a mea. Îmi istoriseşte în câteva cuvinte nenorocirile lui. Nu se deosebesc mult de ale mele. Vorbim în şoaptă, ca să nu fim auziţi de gardienii care înconjoară coloana.

— Ce aşteptăm? îl întreb.

— Se pare că vin americanii, îmi răspunde Falkenberg. *S.S.*-iştii vor să ne mute în alt lagăr.

— Gura! se aude deodată glasul aspru al unui *S.S.*-ist.

O întreagă flotă aeriană trece pe deasupra capetelor noastre.

Avioanele huruie, făcând să vibreze atmosfera. Undeva, tunurile antiaeriene au început iar să tragă.

Încerc o senzaţie ciudată în preajma oamenilor acestora din lumea mea, victime, ca şi mine, ale regimului nazist. În ultimele luni nu am avut de a face decât cu *S.S.*-işti şi cu câţiva judecători.

Într-un târziu, gardienii ne poruncesc să ne înapoiem în pavilioanele respective.

— Se pare că nu mai au mijloace de transport, spune cineva.

— Să nu ne facă de petrecanie, ca să scape mai repede de noi, opinează altul.

Îmi regăsesc în curând celula. De la fereastra mea văd printre scânduri coşul crematoriului. Scoate un fum gros, care pătrunde până şi la mine în celulă.

Dimineaţa aud zarvă multă şi zgomotul caracteristic al unor tancuri.

O jumătate de oră mai târziu, uşa celulei se deschide şi un militar american apare în prag…

Cum era şi firesc, trecerea noastră sub administraţia americanilor nu a însemnat pentru mine o schimbare totală de regim. Acum sunt păzit de soldaţii americani. Mi-au luat interogatorii peste interogatorii. Am răspuns cu toată sinceritatea. Nu vreau să ascund nimic. Şi nici nu am ce ascunde. Responsabilitatea mea în declanşarea şi în purtarea acestui război

nu poate fi micşorată prin câteva răspunsuri abile. Anchetatorii mă supun unui adevărat bombardament de întrebări meşteşugite, dar, deşi se comportă cu asprime, nu mă insultă.

Sunt informat că a început să se desfăşoare instrucţia în vederea deschiderii procesului intentat conducătorilor defunctului *Reich* nazist, aflaţi încă în viaţă. În închisorile prin care m-am perindat am întâlnit mulţi ofiţeri germani. Unii cu păcate mai mari, alţii cu păcate mai mici. Toţi şi le ispăşesc.

La procesul de la Nürnberg am fost citat ca martor de către Göring. Şi-a închipuit probabil că aveam să-i dau un certificat de bună purtare. În ziua sorocită audierii mele am fost adus la tribunal într-o dubă americană. Când am intrat în sala de şedinţe, am avut impresia că pătrund într-un stup de albine. Sute de oameni se agitau, scriau, îşi vorbeau în şoaptă, în vreme ce tuburile de neon şi proiectoarele aţintite asupra estradei judecătorilor şi acuzaţilor din boxă revărsau potop de lumină albă, extrem de crudă.

Toate privirile s-au îndreptat spre mine. Călăuzit de un aprod, am străbătut sala, oprindu-mă în faţa judecătorilor.

Doi dintre aceştia, arborează uniforma militară rusească. Ceilalţi poartă robe.

Mi-am aruncat privirile spre boxa acuzaţilor. Foştii conducători ai celui de-al treilea *Reich* şi-au pierdut aroganţa superbă de odinioară. Lipsiţi de uniforme, de fireturi, de decoraţii, şi mai ales de autoritatea pe care le-o împrumuta Hitler, arată ca nişte jalnice fantome. Prăbuşirea nazismului i-a readus la adevăratele lor proporţii.

Mă uit la Göring, care stă liniştit ca o meduză pe scaunul său, şi gândul îmi fuge la splendoarea uniformelor lui, atât de ornate, încât atingeau grotescul. Mi-am amintit involuntar discuţia pe care am purtat-o împreună în primăvara lui ’944, în castelul acela din Franţa, unde fusese cartiruit. Pe atunci mai credea în victoria finală a nazismului.

M-a izbit apoi înfăţişarea amărâtă a lui Keitel şi a lui Jodl, în uniformele lor militare despuiate de galoane şi de decoraţii. Oamenii aceştia, odinioară atât de mândri şi de încrezuţi, au trimis la moarte milioane de germani şi provocând crime fără număr împotriva umanităţii. Acum aşteaptă cu sufletul la gură judecata tribunalului, care – în concepţia lor – trebuie să-i exonereze de orice vină, acceptându-le justificarea că au acţionat „din ordin”, îi văd cu ochii minţii la *O.K.W.*, executând cu slugărnicie directivele militare

absurde ale lui Hitler, acest histrion care se socotea urmaşul lui Moltke, al lui Schamhorst şi al lui Clausewitz. Îi ridicau în slăvi geniul militar, consolidându-şi propria lor poziţie de căpetenii ale armatelor germane.

Se află printre ei şi „von” Ribbentrop, acest orgolios conducător al diplomaţiei germane, care-şi închipuie că i-a depăşit pe Metternich şi pe Talleyrand. Nu-l elogiase odată Hitler, denumindu-l „noul meu Bismarck”? Ulterior, *Führerul* avusese ocazia să constate cât de amar se înşelase acordând acestui comis-voiajor „înalta sa încredere”.

Cu ceilalţi acuzaţi avusesem mai puţine contacte. Pe Kaltenbrunner l-am văzut ultima oară la Bucureşti, în ’944.

Cu amiralii Doenitz şi Raeder am colaborat foarte puţin. De asemenea, cu Speer. Pe ceilalţi nu i-am întâlnit decât la recepţiile de la Cancelariatul Reichului, ori la defilările militare, tronând în tribune.

Lipsesc din boxă două personaje care au jucat un mare rol în nenorocirile mele: Himmler şi Bormann. Îmi pare rău că nu sunt prezenţi, ca să le citesc în ochi frica, laşitatea, pe care o deslușisem încă demult înapoia paravanului comportării lor despotice, scorţoase.

Dacă Göring s-a aşteptat să depun mărturie favorabilă lui, în schimbul prieteniei interesate ce-mi arătase odinioară, i-am dat prilejul să constate că s-a înşelat amarnic.

Apărătorul lui Göring mi-a pus prima întrebare:

— Vă rog să explicaţi tribunalului condiţiile în care a avut loc bombardarea aeriană a Varşoviei. Această acţiune a fost impusă de desfăşurarea operaţiilor militare?

Era o chestiune delicată. Göring spera desigur că răspunsul meu va pleda în favoarea tezei sugerate chiar de întrebarea apărătorului. Cunoşteam argumentele lui Kesselring, care pretinsese că distrugerea Varşoviei de către aviaţia noastră nu contravenise Convenţiei de la Haga, capitala Poloniei fiind puternic fortificată şi dotată cu o foarte eficace apărare antiaeriană.

— Distrugerea Varşoviei a fost rezultatul unui plan deliberat, stabilit cu mult timp înainte, am răspuns, spre consternarea avocatului şi a lui Göring, care s-a făcut pământiu. Am asistat la o conferinţă purtată în trenul special al lui Hitler la începutul celei de-a doua decade a lui septembrie ’939, când Keitel a declarat că bombardarea Varşoviei făcea parte dintr-o serie de măsuri

ordonate direct de Hitler şi de Göring. Keitel a apreciat că bombardarea aeriană distrugătoare a oraşului era necesară pentru a submina voinţa de luptă a polonezilor.

Mi-am dat seama că declaraţia mea îl incrimina nu numai pe Göring, ci şi pe unii generali din înaltul Comandament al *Wehrmachtului,* pe care-i prezentam nu în lumina unor docili executanţi ai elucubraţiilor războinice ale lui Hitler, ci ai unor complici ai acestuia.

Am adăugat, apăsând pe fiecare cuvânt:

— Am participat personal la bombardarea aeriană a Varşoviei. Riposta artileriei antiaeriene poloneze a fost neglijabilă, iar faimoasele fortificaţii ale oraşului nu existau decât în fantezie. Bombardarea Varşoviei a fost gratuită.

În sală s-a stârnit rumoare.

Avocatul m-a întrebat dacă am asistat la conferinţa din 23 noiembrie ’939.

— Am asistat personal, laolaltă cu comandanţii marilor unităţi şi cu reprezentanţii *O.K.W.*-ului. Hitler a declarat cu această ocazie: „Tratatele? Le vom respecta atâta vreme cât ne sunt utile. Nici o zi în plus!” Apoi a adăugat: „Am şovăit multă vreme să optez între două soluţii: Fie să declanşez mai întâi atacul în Est, şi după aceea să încep ofensiva în Vest, fie să folosesc o ordine inversă. N-am creat *Wehrmachtul* spre a-l lăsa să mucegăiască. Am fost întotdeauna decis să declanşez atacul la momentul oportun. Astăzi hotărârea mea este luată. Voi lichida mai întâi pe franco-britanici. Pentru asta va trebui să violăm neutralitatea Belgiei şi Olandei. Ei şi? Nimeni nu are să ne reproşeze acest lucru după ce vom obţine victoria. Nu vom avea nici măcar nevoia să invocăm o scuză, ca în ’914”… Câteva săptămâni după această conferinţă, *Reichsmarschallul* Göring mi-a mărturisit că a iniţiat discuţii secrete cu lordul Halifax, prin intermediul unui oarecare Knut Bonde. Englezii ar fi fost dispuşi să deschidă discuţii în vederea încheierii păcii dacă germanii ar fi acceptat să recunoască un stat polonez, redus, evident, ca întindere, şi să admită totodată unele libertăţi cehilor. Göring şi Hitler au respins această formulă, deşi ar fi fost foarte convenabilă pentru Germania. Dorinţa lor era să continue războiul, nu să încheie pacea. Purtaseră tratativele numai spre a câştiga timp.

Apărătorul lui Göring a apreciat probabil că în alt domeniu aş putea da un răspuns mai favorabil clientului său.

— Aţi participat la bombardarea Rotterdamului?

— Da. Mă aflam sub ordinele directe ale generalului Kesselring. Trebuia să intervenim în sprijinul paraşutiştilor comandaţi de generalul Student, încercuiţi de forţe superioare inamice şi ameninţaţi cu distrugerea. Am aflat însă ulterior că paraşutiştii reuşiseră să se degajeze înainte de sosirea noastră, aşa că bombardarea şi distrugerea Rotterdamului, precum şi suprimarea atâtor vieţi omeneşti, a constituit o acţiune militară gratuită.

— Ce forţe au fost angajate în această acţiune? m-a întrebat procurorul britanic.

— Trei escadrile, cuprinzând câte treizeci de aparate fiecare.

— Cine a ordonat declanşarea bombardamentului?

— *Reichsmarschallul* Göring.

Göring îşi tot ştergea cu batista faţa transpirată şi mă privea furibund.

— Aţi văzut, înainte de a începe bombardamentul, rachete roşii? m-a întrebat avocatul apărării.

Rachetele roşii lansate de la sol indicau aviaţiei că bombardamentul aerian nu trebuia să aibă loc. Întrucât paraşutiştii reuşiseră să restabilească situaţia în favoarea lor.

— N-am văzut asemenea rachete! am ripostat.

— Care a fost rostul marii ofensive aeriene declanşate împotriva Angliei în zorii zilei de 15 august? m-a întrebat iarăşi procurorul britanic.

— Nimicirea *Air Force*-ului şi zdrobirea moralului trupelor britanice în preziua debarcării în Anglia, hotărâtă de Hitler. Rezultatul îl cunoaşteţi. Două mii cinci sute de avioane germane distruse în trei luni şi pierderea de către noi a supremaţiei aeriene.

— Vă mulţumesc, nu mai am de pus nici o întrebare, a rostit avocatul lui Göring, aşezându-se pe scaun.

Procurorul american a intervenit, solicitând Curţii permisiunea de a-mi pune şi el o întrebare:

— Cunoaşteţi faptul că acuzatul Hermann Göring, în calitatea lui de comandant suprem al *Luftwaffe,* a cerut lui Himmler prizonieri de război, precum şi persoane aflate în lagărele de concentrare, spre a fi utilizaţi forţat în uzinele subterane care fabricau avioane?

— Da, ştiu că a cerut în acest scop un număr de internaţi.

— Mulţumesc.

— Mai are cineva de pus vreo întrebare? a rostit preşedintele tribunalului. Nu? Bun! Martorul poate să se retragă…

Am părăsit sala tribunalului. Scurt timp după aceea, uşa celulei s-a închis din nou asupra mea. Voi fi judecat pentru propriile mele fapte. Aştept dezbaterile şi hotărârea pe care o vor da judecătorii. Nu voi încerca să-mi demonstrez inocenţa, fiindcă sunt vinovat. Sunt vinovat că nu m-am împotrivit ascensiunii lui Hitler şi implântării nazismului în carnea Germaniei.

Noi, militarii, purtăm o mare vină. Ludendorff a dat girul său lui Hitler, încurajându-l să cucerească puterea. Hindenburg i-a încredinţat oficial ocârmuirea Germaniei, iar mai târziu, înaltul Comandament al Wehrmachtului i-a satisfăcut toate capriciile.

Socotesc că în mod indirect sunt vinovat de asasinatul juridic săvârşit asupra lui Willi, de dispariţia în neant a lui Albert, de sfârşitul îngrozitor al lui Uwe, de degradarea caracterului lui Rudi…

Împotriva unui regim tiranic orice mijloace de luptă sunt justificate.

Acum aştept hotărârea tribunalului care mă va judeca…

SFÂRŞIT

Lector: GEORGETA NAIDIN
Tehnoredactor: GHEORGHE CHIRU
Apărut: 1982